

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Установа адукацыі “Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Францыска Скарыны”

Святлана Вяргеенка

*“На моры-акіяне,
на востраве Буяне...”*

*(лекавыя замовы
Гомельшчыны)*

Гомель
ГДУ імя Ф. Скарыны
2009

УДК 398.9:614.26(=161.3)(476.2)
ББК 82.3(4БЕі=411.3)-413:53.592(4БЕі-4Гом)
В 99

Рэцэнзенты:

Марозава Т. А., загадчык вучэбна-навуковай лабараторыі беларускага фальклору
УА “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт”,
кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

Коваль У. І., загадчык кафедры рускага, агульнага і славянскага мовазнаўства
УА “Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны”,
доктар філалагічных навук, прафесар

Вяргеевка, С. А.

В 99 “На моры-акіяне, на востраве Буяне...” (лекавыя замовы Гомельшчыны):
фальклорна-этнаграфічны зборнік / пад рэд. В. С. Новак; М-ва адукацыі РБ,
Гомельскі дзярж. ун-т Ф. Скарыны, 2009. – 220 с.

ISBN

У зборніку прадстаўлена найбольш поўная калекцыя лекавых замоў Гомельшчыны ў сучасных запісах, сабраная падчас палявых фальклорных экспедыцый. Матэрыял размешчаны па раёнах, што дазваляе ўбачыць разнастайнасць функцыянальных груп і адметнасці мастацка-вобразнай сістэмы. Тэксты замоў, якія прапануюцца чытачу, даюць магчымасць пазнаёміцца з сучаснай карцінай захавання лекавых замоў у актыўнай памяці жыхароў Гомельскага рэгіёна. Замоўныя тэксты пададзены з захаваннем асаблівасцей мясцовай гаворкі, у значнай колькасці прыводзіцца поўнасцю магічны рытуал, вербальная частка падмацавана акцыянальнай і прапануюцца некаторыя іншыя каментарыі інфарматараў.

Зборнік будзе карысным не толькі для навукоўцаў, выкладчыкаў і студэнтаў ВНУ, але і для ўсіх тых, хто неабякавы да праблемы захавання традыцыйнай духоўнай культуры.

УДК 398.9:614.26(=161.3)(476.2)
ББК 82.3(4БЕі=411.3)-413:53.592(4БЕі-4Гом)

© Вяргеевка, С. А., 2009

ISBN

© УА “Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Ф. Скарыны”, 2009

Жанр, жывы праз стагоддзі

Замовы як абрадавы від вуснай народнай творчасці – самабытная з’ява нацыянальнай мастацка-эстэтычнай і духоўнай культуры. Яны з’яўляюцца адным з самых архаічных жанраў і таму захавалі, як адзначае расійская даследчыца Т. Тапарова, “... відавочныя прыкметы язычніцкага светапогляду, якія выражаюцца перш за ўсё ў апеляцыі адэпта да сіл прыроды, каб дабіцца...” жадаемага выніку [1, с. 102]. Гэтай жа думкі прытрымліваецца і вядомы беларускі фалькларыст Г. Барташэвіч, якая ва ўступным артыкуле да акадэмічнага тома “Замовы” адзначае: “У сістэме фальклорных жанраў замовам належыць своеасаблівае месца, што абумоўлена іх архаічнасцю, прыродай, утылітарнай функцыянальнасцю, значэннем і прызначэнсцю слова ў гэтых творах” [2, с. 5].

Пры вывучэнні розных фальклорных жанраў даследчыкі ў першую чаргу звяртаюцца да агляду работ папярэднікаў з мэтай вызначэння асноўных кірункаў іх дзейнасці і высвятлення пытанняў, якія засталіся нераспрацаванымі. Не стала выключэннем і праца навукоўцаў у адносінах да аналізу гістарыяграфіі замоўнага жанру.

Сістэматычнае вывучэнне замоў пачынаецца з канца XIX стагоддзя. У гісторыі збірання, публікацыі і тэарэтычнага асэнсавання твораў замоўнага жанру можна вылучыць некалькі перыядаў (за аснову перыядызацыі мы прынялі гады выхаду ў свет тых ці іншых выданняў): 1890-1916 гг.; 1963-1979 гг.; з 1990 г. і па сённяшні дзень.

На працягу першага перыяду асноўнымі напрамкамі вывучэння замоў з’яўляліся збор фактычнага матэрыялу, спробы растлумачыць важнасць выкарыстання замоў у розных жыццёвых сітуацыях, а таксама вырашэнне пытанняў, звязаных з класіфікацыяй і тэарэтычным асэнсаваннем твораў замоўнага жанру. У гэтай сувязі каштоўнасць уяўляюць працы Е. Раманава [3], П. Шэйна [4], М. Доўнар-Запольскага [5], А. Багдановіча [6], Я. Карскага [7].

Заслугоўвае ўвагі артыкул М. Доўнар-Запольскага “Чародейство в Северо-Западном крае в XVII-XVIII вв. Историко-этнографический этюд” [5], у якім аўтар звязвае развіццё жанру замовы непасрэдна з інтэлектуальным і маральна-этычным станам грамадства XVII – XVIII стст. і пераканаўча сцвярджае, што вера ў нячыстую сілу была шырока распаўсюджана сярод прадстаўнікоў розных сацыяльных груп. Даследчык, падкрэсліваючы важнасць разумення замоў як магіі дзеяння і слова (“... усе гэтыя дзеянні і

сродкі не заўсёды маглі паспяхова дзейнічаць самі па сабе; патрэбны былі яшчэ якія-небудзь таемныя словы, заговоры” [5, с. 70]), характарызуючы сітуацыі іх выкарыстання, адзначае, што для насылення хваробы або для вылечвання чалавека прымяняліся разнастайныя прадметы і рэчывы: “Нярэдка вада, піва, віно, нават раса служылі для чаравання, даваліся таксама чары ў ежы” [5, с. 68]. На наш погляд, каштоўнасць дадзенага гісторыка-этнаграфічнага эцюда заключаецца менавіта ў тым, што М. Доўнар-Запольскі прыводзіць апісанні рэальна-акцыянальнай часткі чарадзейнага дзеяства, пры якім выкарыстоўвалі не толькі пэўныя прадметы-артэфекты, але і магію слова, і скіравана яно было ў асноўным на прычыненне шкоды чалавеку ці яго гаспадарцы: “...адна служанка паказала, што яе вучыла чарадзейка, прадучы воўну, гаварыць: «як гэтае верацянно кружыцца, няхай скот і авечкі выкруцяцца з дома майго гаспадара, каб стаў пустой»” [5, с. 71]. Жанравыя межы эцюда, а таксама аб’ектыўныя прычыны, па якіх тэксты замоў амаль не захаваліся (“формул замоў захавалася ў працэсах няшмат, бо яны складалі тайну чараўнікоў і несліся імі на касцёр” [5, с. 70]), не дазволілі М. Доўнар-Запольскаму прадставіць значны фактычны матэрыял, тым больш зрабіць яго аналіз.

У калекцыі замоў, якая апублікавана Е. Раманавым у 5-м выпуску “Беларускага зборніка” [3] і з’яўляецца найбольш поўнай у дарэвалюцыйнай фалькларыстыцы (налічвае 824 адзінкі), пераважаюць лекавыя замовы (502 адзінкі – 60,92 %). Падкрэслім, што менавіта ў гэтым выданні аўтар упершыню ўводзіць у навуковы ўжытак запісы, зробленыя на тэрыторыі сучаснай Гомельшчыны (нагадаем, што з 1962 года тэрыторыя вобласці не падвяргалася адміністрацыйным зменам), якія складаюць 33 % ад агульнай колькасці замоўных тэкстаў і маюць для даследчыкаў фальклору бяспрэчную навуковую каштоўнасць. Е. Раманаў не аналізуе фактычны матэрыял, аднак гаворыць аб тым, што “яны (замовы – **С.В.**) яшчэ чакаюць свайго спецыяльнага даследчыка” [3, с. VIII]. Слушнай з’яўляецца заўвага Г. Барташэвіч адносна таго, што тэксты замоў пададзены з улікам іх тэматычнай разнастайнасці і функцыянальнай прызначанасці, аднак недахопам зборніка даследчыца лічыць тое, што аўтар “не вылучае буйныя раздзелы, а падае матэрыял суцэльным патокам, аб’ядноўваючы шматлікія варыянты ў гнёзды” [8, с. 15].

У другім томе “Матэрыялаў для изучения...” [4], выдадзеным у 1893 г. П. Шэйнам, замоўныя тэксты змешчаны ў асобным раздзеле і пададзены з каментарыямі інфарматараў, што павялічвае несумненную вартасць названай працы. Як і ў папярэднім выданні,

тэксты замоў не падзелены на асобныя функцыянальна-тэматычныя групы, хаця ў іх размяшчэнні прасочваецца стройная логіка: аўтар аб'ядноўвае замовы, прызначаныя ад аднолькавых захворванняў, а таксама тэксты гаспадарчай і сямейна-бытавой тэматыкі. Раздзел складаецца з 73 тэкстаў (з якіх 14 запісаны на тэрыторыі сучаснай Гомельшчыны – у Рэчыцкім і Гомельскім паветах, а таксама ў г. Рагачоў). У прадстаўленым зборы найбольшая колькасць лекавых замоў – 48 (11 з іх запісаны на тэрыторыі сучаснай Гомельшчыны: ад крывацёку, ад укуса змей (па 2 тэксты), супраць “урокаў”, “крыксаў”, “ад зубнога болю”, “колікі”, “ад скулы”, “ад перапою” (па 1 тэксце)), што дае нам магчымасць для параўнання сучасных запісаў з матэрыяламі XIX ст. з пункту гледжання ступені захаванасці матываў, іх персанажнага, прэдыкатнага і акалічнаснага кампанентаў. Збор, апублікаваны П. Шэйнам, прадстаўлены таксама замовамі ад нячыстай сілы – 15 (сярод якіх на тэрыторыі сучаснай Гомельшчыны 2 тэксты “Ад залому”), гаспадарчыя – 8 (сярод якіх на тэрыторыі сучаснай Гомельшчыны 1 тэкст “Ад червей”), сацыяльна-бытавыя – 2. Адметнасцю названага выдання можна лічыць наяўнасць партрэтных характарыстык некаторых носьбітаў, што дазваляе дакладней уявіць той асяродак, у якім карысталіся гэтымі творамі вуснай народнай творчасці. Тэарэтычнага асэнсавання сабранага матэрыялу аўтарам таксама не праводзілася.

А. Багдановіч, у адрозненне ад папярэднікаў, у працы “Пережитки древняго мирозерцания у белоруссовъ: этнографический очерк” [6] аналізаваў замоўныя тэксты з пункту гледжання адлюстравання ў іх міфалагічнага светапогляду нашых продкаў. Так, напрыклад, паводле народных вераванняў, на твары таго чалавека, хто непаважліва адносіўся да агню, з'яўляецца хвароба “вогнік”, і вылечыць яе можна было з дапамогай агню і слоў адпаведнай замовы [6, с. 15-16]. Пры пазбаўленні дзіцяці ад “начніц” таксама выкарыстоўвалі агонь і прамаўлялі замову. А. Багдановіч звяртае асаблівую ўвагу на “фетышызм слова”, адзначаючы пры гэтым, што “магічная сіла слова можа быць механічна перададзена іншым прадметам...” [6, с. 37]. Бясспрэчную цікавасць уяўляюць прыведзеныя аўтарам прыклады лекавых замоў (у тым ліку тыя, што нагаворваюцца на ваду) і адпаведных дзеянняў, якія павінны былі “даць чытачу больш поўнае разуменне аб «фетышызме слова»” [6, с. 38]. Даследчык прыводзіць таксама некалькі тэкстаў іншых функцыянальна-тэматычных груп, напрыклад, замовы, каб пазбавіцца ад хлешніка, для паспяховага палявання.

Спробу манаграфічнага вывучэння твораў замоўнага жанру здзейсніў Я. Карскі ў працы “Белорусы” (т. 3, 1916) [7]. Аўтар адзначаў, што “перавага павінна быць аддадзена тым творах, у

якіх адзнак старажытнага светасузірання большасць”, а паколькі на пачатковым этапе развіцця чалавек “меў непасрэдныя адносіны да розных сіл і з’яў прыроды і імкнуўся так ці інакш накіроўваць іх да сваёй карысці”, то “такое светасузіранне выражаецца ў замовах” [7, с. 172-173]. Шмат трапных назіранняў было зроблена даследчыкам у галіне ўзаема сувязей фальклору розных народаў. Напрыклад, быў праведзены параўнальны аналіз беларускіх, нямецкіх, чэшскіх, вялікарускіх, асіра-вавілонскіх замоў. Аналізуючы замовы, Я. Карскі іх класіфікуе, вылучаючы 8 груп: “каханне, шлюб, здароўе і хваробы, прыватны побыт, промыслы і заняткі, адносіны грамадскія, адносіны да прыроды, адносіны да звышнатуральных істот” [7, с. 183-184] і больш падрабязна спыняецца на лекавых замовах: ад ліхаманкі, крывацёку, сурокаў, зубнога болю, пры родах. У працы даследчык аналізуе таксама і асаблівасці мастацкай формы, і адметнасці архітэктонікі замоў. Падкрэслім, што Я. Карскі адным з першых у беларускай фалькларыстыцы паставіў пытанне аб неабходнасці падыходу да замоў не толькі як да сугестыўнага, але і эстэтычнага жанру, звярнуў увагу на характар паэтычнай вобразнасці, адзначыўшы вядучую ролю метафар, параўнанняў і сімвалаў у паэтыцы замоў.

На пачатку XX стагоддзя М. Вінаградаў спрабаваў выявіць праблемы, з якімі сутыкаюцца збіральнікі замоў і сярод аб’ектыўных прычын, па якіх “запісаць замову зараз цяжка” [9, с. 3], вылучаў наступныя: “Перш за ўсё саміх замоў стала менш. У вельмі многіх мясцовасцях ... з развіццём адукаванасці і павелічэннем колькасці школ, зусім знікла вера ў чудадзейную сілу замоў. Патроху перамерлі прадстаўнікі старога пакалення – усе гэтыя “калдуны”, “ведуны”, “варажцы”... Разам з калдунамі зніклі і іх замовы, нагаворы і прыгаворы. Збіральнік твораў народнай творчасці толькі зрэдку дзе-нідзе яшчэ мае магчымасць натрапіць на выпадкова запомненую замову (па большай частцы – урывак) або як-небудзь уцалеўшы сшытак... Акрамя таго, паўсюдна прыходзіцца лічыцца з шырока распаўсюджаным перакананнем, што замовы дзейнічаюць толькі ў тым выпадку, калі яе ведае толькі адзін чалавек. Паведамляючы замову каму бы та ні было, калдун тым самым перадае і ўсю яе моц” [9, с. 3-4].

Такім чынам, для першага перыяду ў гісторыі збірання і вывучэння замоў (1890-1916) характэрна інтэнсіўнасць працэсу назапашвання і публікацыі твораў замоўнага жанру. Была зроблена спроба класіфікацыі і характарыстыкі замоў і як фальклорнага жанру, і як сродку народнай медыцыны. Аднак неабходна адзначыць, што замоўныя тэксты, запісаныя на тэрыторыі сучаснай

Гомельшчыны, у адзначаных вышэй працах сустракаюцца спарадычна, а ў тэарэтычных даследаваннях праблема замоўнага матыву не закраналася.

З прыведзенай напачатку перыядызацыі вынікае, што ў гісторыі вывучэння твораў замоўнага жанру назіраюцца два адносна вялікія перыяды (1917-1962; 1980-1989), калі фалькларыстычная навука была пазбаўлена новых прац, прысвечаных даследаванню замоўнай творчасці. Адзін з такіх перыядаў у адносінах да замовы ахоплівае значны гістарычны прамежак часу з 1917 па 1962 гг. Разам з праблемамі, акрэсленымі М. Вінаградавым, перыяд “навуковага зацішша” тлумачыўся і неадназначным стаўленнем да замоў з боку афіцыйнай царквы і ўлады, на што звяртала ўвагу Г. Барташэвіч: “... у розныя перыяды з замовамі як з’явай звычайнага і духоўнага жыцця народа вялася жорсткая барацьба. Распачатая афіцыйнай рэлігіяй, яна не прынесла жаданых вынікаў. Адбыўся адваротны працэс: замовы пад уплывам хрысціянскай ідэалогіі прыстасоўвалі новыя паняцці да язычніцкай асновы” [2, с. 12]. Далей даследчыца слухна сцвярджае: “Прыгадаем выкараненне замоў на Беларусі ў 30-я і пасляваенныя гады, шквал абвінавачванняў, якія мяжуюць з палітычнымі даносамі, што нанесла вялікі ўдар не толькі па вывучэнню гэтага важнага пласта народнай фальклорна-звычайнай культуры, але і па захаванню, зберажэнню яго ў бытавой практыцы... цэлыя дзесяцігоддзі, перадваенныя і пасляваенныя, дзякуючы вульгарна-сацыялагічнай крытыцы былі перыядамі вынішчэння навуковай думкі ў гэтай галіне” [2, с. 12].

У згаданы перыяд убачыла свет толькі адна праца, якая заслугоўвае асобнай увагі – гэта праца А. Шлюбскага “Матэр’ялы для вывучэння фальклору і мовы Віцебшчыны” [10] (1927), у якой аўтар не толькі публікуе запісаныя раней і сабраныя ўласна тэксты замоў, але і аналізуе вынікі работы папярэдніх збіральнікаў, прыводзіць геаграфічны ўказальнік месцаў, дзе раней запісваліся замовы, а таксама адзначае тыя раёны, дзе ён збіраў матэрыял асабіста.

Другі перыяд у вывучэнні замоў прадстаўлены працамі (з’явіліся ў 60-70-я гады XX стагоддзя) П. Ахрыменкі, К. Кабашнікава, М. Грынблата, М. Янкоўскага, якія характарызуюцца навукова-метадычным падыходам у асэнсаванні замоўнага жанру, што дазволіла аўтарам прааналізаваць замовы найперш з пункту гледжання іх жанравай спецыфікі.

Канец XX-пачатак XXI стагоддзя – перыяд, які характарызуецца адраджэннем цікавасці да жанру замоў. Айчыннымі і замежнымі фалькларыстамі ажыццяўляецца актыўны збор твораў замоўнага жанру на тэрыторыі Беларусі, што знаходзіць адлюстраванне ў значных даследаваннях, якія закранаюць шматлікія пытанні тэарэтычнага і практычнага характару. Да ліку асноўных можна аднесці манаграфіі Г. Барташэвіч “Магічнае слова: Вопыт даследавання светапогляднай і мастацкай асновы замоў” (1990), У. Кляуса “Сюжетика заговорных текстов славян в сравнительном изучении. К постановке проблемы” (2000), І. Жылінскай “Усходнеславянскія замовы: прастора, час, колер” (2005), Т. Заўялавай “Балто-славянскі заговорны текст” (2006), акадэмічны том “Замовы” (1992), зборнікі “Магія слова чароўнага” (1995), “Таямніцы замоўнага слова” (1997), “Замовы” (уклад. У. Васілевіч, Л. Салавей) (2009), калектыўная праца расійскіх даследчыкаў “Полесские заговоры (в записях 1970-1990 гг.)” (2003).

Да замоўных твораў звярталіся таксама і некаторыя іншыя даследчыкі. Міфалагічным ўяўленнем, звязаным са змяёй, вадой, прысвечаны адпаведныя раздзелы манаграфій А. Ненадаўца. Даследчык засяроджвае ўвагу таксама і на вобразах агню, дрэў, камянёў у творах замоўнага жанру. Спробу аналізу замоўнай творчасці робіць Л. Салавей у артыкуле “Замовы ў працах беларускіх народазнаўцаў”, даследаванню паэтыкі беларускіх замоў, іх гукавой арганізацыі і вобразнага свету прысвечана дысертацыйная праца М. Кудрашовай “Паэтыка беларускіх замоў. Вобразны свет. Гукавая арганізацыя тэксту”. Замовы, у пераважнай большасці Веткаўскага раёна Гомельскай вобласці складаюць прадмет навуковых інтарэсаў Г. Лапаціна. Шэраг артыкулаў Т. Рабец прысвечана вобразнай сістэме замоў. Ролю і месца матыву змеяборства ў замоўных тэкстах даследавала М. Трыфаненкава.

Такім чынам, трэці этап у гісторыі збірання і вывучэння твораў замоўнага жанру вызначаецца адраджэннем цікавасці да замоў і пאглыбленасцю тэарэтычнага асэнсавання ў розных аспектах, асноўнымі сярод якіх вылучаюцца мастацка-вобразная сістэма і светапоглядная аснова (Г. Барташэвіч), класіфікацыя замоўных матываў (Т. Агапкіна), характарыстыка замоўных сюжэтных кампанентаў і складанне ўказальніка замоўных сюжэтаў і сюжэтных сітуацый замоўных тэкстаў усходніх і паўднёвых славян (Ул. Кляус).

Нягледзячы на шматстайнасць пытанняў, якія ў розныя часы закраналіся даследчыкамі пры вывучэнні твораў замоўнага жанру, тым не менш праблема тэарэтычнага асэнсавання паняцця “матыў”,

без выкарыстання якога цяжка суадносіць катэгорыі “тыпалагічнае” і “адметнае” ў структуры і функцыянальнасці замоўных матываў, з’яўляецца найменш распрацаванай у айчынай фалькларыстыцы. Першапачаткова найбольш сур’ёзна даследаваннем сутнасці матыву займаліся менавіта фалькларысты. Згодна з меркаваннем С. Няклюдава, “гэта адносна рэдкі выпадак, калі паняцце, распрацаванае на матэрыяле вусных традыцый, затым стала паспяхова прымяняцца пры разглядзе кніжнай славеснасці” [11]. Асноўнай працай, прысвечанай гэтаму пытанню, з’яўляецца даследаванне расійскага вучонага І. Сіланцьева “Теория мотива в отечественном литературоведении и фольклористике”, дзе аўтар звяртаецца да гісторыі пытання і акрэслівае некалькі кірункаў даследавання паняцця “матыў” у расійскай філалагічнай навуцы, пераважна ў літаратуразнаўстве: семантычны (А. Весялоўскі, А. Бем, В. Фрэйдэнберг), марфалагічны (У. Проп, Б. Ярхо), дыхатамічны (А. Бялецкі), тэматычны (Б. Тамашэўскі, В. Шклоўскі, А. Скафтымаў).

Аналіз фалькларыстычных даследаванняў расійскіх вучоных дазволіў вылучыць тры асноўныя канцэпцыі асэнсавання паняцця “матыў”. С. Няклюдаў, Т. Агапкіна, Б. Пуцілаў трактуюць матывы як сюжэтаўтваральную адзінку. На аснове аналізу прац вядомых расійскіх і замежных вучоных (А. Весялоўскага, С. Няклюдава, С. Томпсана, А. Дандэса, Л. Парпулавай) Б. Пуцілаў абгрунтаваў структураўтваральную функцыю матыву фальклорнага тэксту. Матыў разглядаецца таксама і з пункту гледжання яго структуры (У. Анікін, Н. Вядзернікава, Н. Крынічная, У. Кляус, Л. Парпулава, Н. Чарняева).

Праблема тэрміналагічнага азначэння паняцця “матыў” з’яўляецца адной з найбольш актуальных, у тым ліку і пры вывучэнні твораў замоўнага жанру. Матыў – гэта неабходная катэгорыя для асэнсавання замоўных сюжэтаў. Менавіта акрэсленыя намі матывы беларускіх лекавых замоў дапамагаюць вызначыць іх сюжэтныя тыпы, што надзвычай важна пры стварэнні рэгіянальнага ўказальніка замоўных сюжэтаў. Таму, прыняўшы да ўвагі тэарэтычныя канцэпцыі расійскіх даследчыкаў, прааналізаваўшы беларускія замоўныя універсумы і прымяніўшы да яго метады структурна-функцыянальнага аналізу, мы прапануем наступнае азначэнне: замоўны матыв – змястоўная, семантычна завершаная адзінка тэксту, элемент, які выконвае сюжэта- (утварае комплекс узаемазвязаных і ўзаемаабумоўленых матываў. Пад гэтым комплексам разумеецца сюжэт) і структураўтваральную (утварае пэўныя кампазіцыйныя часткі твора) функцыі. Як адносна самастойны фрагмент

твора матыў мае пэўную структуру (суб’ект, яго дзеянне, аб’ект, на які накіравана дзеянне суб’екта і іншыя акалічнасці), кампаненты якой выяўляюць здольнасць да дэталізацыі, чым і абумоўлена ступень канкрэтызацыі матыву на ўзроўнях субматыву (канкрэтнай рэалізацыі матыву на суб’ектным, прэдыкатным, аб’ектным або акалічным сэнсавых узроўнях) і мікраматыву (вышэйшай ступені канкрэтызацыі субматыву на тых жа або іншых сэнсавых узроўнях).

Спецыяльных даследаванняў, якія былі б прысвечаны класіфікацыі і характарыстыцы асобных замоўных матываў, у айчыннай фалькларыстыцы не праводзілася. Да разгляду замоўных матываў звярталіся расійскія даследчыкі. Т. Агапкіна, напрыклад, вылучае спецыяльныя, міжфункцыянальныя матывы, што “дазваляе ў дэталіх убачыць сюжэтны склад кожнай функцыянальнай групы палескіх замоў” [12, с. 19], прапануе аб’яднаць некалькі матываў (сярод іх “Вытокі і характарыстыкі хваробы”, “Выгнанне хваробы з частак цела”, “Няхай хвароба не шкодзіць чалавеку і яго целу”, “Хваробе не быць ніколі”, “Выгнанне хваробы ў далёкія, пустынным месцы”, “Выгнанне хваробы туды, дзе нічога не адбываецца”, “На “тым” свеце/там, куды адсылаюць хваробу, яе чакаюць у госці, там пір, адпачынак і веселасць” [12, с. 96-97]), якія “сустрэкаюцца ў самых розных групах лекавых замоў і нават у замовах сацыяльна-бытавой і гаспадарчай накіраванасці” [12, с. 96], што, на думку даследчыцы, дае магчымасць “вылучыць іх у асобны сюжэтны тып, названы... “універсальны тып замоў”. Універсальнасць абумоўлена... яго прынцыповай поліфункцыянальнасцю, а аб’яднанне ў адзін тып некалькіх матываў тлумачыцца высокім узроўнем іх звязанасці адно з адным, паколькі ў большасці выпадках пры з’яўленні аднаго з матываў, які ўваходзіць у гэты тып, можна чакаць і іншых” [12, с. 96]. У. Кляус, хоць і не гаворыць аб прынцыповай нязгодзе адносна прадстаўленай Т. Агапкінай умоўнай класіфікацыі замоўных матываў, аднак выказвае сумненне наконт вылучэння сярод матываў “універсальных” і “міжфункцыянальных”, бо і тыя, і другія, на яго погляд, поліфункцыянальныя. “Наўрад ці можна таксама, – працягвае думку даследчык, – цэлы шэраг матываў, аднесеныя аўтарамі да “спецыяльных”, вызначыць менавіта такім чынам, бо зварот да больш шырокага ўсходнеславянскага матэрыялу паказвае іх поліфункцыянальнасць” [13, с. 82]. Вопыт класіфікацыі замоўных матываў Т. Агапкінай і вялікі фактычны матэрыял, запісаны ў розных раёнах Гомельшчыны, дазваляе вылучыць наступныя матывы: спецыяльныя (характэрныя для канкрэтнай функцыянальнай групы, напрыклад, матыў “Узнаўленне цэласнасці” ў замовах “Ад звіху”), міжфункцыянальныя (якія

сустракаюцца ў некалькіх функцыянальных групах, напрыклад, матыў “Вытокі хваробы” ў замовах “Ад суроку”, “Ад пужання” і інш.) і універсальныя (якія сустракаюцца ў розных тэматычных групах, напрыклад, матыў “Зварот замаўляючага...” у групе лекавых, гаспадарчых, сямейна-бытавых замоў). Для аналізу замоўных матываў мы прапануем выкарыстоўваць наступную схему:

- вызначэнне функцыянальнай ролі матыву ў замоўным тэксце;
- вызначэнне рысаў асобных структурных кампанентаў матыву (канстантнасць, мяркуемасць);
- характарыстыка структурных кампанентаў матыву:
- суб’екта (улічваючы яго іпастась, функцыянальную скіраванасць);
- дзеяння суб’екта (пазітыўнае, негатыўнае);
- аб’екта, на які накіраваны дзеянні суб’екта;
- акалічнасцей дзеяння (у першую чаргу ў дачыненні да міфалагічных уяўленняў, якія прысутнічаюць у гэтым структурным кампаненце).

Аналіз структурных кампанентаў замоўных матываў (персанажы, іх дзеянні, аб’екты, на які накіравана дзеянне, акалічнасці дзеяння, у якасці якіх у першую чаргу выступаюць локусы), на якіх мы засяродзім сваю ўвагу на старонках прапанаванага зборніка, выклікае найбольшую цікавасць у плане адлюстравання міфалагічных уяўленняў нашых продкаў.

Агульнавядома, што ў фальклору нічога няма выпадковага. Гэта тым больш адносіцца да замовы, дзе прадумана не толькі пабудова, але і кожны жэст, кожнае слова, кожны прадмет, якія суправаджаюць гэтае акцыянальна-вярбальна-рэальнае дзейства. Тым больш не могуць быць выпадковымі вобразы-сябры, да якіх замаўляючы звяртаецца за дапамогай, або вобразы-ворагі, з якімі чалавек змагаецца.

Перш за ўсё звяртае на сябе ўвагу той факт, што персанажы замовы зводзяцца да некалькіх тыпаў, па сутнасці тут толькі злёгку вар’іруюцца адны і тыя ж вобразы. Сярод вобразаў-памочнікаў часцей сустракаюцца Божая Маці, Бог, анёлы, святыя; сярод ворагаў – антрапаморфныя выявы хвароб, злыя людзі, д’ябальскія сілы і г.д.

Пантэон язычніцкіх багоў вельмі вялікі, іх культ узыходзіць да першабытных часоў, калі людзі пакланяліся дрэвам, свяцілам, татэму – жывёле, ахоўніку племя. З тых дагістарычных часоў захаваліся вобразы-архетыпы Маці-сырой зямлі, Сонца, вады, каменя, агню, дрэў, раслін і г.д.

Касмаганічныя вобразы (зоркі, зара-зараніца, Сонца, Месяц – “маладзік маладой”) часта прысутнічаюць у замовах. Ім адводзіцца абсалютна акрэсленае месца і роля: так, напрыклад, Сонца заўжды асвятляе “гэты свет”, свет жывых, а Месяц звычайна суадносіцца з замагільным светам, “тым светам”, светам памерлых: “*Маладзік маладой, у цябе зуб залатой. Ты на том свеце бываеш, усіх сустракаеш...*” (запісана ад Арцюх Марыі Міхайлаўны, 1912 г.н.).

Зара-зараніца ў славянскай міфалогіі ўяўлялася ў вобразе багіні і ўспрымалася як памочніца вярхоўнага боства – Сонца: “Персаніфікацыя зары, якая захоўвае рысы індаеўрапейскай багіні... У нашай традыцыі ствараецца вобраз зары-царыцы, краснай дзявіцы, памочніцы Бога (трэба разумець Сонца), блізкай людзям...” [14, с. 181-182]. Да гэтай багіні найчасцей звяртаюцца з просьбай даць сон дзіцяці. Так, у замове “Ад начніц” даецца рэкамендацыя, як прамаўляць замову: “Нужно носить дитя и приговаривать: Заря-зарница, возьми бессонницу, безгломонницу, а нам дай сон-угомон” (запісана ад Пратасавай Евы Уладзіміраўны, 1959 г.н.).

Зоркі, Зара, Сонца, Месяц – гэта боствы, што жылі на Небе. У касмаганічным уяўленні нашых продкаў Неба – бацька, а Зямля – маці. Яна была бліжэй за ўсё іншае, гэта было тое, з чым штодзённа непасрэдна судакранаўся чалавек, што карміла і паіла яго, прытульвала ў непагадзь, як маці аберагала ад зла. Адсюль архетып Маць-сыра зямля. Неба апладняе Зямлю нябесным малаком – дажджом: “У адпаведнасці з міфалагічнымі ўяўленнямі зямлю лічылі жывой істотай, якая несла ў сабе жаночы пачатак. Яна апладнялася жыватворным дажджом – увасабленнем мужчынскага пачатку – і давала новы ўраджай...” [14, с. 200-201]. Зямля – маці ўсяго існага, у тым ліку і чалавека, яна святая, на ёй не можа быць хваробы, яна дае сілу ўсяму, яна можа забраць ад чалавека боль. Таму і звяртаюцца да яе з такой просьбай: “*Зямля, хлеб, соль – прымі боль з раба Васіліся, вазьмі...*” (запісана ад Чырыч Вікторыі Паўлаўны, 1921 г.н.). Зямля ўспрымалася не толькі як маці асобнага чалавека, але і ўсяго рода – і тых, хто жывы, і тых, хто знаходзіцца ў іншым (на тым) свеце. Пахаваныя ў зямлі продкі як бы становяцца часткай зямлі: “З аднаго боку, продкі лічыліся валадарамі зямлі, а з другога, яна была іх вечнай калыскай... Смерць і пахаванне разглядаліся як вяртанне ў матчына ўлонне...” [14, с. 201] (нездарма жыве прыказка “з зямлі прыйшоў, у зямлю і пайшоў”). А сувязным – медыятарам паміж усімі сферамі з’яўляецца чалавек і ягоны дабрабыт, а то і самае жыццё залежала і ад бостваў і іх памочнікаў, і ад душ продкаў, якія ўмеш-

валіся ў жыццё чалавека. Таму трэба было задобрыць гэтыя душы, каб іх схіліць на свой бок, каб яны сталі сябрамі-абаронцамі: “... *Кланяюсь мертвецам, всем родным, двоюродным, троюродным, всем ведомым и неведомым, желаю усім вам, усопшим, крепкого сна, много желтого песка і зелёного чаю, царство небесное вам на том свеще...*” (запісана ад Кашкаровай Марыі Фёдараўны, 1921 г.н.). Прыведзеная замова-малітва ўяўляе сабой закадзіраваны сімвалічны дыялог з продкамі.

Адначасова з сакралізацыяй Неба, Зямлі, Зорак з’явіўся і культ вады. Нездарма ў замове “Ад усіх балезней” побач з небам, зямлёй, зоркамі згадваецца і вобраз вады. У народных уяўленнях вада – адна з асноўных жыццяродных стыхій: “Згодна з этыялагічнымі паданнямі, зямля была створана з пяску, узятага на дне першапачатковых водаў” [14, с. 57]. Таму як і да Зямлі, да вады звяртаюцца з шанаваннем, выкарыстоўваючы словы-прыдаткі, якія выказваюць пачуцці павагі, пачцівасці: “*Царыца-вадзіца, матушка-вадзіца, ты ўмываеш...*” (запісана ад Чырыч Вікторыі Паўлаўны, 1921 г.н.).

Незвычайнымі ўласцівасцямі народная фантазія надзяляла і прадметы жывой і нежывой прыроды. Дарэчы сказаць, паняцце “нежывой прыроды” для нашага продка не існавала. Усё акаляючае яго было жывым, мела душу, г.зн. адухаўлялася. Незвычайнымі якасцямі, на думку далёкіх продкаў, валодалі многія дрэвы, расліны (дуб, бяроза, явар, каліна, крапіва і г.д.). Некаторыя з гэтых вобразаў прысутнічаюць і ў замовах, запісаных у г. Мазыр. Так, як паведаміла Ева Антонаўна Сумар, 1924 г.н., для таго, каб “Снять проклятие”, неабходна зрабіць перш за ўсё магічна-ахоўнае дзеяства: “*В грозу нарвать 7 стеблей крапивы, высушить и подвесить на осине. Заварить в 3-х литрах кипятка и через час обмыться, приговаривая...*”. У гэтым рытуале словы замовы ўзмацняюцца дзеяннем з рэальнымі прадметамі. Чалавек здаўна ўлічваў і выкарыстоўваў цудадзейныя ўласцівасці вады. З цягам часу ён заўважыў, што чароўную сілу можна павялічыць, калі зрабіць настой пэўных лекавых раслін. У вышэйпрыведзеным прыкладзе ў рытуале лячэння выкарыстоўваецца настой крапівы. Акрамя лекавых якасцей, нашы старажытныя продкі надавалі крапіве і апатрапеічныя ўласцівасці, заснаваныя “на рэальных “агрэсіўных” асаблівасцях гэтай расліны” [14, с. 257]. Дарэчы, крапіву выкарыстоўвалі і ў абрадавых дзеяннях у якасці апатрапея ад нячыстай сілы (на Купалле вывешвалі пучкі крапівы на вароты хлява, каб ведзьма не адабрала малако ў каровы). Ёю таксама карысталіся і для засцярогі ад грому: “... пад страху затыкалі крапіву...” [15, с. 221]. Калі крапіва заўсёды

адназначна была сродкам барацьбы з вядзьмарствам, то асіна ва ўсведамленні народа набывала амбівалентны характар. З аднаго боку – гэта “нячыстае” дрэва, праклятае Богам”, а з другога – яе “выкарыстоўвалі і як сродак супраць нячыстай сілы...” [15].

Важнае значэнне ў лекавай практыцы набываў і спосаб нарыхтоўкі зёлак: некаторыя трэба было збіраць на Купалле, у некаторых выпадках асобна агаворваўся нават час сутак, фаза Луны і інш. акалічнасці. У нашым выпадку крапіву трэба было рваць падчас навальніцы. Магчыма, мелася на ўвазе тое, што крапіва амыецца “нябеснай вадой”, ачысціцца “нябесным агнём”. Для ўзмацнення ўздзеяння супраць дэманічных істот Богі яшчэ насылалі і гром.

Цікавай адметнасцю разглядаемай замовы з’яўляецца спалучэнне хрысціянскіх і язычніцкіх вобразаў. У тэксце замаўляючы звяртаецца аднолькава і да “ліка Хрыста чудесного” і да “грома (як да дзеючай асобы) нябеснага” з просьбай зняць пракляцце: “*Лик Христа чудесный, гром небесный, меня простите, проклятье снимите...*”. Калі ж успомніць, што гром, як і маланка, – атрыбуты Перуна, то аказваецца, што замаўляючы адначасова апеліруе да вярхоўных бостваў язычніцтва і хрысціянства. Толькі яны, магутнейшыя, маглі агульнымі намаганнямі зняць пракляцце. А каб слова было больш дзейсным, замова насычана мастацкімі сродкамі: эпітэтамі (“чудесный”, “небесный”), паэтычнымі звароткамі, сінтаксічным паралелізмам, рыфмай. Сама ж замова ўяўляе сабой не столькі просьбу, колькі загад – лаканічная фраза і імператыўная форма дзеясловаў (“простите”, “снимите”) робяць яе надзвычай катэгарычнай.

Вялікая роля надавалася часу і месцу прамаўлення замовы. Марыя Фёдараўна Кашкарова, 1921 г.н. лічыць, што “загавары можна чітаць в любое время, независима ад месяца. Лячыць в воскресенье нельзя, у святых дні тожэ нельзя”. “Малітву к усопшым” трэба чытаць, калі неабходна дапамога продкаў. Сітуацыйныя замовы (н-д, “На экзамен”, “В дорогу”, “Ад гразы” і г.д.) прамаўляюцца непасрэдна перад той ці іншай справай. “Перад тым, як пачаць гадаць, трэба працэсць...” “Замову на праўдзівае гаданне”. Замовы, якія прамаўляліся падчас вяселля, былі скіраваны на забеспячэнне шчаслівага жыцця маладой сям’і.

Вікторыя Паўлаўна Чырыч, 1921 г.н., упэўнена, што замовы неабходна прамаўляць пасля дванаццаці гадзін. “Калі замаўлялі мужчыну – то ў аўторак і чацвер, а жанчыну – у пятніцу і нядзелю”. Аўторак і чацвер лічыліся мужчынскімі днямі. Аўторак – дзень Стрыбога [16]. “Ва ўсходняй міфалогіі адно з вярхоўных нябесных бостваў; бог ві-

хуры, урагану, буры, дзед і ўладар вятроў, а таксама ўвогуле ўсіх паветраных стыхій... Увасабленне неба, бацька ўсяго жывога на зямлі” [15, с. 505]. Чацвер быў прысвечаны Перуну – “богу навальніцы і вайны... Пярун для славян быў не толькі грозным боствам, але і богам-падацелем животворнай вільгаці” [15, с. 408]. Як бачым, абодва боствы звязаны з увасабленнем мужчынскага пачатку.

У адрозненне ад гэтага, пятніца і нядзеля ўяўляліся ў жаночым выглядзе. Святая пакутніца Параскева Пятніца “на Русі карысталася асаблівай любоўю і шанаваннем, асабліва як “баб’я святая”, якая апекавала жанчын і жаночыя работы...” [15, с. 442]. Магчыма, шанаванне нядзелі (воскресенья) пачалося з прыняццем хрысціянства, бо, як сведчыць Біблія, першымі, хто на трэці дзень пасля ўкрыжавання ўбачыў гроб гасподні пустым, былі жанчыны: “По прошествии же субботы, на рассвете первого дня недели, пришла Мария Магдалина и другая Мария посмотреть гроб...” [Евангелие от Матфея **28** 1]. Першай убачыла ўваскросшага Хрыста таксама жанчына: “Воскреснув рано в первый день недели (воскресенье – **С.В.**), Иисус явился сперва Марии Магдалине, из которой изгнал семь бесов...” [Евангелие от Марка **16** 9]. “Нядзеля (воскресенье) і пятніца не толькі з’явіліся прарочымі днямі... але і ўяўляюцца нам жывымі міфічнымі асобамі” [17]. “Нядзеля – міфічная жанчынападобная істота... У адной беларускай легендзе Нядзеля малюецца як маладая жанчына ў белай вопратцы...” [16, с. 108]. “Вобраз “недзели” час ад часу змешваўся ва ўсведамленні народа з вобразам пятніцы” [17].

Месца прамаўлення замоў таксама не было выпадковым. Звычайна выбіраліся сакральныя мясціны: на покуце, перад печчу, на парозе і інш. Вікторыя Паўлаўна Чырыч паведаміла нам, што пры замаўленні, лячэнні трэба было сядзець каля акна. “Акно – частка дома, якая надзяляецца шматлікімі сімвалічнымі функцыямі і фігуруе ў абрадах у якасці нерэгламентаванага ўваходу або выхаду, супрацьпастаўленаму дзвярам” [18, с. 286].

“Дзверы ў народных павер’ях асэнсоўваліся як увасабленне граніцы, мяжы, як “канал сувязі” са знешнім светам, з прасторай, не асвоенай чалавекам” [16, с. 57]. Гэта – своеасаблівая рытуальная граніца на мяжы апазіцыі (свой-чужы, жыццё-смерць), “свету жыцця” і “свету смерці”. Гэта адтуліна, праз якую мог прайсці або не прайсці чужы чалавек у мой дом, мой свет. Мой дом заўсёды ўспрымаўся як месца вядомае, добрае, пазітыўнае. У сваім доме гаспадарылі такія знаёмыя Дамавікі, з якімі можна і трэба было наладзіць сяброўскія ўзаемаадносіны. Таму, каб абараніць свой дом ад “Злых

людей”, трэба было над дзвярыма замацаваць жалезны прадмет, як лічыць Ева Антонаўна Сумар, бо “металічныя прадметы ў традыцыйнай культуры асэнсоўваліся як самастойная магічная сіла, нават калі яны і не выкарыстоўваліся актыўна, а ляжалі нерухома” [19, с. 48]. Варта адзначыць, што ў сферы народнай духоўнай культуры жалеза “з’яўляецца адным з універсальных аб’ектаў, што абумоўлена такімі яго якасцямі, як трываласць, цвёрдасць, загартоўка ў агні, непарушнасць, доўгавечнасць” [20, с. 24-28]. Менавіта гэтыя рэальныя якасці пераносяцца і ў вербальную частку замовы, пабудаванай па прынцыпу імітатыўнай магіі: “Как ты железо не перекусишь, так ты меня (мою семью и т.д.) укусит не musíшь”.

Яшчэ больш наглядна апазіцыя “жыццё-смерць”, выявілася ў апазіцыі “усход-захад”. Гэта сакральныя сімвалы, якія суадносяцца з Сонцам. З даўніх часоў месца ўзыходжання сонца звязвалася з ідэяй святла, жыцця, шчасця, здароўя: “Солнце здесь восходит, а усталость на заход уходит...” (запісана ад Сумар Евы Антонаўны, 1924 г.н.). Гэтае месца ўяўлялася як містычны край свету, дзе жыве божства, а захад успрымаўся краінай смерці, бо старажытны чалавек верыў, што частку сутак Сонца праводзіць у Зямным свеце, а ноччу – у Падземным царстве. Затым на Усходзе яно нараджаецца, каб сваім святлом і цяплом несці ўсяму існаму на зямлі жыццё (“Дзе сонца ўсходзіць, там Прачыстая Божая маць ходзіць”), а на Захадзе Сонца, стомленае дзённай працай, абясціленае, хаваецца, памірае, пераходзіць у царства мёртвых, дзе і само становіцца мёртвым. Гэтая вера настолькі моцная, што нават цяпер усе веруючыя моляцца, звяртаючыся на Усход. Так і Ева Антонаўна паведаміла нам, што для таго, каб зняць стому, трэба было “*встать лицом к восходу солнца и говорить, крестясь, замову: Господи, солнце здесь восходит, а усталость на заход уходит...*”.

Адным з магічных элементаў, які павялічвае сілу ўздзеяння на замаўляючы аб’ект, з’яўляецца лік. Лічбы не толькі дапаўняюць тэкст, але і арганізуюць яго ў якасці эфектыўнага рытуала. У культурнай традыцыі славян магічнымі лічбамі лічыліся 3, 7, 9, 12 і г.д. Найбольш моцным сярод іх з’яўляецца тройка, якая сімвалізавала сабой гармонію, што дае неба, зямля, вада – тры жыццязродныя стыхіі. “Тройка валодае значнасцю акумуляіраванага дзеяння, бо адзін або два разы могуць быць супадзеннем, але тры разы даюць упэўненасць у сілу...” [21]. З прыняццем хрысціянства сакральнае значэнне лічбы “3” яшчэ больш узмацнілася, бо Бог уяўляецца ў трох асобах адначасова. Гэтая акалічнасць знайшла адлюстраванне і ў замоўнай творчасці: значная колькасць замоў або пачынаецца,

або заканчваецца формулай: “Ва імя Айца і Сына і Святога Духа”. Характэрнай асаблівасцю замоўных формул, запісаных ад жыхароў Мазыра, з’яўляецца прысутнасць у намінальным тэксце магічнай лічбы тры ў спалучэнні з назвай дзеючых асоб, прадметаў, дзеянняў: “Ішло три калечки через три речки...”, “Ішло тры паненкі: Ліза, Луіза, Травіза...”, “Каб захаваць бульбу, лажылі тры камні”, “Тры дні падрад поляць агарод ад сарнякоў...”. Для большай эфектыўнасці ўздзеяння ў некаторых выпадках рэкамендуецца тройчы паўтарыць увесь тэкст, у якасці закрэпкі выступае трохразовае зааміньванне, а для канчатковага завяршэння дзеяння неабходна тройчы перахрысціцца. Побач з адкрытым выкарыстаннем лічбы 3, у замовах часта гэтая лічба ўжываецца “прыхавана”. Яна прысутнічае ў пералічэнні персанажаў (“Зямля, хлеб, соль – прымі боль з раба Васілія...”), дзеянняў (“Выкатываю, выгаворваю, здымаю...”, “Святая Прачыстая ішла, сабе рызу найшла, за стол села...”, “Гасподзь Бог радзіўся, святой рызай укрыўся, залатым целам аградзіўся...”, “Крестом крещусь, крестом малюсь, крестом прыпеваю...”), месцаў (“Месца чэрвя ў яблыке, месца чэрвя ў магіле, месца чэрвя ў зямле... Ідзі ў яблыка, у магілу, у зямлю”).

У замове, запісанай ад Сумар Евы Антонаўны, 1924 г.н., разам з тройкай прысутнічае лічба 7 – “побач з тройкай, згодна з традыцыяй старажытнаўсходніх культур, найбольш значная з сакральных лічбаў...”. Гэта першая лічба, якая ахоплівае і духоўнае, і часовае, таму што ўтрымлівае ў сабе “тройку, як сімвал Неба і душы, і чацвёрку, як сімвал Зямлі і цела” [21]. (Семь=совершенство, покой, исполнение, благословение (сумма 3+4=7) – Библия. Книги Священного писания Ветхого и Нового Завета. Второе издание. – Брюссель: Издательство «Жизнь с Богом», 1983. – С. 2446).

Замова вылучаецца багаццем трапеічных сродкаў. Для стварэння больш яркага ўяўлення аб хваробе выкарыстоўваецца ўвасабленне (персаніфікацыя). Захворванне называецца “добрым чалавечкам”. Каб заручыцца прыхільнасцю міфалагічнага персанажа часта ўжываюцца словы з памяншальна-ласкавымі суфіксамі: “Залатнічку”, “Ваўчок” і інш. У замове “Ад каўтуна” зафіксаваны і роднасныя сувязі паміж персанажамі: “каўтун з каўтуніхаю”. Гэты мастацкі сродак надае блізкасць адносінам паміж чалавекам і захворваннем.

Эмацыянальнасць, вобразна-маўленчую экспрэсію замоўнага тэксту ўтвараюць шматлікія паўторы, эпітэты, метафары. Увогуле трэба сказаць, што палітра мастацкіх сродкаў замовы шматгранная, разнастайная і з’яўляецца дзейным сродкам узмацнення выразнасці. Яны садзейнічаюць актыўнаму выражэнню эмацыянальна-экспрэсіўных адценняў твора, надаюць выказванню своеасаблівую

значнасць. Таму так цяжка адназначна і катэгарычна вызначыць, што ўяўляе сабой замова – сугестыўны ці мастацкі твор, бо яна тое і другое ў адной асобе.

Мы закранулі толькі некалькі аспектаў аналізу замоўных тэкстаў. Далейшая праца можа быць працягнута таксама і на практычных занятках па курсу “Беларуская фалькларыстыка”, а крыніцай фактычнага матэрыялу для аналізу можа стаць прапанаваны зборнік, аснову якога складаюць тэксты беларускіх лекавых замоў, у тым ліку і сабраныя ўласна аўтарам-складальнікам падчас палявых экспедыцый па розных раёнах Гомельшчыны на працягу 2004-2009 гг., якія захоўваюцца ў архіве лабараторыі ўстановы адукацыі “Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны”.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Топорова, Т.В. Др.-англ. *Erce, eorpan modor* – русск. *Мать сыра земля* / Топорова Т.В. // Заговорный текст. Генезис и структура. – М.: Индрик, 2005. – С. 102-111.

2. Замовы / Уклад., сістэм. тэкстаў, уступ. арт. і камент. Г.А. Барташэвіч; рэдкал.: А.С. Фядосік (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск: Навука і тэхніка, 1992. – 597 с.

3. Романов, Е.Р. Белорусский сборник. Вып. 5. Заговоры, апокрифы и духовные стихи. – Витебск, 1891.

4. Шейн, П.В. Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-Западного края: в 3-х т. / П.В. Шейн. – Санкт-Петербург: Типография императорской академии наук, 1887. – Т. 1. – 585 с.; 1893. – Т. 2. – 715 с.

5. Довнар-Запольский, М. Чародейство в Северо-Западном крае в XVII-XVIII вв.: Историко-этнографический этюд / М. Довнар-Запольский // Этнографическое обозрение. – 1890. – № 2. – С. 49-72.

6. Богданович, А.Е. Пережитки древняго мирозозерцания у белоруссовъ: этнографический очерк / А.Е. Богданович. – Гродна: Губернская Типография, 1895. – 186 с.

7. Карскі, Я. Беларусы / Я. Карскі // уклад. і камент. С. Гараніна і Л. Ляўшун; навук. рэд. А. Мальдзіс; прадм. Я. Янушкевіча і К. Цвіркі. – Мн.: “Беларускі кнігазбор”, 2001. – 640 с. [8] с.: іл.

8. Барташэвіч, Г.А. Магічнае слова: Выхад даслед. светапогляд. і маст. асновы замоў / Г.А. Барташэвіч. – Мінск: Навука і тэхніка, 1990. – 128 с.

9. Виноградов, Н.Н. Заговоры, обереги, спасительные молитвы и проч. / Н.Н. Виноградов // Живая старина, 1907. – №1. – С. 3-24.

10. Шлюбскі, Ал. Матар'ялы да вывучэння фольклёру і мовы Віцебшчыны / Ал. Шлюбскі. – Менск, 1927. – Ч. 1. – 189 с.
11. Неклюдов, С.Ю. Мотив и текст [Электронный ресурс] / С.Ю. Неклюдов // Язык культуры: семантика и грамматика. К 80-летию со дня рождения академика Никиты Ильича Толстого (1923-1996); отв. ред. С.М. Толстая. – М.: Индрик, 2004. – С. 236-247. Режим доступа: www.ruthenia.ru/folklore/neckludov16.htm. – Дата доступа: 16.01.2009.
12. Полесские заговоры (в записях 1970-1990 гг.) / сост., подготовка текстов и коммент. Т.А. Агапкиной [и др.]. – М.: Издательство “Индрик”, 2003. – 752 с.
13. Кляус, В. Теоретические проблемы систематизации заговорно-заклинательного фольклора / В. Кляус // Фольклористика в контексте наук о традиционной духовной культуре. Вопросы теории и методологии. Сборник материалов тематического блока XIV Международного съезда славистов (Македония, Охрид, 2008 г.). – М., Государственный республиканский центр русского фольклора, 2008. – С. 76-86.
14. Беларуская міфалогія: Энцыклапед. слоўн. / С. Санько, Т. Валодзіна, У. Васілевіч і інш. – Мінск: Беларусь, 2004. – 592 с.
15. Шапарова Н.С. Краткая энциклопедия славянской мифологии: Ок. 1000 статей / Н.С. Шапарова. – М.: ООО “Издательство АСТ”: ООО “Издательство Астрель”: ООО “Русские словари”, 2003. – 624 с.
16. Коваль У.І. Народныя ўяўленні, павер'і і прыкметы: Даведнік па ўсходнеславянскай міфалогіі. – Гомель: Беларускае Агенцтва навукова-тэхнічнай і дзелавой інфармацыі, 1995. – 180 с.
17. www.vernost.ru/poganye/glava1.htm
18. Славянская мифология. Энциклопедический словарь. – М.: Эллис Лак, 1995. – 416 с.
19. Валодзіна Т. Семантыка рэчаў у духоўнай спадчыне беларусаў. – Мінск: Тэхналогія.
20. Левкиевская Е.Е. Из словаря “Славянские древности”. Железо // Славяноведение. – 1997. – № 6.
21. www.apress.ru/pages/greif/sim/ch/chisl.htm

Акцябрскі раён

1. О лечении испуга

Сначала прочитать “Отче наш”, а потом молитву на испуганного человека:

– Испуг, переполох, выйди из рук, из ног, из головы, из плечей, из очей, из живота, из жил, из прожилок, из 70 суставов, из всего сына, раба божьего. Тут, испуг-испужище, черные очища, тебе не быть, а белому телу не болеть, красной крови не гореть, кости не сушить, головы не кружить. Выйди, испуг, переполох, колючий, болючий, ветряной, водяной, от чёрного глаза, от худого часа. Выйди вон от раба божьего (имя) крещенного, молитвенного, причащенного. Не я тебя высылаю, а Пресвятая Богородица, скорая помощница. Во имя Отца и Сына и Святого Духа. Аминь.

2. У дарогу

Прачыста святая, твая ручка залатая, з мезеннага пальчыка спусці, а мне дарожку дай прайсці.

*Запісана ў г.н. Акцябрскі
ад Баграёнак Надзеі Андрэеўны, 1938 г.н.,
студэнткай Баграёнак К.*

3. Замова ад нарыву (валасьця)

Первым разам, божым часам заговарываю вас, 12 валаснёў і проціперсціца, занагдзіца, ветраная, водзяная, урошчная, пабошчная, падзіўная, пасмешная, жаласная, радасная. Не балець, не гарэць, не калоць, не пароць, стасмець, пакатлець у балоце на гнілой калодзе. Як гнілой калодзе не трашчаць, так і гэтаму валасьцю прападаць. Амінь.

*Запісана ў в. Ламавічы
ад Раманенка Марыі, 1914 г.н.,
студэнткай Грамыка І.*

4. Пужанне

Ранняя зараніца, гасподня памашніца. Я – словам, Гаспод – з помашчу. Лячу (імя) хрышчоную. Кожны голас: мужчынскі, жаночы, хлапечы, парабечы, каравячы, свінячы, магучы, дрыгучы, паўзучы, калючы. Прачыста Божа Маць, прыступацьме, гэты боль забірацьме ад (імя). На сухія лясы, на ніцыя лозы, на воды пускацьме, з галавы, з сэрца, з плячэй, з рук і ног забірацьме.

Выконваецца раніцай або днём і паўтараецца дзевяць разоў.

5. Ад удару

Ляцела сава, за сталамі не была, мёду, віна не піла. У мяне, у Ганны хрышчонай, удару і звіху ў назе, у руцэ не было. Прачыста Божа Маць, прыступацьме і гэту балець на быстрыя воды адсылацьме.

Вымаўляецца на любое імя, у любы дзень і час. Прагаворваецца дзевяць разоў.

6. Ад удару

Перад тым, як прагаворваюць замову, чытаюць “Отча наш”.

У полі стаіць груша, каля грушы – прыстол, на прыстоле сядзяць тры сястрыцы. Адна – лён цярэ, другая – меле, трэцяя – удар выганяе. У раба божага (імя) па касцях не хадзіць, косці не ламаюць. Амінь.

7. Ад спуду

На сінім моры – вышка, на той вышцы – дуб, на тым дубу – дванаццаць какатоў, на тых какатах – дванаццаць ангелаў, яны пяюць, васпяваюць, злога духа з раба божага (імя) выганяюць з касцей, рук, ног, галавы, цела. Згінь у ноч, як і ў дзень. Госпадзі, на помач. Амінь.

Прагаворваюць дзевяць разоў на ноч, калі спуд праяўляецца ноччу.

8. Зглаз і падзіўкі

Ранняя зараніца, гасподня памашніца. Я – словам, Гаспод – з помашчу. Падзівак, зглаз мужчынскія, жаночыя, дзявочыя, хлапечыя, парабечыя, ветраныя, вадзяныя. Прачыста Божа Маць, прыступацьме, гэтыя ўрокі, падзіўкі забірацьме. На сухія мяса, на ніцыя лозы, на быстрыя воды адсылацьме.

Прагаворваецца раніцай або днём дзевяць разоў на імя таго, хто хварэе.

9. Як баляць зубы

- Маладзічок, маладзічок, на тым свеце бываў?
- Бываў.
- Там маіх родных відаў?
- Відаў
- У іх зубы не баляць?

– Не баляць.

– Няхай і ў мяне не баляць.

Выконваецца ноччу або на світанні. Той, хто кажа, павінен стаяць на адным месцы, глядзець на месяц і прагаворваць замову.

*Запісана ў в. Новая Дуброва
ад Кашавалавай Ганны Цімафееўны, 1931 г.н.,
студэнткай Вырвіч В. (2003 г.)*

10. Ад грыжы

Спачатку прачытаць малітву “Отче наш”, а затым над крыжам тры разы, кожны раз сплюнуць праз левае плячо:

– Кіла-кіліца, чырвоная дзявіца, тут табе не садзіцца, тут табе не ляпіцца. Садзіцца табе, ляпіцца табе сярод цёмных лясоў, крутых берагоў, зыбучых пяскоў, дзе людзі не ходзяць, птушкі не лётаюць. Там табе садзіцца, там табе ляпіцца, а з рабы божай(го) (імя) адысці. У імя Бацькі і Сына і Святога Духа. Амінь, амінь, амінь.

Кілу мазаць безымянным пальцам на ноч, да раніцы з ложка не падымацца.

11. Ад болі ў жываце

Першым разам, лепшым часам Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай Маці пакланюся. Святая Прачыстая Божая Маці, прыступі, памажы живот лячыць. Яшчэ Госпаду Богу памалюся, яшчэ Госпада Бога просім, сёгодняшняга святога дзянёчка (...), адкуль сонейка выходзіць, адтуль святая Прачыстая Божая Маці прыходзіць з сярэбранымі рукавамі і залатымі туфлямі. Як сярэбраным рукавом не расшываць, залатым туфлём не расплятаць, жалезнага памосту не ўгінаць, так у (імя) болей у жываце не бываць. Залатнік-залатнічку, стань на сваё мястэчка, на залатое крэсlechка. Табе па жывату не хадзіць, жывата не таміць і пад грудзі не падхадзіць.

Чытаць тры разы.

12. Ад зубоў

Першым разам, лепшым часам, раннюю зарю, добраю парою, зоры-зараніцы, божыя памашніцы. Сама я прыступаю, Госпада Бога і Прачыстую Маці на помач прызываю.

– Зубы-зубы, з чаго ж вы змяніліся?

– 3 вады, з яды. Прыдумчывыя, прыгаворчывыя, прыстрэчныя, прысмешныя.

– Маладзік-маладзік, у цябе рог залаты. Ты ў моры купаўся і нам паказаўся. Ці быў ты на тым свеце?

– Не.

– Ці бачыў майго дзеда?

– Не.

– Хай у (імя) не баляць і не шчымяць. Як на небе ясны месяц, а ў моры белы камень, а ў полі шэры заяц, як гэтым тром асобам за сталом не сядзець, sudoў не судзіць, так у рачыстай, хрышчонай (імя) зубам не балець.

Чытаць тры разы, сплёўваць цераз левае плячо.

13. Ад звiху, удару

Першым разам, лепшым часам Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай Маці пакланюся. Святая Прачыста, прыступі, дапамажы. Ляціць воран з чужой стараны. Сеў на варотах у чырвоных ботах, хацеў мора запаліць. Як жа мору не гарэць, а ў (імя) звiху, удару не балець.

Пераказаць тры разы.

14. Ад спуду

Першым разам, лепшым часам прашу Госпада Бога, святога Хрыста прыступі, дапамажы (імя) спалох лячыць. І прашу ўсіх жывых і мёртвых, старых і малых золата, срэбра прымайце, а (імя) здароўем надзяляйце, а вам – рай святы.

Пераказаць тры разы.

15. Ад уроку (прыстрэку)

Прыйшоў Ісус Хрыстос з нябёс, залатою прастынёю абкрываўся, з Прачыстаю Маткай сустракаўся, ад уроку абіраўся: ад калючага, ад свярблючага, ад накінутага, ад балючага, прыгаворанага. Як у моры пясочку не дастаць, так у (імя) уроку не прымаць.

Пераказаць тры разы.

16. Ад залатніка

Ішоў залатнік мостам, залатым мостам, залатым кіям папіраўся, залатым поясам падперазаўся. У канцы мосту сасна стаіць, на той сасне раса вісіць. Як расе не абсыпацца, залатніку з месца не сустаць, пад грудзьмі не падпіраць, на бакі не раздзімаць. Стаць яму на месцы ў залатым крэслі да слухнага разу, да гасподняга часу.

17. Ад скулы

Першым разам, лепшым часам, Госпадзі, прыступі, дапамажы скулу лячыць. Скула-скуліца, красная дзявіца. Чаго ты ўзнялася, ці

з цяжкае работы, ці з вялікае работы, няволі. Ідзі ж ты ў чыстае поле, там стаіць бярозка, пад бярозкай краватка ўбраная, пасцелька засціланая, падушкі прыгатаўляныя, столікі засціланыя, кубачкі наліваныя. Там табе смачна ўпіваці і ўядаці, лёгенька аддыхаці, на сінім моры гуляці, русу косу расплятаці, залатушку-скулу разганяці з касцей, мясцей, румянага цела.

Пераказаць тры разы, дуць у адно вуха, у другое вуха, а затым знізу ўверх дунуць тры разы.

18. Ад вотначы

Першым разам, лепшым часам Госпаду Богу памалюся. Прашу Госпада Бога, святога Ісуса Хрыста, прашу ўсіх: і старых, і малых хлеб-соль прымайце, (імя) здароўем надзяляйце да і сном насылайце, а вам – рай святы.

Пераказаць тры разы.

*Запісана ў в. Парэчча
ад Гламбоцкай Ніны Аляксандраўны, 1934 г.н.*

19. Ад зляку

Первым разочкам, гасподнім часочкам, першаю гадзінаю, лепшаю часінаю. Кіеўскія, пячэрскія, усе сілы нябескія, прыступіце, памажыце (імя) зляку гавараці калюшчага, балюшчага, урочлівага, падуманага, пагаданага, пастаяннага, пасменнага, мужыцкага, жаноцкага, кацячага, сабачага, свінячага. Прачыста Мамка, стань ты на помач, на паратунак, бяры ад (імя) зляк, нясі на быстрыя воды, на ніцыя лозы, дзе пеўні не пяюць, сабакі не брэшуць. Там сталы засціланыя і кубкі наліваныя, там табе піцenne, ядзenne, смачнае ўжыванне, лёгкае дыханне. Тут табе ні піцenne, ні ядзenne, ні смачнага ўжывання, ні лёгкага дыхання. Я – з словамі, Гасподзь – з помаччу. Амінь.

*Запісана ў в. Рассвет (раней Качай-Балота)
ад Пугач Кацярыны Пятроўны, 1924 г.н.,
студэнткай Грамыка І.*

Брагінскі раён

20. Малітва на все балезні

Маладзік, маладзік, табе – на старасць, а мне – на радасць. Сонца свеціць ясна, маладзік ясней сонца, мертваца в гроб кладуць, яго косці труцца, мнуцца, ён не слышыць, што баляць, няхай і в (імя) нішто не баліць.

21. Лячыць дзецей, крыксы

Добры дзень, куры, забярыце крыксы ад раждзёнай і крашчонай (імя). Вам крычаць і варкачаць, а (імя) спаць і прыбываць.

22. Ад пералома

з малітвамі “Отче наш” і “Багародзіца”

Жыды Ісуса Хрыста білі, костачкі ламалі. У Ісуса Хрыста костачкі срасліся, пусць і в рабы божьей (імя) костачкі сайдуцца і срастуцца.

Лячыць і паглажываць рукой бальное места. Пераказуваць тры разы.

23. Кровь замаўляць

Ішла (імя) чераз мост, нашла пастол, а ты, кровь, пастой. І з рыжага мяса, і з белой касці табе, кровь, больше не іці. Моркву в градзе ірвала, кровь замавляла на век веком, амінь.

Пераказуваць тры разы.

24. Ад зубу

– Месяц, князь малады, у цябе рог залаты. Ці быў ты на тым свеце, ці бачыў мёртвых душ?

– Быў, бачыў. Мёртвыя ляжаць, ляжаць ціха.

– А ў іх зубы не баляць?

– Не.

– Няхай не баляць і ў мяне.

*Запісана ў в. Страдубка Лоеўскага р-на
ад Лаханскай Аляксандры Фёдараўны, 1928 г.н.
(перасяленка з в. Вязок Брагінскага р-на),
студэнткай Дзегцярэнка Н.*

25. Ад ячменя

Ячмень, ячмень, на табе кукіш (*паказаць кукіш ячменю*), што хочаш, то купіш. Купі сабе мыльца, памый сабе рыльца. Купі сабе тапарок, сякі папарок. Купі сабе кабылку, кабылка здохня, ячмень засохня.

Папляваць у глаз тры разы. Еслі нагаварываеце самі сабе, смажце слюной глаз і дайце высахнуць. Не выціраць. За ноч ячмень праходзіць.

26. Ад ліхаманкі

Сорок раз:

– Госпадзі Ісусе Хрысце, Сыне божы, памілуй мя, раба божага (імя).

Трынаццаць раз:

– Ізбаў, Госпадзі, ад дванаццаці кумох, ад уродзівых дочерей худых, басых, нагіх.

27. Ад зубнога болю

На рацэ, на моры (*паўтарыць тры разы*), на моры, на акіяне (*тры разы*) стаіць стульчык. На этам стульчыку сядзіць Прасвятая Багародзіца Маць. Яна загаварывае зубы. Зуб, зуб, не балі, зубную боль удалі.

Паўтарыць тры разы.

28. Ад галаўной болі

Аблівайце вадой галаву, гаворачы:

– О, Адам, ізбаў і ізлячы свайго слугу.

29. Ад рожы

Трэба чытаць на ўтраняй і вячэрняй зорцы. Но спачатку пра-чытаць абрашчэнне:

– Госпадзі, Прасвятая Багародзіца, памагі рабу божаму (імя).

Затым чытаюць:

– Белая белавушка, красная красавушка, не балі, не калі, не шумі, не паддавайся ні ў шырыну, ні ў глыбіну. Ад рабы божай (імя) атдаляйся ў большыя вароты, у поле, у сіняе мора, там падуш-ка пярвая і пярэная пуховая, туды атдаляйся. Па сей дзень, па сей час, па мой нагавор. Памошніца не я, памошніца мая Маць Прасвятая Багародзіца. Амінь.

Перакрасіць бальное месца, закрыць краснай трапкай.

Запісана ў в. Хракавічы

***ад Фясько Варвары Іванаўны, 1926 г.н.,
студэнткай Фуре А. (з сшытка)***

Буда-Кашалёўскі раён

30. Ад зглазу

Наліць у стакан вады чуць болей палавіны. Затым палажыць у яго нож, вілку, сталовую і чайную ложка, як бы абмыць іх у стакане і вынуць. Адпіць некалькі глыткоў вады із стакана. Затым легці ў караваць і абцерці вадой ногі, рукі, жывот, грудзі і ліцо. Пастарацца паскарэй заснуць. Пасля сну ад зглазу не застанецца і сляда.

31. Ад сэрца

Прачытаць малітву “Отчэ наш” тры разы, перакрысціцца і загавараць:

– Едзе мёртвы ў поле і рэчэ яму: – Далеча лі, дружа, едзеш? – Еду за мора, за красныя дзевіцы, на бумажныя пярыны. Не шчыпле, ні а чым не таскуе, так бы ў рабы божай (імя) сэрца не балела, не шчыпала, ні а чым не тужыла. Сколь сора сіе слова і зменіцца, столь сора і борзда ў рабы божай (імя) сярдзечная таска, балезнь і злечыцца. Ва веці вякоў. Амінь.

32. Пры цяжкіх родах

Гэты заговор трэба перапісаць на лісток бумажы і палажыць пад падушку рожаніцы:

– Дзверы прахадныя атверзашася, сірэч нябесныя, і ты, атрочыца, і зыдзі, заве Хрыстос, Гасподзь Бог наш. Амінь.

33. Пры цяжкіх родах

Прыгатаваць цеста, памешваць яго і гаварыць:

– Я цябе, квашанка, твару не доўга, цеста выходзіць і падымаецца сора, так рабе божай (імя) мучыцца не доўга, часок мінутны, а скарэй цем пача, мучэнне легча. Амінь.

34. На багапалучныя роды

Пад цёмнымі сводамі, цёплымі водамі чалнок качаецца. Каму плысці ў чалнаке – не намі рашаецца. Каго пашле Багародзіца, той у рабы божай (імя) і народзіцца. Памалю Багародзіцу зжаліцца – у добры час няхай дзіця явіцца і ва здравіі маць застанецца. Амінь.

Чытаць заговор нада ў комнаце рожаніцы, куды ніхто не зайдзе, седзячы пры етым на табурэце. Кругом паставіць і запаліць нячотнае калічства свечак.

35. Ад ангіны

На гары Альхіманскай стаіць дуб наліўчаты, пад тым дубам сышлісь браты: заяц з поля, месяц з неба, шчука з мора. Сышлісь і пакушалі ад крашчонай, параждзёнай рабы божай (імя) ангіну, боль разрушылі. Тут табе не быць, тут табе не стаяць. Пайдзі, выйдзі на сухі сук. Не я прашу сама, а Маць Божая са святымі ангеламі. Выйдзі, боль, ад рабы божай (імя) із спіны, із жывата, із пальчыкаў, із сустаўчыкаў, із нагаткоў, із кагаткоў, із усіх мазгавых абалочак. Ва імя Атца і Сына і Святага Духа. Амінь.

36. Ад чыр'яў

Чырый-Васілій, не хадзі ты шырэй, а паскарэй схадзі, раба божага (імя) асвабадзі. У гэтым доме не яўляйся, к белу целу не прыкасайся. Амінь, амінь, амінь.

37. Дзіцячае

Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай пакланюся, усім Божым угоднікам, прыпадобнікам. Божыя ўгоднікі, прыступіцесь, памажыце Божую Маць на помашч пазваць. Божая Маць, я, раба божая, прыступала, пераход угаварала, на сінне мора адсылала. На сінім моры стаіць дуб, пад дубам сядзяць дзевіцы-красавіцы. Яны ўсе – тры сястрыцы. Яны не ткуць, не прадуюць, не вышываюць, толькі раба божага (імя) пераход угавараюць, падушкі падбіваюць, спаць укладаюць. Спі, пераход, не прачынайся, не ачынайся ні старыком, ні маладзіком, ні ўсякім урэям. Бог – з помашчу.

38. К родам

Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай Божай Мацеры пакланюся. Ішоў Ісус Хрыстос чэраз залаты мост. Маці Божая сына радзіла, не стагнаўшы, не балеўшы, ніхто яе не слыхаўшы. Госпаду Богу памалюся. Ішла Божая Маці па залатых пясках, па залатых мастах. Сустракае яе Ісус Хрыстос. – Куды ідзеш, Божая Маць. – Іду рабе божай (імя) замкі адкрываць, вароты адпіраць, маладзенца выпускаць.

39. Ад крывацёку

Ішла святая Прачыстая Матка Хрыстова гарою, нясла вадугую. Дуга, разагніся, вада, разалліся. Дуга разагнулася, вада разлілася, а ў раба божага (імя) кроў сунялася, печанай запяклася.

40. Ад крывацёку

Із-пад яснае зары, із-пад белае гары цякло тры ракі. Рака малочная, вадзяная і крывяная. Я малочную разап’ю, вадзяную разаллю, а крывяную астанаўлю. Прысвятая Маць Багародзіца на прасліцу прала, нітку атарвала – кроў завязала.

41. Цемянны зуб

Зялёны дуб, зялёны дуб, вазьмі цемяннога зуба прыбуйнага, прымуrowанага, палуночнага, штоб не ачынаўся, не памінаўся ні васходам, ні поўднем, ні маладзіком.

Тры разы.

*Запісана ў в. Новая Гусявіца
ад Барабанавай Аляксандры Міхайлаўны, 1941 г.н.,
студэнткай Барабанавай В.*

42

Прамаўляць перад кожнай замовай:

– Наперад Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай Мамцы пакланюся і ўсем святым нябесным апосталам, сядзёбніку, святому (называем той дзень, у які чытаем замову: аўторак, серада і г.д.) і зара-зараніца, гасподня памашніца, стань нам на помашч, а Прачыстая Мамка – на радасць, і ні я знаю, сам Господзь знае і святым духам выдумае.

Пасля кожнай замовы падуць на чалавека і сплюнуць праз левае плячо. Затым паўтарыць яшчэ раз, сплюнуць два разы, падуць трэці раз, сплюнуць тры разы.

43. Ад чорнай прыступ балезні

Ехала Маць Прачыстая з Кіева на вараном кане, жалезным прутом паганяла і з (імя) сухоты, ламоты, пужанне, влеканне, патайнік выбірала, на сіняе мора іх брасала, ей памагалі все святыя небесныя ангелы. Ідзіце вы, сухоты, ламоты, пужанне, дражанне, на сінія моры, на жолтыя пяскі, на сухія лясы, а к (імя) не вазвращайцеся нікагда, ні маладзіком, ні сходам. Ні я знаю, Господзь знае і нам памагае.

Прамаўляць тры разы ўранні і ўвечары.

44. Ад спугу

Шла красная дзевіца на мора гуляці, не ўмела яна ні ткаці, ні прасці, ні платков вышываці, ні взоры лячыці, толькі ўмела з (імя) пужанне, большое ліха лячыць, патайнік выдумаць з усіх касцей выбіраць і сустаўкі састаўляць і сінія жылы выпцягваць. Патайнік выдумаць, на сінія моры іх ссылаць, на ніцыя лозы, на топкія балоты, там вам гуляці і буяці, у рабы божай (імя) не бываці. Раба божа, мой дух, а Гасподняя помашч, всякае дыханіе от хваліць Госпада Бога.

Прамаўляць тры разы ўранні і ўвечары.

45. Ад спугу

Выгаварываю з (імя) пужанне, влеканне бацькава, маткіна, курынае, вуцінае, гусінае, сабачае, цялячае, кароўскае, дзявоцкае, хлопоцкае, парабоцкае. Выгаварываю пужанне з ярых воч, з чорных бров, з румянага ліца, з рацівага сэрца, з усіх жылачак і спажылачак, і па касцях не хадзіць, і касцей не ламіць, рацівага сэрца не знабіць, гаручае крыві не паліць. Ідзі, пужанне, влеканне, на сухія лясы, на топкія балоты, на жолтыя пяскі, на ніцыя лозы, там табе гуляці і буяці, у рабы божай (імя) не бываці. Не я знаю, Гасподзь знае і нам памагае.

Прамаўляць тры разы.

46. Ад уроку

Ішоў Бог, ішоў Ісус Хрыстос па сінім моры, па лукаморы. На сінім моры, на лукаморы стаіць кузня. У той кузні кавалі куюць, гарачая жалеза расплаўлялі, голымі рукамі бралі, у сіня моры, у воду кідалі, у рабы божай (імя) урок, улёк і прыгавор вымалі. Раба божа, мой дух, а Гасподняя помашч, всякае дыханіе от хваліць Госпада Бога.

Прамаўляць тры разы.

47. Ад уроку

Шла Маць Прачыстая проціў службы, проціў утрані па калінавым масту, залатой трасцінаю папіраючы. Сустракае яна трох апосталаў: Пятра, Паўла і Ляксея. – Куды ты, Мамка Божая, ідзеш? – Іду к (імя) урок сымаць сустрэшны, пасмешны, падзіўны, падумны, жаночкі, парабочкі, дзявоцкі, хлопоцкі, жаночы, мужчынскі. Урок сымаю і врошны, і влечны, і прыгаворны, і жаласны, і радасны з ярых воч, з чорных броў, з румянага ліца, з рацівага сэрца, з усіх жылачак і спажылачак. І па касцях не хадзіць, і касцей не сушыць, рацівага сэрца не знабіць, гарачае крыві не паліць. Ссылаю вас на ніцыя лозы, на топкія балоты, там вам гуляць і буяць, у рабы божай (імя) не бываць. Раба божа, мой дух, а Гасподняя помашч, всякае дыханіе отхваліць Госпада Бога.

Прамаўляць тры разы на ўсходзе і захадзе сонца.

48. Ад звіху, удару

Шла Маць Прачыстая к (імя) звіх выгаварываць і ўдар выдумаць, усе костачкі і сустаўкі састаўляць, і сінія жылы выцягваць, на сінія моры, на ніцыя лозы, на топкія балоты ізсылаць. Там вам гуляць і буяць, у рабы божай (імя) не бываць. Ні я знаю, Гасподзь знае і нам памагае. Я – з духам, а Бог – з помашчу.

Прамаўляць тры разы.

49. Ад грызі

Шла Маць Прачыстая к (імя) грызь выбіраць. Сучышча, сучышча, сучышча, вазьмі ў (імя) грызішча, грызішча, грызішча. Як на етым пні дзраву не стаяць, зялёныя квеці не імець, у рабы божай (імя) грызі не балець. Грызь, грызь, грызь, я – воўк, я цябе з’ем.

Прамаўляць тры разы.

50. Вогнік

Шла Маць Прачыстая к (імя) вогнік выдумаць. Вогнік калючы, балючы, свярбучы, агнявы, вадзяны, ветраны. Не я знаю, Гасподзь знае і нам памагае. Я – з духам, а Гасподзь – з помашчу.

На патэльні капнуць некалькі кропель вады, па баках раскласці на тры кучкі па тры вугалькі. Затым, прамаўляючы замову, калі называеш “агнявы”, трэба распаліць агонь і з адной кучкі вугальком навадзіць на вогніку і ўкінуць у агонь. Затым, калі называеш “вадзяны”, робіш тое ж самае і кідаеш у ваду, што наліта пасярэдзіне. З трэцяй кучкі бярэш вугалёк, калі называеш “ветраны” і, прарабіўшы тое ж самае, кідаеш у парог (дзе стаяць качэргі, вілы, звычайна каля печы). Тое ж самае зрабіць тры разы з астатнімі вугалькамі.

51. Ад харобы вачэй

Госпаду Богу памалюся, святой Мамцы Прачыстай пакланюся. Прачыстая Мамка, хадзі вока шаптаць і бяльмо зганяць. Ішоў Ісус Хрыстос па калінавым масточку, за ім беглі тры харточкі: першы – рабы, другі – красны, трэці – серы. Рабы – навалокі сцягае, красны – кроў залізае, а серы – вочы ўстаўляе.

Прамаўляць тры разы на ўсходзе і захадзе сонца.

52. Ад валасня

Чорны валасень, красны валасень, белы валасень, русы валасень, прашу я цябе, выхадзі з касці, з жывата, з раба божага (імя) і з

яго нутра. Ці прыдзіўны, ці прыгаворны, ці прысмешны, ці прыдумны, ці вадзяны, ці ветраны, пакарысь майму прыказу.

Прамаўляць тры разы каля дрэва ці каля хаты, каб быў сучок.

53. Ад рожы

Шла Маць Прачыстая к (імя) з буйнай галоўкі боль выбіраць і шум выдумаць, і вочкі прасвятляць, скулу-рожу, скулу-залатушку выгаварываць і несла тры рожы: адна – красная, другая – сіняя, трэцяя – белая. Адна – ссохла, другая – звяла, трэцяя – так прапала. Прападзі, скула-рожа, у (імя) калючая, балючая, смярдзючая, свярбучая, сонцавая, ветраная, урочная, улёшная, прыгаворная, жаласная, радасная. Выгаварываю з буйнай галоўкі, з ярых воч, з чорных броў, з румянага ліца, з рацівага сэрца, з кашчэй-машчэй, з усіх печаней, з усіх жылачак і спажылачак, па касцях не хадзі і касцей не ламі, рацівага сэрца не сушы. Ідзі, скула-рожа, на ніцыя лозы, на топкія балоты, там табе гуляці і буяці, у рабы божай (імя) не бываці.

Прамаўляць тры разы.

54. Ад скулы

Скула ўрочная, прыгаворная, з чаго ты ўзялася ў (імя) з-пад дзіву, з погляду. Я ж цябе з (імя) выгаварываю, сваім духам выдуваю. Годзе табе, скула, па касцях хадзіць, косці ламіць і суставы крышыць. Я ж цябе з (імя) выгаварываю, сваім духам выдуваю і Бога ўпрашываю скулу ўрочную, прыгаворную, прышчыкаватую, бураватую, каўтунную, мур-муравіцу, зганяю цябе, скула, на мхі, на балоты, на ніцыя лозы, на ціхія воды. Там табе, скула, качацца, валяцца, у рабы божай (імя) не атрыгацца і па касцях не хадзіць, і касцей не ламіць, гарачае крыві не паліць, ясных вачэй не цямніць, рацівага сэрца не знабіць.

Прамаўляць тры разы.

55. Ад скулы

На сінім моры стаяла бела бяроза, пад той бярозай гуляла 12 скул-скулавіц, 12 родных сястрыц. Яны гулялі, у карты ігралі. Прыйшоў к нім сам Ісус Хрыстос. – Ах, скулы-скулавіцы, родныя сястрыцы, схадзіце, вазьміце з (імя) скулу з касцей, з машчэй, з русых кос, з серых вачэй, з румянага ліца, з шырокага жывата, з сініх жыл, з жоўтых касцей, з сладкіх мазгоў. Выкатайце макавым зёрнышкам, залатым пёрышкам. Выкатайце і красуху-залатуху, і мурмуравіцу, пухлявіцу, гарлавіцу, прышчыкаватую, буграватую, лістападобную, каўтунную. І я – з духам, а Бог – з помашчу.

Прамаўляць тры разы.

56. Ад каўтуна

Первым разам, божым часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся, усіх святых празнікаў папрашу, усіх гадавых угоднікаў сазаву. Святую Мацер Божую папрашу, усіх святых ангелаў храніцелей. Памагіце мне вышаптаць, выгаварыць усякія прычыны ўраждзённых, злённых, прыдуманых, прыстроеных, сухотных, ламотных, іспуганых, удараных, сцэпавых, шчэлавых, земляных, водных, каменных. Усякія каўтуны, каўтуніцы, вас толькі дзве: брат і сястрыца. Я вас высылаю, я вас вымаўляю на ніцыя лозы, на белыя бярозы, на сінія моры, на крутыя горы, на мхі, на балоты. Там вам сталы пазасціланы, там вам кубкі паналіваны, там вам піць і гуляць, і буяць, і церці ў галаве не стаяць, косці не ламаць, гарчай крыві не разліваць, сэрца не сушыць, жывата не таміць, рабе божай (імя) помашч даць. Я – славамі, а Бог – з помашчу.

Тры разы памаліцца “Отчэ наш”. Затым каўтун снімаюць на сходу. Стрыгуць косы, калі сільна заплецены.

57. Ад жывата

Жывот, жываток, братка мой, чаго ты ўсхадзіўся, чаго ты ўзбаяўся. Ці ты з хады, ці ты з яды, ці ты з уроку, ці ты з прыгавору, ці ты з вялікай цяжасці. Пакуль цябе бабка-шаптуха не ўгаварывала, не ўмаўляла на сваім месцы, залатым хрысце, рабы божай (імя) у русай шарсці, у жоўтай касці станьце на месце куніцай, падніцай. Залатнік, залатнічок, братка мой. Чаго ты ўсхадзіўся, чаго ты ўзбаяўся, ці ты з хады, ці ты з прыгавору, куніцай, падніцай станьце на месцы. Ні я знаю, Гасподзь знае і нам памагае.

Прамаўляць тры разы.

58. Дзецкая

На сінім моры, на акіяні, там сядзела старая бабка, Божая Мамка. Яна сядзела, з мора ў мора вадзі пералівала, хіруіmsкія песенкі спявала. Прашу я цябе, старая бабка, Божая Мамка, годзе табе з мора ў мора вадзі пераліваць, хіруіmsкія песенкі спяваць, а хадзі к (імя) хіруіmsкай агонь тушыць і днеўной, і палудзённай, і начной, і палуночнай, і вячэрняй, і ранняй. І я – з духам, а Гасподзь – з помашчу.

59. Ад лішай

Замову прамаўляюць тры разы на захадзе і ўсходзе сонца. Пры замаўленні ўзяць мезенцам поту з акна і вадзіць па лішаю проціў сонца. Напрыканцы замовы на лішаю зрабіць крыж.

– Іду я ў гумно і бяру палову і свінням мяшаю, а ты, лішай, рабе божай (імя) не мяшай і выходзь з яе і з касцей, і з машчэй, і з ясных вачэй, і з гарачай крыві, і з чыстага цела і карэння не пускай. І сымала цябе Маці Божая духам сваім, і ссылала цябе на мхі, на балоты, і на дзікія людзі. Там яны гуляюць і сталы засцілаюць, і ўсіх лішаёў дажыдаюць: і красных, і белых, і луплёных, і калёных, і падзіўных, і прастудных, і пасмешных, і ветраных, і вадзяных, і знаюшчых, і незнаюшчых, і цур цябе, хрышчонага, нараджонага.

60. Крыксы

Калі дзеці малыя плачуць.

Добры вечар, дуб Лебядзін. У мяне – дочка, у цябе – сын. Твайму сыну – крыксы-варыксы, а маёй дачцы – спаць ды гуляць.

61. Ад малярыі

Первым разам, божым часам памажы мне, Госпадзі, шаптаць-гаварыць ад ліхаманкі. Было ў нашага цара, цара-магуляра іх 77: і трасушчыя, і гнятушчыя. І стаў ён іх біць і ганяць, і ў лаўну вязаць. Цар наш цару, цару-магуляру, не бі нас, не вяжы нас, хто маё слова будзе знаць, не буду век пападаць.

Выгаварываць не пад крышай.

*Запісана ў в. Патапаўка
ад Дземянковай Надзеі Іванаўны, 1923 г.н.,
студэнткай Колат В. (2003 г.)*

62. Скула

Первым разам, божым часам Госпаду Богу памалюсь, святой Мацеры Прачыстай пакланюсь. Нікола Чудатворац, вялікі ўгоднік, памагаеш ты всему міру, памажы і мне, раба божы (імя) скулу выгаварыць. Шла Маць Прачыстая проці ўтранней, абедней і вячэрняй зары с кнігай “Евангеллей” і гаварыць: “Скула-скуланіца, жэлта-жэлтаніца, как магу выпісаць і вычытаць цябе с касцей, с машчэй, с буйнай галавы, с ясных ачэй, с чуткіх ушэй. Вас жа дзвьянаццаць скул: скула-муравіца, жэлта-жэлтаніца, чорная, ніцая, красная, падзіўная, наносная, прыгаворашная, ветраная і вадзяная. Тут тебе не стаяць, касцей не ламаць, па целу не хадзіць, раба божай (імя), серца не знабіць, галовачкі не таміць. Я – са словам, Бог – з помашчу. Як мой лёгенькі дух, штоб так памаглось (імя). Всіх святых сазывала, раба божа (імя) помашч давала”.

63. Вывіх

Вывіх, вывіх, не будзь ліх (*тры разы*). Прашу, упрашываю, выхадзі з румянага мяса, жолтай косці. Станет Маць Прачыстая на помашч. Я не памагу, сам Гасподзь паможа. Я – са словам, Бог – з помашчу. Як дух мой лёгак, штоб так (імя) стала лёгка.

64. Дзецкія начніцы

Первым разам, божым часам Госпаду Богу памалюсь, святой Мацеры Прачыстай пакланюсь. Нікола Чудатворац, вялікі ўгоднік, памагаеш ты всему міру, памажы і мне, раба божы (імя) начніцы выгаварыць, начніцы палуночныя, начныя, днеўныя, утраннія. Ідзіце вы, начніцы, на ніцыя лозы, на крутыя горы. Там вам стаяць і буяць, а дзіцяці сон пасылаць. Куры спалі, сон пасылалі (*тры разы*). Куры-сястрыцы, вазьміце начніцы. Я – са словам, Бог – з помашчу. Як дух мой лёгак, штоб так рабе божай (імя) лёгка стала.

65. Вывіх

Первым разам, божым часам Госпаду Богу памалюсь, святой Мацеры Прачыстай пакланюсь. Святыя святцы, вы – памашнікі, памагаеце всему міру, памажыце і мне раба божа (імя) вывіх выгаварыць.

Ехал Гасподзь Бог на вараном кане па залатом масту. Мосцік абурылся, ножка вывіхнулася. Удар – падскачыл жар. Касці не ламі, гарачай крыві не разлівай. Мацер Прачыстая стаяла, косці ўстанавляла, да помашч (імя) давала. На сінім моры белы камень ляжыць, на том камне тры сястрыцы сядзіць. Ані не ш’ют, не вышываюць, толькі вывіх выгаварываюць.

66. Удар

Удар словам разганяю, касці і суставы на места ўпраўляю, кроў кіпучую ўнімаю, Госпада Бога на помашч прызываю. Шол Гасподзь Бог чэраз каменны мост, на залатую трасцінку апірался, шолкавым платком уцірался, раба божай (імя) помашч даваць сабірался. Вся боль твая раба божа (імя) сквозь тот мост правалілася, костачкі, сустаўчыкі на места ўстанавілісь, кроў гарачая па жылам сцялілася. Амінь!

Тры разы.

67. Іспуг

Не сама с сабой, а Гасподзь са мной і Прачыстая Мацер Божая памагала, усіх святых сазывала. І я с німі прыступала і выгаварвала. Ты, спуг, вострэцілся в саду, в лесу, гародзе, на отчым парозе. Іспуг атцоўскі, мацярынскі, хлопоцкі, мужской, парабоцкі,

жэнскі, агнявы, вадзяны, курыны, каціны, уціны, сабачы, снаваны, аткаці ад раба божыя (імя), выйдзі з касцей, машчэй, ясных ачэй, са шчырага серца, бела цельца. Па касці табе не хадзіць, касцей не ламаць, живот не сушыць, серца не таміць. Выйдзі із раба божыя (імя) лёгкім духам, рассыпся горным макам, атайдзі на мхі, балоты. Там табе есць і піць, і гуляць, а ў целе раба божыя (імя) большэ не бываць. Я – словам, а Бог – з помашчу (*тры разы*). Амінь.

68. Испуг

В вадзе, в едзе, в гульне, в смехе, в страхе падзіўныя, насыпныя ідзіце ж вы, урокі, улёкі, (імя) па полі. Там вам піценьне, ядзе-нне, (імя) васпамажэнне. Ідзіце ж вы, урокі, улёкі, на крутыя горы, на нізкія лозы, а (імя) в целе не стаяць, касцей не ламаць, гаручых слёз не разліваць і в сне не стаяць. Я не памагу, пусць Бог паможа. Я – са словам, Бог – з помашчу. Як дух мой лёгак, штоб так (імя) памаглось лёгка.

69. Ад жывата

Был цар, у него было 12 жонак, 12 імёнаў – да всех паел. Красна дзевіца па садочку гуляла, красну травку сабірала да живоцік (імя) націрала. Із 12-11, із 11-10, із 10-9, із 9-8, із 8-7, із 7-6, із 6-5, із 5-4, із 4-3, із 3-2, із 2-1. Я не памагу, пусць Бог паможа. Я – са словам, Бог – з помашчу. Як дух мой лёгак, штоб так (імя) памаглось.

70. Урок у дзяцей ілі взрослых

Госпаду Богу памолімся, святой Прачыстай паклонімся. Мікола Чудатворац, вялікі ўгоднік, памагаеш усяму міру, памажы і (імя) урок выгаварыць. Ад чаго табе стала, ад таго і пакідай. То ль з вады, то ль з яды, то ль з натугі, то ль з прытугі ілі табе з глаз, то ль табе з улёку, то ль з уроку, то ль з прыгавору. Есць урок дзявоцкі, мужскі, парабочкі, вдовін, сіроцкі, мацярынскі, атцоўскі, папоўскі, жыдоўскі.

71. Патайнік

Госпаду Богу памолімся, Мацеры Прачыстай паклонімся і святому Юрыю, і святым апосталам-пабедзіцелям. Бярыце свае кнуты, садзіцеся на сваіх сівых коней, паязжайце ў лес свой, выганяйце сваіх чарадзеяў і суніцу-куніцу, і двух маленькіх гарнастаев. Выганяйце ета ліха набывацельскае, дражацельнае, лекацельнае із галавы коней, із жывата агнём, із рта пламенем. Всех я ліх буду прасіць, выпрашываць: ідзіце на сіняе мора, на сіні камень. Там вам валяцца, качацца, в рабе божай (імя) боллю не адзвацца.

*Запісана ў г.п. Уваравічы
ад Свядловой Кацярыны Сямёнаўны, 1932 г.н.,
студэнткай Свядловой К.*

72. Ад скулы

Кол-калавіца, скула-скулавіца, жолта-жалтавіца, бела-белявіца, чорна-чарнавіца. Скула прыдуманая, скула прыгаданая, скула вадзяная, скула прыстрэчная. Ідзі ты на мох, на балота, там сталы стаяць віном паналіваты. Не валяйся, не качайся, рабу божую не чапай, па косці не хадзі, косці не ламі, па крыві не хадзі, крыві не заражай, цела не пушы, галаву не тамі. Кол-калавіца, я – са славамі, Гасподзь Бог – з помашчу.

*Запісана ў г.п. Уваравічы
ад Кругляковай Аляксандры Канстанцінаўны, 1910 г.н.,
студэнткай Прышчэпавай П.*

Веткаўскі раён

73. Ад ікаўкі

Ікалка-цікалка, цераз рэчку бяжала, кабыла ўпала. Ікалка-цікалка, цераз рэчку бяжала, кабыла ўпала, ікалка прапала.

74.

Прывезлі ка мне маладога чалавека. Прыгожы, высокі. Мамка яго расказвае, што высах за нядзелю. Яго ў армію забіраць нада, а ён пашавяліцца не можа. Сглазіў хто-та, порчу навёў. Ну, я ўзялася яго лячыць. Тры разы яму пашаптала. С утра на зары, вечарам на зары. Патом апяць на зары. Ачуняў хлопец. Смяяцца ўжо пачаў. Тады яны ў мяне і пытаюць, што з ім такога было. А я і гавару, што гэта бабка дзяўчыны яго, што пакінуў ён, накалдавала. Прысушку нейкую зрабіла. Я пашаптала з іконкай і пасвянцонай вадой, ён і вылячыўся.

75.

Прыходзіць жанчына, а ў неё каўтун на галаве. Плача, каб я памагла. Я таксама шаптала, шаптала ёй. Атшаптала. Взяла ножніцы рэзаць гэты каўтун, а ён не рэжацца. Ну, тапаром нейк аткалолі яго. Патом трэба ў печцы спаліць яго. А ён шыпіць, пішчыць, а не паліцца. Свіст на ўсю хату стаяў. Ну, я сказала ёй, каб яна яго ў поле занясла і там закапала. Так яна і зрабіла.

*Запісана ў г. Ветка
ад Судзілоўскай Надзеі Васільеўны, 1941 г.н.,
Вярзеенка С.А.,
студэнткамі Дзямідавай І., Казловай К.,
Малышавай В., Ракіцкай Ж., Уладыкоўскай К. (2009)*

76.

Мая матка жыла, яна і малілася. Яна такая бажэсцвенная была. І хадзілі людзі к ёй. Лячыла. І дзяцей насілі, памагала. Памагала ж, наверна, раз насілі. Быў такі хвор, зваўся вогнік, на ліцэ бальшы такі. Яна глядзела на тые болькі, рукамі паводзіць – памагала. Словамі, што былі толькі ў галаве, лячыла. Нічога не аб'ясняла, а тое ж дар бы прапаў. Лячыла скулу тожа...усё ўмела.

*Запісана ў г. Ветка
ад Канавалавай Алены Яўхімаўны, 1922 г.н.
(перасяленка з в. Фёдараўка Веткаўскага р-на),
Вярзеенка С.А.,*

студэнткамі Гарбуновай Г., Чырковай Я., Швед Г. (2009)
77.

К шаптухам нясуць. Шаптухі лечаць, выгаварваюць. Дык гаварат:

– Тут табе не места. (Ну вот грыжу, напрымер, выгаварвалі). А ідзі-ка ты на сіня мора, там табе купкі пазасціланыя (а што такое купкі, я не знаю), сталы панакрываны, кубкі паналіваны. Там табе буяці-гуляці, дзікі камень раздражаці (там ужо імя называе), Ванькі ці Івану спакой даваці. Штоб ты тут касцей не ламіла.

Яна жа ні разу не біла, гавора: “Нільзя, я ж лячу.” Яна ўжо не біла ні разу. Яна спакойна сама сібя вяла.

*Запісана ў г. Ветка
ад Казловай Ніны Іванаўны, 1935 г.н.
(перасяленка з в. Чырвоны Кут),
Вяргеенка С.А.,
студэнткамі Гарбуновай Г., Чырковай Я., Швед Г. (2009)*

78. Ад спалоха

Брала льняную нітку, красную трапку на каленка. Патом паліла тую нітку, шаптала на яе. Брала з печкі вугольчыкі, шчэпаць солі. Шаптала на соль перад іконай. Вадзіла над галавой вугольчыкамі, сплёўвала ўбок.

*Запісана ў г. Ветка
ад Рабой Наталлі Міхайлаўны, 1956 г.н.,
Вяргеенка С.А.,
студэнткамі Гарбуновай Г., Чырковай Я., Швед Г. (2009)*

79.

Я ходила к женицине. На груди было вот такое яйцо. Она ничего не говорила. К ней заходишь, она посмотрит и говорит, сможет помочь или нет. Она мне сказала, чтоб я с дому привезла воду. Потом я пила эту воду и мылась вся, добавляла эту воду даже в ванну. В течение месяца я к бабушке ходила три раза до захода солнца. Когда шептала – садила перед иконами на ручник. Она ходила вокруг меня. Называли её “бабка”.

*Запісана ў г. Ветка
ад Швед Кацярыны Іванаўны, 1931 г.н.,
Вяргеенка С.А.,
студэнткамі Гарбуновай Г., Чырковай Я., Швед Г. (2009)*

80. Ад прыстрэку (ад уроку)

Госпаду памалюся, святой Мамцы пакланюся, стань, Госпадзі, у помашчы. Прачыстая Маці памагала, Госпадзі, памажы і нам прыстрэкі ўгавараць. На моры, на лукаморы, стаяў дуб, на тым дубе – 12 какатоў, на тых какатах – 12 братоў. Хто гэтых братоў мае, той ету душу мае, а хто гэтых братоў не мае, той етых душ не мае. Хто на тым свеце землю сажрэ, камяні сабярэ, вадугу салё, раб божы ету душу мае. Еслі зямлі не сажрэ, вадугу не салё, рабы етай души не мае. Я сонцам абсвятчуся, месяцам абгаражуся, звёздамі абпылюся, на Асіянскую гару закачуся, нікога не баюся. Хто ету гару праб’е, той ету душу мае, хто ету гару не праб’е, той етай души не мае ні схода, ні маладзіком, ні на век вяком.

81. Ад прыстрэку і ўроку

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Божай Мамцы пакланюся. Прачыста Божа Мамка, стань прыстрэкі ўгавараць. За гарамі, за марамі там ліпаў корч стаіць, а ў карчы змяя сядзіць да семера дзяцей дзяржыць. Яны ссучь высысаюць, прыстрэкі, урокі ўгавараюць з кашчэй, з машчэй, з карых вачэй. Маруся на чарот, на балота адсылае ад свайго белага ліца.

82. Ад крывацёку

Добрым часам, лепшым разам, я – словам, а Гасподзь Бог – з помашчу. Ішоў Ісус Хрыстос цёмнымі лугамі, крутымі берагамі, масціў маста з тонкага трысця: з калінавага, з малінавага. Мост, разламіся, Дунай, разалліся, кроў, уніміся. Госпадзі, памажы, Госпадзі, памажы, Госпадзі, памажы.

83. Ад удару, звіху, расцяжэння

Першым разам, добрым часам прашу Госпада Бога і Духа Святога. Ішоў Хрыстос чэраз калінавы мост з двума апосталамі. Мост зламаўся, рабы божай (імя) удар балець суняўся. Ты, удар, перастань, балець не стань, па касці не хадзі, касці не ламі, сініх жыл не сушы, рыжага мяса не крышы, костачка да костачкі, сустаў на сустаў, штоб балець перастаў. Я – словам, а Гасподзь Бог – з помашчу.

*Запісана ў г. Ветка
ад Максіменка Марыі Іванаўны, 1931 г.н.,
Вяргеенка С.А.,
студэнткамі Казловай А., Недасекінай А.,
Пракошынай К., Псікавай С., Філевай С. (2009)*

84. Каб супыніць кроў

На моры, на акіяне, на востраве Бур’яне там ляжаў белы гаручы камень. На том камне сядзела дзявіца-масцярыца, дзяржала іглу булатную, зашывала рану крываваю. Эх, ты, була, проч адстань, парэзаная кроў, цеч перастань.

*Запісана ў г. Ветка
ад Дуброўскай Матроны Лявонаўны, 1945 г.н.
(раней пражывала ў в. Кобаўка),
Вяргеенка С.А.,
студэнткамі Канавальчык Г., Тамашэнка М.,
Лукашэнка Н., Загорцавай К., Капусцінай Н. (2009)*

85. Просьба о здоровье

Живые и мертвые, соль примите, мне здоровье пошлите. Аминь.
Повторять три раза перед восходом солнца, держа на ладони 2 куса хлеба, посыпанные солью.

86. От зубной боли на звёзды

Звёзды на небе, рыбы в воде, мертвец в гробу. Когда мертвец из гроба встанет, тогда заболит зуб у раба божьего (имя).

*Запісана ў г. Ветка
ад Гатальскай Марыі Іванаўны, 1946 г.н.
(раней пражывала ў в. Вялікія Нямкі Веткаўскага р-на),
Вяргеенка С.А.,
студэнткамі Канавальчык Г., Тамашэнка М.,
Лукашэнка Н., Загорцавай К., Капусцінай Н. (2009)*

87. Ад лішая

Узяць на маленькі палец з акна “поту” і на захадзе сонца пацерці ім месца, дзе выступіў лішай. Сказаць:

– Лішай, свінням мяшай. Лішай, дабранач, ідзі да свіней на-нач. Лішай, лішай, я цябе рашаю, я цябе рашаю, як свінням мяшаю.

88. Ад звiха

У чыстым полечку ехаў Божачка на сівiнськiм конiку. Конь спатыкнуўся, звiх звiхнуўся. Канёчак устаў – звiх на места стаў, костачка ў костачку, суставiчак у суставуку, жылачка к жылаццы, цела к целу, мяса к мясу. Як сухому дубу ў лесе не раскiдацца, так звiху не атрыгацца. Амiнь.

89. Ад крывацёку

Госпаду Богу памалюсь, Прачыстай Мацеры Марыі пакланюсь. На сiнiм моры, нi Цiхiм акiяне стаiць дуб, пад тым дубам Прасвятая

Маць Марыя ўмываецца, шаўковай шырыначкай уціраецца. З гэтага дуба ветачкі ламала, у гэтай рабы божай (імя) кроў замаўляла.

90. Ад усіх балезней

Вадзічка, вадзічка, забяры балячкі ўсе, аставь здароўечка.

Мыцца і гаварыць.

91. Штоб спіна не балела

Узяць венік і па спіне ў бані вадзіць ці біць і загаварываць:

– Звіх, звіх, не будзь ліх. Ат удару-варвару, па касцям не хадзіць, сэрца не таміць, кроў не разжыгаць, жывату і галаве болі не даваць. Амінь.

Тры разы паўтараць тады. І венік зжэч.

92. Для удаления косточки на ноге

Ногу поставит под струю воды и приговаривать:

– Косточка у пальца, удались за леса за дальние, за тёмны реки. Там снежком весенним растопись, ноженьку мою оставь навеки. Высохни, как утренняя роса, чтоб ходилось мне, как в детстве ходко. И сказали б люди мне в глаза: “У тебя красивая походка”. Косточка у пальца, сгинь, сгинь, сгинь. Слово моё крепко. Всё. Аминь.

Читает три раза.

93. Штоб горла не балела

Вятла, вятла, вазьмі сваю глоць, а еслі не возьмеш, мы яе з карнямі выдзернем.

Тры разы так гаварыць і перад кожным пракаўтнуць. Дзе-лаць так, яно памагае, прасіць.

Запісана ў г. Гомель

ад Барадзіной Вольгі Іванаўны, 1936 г.н.

(раней пражывала ў г. Ветка Гомельскай вобл.),

студэнткамі Аверчанка В., Барадзіной К. (2005 г.) (з сшытка)

94. От болезни

Господу Богу памалюся, Працістай Божай Мацері пакланюся. Выговаріваю болезь з белага цела, з чістога серца смеротнаго на мхі, на балота. Там сталы пазасціланы і кубкі паналіваны. Во там табе піць і гуляць. Ехав Святы Егорій на сівым конёчку і на залатом каточку па калінавым масточку. Ідзёць Гасподзь па межачцы, тросточкой апіраецца – эта болезь вся мінаецца. У полі под ёлочкой сядзіць трі сестріцы. Адна шовк вышывае, адна болезь сунімае, а трэцяя болезь ссылае. Амінь.

95. Ад нарадкі

Господу Богу памалюся, Прачістай Божай Мацеры пакланюся. Зорачкі-мамачкі ранніе і вечерніе, дзённыя і палудзённыя, начныя і палуначныя.

Ішла Мацер Божая шляхам і дарогай, сустрелася яна із Госпадам Богам Ісусом Хрыстом, упала на коленах перед Богам, расплакалася і разрыдалася. – Чего ты, Мацер Божая плачеш? – Як жэ мне, Ісус Хрыстос, не плакаць. Разгарелася, расшумелася у нутре нарадка. Ніхай ляжа спаць, усю нарадку ізнутра сняць і на крутые горы сослаць. На крутых горах в цэркве в соборе стоіць поп, паніхідай махае, чесным крастом благаслаўляе, ніверную сілу сунімае. Стаіць два малойцы, дзержаць два ключі золотыя. Замкніце і сошліце на мха, на балоты, на ніцыя лозы, на круты горы. Во там вам піць і гуляць, і лёгка вставаць, а такога чалавека не чапаць, по касці не ходзіць і душы не моріць. Па мой час, па мой прыговор, а нарадка вся вон. Амінь.

96. От чёрные болезни (эпілепсіі)

Господу Богу памалюся, Прачістай Божай Мацеры пакланюся. Выду я за новыя вароты. Стоіць дуб на трі-дзеяці какатов і на трі-дзеяці каренёв, і на трі-дзеяці цветов. Выговаріваю чёрную болезнь уродную і прыродную, зелёную і ветреную. На моры, на латоры лежыць камень, на том камне Маць Прачістая стоіць, на руках Ісуса Хрыста дзержыць, на ясныя горы глядзіць. На Сіямскай горе стоіць храм на двінаццаць глав, там Маць Пречістая ходзіла, расу сабірала, чёрную болезнь сымала. Вот там ходзіць і гуляць, і такога чалавека не чепаць, на косці не ходзіць і серца не поліць. По мой час прыговор, чёрная болезнь, вон. Амінь.

97. От іспуга

Першым разам, добрым часам Госпаду Богу памалюся, Прысвятой Багародзіце пакланюся, памагі ўгаворваць. Урокі і ўлёкі выгаварваю с касцей, с галавы буйнай і з чар крыві гарачай, і ссылаю на мха, на балота, на сухія ляскі, на жоўтыя пяскі. Там табе ваяваць і на (імя) ні быць, серца ні знабіць. Чур, цебе наражоны, хрышчоны. Як з гусі вада, так і з цябе худоба. Не любіші мяня, любі Господні дух. Амінь.

98. От нарадкі

Каля мора-лукамор’я стоіт дуб, под дубом стоіт собор, у тым соборы стоіт престол, на тым престоле лежыт Івангілле і залаты крест, за тым престолам сідзіт тры osoby. Первая особа – Хрыстос, другая особа – сам Господзь, трецяя особа – святой архангел Міхаіл

встав, нарадку выганяў, за двенаццаць вёрст отсылав. Господзь устав, залаты крест нарадку выбів. Амінь.

99. От рожы

Встану я, раб божы, рана, умыюся бела-румяна, выйду ў поле, у зялёны сад. Там Маць Прачистая гуляе і к сабе рожу падзвае, рожу красную, рожу чорную, сіняю і белаю, і жовтую, і сухую, і вялую, і врошную, і прыговорную, завідную, пасмешную, пацешную і мужчынскую, і хлапачую, і дзявочую, і бабскую і к сабе прызвае, на агні іспаляе. Датуль ты, рожа, расцвітала, пака я к табе прыбывала. Выдзі із рабы божай із буйнай галавы, із жоўтага мозгу, із румянага ліца, із касцяных зубоў, із белага цела, із гарачай крыві, із серца, із рук і ног, з касцей, падкостак, із жыл, пажыл, із жывата і печеней, і са всех нутрней. Стань, Госпадзі, на помач к рабе божай і прылюбі мой дух. Амінь.

100. От грызі

Грызь-грызіца, красная дзевіца, выйдзі ў поле, на сінее море. Там хлопцы з дзеўкамі гуляюць і цебе дождваюць, сталы засцілаюць, кубкі наліваюць. Там табе гуляць і буяць, в рабы Божыя не бываць. А не пайдзёш, то я цебя буду грызць. Амінь.

101. От следа

Первым разам, Гасподнім часам Госпаду Богу памалюся, Мацері Господняй поклонюся. Помогі мне, Господзі, выговаріваць у рабы божай (імя) след. Встану я рана, выйду за варота, зірну в чісто поле, в чістом поле стоіт гай, у том гаю стоіт гроб, в том гробу лежыт мертвец. Как тому мертвецу із гроба не вставаць, цветов не топтаць, росы не обіваць, так штобы ў рабы божай (імя) следу не браць ні ведзьме-чарадзеініце, ні ведзьмаку-чарадзеініку. Вымовляю, выговаріваю ў рабы божай (імя) взыты след із буйнай галавы, із ясных очей, із шчырага серца, з чорнай печені, із бодрых ног, із белых рук і із всего белага цела. Я ж вымавляю, і Мацерь Божая к рабе божай (імя) прыступала, взыты след вымовляла, на мхі, на балоты высылала. Амінь.

*Запісана ў в. Старае Сяло Веткаўскага р-на
ад Старавыбарнай Домны Кандратаўны, 1922 г.н.,
студэнткай Ганцоўскай І.*

102. Ад рожы

Шол Хрыстос через поле, нёс трі рожы в руке. Адна – скосценела, другая – следзенела, а трецья – разашлась. І ты, рожа, в этом целе разайдзіся і в даміну назад не вазвращайся, і с эцім целам не знайся. Ва імя Атца і Сына і Святага Духа.

Тры раза.

103. Ад скулы

Первым разам, божым часам, ні сама з сабой, а з Богам. Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Божай Мацеры пакланюся. Стань, Бог, на помач, ангалы на радасць, Прачыстай Божай Мацеры на жаласць к етай паре, к ранняй заре. Заря-заряніца, всяму свету памашніца, памагала ты ўсяму свету, памагі, Божа, Дуні. Выгаваряю і ссылаю скулу ўрошную, улёшную, натужную, застружную скулу, рожу-залатуху, скулу-скулуху, жовтую-жавтуху, белую-бялуху, красную-краснуху, сінюю-сінюху, чорную-чарнуху, ніжыперчыцу, кавтуніцу, самую злую мухаморніцу. Усіх я вас знаю, па імені называю. Выгаваряю і ссылаю з буйныя галавы, з белых касцей, з жовтага мозгу, з яркіх вачэй, з румянага ліца, з сэрца, жывата, з усяго нутря, з тонкага воласа, з громкага голаса, з чорнай крыві, з жылія, з пальчыкаў, з суставаўчыкаў, з касцей, з ногцікаў выгаваряю і ссылаю на бясплодныя лясы, на крутыя горы. Там вам сталы пазасціланы, кубкі паналіваны, там вам піць і гуляць, у рабы божыя Дуні навек вечны не бываць. Амінь.

104. Ад іспуга

Бег ваўчок, стальны хвосток, ільняныя ножкі. У канцы новага сяла, каля Сідарава двара стаялі мужчыны з шапкамі, жанчыны з наміткамі, дзяўчаты з платкамі. Парні палкамі махалі, ваўчка іспугалі, і іспуг ад (імя лечашчага) прагналі. Ва імя Атца і Сына і Святага Духа.

Тры раза.

*Запісана ў в. Янова
ад Семянсонавай Хадоссі Васільеўны, 1926 г.н.,
студэнткай Лаўрэнавай А. (2000 г.)*

105. Ад падучей балезні

Лягу я, памалюся, встану я, благаславяся, умоюся ўтренней расой, утрусю посцелью пеленой, пайду от дверей да дверей, от сценкі да сценкі, пайду к морю-акіяну. Там стаіт дзерево каркаліста, на том дзереве каркалісце сідзят двенаццаць апосталаў, божых угоднікаў. Падайду пабліжэ, пакланюся паніжэ. Святыя бож'і ўгоднікі, прашу я вас, памагіце. Вы с Госпадам по зямле ходзіце, народы лечіце. Сляпым зреніе давалі, кривых выпраўлялі, от душэвных балезнь забіралі. Прашу, пріступіце і от (імя кого лечіць) эту вазьміце. Ва імя Атца і Сына і Святага Духа.

Тры раза.

Запісана ў в. Янова

*ад Магонавай Ніны Яўсееўны, 1940 г.н.,
студэнткай Лаўрэнавай А. (2000 г.)*

106. Калі парэжыш руку

Ехал Святой Грыгорій на серай кабыле. Кабыла стала, і кров рабы божай (імя) перастала.

*Запісана ў г. Гомель
ад Баранавай Ганны Афанасьеўны, 1939 г.н.
(раней пражывала ў в. Сяліцкая Веткаўскага р-на),
студэнткай Баранавай М. (2005 г.)*

Гомельскі раён

107. Ад дзевяці напасцей

Е ешчэ адна малітва, што дня трымаецца, у дзень Дзевяці мучанікаў – 12 мая. Ён лічыцца днём ісцалення ад розных хвароб, у яго гаварылі заговорныя словы ад дзевяці напасцей. Словы такія:

– Феагнід, Руф, Анціпатр, Феасціх, Арцём, Магн, Феадот, Фаўмасій, Хвілімон, ісцаліце раба божага (імя) ад дзевяці нядугаў, ад дзевяці напасцей, каб яго ні ламала, ні таміла, ні пякло, ні знабіла, ні трасло, ні вязала, ні сляпіла, з ног ні валіла і ў маць-сыру зямлю ні звадзіла. Слова маё крэпка – крапчэй жалеза. Ржа есці жалеза, а маё слова і ржа не есці. Закрыта маё слова на семдзесят сем замкоў, замкі запечатаны, ключы ў мора-акіяне кінуты, кіт-рыбай праглочаны. Амінь. (3 сшытка)

108. Калі наслалі ўрок

Калі табе наслалі ўрок і ты знайшла кучку солі ці пяску там, дзе не павінны яны быць (пад ложкам, каля дзвярэй, пад коўрыкам), не трэба гэта браць рукамі, ні вымятаць, а спачатку нада сказаць такія словы:

– Сільным-сільна цвярдэня зямля. Адгаворваю я не адна. Адгаворвае са мной раць святая, Міхаіл-архангел, Гаврыіл-архангел, Мікола Цудатворец і 12 свят святых памочнікаў маіх. Зямля к зямле, а прітка да міне. У імя Айца і Сына і Святага Духа. Амінь.

Так адчыталі зямлю. Затым зямлю нада змесці ў такое месца, дзе табе не патрабуецца пераходзіць. Лепш, калі эта зробіць такі чалавек, што не носіць тваё імя. Пасля таго, як зямлю вынясуць, нада на ваду нашаптаць, а потым ёю ўмыцца. На ваду шэпчуць такую малітву:

– Загаварваю я сябе ад беса і палубеса, ад яго дзялоў і паўдзялоў, ад наноснай і прывознай, ад дзяннай і палудзяннай, ад начной і палучной. Гаспод са мной. Слова сваё замыкаю, абярэгам аберагаю. Амінь.

Потым трэба выцяраціса падолам ці рукавом рубашкі.

Каб болей не падкладвалі такі бруд з урокам, дак ля дзвярэй нада пакласці наговораны асінавы прутік. На прут словы кажуць такія:

– Ідзе не каваль, не жнец, а касец. Хто падклад да міне носіць, таго касец косіць. Амінь.

109. Ад дурных вачэй

Нада етыя слава нашаптаць на малако, ўмыцца і абмыць цела на поўню – поўную луну:

– Госпадзі, Божа мой, я стаю пред табой. Ангел мой храніцель, ад злых сярдзец збавіцель, спасі мяне, зашчыці мяне. Як любячая матка не хоча да часу дзіця ад грудзей адымаці, так каб ніхто, ніко-

лі, ні ў якія ўрэмяна не ўзяў, не забраў маёй удачы. Умнож, Госпадзі, маё вязенне, пашлі, Госпадзі, ад ворагаў збаўленне. Ангел мой, прэбудзь са мной. Храні маё шчасце і ўдачу. У імя Айца і Сына і Святога Духа. Амінь.

110. Каб не ўзяў рак

Эту малітву нада чытаць на святую Фядору – 9 чэрвеня, каб ні цябе, ні родных тваех не ўзяў рак. Спачатку тры разы чытаюць малітву “Ойча наш...”, а потым тры разы етыя словы:

– У цёмным лесе стаіць сасна, корні ў яе зверху, галіны ў яе знізу. Пад сасной стаіць пастух, заве сваё стада ўслух. Гэй вы, змяі лясныя, балотныя і падкалодныя, спаўзайцеся, збірайцеся. Будам пір піраваць, рак паядаць, ракам запіваць. Хто на сябе рак возьме, той з-пад сасны не ўпаўзе. Слова маё крэпка, дзела маё лепка. Ключ, замок, язык. Амінь.

*Запісана ў в. Церуха
ад Лупікавай Надзеі Іванаўны, 1942 г.н.
(нарадзілася ў в. Кантакузаўка),
студэнткай Шутавай Н. (2003 г.)*

111. Каб хваробы не прыставалі

На Крашчэнне, калі прыйдзеш дамоўку пасля вадахрышчэння з святой вадой, хай кажны з дамашніх зробіць па тры глаткі хрышчонай вады. Робяць этае затым, каб ніякія хваробы не прыставалі да ейго. Затым хазяін хай возьме веточку вярбінкі, што ля іконы стаіці, акропіць хай яе ахрышчанай вадой і акропіць і пярэдняю, і заднюю, і ўсю вашу хату. Затым можна пайсці і ў хлеў, і на гумно, да і там у кожным кутку пакрапіці. Можна і на скаціну пакрапіці.

*Запісана ў в. Краўцоўка
ад Грынёкавай Марыі Рыгораўны, 1929 г.н.,
студэнткай Шутавай Н. (2003 г.)*

112. Калі рэбёнак спужаецца

Еслі маленькі рэбёнак спужаецца чэво-та, есць такая малітва:

– Первым разам, божым часам Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай Мацеры пакланюся. Памажыце рабу божаю (там імя) курыны, гусіны, мышыны, свініны, авечы, чалавечы... Тую сарочку сніму, пад камень падлажу... к жывату не хадзіць, сэрца не ташніць. Богу гавару, угаварваю, не сваімі дзеламаі, а божымі малітвамаі.

Гаварыць так тры разы. Рубашачку сняць, в каторай он спужался, навесіць яе на двер нанач і ўсё прайдзёт. Вадзічку нагаварыць, папаіць вадзічкай, суставы напраціраць той вадзічкай.

113. Удар

Еслі он (дзіця – С.В.) балавался, ударыл ручку ці ножку – удар, есць малітва тожэ:

“На моры-акіяне, на востраве Буяне...” (лекавыя замовы Гомельшчыны)

– Звіхава маці па полі ходзіць, усіх у звiх уводзіць, усім, каму звiх... устаці, рабу божаму (імя) помач найці. Маці, мая маці, я не буду встваці, я буду і так помач даваці... божая помач. Амінъ.

*Запісана ў в. Шчэрбаўка
ад Сталяровай Марыі Ціханаўны, 1939 г.н.,
студэнткамі Каралёвай В., Старавойтавай Я.*

Добрушскі раён

114. Ад ляку

Первым разам, божым часам Госпаду Богу памолімся, Прачыстай Мацеры паклонімся. Прысвятая Маць Багародзіца із-пад пахі ражалася, ляку не баялася. Няхай раба божая (імя) ляку не баіцца. Цур, цябе, хрышчаны, мною народжаны. Госпадзі, прылюбі мой дух.

Замова паўтараецца тры разы. У час маўлення замовы бабуля гладзіць чалавека па галаве і крыху падзёргівае валасы таго, каму чытае замову.

115. Ад ляку

Чытаць замову трэба дзевяць разоў. Звычайна яна чытаецца дзіцяці. Пры гэтым у рукі малому даюць цукерку або нейкі іншы пачастунак, які ён павінен з'есці толькі пасля таго, як замова будзе прачытана поўнасьцю.

Первым разам, добрым часам Госпаду Богу паклонімся, Прысвятой Троіцы паклонімся. Прысвятая Троіца, ідзі ка мне на помашч, ідзі ка мне памагаць, рабу божаму (імя) лях вышэптваць, выгаворваць, у поле ссылаць. У поле на волю, у поле на дзве волі выгаворваю лях вароны, студзёны, палудзенны, начны, палуночны, дняўны, мужскі, жанскі, дзявочы, хлапецкі, жыдоўскі, маскоўскі, кароўскі, каціны, сабачы. Тут табе, лях, не стаяць, косці не ламіць, серца не глуміць, раба божага (імя) не сушыць. Амінь.

116. Ад залатніка

У рабы божай (імя) стань, залатнік, на сваё места, на залатое крэсла. Табе па жывату не хадзіць, па нервам не знабіць, мне, рабе божай (імя), не таміць. Прастудны, даждзявы, ветраны, земляны, вадзяны, прыдуманы, прыгаданы, нервны, заботлівы, хлопатны, па нервам не хадзі і не мучай. Залатой залатнічок, стань на сваё места. Прылюбі, Госпадзі, дух мой. Амінь.

117. Ад грыжы

Палажыць побач з сабою сучок, глядзець на яго і гаварыць:

– Грыжа, грыжа, грызёш мяне раз, а я цябе – два, грызёш мяне два, то я цябе – тры, грызёш мяне тры, то я цябе – чатыры, ты мяне – шэсць, я цябе – сем, ты мяне – сем, то я цябе саўсем.

Пасля гэтага трэба грызнуць грыжу і плюнуць на сучок. Слюну з сучка мезінцам узяць і мазаць кругом грыжы, гавораць:

– Як сучок нямой, штоб і грыжа мая наvekі занямела.

118. Ад зубнога болю (зубішча)

Мацер Божая на прыстоле стаяла, з Ісусам Хрыстом разгаварывала, рабу божаму (імя) зубішча замаўляла. Зубішча, зубішча, ідзіце на лясішча, лясішча ападае, а зубішча ў раба божага (імя) зажывае. Амінь.

119. Для зубоў

Месяц – на небе, звер – у лесе, рыба – у моры. Штоб не балелі зубы ў раба божага (імя).

Паўтараць тры разы.

120. Ад звіху (узвіх)

Госпаду Богу памолімся, Ісусу Хрысту паклонімся. Ехаў Ісус Хрыстос із нябёс на сівом кане, конь спатыкнуўся, сустаў ушчаўкнуўся. Шлі тры пані-купалі, траўку шчыпалі, сустаў устаўлялі: косці – к касцям, мошчы – к машчам, ізвіх шэпталі. Амінь.

Паўтараць замову тры разы. У час маўлення замовы той, хто яе чытае, павінен сваімі рукамі масіраваць тое месца, якое ў чалавека баліць.

*Запісана ў в. Васільеўка
ад Трубкінай Васілісы Іосіфаўны, 1927 г.н.,
студэнткай Кушняровай К.*

121. Рожа

Першым разам, добрым часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся. Ішла Прасвятая Маць Багародзіца ў утранні і проціў службы. Чытала кнігу Евангелію, вычытывала скулу-рожу: і родную, і прыродную, і спешную, і смешную, і падуманую, і прастуджаную. Ты, скула-скуланіца, жоўтая жаўтавіца, сіняя сінюга, жоўтая жаўтуха, белая бялюга. Тут табе, скула, не стаяць, не калоць, не балець, не свярбець. А я цябе буду выдымаць і выгаворваць з касці, з буйныя галавы, з ярых вачэй, народжаную, хрышчоную, малітоўную.

122. Ад залатніка

Первым разам, добрым часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся. Залатнік-залатнічок, красны панічок, ты, залатнік Несцер, стань на сваём месці. Табе, залатнік, не стаяць, жывата не таміць і крыві не раздражаць. Я цябе, залатнік, буду выгаворваць і выдымаць з буйнага цела, з буйнага жывата народжаную, хрышчоную і малітоўную.

123. Ад грыжы

Первым разам, добрым часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся. Грыжа-грыжуха, ідзі на стара дубішча. Там табе сталы пазасціланы, кубкі паналіваны. За тымі сталамі сядзелі тры дзявіцы, адна – шыла, а другая – вышывала, а трэця – нічога не знала, толькі грыжу выгаворвала: і родную, і прыродную, і спешную, і падуманую. Тут табе, грыжа, не стаяць, не калоць, не балець, а зразу занямець. А я цябе буду выгаворваць і выдымаць з буйнага жывата, з белага цела, з румянага ліца, з ярых вачэй. Чорт цябе, народжаную, хрышчоную, малітоўную.

124. Ад зуба

- Маладзік маладой, у цябе рог залатой. Быў на том свеце?
- Быў.
- Бачыў старога і малога? Баляць у іх зубы?
- Не.
- Ніхай забярэ і мае.

125. Ад бяльма

Первым разам, добрым часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся. Ішоў сам Гасподзь і вёў за сабой трох англаў-архангелаў Пятра, Паўла і Іллю. Пятро слязае, а Павел бельмы зганяе, а Ілля вочы ачышчае. Тут табе, бяльмо, не стаяць, не калоць, не балець, а я цябе буду выдымаць і выгаворваць з буйных галавы, з румянага ліца, з ярых вачэй народжаную, хрышчоную, малітоўную.

126. Падучая ліха

Первым разам, добрым часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся. У той цэркві дванаццаць папоў і дванаццаць дзякоў. Яны пелі і выпявалі, і чыталі, і вычитвалі, гаварылі і выгаворвалі. На сіяні-мory там сонца сіяла. Прашу Госпада Бога, штоб на душэ засіяла. Тут табе не стаяць, іспугу не даваць і сэрца не таміць, і крыві не раздражаць. А я цябе буду выгаворваць і выдымаць з касці, з мазчы, з буйных галавы, з румянага ліца, з ярых вачэй народжаную, хрышчоную, малітоўную.

*Запісана ў в. Карма
ад Карпенка Матроны Ніканораўны, 1908 г.н.,
студэнткай Кушаевай А.*

127. Ад іспуга

Ляк-лячок, красны панічок, я буду вышэптываць-выгаварываць з кашчэй, з машчэй, з крыві, з красаты, з чорных броў. Ідзі на гару. На гары стаяць кубкі паналіванья, сталы пазасціланья. Там вам піць і гуляць, рабе божай Анастасіі спакой даваць.

128. Ад ляку (іспугу)

У суботу рана сонейка ўзыходзе, Прычыстая Божыя Мацер па садочку ходзе. Па садочку ходзе, расічку збівае, усіх святых на помач прызывае: “Антоній, Фядосій, прыдзіце, памагіце рабе божай Анастасіі”. Ляк вышэптываецца-выгаварываецца із кашчэй, із машчэй.

*Запісана ў в. Крупец
ад Качанавай Ніны Фёдараўны, 1951 г.н.,
студэнткай Сяргеенка В.*

129. Ад кровацячэння

Ехала Мяніла на сівай кабыле, везла іголку, шэлковыя ніткі. У двух удвігайце, кроў зашывайце.

130. Ад нагавору

Іду, Мацер Божую вяду, Мацер Божая ідзёт і мяне вядзёт. Іду я ў пуць, ангелы мяне ждуць. Мацер Божая сустракае, сам Гасподзь праважае. Сядзіць Мацер Божая на прыстолі, дзержыць ключы на прыполі. Замыкайцеся, губы, зубы і сядзіце, как аўца, на мяне не молвіце ні аднаго слаўца.

*Запісана ў в. Крупец
ад Сцечэнка Веры Фёдараўны, 1958 г.н.,
студэнткай Сяргеенка В.*

Ельскі раён

131. Ад залатніка

Ва імя Айца і Сына і Святога Духа. Амінь.

Господу Богу помалюся, у Господа Бога попрошу: пераступіце, поможыце (імя) свяшчонай, хрышчонай золотніка ўговораці. Золотнічэ, добры човечэ, по жывоту не ходзі, косцей не ломі, под грудзі не подворочай і под бокі не пудпірай, крыві не разгоняй і ў вороцях не стой. Стань на сваём месечку, на золотом крэслечку*, дзе цябе маці породзіла, там табе добрэ будзе.

* пуп

Паўтарыць тры разы, пасля чаго тры разы з жывата страсянуць (узяўшы пальцамі) і трохі з того места здвінуцца (напрыклад, на ложку) і ляжаць.

*Запісана ў в. Багуцічы
ад Сышчанка Вольгі Фамінічны, 1919 г.н.,
студэнткай Каленік І.*

132. Ад зубной болі

Нагаварыць на ваду і выпіць яе:

– Чатыры сястрыцы, Захарій ды Макарый, сястра Дарыя ды Марыя, ды сястра Ульяна, самі гаварілі, кабы ў раба божего (імя) шчокі не пухлі, зубы не балелі век по веку, атныне до веку. Цем маім славам ключ і замок. Ключ – у воду, а замок – у гору.

133. Ад спалоху (неўрозу)

Нагаварыць на ваду. Ёй пояць і ўмываюць бальнога.

– Стану, благаславясь, пайду, перекресцясь, з дзвярэй у дзвері, з варот у варота на море, на восток. На море, на восток лежыт паленіца, на той паленіцэ стаіт саборная цэркавь, у той саборнай цэркві стаіт Маць Пречіста Багародзіца. Малюсь і карюсь, выгані все ўрокі, перепалохі із раба (імя), снімі с белага ліца, рацівага серца, з гарячей крыві, з рук, з ног, з усяго. Красна дзевіца па лесу хадзіла, лазаревыя цветочкі ножніцамі састрыгала, полну крыві в раба божего (імя) налівала. Отныне і до века, от землі до неба. Амінь.

Паўтарыць тры разы. Дапамагло Друзік Алегу Пятровічу.

134. Ад апёку

Агонь, агонь, чур, маё слово до огня, а твое слово до воды. Амінь.

135. Ад зглазу

Калі ў рабёнка разгарэўся твар, і ён плача без прычыны, тады маці западозрывае, што гэта “сглаз”, умывае яго вадою і выцірае сваёй сарочкаю, затым ліжа языком яго тварык накрыж і тры разы паўтарае:

– Яка маць нарадзіла, така і атхадзіла.

136. Ад бессонніцы

Вечерняя зорь Марімяна, прашу тебе от дзенніцы, от полудзенніцы, от полуночніцы, от часніцы, от получасніцы, от мінутніцы, от полумінутніцы, от секундніцы, бессонніцы-неўгомонніцы. Вечерняя зорь Марімяна, прашу тебе, накаці сон і ўгомоні младзенца (імя) і во веці веков. Амінь.

Чытаюць на ваду, якую даюць бальному піць, а той, што засталася, умываюць.

137. Ад апёку

Господзі Ісусе Хрысце, помілуй нас. Зорь от зорі, маё слово от огня, моі слюні от болі.

Плююць на апёк і чэрцяць вакол апёку тры разы безымянным пальцам. Замову чытаюць нашча на ранішняй ці вячэрняй зарэ.

138. Ад зглазу

Матухна вада чіста, ключі твоі быстры. Во імя Отца, Сына і Святого Духа. Ты, зорь-зорніца, зорь – красна дзевіца, зорь Марімяна, от глаза серого, от глаза белого, от глаза карего, от глаза чорного, от мужыка-калдуна і от бабкі-калдункі, от дзеўкі-проставалоскі, от нечистого духа, от віхря сільного, от банного, от водзяного, от лесного. Амінь.

Чытаюць на воду, якой пояць і ўмываюць бального. Дапамагло Быкаву Анатолю Аляксандравічу.

*Запісана ў в. Засінцы
ад Цярэшчанка Марыі Мікалаеўны, 1931 г.н.,
студэнткай Гуневіч А.*

При обращении к заговорицам непременное условие: человек должен быть крещен в церкви. Если этого нет, то не берутся шептать. Моя, ныне покойная прабабушка, была родом из Ельского района, проживала в деревне Кочищи, где и пересказала эти заговоры моей маме. При этом особенно подчеркнула, что молодые женщины детородного возраста могут заговоры читать только своим детям. По причине того, что, читая чужим людям, это “зло” может перейти на будущих детей. А если читаешь своим детям,

то не переходит. Она говорила, что других людей можно лечить заговорами, когда у женщины уже “нет на белье”. Также условие, чтобы не было мужа у бабки.

Заговоры “От боли в животе у ребенка” и “При недомогании у детей” используются в нашей семье по сей день. Они пришли из Подмоскovie (г. Воскресенск). Их использовали прабабушка, бабушка и мама.

Однажды “Оберег в дорогу” очень помог нам с мамой. Мы возвращались из Крыма поездом Симферополь-Рига. Перед тем, как сесть в поезд, мать прочитала оберег “Ангел хранитель...” и еще несколько оберегов. Когда мы ехали, на одной из станций наш поезд задержали на 5 минут, а так как его задержали, он пропустил вперед товарный состав. Далее мы простояли на этой станции 5 или 6 часов, а когда сообщили, что случилось, то оказалось, что товарный состав, который мы пропустили, столкнулся лоб в лоб с другим товарным составом. Потом рижские проводники бегали по вагонам и крестились: “Кто-то счастливый в поезде едет!” Таким образом был спасен целый пассажирский состав.

139. Ад іспуга

Першым разам, лепшым часом гавора, пляг на курыны знак, на белое яйцо, на шчарое серцэ катой, собакі, свінячі, коровячі от (імя) рождзёного, хрышчоного пляг забіраю, на расходней дороге раскідаю, гдзе ветры не веют, гдзе сонцэ не грее.

Заговор читается три дня по три раза на куриное яйцо. Во время заговора яйцо водится по лицу, по животу, пока читается. Потом яйца убирают. Через три дня это яйцо разбивают в стакан с водой. От яйца начинают подниматься столбики с пузырьками и смотрят, сильный ли был испуг. Чем больше столбиков, тем сильнее был испуг. В наших условиях со стакана выливается в унитаз и смывается водой. В деревне скормливается собаке.

140. Ад залатніка

Першым разам, лепшым часом Господу Богу памаліўшысь, Пречістой Мацері пакланіўшысь. Залатнік-залатніче, ты добрый человекэ, не хадзі па старанам, а ідзі на сваё месечко, на залатое крэслечко, гдзе цябя маць парадзіла і на места пасадзіла. Там тваё піцenne, ядзenne і ўсякае снавiдзenne.

Загавар читается три раза. За другим и третьим разом говорится “Другім...”, “Трэцім...”.

Человек ложится горизонтально, заговорица, проговаривая заговор, делает движения руками к центру пупка. Лечение провод-

ится три дня. На третий день ставится палец в центр пупка (должен быть слышен пульс). В некоторых местах на пупок ставят банку или кувшин (или чугунок) (если не знают заговора).

141. При недомогании у детей

Как с гуся вода, так с (имя) худоба.

Берут кувшин, искупавши ребенка, ставят его на ножки и, ополаскивая, пока льется вода из ковшика, говорят эти слова. Говорится три раза, три раза поливается.

142. От сглаза

Першым разом, лепшым часом. Как на сінем море-акіяне Іісус Хрыстос стоіт на камені, мечом махае, от (імя) рождзённого, хрышчённаго зрокі отгоняе.

Читается три раза три дня подряд.

143. От сглаза

Какая мать родила, такая и отходила.

Читается три раза. При этом, если ребенок грудной, то прыскается молоко на личико ребенка и вытирается изнанкой халата или рубашки матери. Или брызгается водой лицо ребенка. Можно также читать самому себе. Заговор ребенку может читать только мать.

144. От боли в животе у ребенка

У кошки – боли, у собачки – боли, у (имя) – заживи.

Ребенок лежит горизонтально. Правой рукой водят по животу вокруг пупка по часовой стрелке и говорят заговор 5-6 раз, не спеша.

*Записана ў г. Мазыр
ад Лук'янавай Надзеі Сяргеёўны, 1949 г.н.
(запісала на памяці ад Глазко Аўдоціі (1903-1990),
якая пражывала ў в. Кочышчы Ельскага р-на),
студэнтам Лук'янавым С. (2003 г.)*

145. Ад ляку

Господу Богу помолюся, Пречистой Божай Матері поклонюся. Пречіста Божа Маці, пріступі, поможы (імя) ляк віговораці. Пора пакідаць (імя) на спокой даць. Як вон спіць, шчоб його ліхо спала. Ляк мужчінскі, жоночі, паробочі, подумані, погодзі, із воды, із ветру, із всякого дзерава, тут тебе не ходзіць, под бокі не подпіраць. Ідзі на лес, дзе вецер не вее, дзе сонце не грее, там тебе будзе піценне, ядзенне, гуляння і лёгка спочіванне, а

тут тобе не мае ні піцення, ядзення, гуляння і лёгкого спочівання.
Амінь.

Дзевяць раз.

146. Замовляць зубі на крапіве

Матушка-крапівушка, святое дзевецца. Есць у меня раб божы, у яго на зубах черві. Ты іх выведзі, а еслі не выведзеш, то я цябя вісушу, а выведзеш, то я цябя в треці дзень отпушчу. Амінь.

Тры раза. Як гаворыш, то треба крапіву прігнуць до землі, толькі шчыб не зломала, і прыложыць чым-небудзь, а на треці дзень отпушчыць.

147. Ад рожы

Шлі тры колечкі через тры речкі. Секнулі лозу, спальвалі (імя) рожу на голове (ілі же на чём-нібудзь другом), на чырвоном поясе, на божом воздусе. Амінь.

Дзевяць раз.

148. Ночніцы

Господу Богу помолюся, Пречістой Божай Мацэрі поклонюся. Я — з словамі, Господзь — з помочю. Пречіста Божа Маці, пріступі, поможы (імя) ночніцы віговораці. Зорі-зорніцы (імя) сестріцы, прінесшы дремніцы, заберіце ночніцы, занесіце іх на сінее море, наверх іх сінім каменнем, хай море реве, гуляе, а (імя) спіць, гуляе і в целе прібувае, ніколі ночніц не мае. Амінь.

Тры раза.

149. Ад звіху і ўдару

Соколу по бору не летаці, гнездочек не віці, яечок не несці. Сім дзевяці соломінкам на суставах не стояці, свому звіху-удару не болецці. В Будках тры панночкі, да все тры Ганночкі. Вони не шыюць, не ткуць, не ядзяць, толькі звіх і вдар віговораюць. Амінь.

*Запісана ў в. Старое Высокае
ад Поляк Вольгі Мікалаеўны, 1934 г.н.*

Жлобінскі раён

150. Залатнік

Первым разам, добрым часам папрашу Госпада Бога, Духа Святога, усіх святочкаў, гадавых празнічкаў, прэступіце, памажыце нам залатнік гаварыць. Подым-подымочку, вярэднік-вярэднічку, стань на сваё месечко, на залато крэслечко. Залатнічку, мой панечку, стань на сваё месечко, на залато крэслечко. Матка радзіла, на злато крэсла садзіла. На маково зернечко, жыцечко дай нам. Амінь.

Тры разы сплюнуць.

151. Начніцы

Памажы, Господзі, Вале курыныя начніцы гаварыць. Добры вечар, кур-кураняты. Вам, кур-кураняты, рана ўспяваць, а зіму поз-на спаць. (Імя) в целе перебуваць, а вам сакатаць. Амінь.

Толькі на ноч чытаць, тры разы сплюнуць.

152. Урок (сглаз)

Прыстрашэны, прысмешэны, прымоўлены, прыгаворны, угаварываю, умаляю, усе ўрокі выганяю з-пад пальца, з усіх унутраняў, з усіх печаняў. Я – са словам, а Бог – з помаччу (імя) памагаю. Амінь.

153. Знос

Первым разам, добрым часам папрашу Госпада Бога, Духа Святога, усіх святочкаў, гадавых празнічкаў, вечерней (утренней) зарёй, добрай парой. Зоры-заранічкі, станьце (імя), пріступіце, памажыце Вале знос гаварыць прыстрэшны, прысмешны, прымоўлены, прыгаворны. Рука – грабелькі, у ілбе – месячык. Грабелькамі адграбу, влачкамі адакарну, у патыліцы саетка грабелькамі адграбу, сонейкамі адпяку. Гара з гарой, а (імя) з папай і мамай (са мной (для сябе)). Амінь, амінь, амінь.

*Запісана ў г. Жлобін
ад Белай Валянціны Пятроўны, 1956 г.н.,
студэнткай Васілеўскай А. (2003 г.)*

154. Ад ячменю на воку

Каб ячмень сышоў з вока, то калі хто запытае: “У цябе ячмень?”, трэба сур’ёзна сказаць тры разы замову:

– Лжэш, прароку, пшаніца на воку.

155. Ад дзіцячай хваробы

Первым разам, добрым часам Госпаду Богу памалюся, Мацеры Гасподняй пакланюся і табе, ранняя зорачка-зарыца, начная памачніца, стань нам на помач. У горадзе Іерусаліме стаіць прыстол, за тым прыстолам сідзят тры браты-волаты. Прыходжае к ім патайнік Анцібал: – Чаго, братцы, тут седзіце? Хадзіце з Лены балезнь выганяць. Балезнь злую, балючую, калючую, трасучую. Вы бярыце яе ды нясіце ж яе на гару Сіянскую, на ваду арданскую, дзе Ісуса Хрыста абмывалі. Етаму младзенцу помаччы давалі. Амінь.

Малога садзяць спіной да сябе і чытаюць замову. Прамаўляецца 3 разы на ўтрашняй ці вячэрняй зарніцы. Хворы не павінен размаўляць, вітацца, пакуль не дойдзе да дому.

*Запісана ў в. Малевіцкая Рудня
ад Марозавай Надзеі Мікалаеўны, 1931 г.н.,
студэнткай Куцень Т.*

156. Кабы ліцо было чістым

Зайці в баню, не раздзеваясь, в스포ець, зацем сняць ісподнюю рубаху і гаваріць:

– Как луна свеціла, штоб (імя) ліцом чіста была. Амінь.

157. От паясніцы

Нагаварваюць на булавку, эту булавку прікалвают на адзежду з левай стараны каля паясніцы.

– Змея, свернісь, вокруг (імя) обернісь, ляг на пояс, стань падмогай, отвяжысь дарогай, упадзі, упалзі, боль-хваробу ўнесі. Амінь.

158. Штоб не балелі рукі

У рабы божай (імя) рукі боляць, косці стонуць, Господзі, помілуй рабу твою (імя) і ей бы не стонаць, слёз не роняць. Господзі, помілуй, возьмісь боль уняць. Амінь.

159. Каб не балелі ногі

Ангелы святыя, ангелы чістыя, укройце крыламі ногі резвыя рабы (імя), штоб не нылі, не болелі, штоб суставы не скрыпелі. Амінь.

160. От шчпіцы

Узяць гарачае яйцо, толькі сваренае, завярнуць у мешкавіну, катаць па шчпіце. Гаварыць:

– Не шчпі, не калі, на покойніков уйдзі. Оставь рабу (імя), ена і без цябя проживёт. Амінь.

161. Ад болі ў суставах

Ламоціца, шчіпоціца, костны радзімец, усе суставы і полусуставы, галеніца, споцягалішча, не скріпіце, не боліце ў рабы (імя), каб больше не страдаць, больше спаць. Амінь.

162. От колоцьа

Встану, благословясь, пойду, перехресцясь із дверей в двері, із ворот в ворота, под восток, под восточну сторану, под светлый месяц, под ясны звёзды. Бацюшка Ісус Хрыстос, беріце крепкую метлу, выметайце, выскребайце внутреннее колоцье, сердцевые, мозговые, головные, со всех жыл, паджылак. Во імя Отца і Сына і Святаго Духа. Амінь.

Трі раза.

163. От ожогов

Вадзіць ножом вакол ажога і гаворіць:

– Залей зло жгучее, поле болючее, украці скарбы, не жгі, не балі ў рабы (імя), не жгі цела белаго, реціваго серца, атпусці ат болі, падалей у поле, у поле чістое, шырока раздолле. На лес, на траву отдам маяту. Амінь.

164. Загаваріць рожу

Накрываюць краснай тканью і кажут:

– Шол старец, нёс ларец, запнуўся і ўпал, што ўраніў, всё подобрал. Забрал с рабы (імя) рожу, положыл в ларец і ларец у рагожу. Амінь.

165. Атлученне от віна

Как покойнік із гроба не ўстае, віна зелёна не п’е, так і ты, раб божы (імя), не пей с утра-зарі, ні в полдзень, ні в дзень, ні с вечера, ні в ноч. Амінь.

166. От рака

Чытаць у час сна бальнога:

– Не хватай мяне, рак, а хватай сабаку серу, волка за холку, змяю за кожу, кабана за рожу, как рак на зло ляціцца, так аткаціцца, атвалісь, рак, ат рабы божыей (імя).

*Запісана ў в. Радуша
ад Кузьменка Тамары Фёдораўны, 1938 г.н.*

Жыткавіцкі раён

167. Ад крывацёку

Замова прамаўляецца тройчы шэптам, гледзячы на параненае месца:

– Ішоў Ян праз Іардан. Ян, стань, кроў, перастань!

168. Ад рожы

Шлі папы праз двары, рожу ламалі, (імя) памагалі.

169. Ад начніц

Бяруць дзіця, нясуць у хлеў. Пасыпаюць соллю лусту хлеба. Хлеб кідаюць курам і гавораць:

– Курачкі-сястрычкі, наце вам хлеб-соль, а дзіцяці (імя) – сон.

Гэтая замова дапамагла шасцігадовай Калеснікавай Надзі. Яна зноў стала добра спаць.

170. Ад удару, опухалі, яду

Вы – вужы, вы – гадзюкі, вы кусаеце, яд не высаеце. Папрашу я Госпада Бога, нашле на вас архангела Гаўрыіла, будзе ён вас чарапніком біці, на агне смаліці.

171. Ад ляку, спуду

Госпаду Богу памалюся, Ісусу Хрысту пакланюся, Прачыстай святой Мацеры Божай пакаруся. Прачыстая святая Маці Божая, прыдзі, памажы раджэнаму-крашчоному (імя) іспуг шаптаці. Лякі-лякі, раз, лякі-лякі, два, лякі-лякі, тры, лякі-лякі, чатыры, лякі-лякі, пяць, лякі-лякі, шэсць, лякі-лякі, сем, лякі-лякі, восем, лякі-лякі, дзевяць.

Пасля прамаўлення плюнуць адзін раз.

172. Ад зубнога болю

Калі прамаўляюць гэту замову, маюць на ўвазе таго, хто зусім нядаўна памёр. Той, хто прамаўляе, павінен быў ведаць гэтага чалавека.

– Месяц-маладзічэ, ты ходзіш па небу, бачыш (таго, хто памёр), ці не баляць у мертваца зубы?

– Не.

– Хай не баляць і ў мяне.

173. Ад залатніка

Залатніча-божы чалавеча, стань на сваім месцы, там табе будзе і піценне, і ядзенне. Я цябе не ўмаляю і не ўбаўляю, толькі

ўмаляю прыстрэк мужыцкі, парабоккі, дзённы, начны, паўночны. Не хадзі, боль не твары, спакою дай.

Пасля прамаўлення таму, хто прамаўляў, плюнуць убок, а хвораму – здвінуцца з месца.

*Запісана ў г. Жыткавічы
ад Бандзюк Вольгі Мікалаеўны, 1941 г.н.*

174. Ад крывацёку

Замова прамаўляецца тры, шэсць або дзевяць разоў:

– На моры, на кіяні, на востраве на Буяне стаіць дрэва. На тым дрэве цар-воран сядзіць. Цар-воран, не каркні, а ты, кроў, у раба божага (імя) не капні. Ехаў Ісус Хрыстос ракою, паганяў валы мятлою. Астанавіся, кроў, у ране, як Ісус Хрыстос у Іардані. Ішоў Апостал залатым мастом, насустрач яму Божая Маці: – Куды ідзеш, Апостал, залатым мастом? – Іду к маці крыві замаўляці, жалеза выгавараці.

175. Ад зубнога болю

Маладзік, маладзік малады, твой рог залаты. У моры ўмываўся і нам паказаўся. А над морам дуб стаіць, а пад дубам мяртвец ляжыць. Як у того мерцвяка нічога не баліць. Сам Госпад Бог, Ісус Хрыстос, найсвечаная матка, стань на помач.

176. Ад звіху

Тры, шэсць, дзевяць раз. Перад кожным шаптаннем трэба хрысціцца, прачытаць “Отче наш”.

– Звіхі звіхнуліся, кроў улякнулася. Звіх, не звіхніся, кроў, не ўлякніся. Сівы конь з гары спускаецца, віхор із віхорам страчаецца, сустаў із суставам злучаецца, кроў із кроўю зліваецца. Ты, царыца-памочніца, заступіся, звіх, мініся. Першым разам, божым часам Марына Кандратаўна ў хату нагой, назад пятой. Марына ўдарыла, із раба божага (імя) удар ізвяла. Кандрат, мой брат, сярод мосту лятаў, трастом папіраўся, із (імя) боль вынімаў, паганую кроў разганяў, косць (імя) украпляў на костачках, на сустаўчыках.

177. Ад жару

Госпаду Богу памалюся, Прычыстай Божай Маці памалюся. Прычыстая Божая Маці на прыстоле стаяла, (імя) шэптала. Ведрамі, з залатымі метламі ад рабы божай (імя) агонь убіраць: з ручак, ножак, з очыц, печыць, з пальчыкаў, з сустаўчыкаў, з белае косці, з чырвонае крыві, з салодкага жываточка. Каб агонь не пачынаўся ні ў маладзік, ні з усхода, ні ў падкове, ні перакрая, з роду ніколі. Каб раба божая (імя) спала, прыбывала, вялікая расла.

178. Ад ячменю

Пры з'яўленні на воку ячменя паказвалі яму дулі і смяліся:

– Ячмень – дурак, не садзісь тут так, а ідзі ты ў поле, у сіне морэ. Там ты гуляй і ні разу ко мне ў гасці не бувай.

Чытаць і ўвесь час хрысціць хворае вока. Чытаць усю замову трэ тры разы і вось такім чынам: раніцай-увечары-раніцай. Або ўвечары-раніцай-увечары, у залежнасці ад таго, які пачаў.

179. Ад нервов

Выговарваю, отсылаю нервы с косцей, мосцей, румяного цела. Іду зелёным лугом, шчырым бором, крутым берегом. Там стоіць п'яны дуб, под тым дубом стоіць ізбушка, там Маці Бож'я чітае, Ілья нервы отнімае, в чістую воду кідае.

Дзевяць раз.

180. Ад ліхога чалавека

Плакун, плакун, плакал ты долга и многа, а выплакал мала. Не катись твои слёзы па чистому полю, не разносись твой вой па синему морю, будь ты страшен бесам и полубесам, старым ведьмам, а не дадут пакорища, утопи их в слезах, да убегут от твоего позорища. Замкни в ямы преисподние. Моё слово крепко и твёрдо век веком.

Можна чытаць, а можа быць напісан (в этом случае мець пры сабе). Чытаць адзін раз в любых сітуацыях пры апаснасці сглаза і злого чарадзеяства.

*Запісана ў в. Града
ад Нікіценка Яўгеніі Васільеўны, 1935 г.н.,
студэнткай Галячанка Ю.*

181. Ад спуду

Наліць у кружку халоднай вады, а ў другой кружцы растапіць воск. Дзіця пасадзіць на парог тварам да захода сонца. Над галавой дзіцяці ў кружку з вадой уліваць воск і казаць:

– Выліваюцца спуды за парогі з касцей, з почак, з сэрца, з крыві, з буйной галавы (імя). Амінь.

Выліваць тры дні вечарам. Пасля можна будзе на вадзе пабачыць, з-за чаго дзіцё спалохалася. Ваду пасля заговора патрэбна выліць на дарогу.

*Запісана ў в. Кажановічы
ад Саўчыц Кацярыны Барысаўны, 1926 г.н.,
студэнткай Базюк В. (2003 г.)*

182. Ад крыксы

Госпадзі Божа, прыступі, Госпадзі Божа, памажы, свята Прычыста, свята нядзелька, святы аўторак хрыстовы. Я прыступаю, Та нінай Олі крыксы ўгавараю. Добры вечар, лесавы, дабравы дзеду, здарова, дамава, дабрава баба. Кажуць, е ў цябе сын Васіль-крыкун, а ў мяне дачка Оля-крыкуха. Пасватаемся, пабратаемся. Аддаю за твайго сына Васіля ўсе Оліны крыклівіцы, шоб твой сын Васіль не спаў, не гуляў, супакою не маў. Мая дачка Оля спала, гуляла і супакою мала. Лісцейко, березейко, галейко, галейком прасцінаю, лісцейком пакрываю, шоб твайму сыну Васілю было мякка спаць.

183. Ад звiху

Госпадзі Божа, прыступі, Госпадзі Божа, памажы, свята Прычыста, свята нядзелька, святы аўторак хрыстовы. Святы Божа гасудар, я прыступаю, звiх, ятрасць і ўдар угавараю. Ішла баба за дзевяць міль, несла пясок на вілках, пясок упаў і звiх, ятрасць і ўдар прапаў.

184. Ад зубнога болю

Замова гаворыцца тады, калі чалавек первы раз пабачыць маладзік. Перакрасціцца і, не саступаючы з места і паглядаючы на сярпок, прагаварыць тры разы замову з упамінаннем маладзіка. Нельга замову шаптаць пад страхой, а на дварэ, відам да месяца, а калі яго няма – пазіраць на неба. Можна стаяць на крыльцэ. Нават лепей, калі хворы стане нагамі на камень, можна ўзяцца за дубовы калок. Замаўляць на вадзе ці на хлебе:

– Маладзік малады, у цябе рог залаты, на моры купаўся, мне паказаўся. Табе – цёмны ночы, а мне – светлы очы. Табе – на высату, мне – на красату, табе – на ўбытак, а мне – на прыбытак. Пытаўся стары ў маладога, ці баляць зубы ў мяртвого. Не баляць у смерці і ў мяне да смерці.

185. Ад ляку

Купаюць дзяцей у калядным попеле. Робяць галачкі з пеплу на гарэлцы і качаюць на жываце. Замаўляюць воду ў пляшцы, на яе дзьмухаюць. Пляшку ставяць уверх дном і змываюць дзіця. Качаюць на жывату, галоўцы, грудках сырым яйкам, а затым выліваюць яго ў шклянку. Калі дзіця спужанае, на яйку паднімаюцца, нібы туман, стаўбы.

– Першым разам, гасподнім часом. Я – з словамі, а Гасподзь – з помаччу. Прыступі ка мне, царыца нябесная Багародзіца, і памажы мне ляк выгнаць. Добры дзень табе, ляк, ты сцень не хадзі, ты, ляк, ні ўначы, ні ўдзень. Завяжы ты свае вочы, не хадзі ты ні ўдзень, ні ўночы, ляк ты каціны, гусіны, сабачы, авечы, чалавечы, цыганскі. Ад чаго ты, ляк, узняўся? Ці ты з вады, ці ты з зямлі, ці ты з уроку, ці з прыгавору? Выйдзі ты, ляк, з касцей, з масцей, з ярых ачэй, з буйной галавы, з жоўтае крыві, з румянага ліца, з

радзімага жывата, і з рук, і з ног, з усіх жылачак раба божага (імя). Тады ж ты, ляк, пужаў і паліў, і смаліў, і спакою не даваў, як мяне не знаў. А як стаў жа ты мяне знаць, перастаць жа ты хрысціянскіх дзяцей пужаць і рабу божаму спакою не даваць і прыстрэкі наганяць. Настаў жа ты, Госпадзі, балезнь лёгкую, як мой дух.

186. Ад лішая

Пры замаўленні лішая ўзяць мезенцам “поту” з акна і вадзіць на лішаю проціў сонца, а на апошніх словах замовы зрабіць на лішаю пальцам крыж. Гэта ж зрабіць і на суку ў сцяне. Паўтараць тройчы пры ўсходзе і заходзе сонца:

– Іду я ў гумно і бяру палову, і свінням мяшаю, а ты, лішай, рабу божаму не мяшай і выхадзі з яго із касцей, із машчэй, із ясных ачэй, із гарачай крыві, із усяго цялясі, із чыстага цела і карэнне не пускай. І здымала цябе Маці Божая духам сваім, і ссылала цябе на мхі і на балаты, і на дзікія людзі. Там яны гуляюць і сталы засцілаюць, і ўсіх лішаёў дажыдаюць: і красных, і белых, і лупленых, і колёных, і падзіўных, і прастудных, і пасмешных, і ветраных, і вадзяных, і знаюшчых, і не знаюшчых. І, цур, цябе, хрышчонага, нараджонага!

187. Ад бяссонніцы

Госпадзі Божа, памагі, прыступі, свята Прычыста, свята нядзелька, свята серада хрыстовая. Я прыступаю, начнічышча ўгавараю, дзецівы начнічышчы, ідзіце. Ідзіце вы, начнічышчы, у чыста поле. Там, у чыстым полі, стаіць хвоя. Пад таёю хваёю Волік крывае, поўначы дажыдае (*тры разы*). Я прыступаю, начнічышчы ўгавараю. Дзецівы начнічышчы, ідзіце. Ідзіце вы, начнічышчы, у чыстае поле, там у чыстым полі стаіць хвоя, а пад таёю хваёю конік ржэ, поўначы жджэ (*тры разы*). Я прыступаю, начнічышчы ўгавараю. Дзецівы начнічышчы, ідзіце. Ідзіце вы, начнічышчы, у чыстае поле, там у чыстым полі стаіць хвоя, на той хвоі пеўнік спявае, поўначы дажыдае (*тры разы*).

188. Ад залатніка

Госпадзі Божа, памажы, прыступі, свята Прычыста, свята нядзелька, свята субота хрыстовая. Я прыступаю, Мар’янінай Лідзе залатнік угавараю. Залатнічку, божы памачнічку, сядзь на свае месечка, на залатэ крылечка, там табе будзе піценьечка, едзеньечка, столікі накрываны, кружачкі наліваны.

Дзевяць раз.

*Запісана ў в. Кольна
ад Уласавай Марыі Паўлаўны, 1928 г.н.,
Шляга Валянціны Іванаўны, 1932 г.н.,*

*Гаўрыловіч Сцепаніды Цімафееўны, 1919 г.н.,
Сінкевіч Валянціны Іванаўны, 1924 г.н.,
студэнткай Пяшэвіч А. (2003 г.)*

189. Ад болі зубоў

Першым разком, добрым часком Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Божай Матцы пакланюся. Прачыстая Божа Матачка, прыступі, да мой дух палюбі (імя) зубы замаўляць.

– Месяц сіняўскі, замараўскі, ты за морамі бываў? – спытаў стары маладога.

– Бываў.

– Ты мёртвых людзей відаў?

– Відаў.

– А ці ў мёртвых людзей зубы баляць?

– У мёртвых людзей зубы ні шчымяць, ні баляць.

– Занімелі ў мертвацоў зубы і губы. Занімейце (імя) зубы.

190. Влякі (іспуг)

Першым разком, добрым часком Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Божай Матачцы пакланюся. Прачыстая Божа Матачка, прыступі, да мой дух палюбі (імя) влякі ўговораці.

191. Ад залатніка

Першым разам, добрым часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Божай Матцы пакланюся. Прачыста Божа Маці, прыступі, да мой дух палюбі залатніка ўгавараці. Загаварваю залатнік ступны, стрывожаны, калючы, падзіўны, прыгаворны, дзявочы, жаночы, хлапечы. Дванаццаць разоў загаварваю і замаўляю не гарэць, не балець, не ламаць і жыл не сушыць. І цыры, і каралі б’юцца, сякуцца і зноў уціхамірваюцца. Так і ты, залатнічок, хадзі, расхадзіся і ўціхамірвайся. На сваё месца станавіся, якое табе Госпад Бог паказаў. Уніз не хадзі, касцей не ламі, раба божага (імя) не сушы. Як чорны мак пасеўны, так і ты, залатнічок, пяром угору ўзнямайся, на сваё месца станавіся, не вышэй і не ніжэй пупа. Як па небе маладзічок і зоркі вакол свету ходзяць, расходзяцца і на сваё месца становяцца, так і ты, залатнічок, хадзі, расхадзіся, свайго месца пільнуйся і на сваё месца станавіся – ля пупа, ля пупа, ля пупа.

192. Рожа

Шла Маці Божа через сінее море, несла трі рожы, одну – водзяную, другую – огняну, трэцю – крывава. Водзяна – разлівалася, крывава – разышлася, огнена – огнём зышла, дай жа, Божа, щоб огнём зышла.

Замова чітаецца дзевяць раз.

193. Золотнік

Госпаду Богу помолімся, Пречістай Мацері поклонімся, Пречіста Божа Маці, пріступай, помогай (імя) золотнічка ўговоріць. Чемеру, чемеру, не ходзі по чесмеру, а ідзі на сваё месечко, на золотое крылечко. Цебе маці породзіла, поесом подперезала, цябе место ўказала. Маленькое, як могільку, лёгенькое, як перінку. Прошу цябя, стань на сваё место і не зрываўся ні под полне, ні на сходне, ні на маладзіку.

Замова чытаецца дзевяць разоў.

*Запісана ў в. Пухавічы
ад Купрацэвіч Вольгі Прохараўны, 1943 г.н.,
Вянгура Н.Д., 1938 г.н.,
Малькевіч Евы Уладзіміраўны, 1935 г.н.,
Дарошка Кацярыны Пятроўны, 1942 г.н.,
Блоцкай Кацярыны Сцяпанаўны, 1939 г.н.*

193. Ад пуду

О, пуд-пудзішча, выгаварваю я цябе з буйнай галавы, з русага воласа, з рацівага сэрца, з жыл, з касцей, з суставаў божага раба (імя).

195. Ад спалоху дзіцяці

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Божай Маці пакланюся. Прачыстая Божая Маці, прыступі, памажы ляк шаптаці. Не всхожаці не ў дзяньку, не ў маладзіку. Больш табе, ляку, схожаці ніколі. Амінь, Госпадзі.

Чытаць тры разы адразу.

196. Ад вракоў (урокаў)

Сонца вялення на захаду шаптала, (імя) помачы стала. Стала ад ветру, то разгані, стала ад людзей – пашлі туды. Як асіну на гроб не бяруць, штоб так (імя) у агні не гарэць. Госпадзі, памажы, помачы прышлі. Амінь, Госпадзі.

197. Ад удараў

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Божай Маці пакланюся. Прачыстая Божая Маці з прыстола ўставала, рабе божай (імя) помачы стала, удар шаптала. Вдарнічку, пакоціся па бурачнічку, не всхожайся не ў дзяньку, не ў маладзічку, не ў прекросе. Больш табе, удару, не схожаці ніколі, столькі ў гаду празнікаў, столькі прыдзе памочнікаў. Амінь, Госпадзі.

198. Для добрых радзін жанчын

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Божай Маці пакланюся. Прачыстая Божая Маці з прыстола ўставала, рабе божай (імя) помачы стала, залатыя ключыкі дзяржала, царскія варочечкі адмукала. Косці-мосці, разыйдзіцеся, а ты, дзіятка, на гэты свет явіся. Госпадзі, памажы, прыступі ды хутчэй асвабодзі. Амінь, Госпадзі.

*Запісана ў в. Хваенск
ад Леўкавец Васіліны Фёдораўны, 1926 г.н.,
студэнткай Яўграфавай І.*

199. З ветру

Мо табе надумана, мо табе нагадана, мо табе ад людзей, з ачэй, з ветру. Ідзі на высокія лясы, там табе піценне, ядзенне, назад не варочайся. Амінь.

Трэба чытаць дзевяць раз. Можна таксама чытаць на воду, штобы яе на сябе намазваць.

200. Каб не балела галава, косці, і каб глаза не часаліся

Ішоў Ісус Хрыстос па мору, нёс у руках тры рожы: перву – вецер здуў, другую – агонь спаліў, трэцяя – сама згінула. Так і балезнь з (імя) згінь, па касцях не хадзі, касцей не ламі, з касцей ухадзі. Ідзі на высокія лясы, там ты блудзі. Амінь.

Калі начынаеш шаптаць, то трэба перакрысціцца тры разы і сказаць:

– Первым разам, лепшым часам.

Шаптаць дзевяць разоў.

201. Каб не балей живот

(калі і сам забалей і калі сарвесся)

Гаварыць замову дзевяць раз і ў гэты момант вадзіць вакол пупка рукой.

– Залатнічку божы чалавеку, ідзі на месечка, сядзь на залатое крэслечка. Божа Маці, прыдзі, залатнічка на месца пастанаві. Уніз не ападай, крыві не разганяй, бакі не распірай.

202. Ад крывацёку

Шоў Госпад цёмным лясочкам, стаў на камяні, падпёрся кіёчкам, рана звужаецца, кроў замаўляецца. Амінь.

Гаварыць тое самае дзевяць раз.

203. Баліць галава

Гаварыць ззаду або збоку. Калі закончыш, трэба тры разы папарадку падуць і сплюнуць, падуць і сплюнуць і г.д.

– Шоў Бог цераз парог, у парозе табе, Божа, не стаяць, касцей не ламаць, маёй галаве не шумець і з маладнічком, і ісходнімі днямі. Амінь.

204. Ад зубнога болю

Гаварыць дзевяць раз:

- Месячку, месячку, залаты ражочку, дзе ты быў?
- На том свеце.
- Што ты там рабіў?
- У мёртвых зубы лячыў.
- А ў іх не баляць, хай і ў мяне не баляць. Амінь.

205. Спуг

Перакрысціцца тры разы, а як закончыш, трэба здуць, сплюнуць, здуць, сплюнуць і г.д. Гаварыць сзадзі:

– Крэст нада мною, крэст пада мною, атступі, вражэ, чатырох углоў, пецярых дзвярэй. Бог ідзе – сам Гасподзь Бог з ангеламі сцерагці мяне, каб я нікога не баялася і нікога не пугалася: ні змея, ні звера, ні страху, ні праху і ні ліхога, і ні плахога, штоб ішла, весялілася, каб рай тварыўся нада мною.

206. Кагда злюсь

Гаварыць дзевяць раз:

- Хай мае злякі ядзяць твае каты і сабакі.

207. Кагда не сплю

Госпаду Богу памалюся, Прачістай Божай Маці папрашуся. Прачіста Божа Маці, прыдзі, мне прыстрэкі, прыдзіўкі, намовіны ўгавараць. Ідзіце, прыдзіўкі, прыстрэкі, намоўкі, ідзіце туды, хто вас прыслаў. Сюды на нетры, на ветры, на жоўтыя пяскі, каб на мае сэрца, галавы не было таскі.

208. Ад валасня

Як бы рубіць патам воздух у бальнога месца і шаптаць:

– Сілы нябесныя, чаша брачная, ісцелі, Панцелеймон, сваім дарам раба божага (імя). Амінь.

209. Ад залатухі

Бальнога трэба ўзяць на калені і гаварыць тры ўтра падрад:

– На моры, на акіяні, на остраве Буяні ляжыць камень сарака сажань, а на етым камні сядзіць дзявіца, прыдумывае залатуху. Залатуха-краснуха, табе тут не быць, табе тут не жыць і касцей не ла-міць, суставаў не гнаіць. Амінь.

*Запісана ў в. Яміцы
ад Карлюк Ніны Цімафееўны, 1937 г.н.,
студэнткай Рубіс А. (2003 г.)*

Калінкавіцкі раён

210. Ад зубнога болю

Месяц ты, месячык, срэбныя рожкі, златыя ножкі. Зыдзі ты, месяц, здымі маю зубную скорбь, унясі боль пад воблакi. Мая скорбь ні мала, ні цяжка, а твая сіла магуча. Мне скорбі не перанесць, а тваёй сіле перанесць. Вось зуб, вось два, вось тры – усе тваі, вазьмі маю скорбь. Месяц ты, месячык, украй ад мяне зубную скорбь.

211. Ад зубнога болю

Іду я ні вуліцаю, ні дарогаю, а па пустым завулкам, па аўрагам, па каналам. Насустрач мне заяц. – Заяц ты, заяц, дзе твае зубы? Аддай свае мне, а мае вазьмі сабе. Іду я ні сцяжынкаю, ні дарогаю, а цёмным лесам, сырэм борам. Насустрач мне серы воўк. – Воўча ты воўча, дзе твае зубы? Вось табе мае зубы, а ты аддай мне свае. Іду я ні зямлёю, ні вадой, а чыстым полем, квяцістым лугам. Насустрач мне старая баба. – Старая ты баба, дзе твае зубы? Вазьмі ты воўчыя зубы, аддай мне свае выпалыя. Замаўляю я зубы крэпка-крэпка ў раба (імя) па сей дзень, па сей час, на векі вякоў. Амінь.

212. Ад крыві

Два браты камень сякуць, дзве сястры ў акно глядзяць, дзве свякроўкі ў варотах стаяць. Ты, свёкар, варацісь, а ты, кроў, уталісь. Ты, сястра, адварацісь, а ты, кроў, уймись. Ты, братка, смірысь, а ты, кроў, замкнісь. Брат бяжыт, сястра крычыт, свёкар варчыт. А будзь, маё слова, моцнае на сціханне крыві ў раба (імя) па сей час і сію мінуту.

213. Ад хваробы сэрца

У імя Атца і Сына і Святага Духа. Едзе мёртвы ў поле і кажа яму: – Ці далёка, сябра, едзеш? – Еду за мора да красныя дзявіцы, на папяровыя пярыны, там мёртвыя нашы веселяцца. Сэрцайкі ў іх не баляць, ні аб чым не таскуюць. Так бы ў раба божага (імя) сэрца не балела, ні аб чым не тамілася. Як хутка гэтае слова зменіцца, так хутка (імя) сардэчная хвароба ізлечыцца. Ва векі вякоў.

214. Ад хваробы

Госпадзі Божа, блаславі! У імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь. Як Гасподзь Бог неба і зямлю, воды і зоркі, і сырую маці-сыру зямлю моцна сцвярдзіў і ўмацаваў, і як на той маці-сырой

зямлі няма аніякай хваробы, ні кравяной раны, ні ламоты, ні опухалі – так бы зрабіў Гасподзь і мяне, раба божага (імя), моцна і цвёрда сцвярдзіў мае жылы і косці, маё белае цела, так бы і ў мяне, раба божага (імя), не было на белым целе, на рацёвым сэрцы, ні на маіх касцях ніякай хваробы: ні крыві, ні раны, ні ламоты, ні опухалі. Едзін архангельскі ключ і ва веці вякоў. Амінь.

215. Ад начніц

У імя Атца і Сына і Святага Духа. Палуношніца Анна Іванаўна, па начам не хадзі, рабы божай (імя) не будзі! Вось табе работа: днём гуляй пястом да ступай, а ноччу маціцай. Ва веці вякоў. Амінь.

216. Ад начніц

Куры рабыя, куры серыя, куры чорныя, вазьміце свае крыксы ад хрышчонага, наражонага, малітвеннага раба божыя, младзенца (імя), аддайце на наш сон.

217. Ад начніц

Пеўнік серы, пеўнік пёстры, пеўнік чырвоны, вазьмі крык рабы (а) божай (імя).

218. Ад ячменя

Ячмень, ячмень, вось табе кукіш, што захочаш, то і купіш. Купі сабе тапарок, сякі сябе папарок.

219. Ад ячменя

Божа, благаславі! Сонейка на захад, дзень на сход, сучок на глазу на звод, сам прападзёт, як чало (чалеснікі печы) пачарнее. Ключ і замок словам маім.

220. Ад п’янства

У імя Атца і Сына і Святога Духа (два разы), хмель і віно, выйдзі на хуткую воду, на якой людзі не ездзяць, ад раба божага (імя). Хмель і віно, ідзі на буйныя вятры, які вецер па дальнасці ходзіць. У імя Атца і Сына і Святога Духа. Прычапісь да ліхога чалавека, які на (імя) ліха думае. Да таго прычапісь, які дабра не зробіць і не жадае, ад мяне ва веці адвяжысь. У імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь.

Запісана ў г. Калінкавічы
ад Удовінай Галіны Пятроўны, 1957 г.н.,
студэнткай Ігнацюк Я.

221. Сняцце порчі с самого себя

В полноч надо поставіць сковородку на огонь. Бросіць в неё левой рукой трі кулака солі і наблюдаць дзве мінуты, как она будзет жаріцца на сільном огне. Пры этом гаворіць:

– Вас 77. Я вас накормлю, я вас напою. Покажыце, раскажыце, кем, за што і кагда рабу божаму (імя) зло поддзелано ні зверам, ні рыбай, ні пціцай, а человеком. Покажыце, раскажыце, какім.

Если соль будзе сільна трешчаць, почернеет, выйдзіце на ўліцу, отсчітайце справа от себя 21 звезду і скажыце:

– Царіцы-звездзіцы, отдайце, верніце то зло, што мне прінеслі ні рыбой, ні пціцей, а человеком. Верніце ему. Я прощаю ему.

После этого цэлы дзень з дому нічога не выносьце, нічога не давайце в долг.

222. Іспуг

Прагаворваць нада пасля абеду:

– Господу Богу помолюся, Прочістой Божэй Мацер поклонюся. Прочіста Божа Маці, прідзі, поможы спуг уговораці. Первым разом, першым часом (імя) спуг шэптаці. Молодзічок молодой, твой рожок золотой. Ці ты вымершы быў, ці пужаюцца цябе, не пытаюцца, ці боліць живоцік у цябе. Не боліць, хай у (імя) не боліць.

Дапамагла: Бандарэнка Э.В., Шабуні З.В. і інш.

223. Ад заіканія (для дзіцяці)

Чітаць нада на ўбываюшчэй луне. Если лечіць масцер, надо, штоб отчество его не совпадало с отчеством больного. Если самого сябе лечіць, то ўсе зеркала ў доме должны быць повёрнуты на восток. Лечіць в среду. Даюць дзіцяці піць цёплое молоко ложкамі. На каждую ложку чітаецца заговор:

– Собака лежала, кошка прібежала і всё слізала. Ты, собака, не скулі, а ты, кошка забери, а ты (імя) чісто гаворі. Амінь, амінь, амінь.

224. Ад всех чар

Заговаріваць трі раза:

– Святы Ніколай, ты разрушаеш горы, разрушаеш камні. Разрушы горе, колдовство, чародзейство, завісьць, ненавісьць, здзелкі, зглаз от плохой мінуты рабу божую (імя) не на час, не на два, а навсегда. Амінь.

225. Урокі

Господу Богу помолюся, Прочістой Божэй Мацер поклонюся. Прочіста Божа Маці, прідзі, поможы нашай (імя) урокі ўговораці.

Першым разом, лепшым часом (імя) урокі ўговораці мужчынскіе, жаночіе, хлопчочіе, дзевочіе. Іхні ўрокі ілі ўборкі.

226. Знос для дзіця

Прочістая Божая Маці около престола стояла, (імя) знос уговора. Знос, знос, чого на (імя) нападаеш? Ці не такі свет, ці не такі цвет, ці не така зямля, ці не така вода, ці не одзінаковыя людзі на свеці? Такі свет, такі цвет, така зямля, така вода і одзінаковыя людзі на свеці.

*Запісана ў г.п. Азарычы
ад Пазняк Соф’і Міхайлаўны, 1935 г.н.,
студэнткай Лісуновой Т.*

227. Золотуха

Господу Богу помалюся, святой Прочістой поклонюся, пятніцы святой, тройцы ракавой, святой пакрове Матцы хрыстовай, прыступіце і памажыце (імя). Не мой дух, а Гасподні, скула-скуліца, пухлая пухлоніца, красная красновіца, табніца, урадніца, залатушніца, 12 вас, прошу ўсіх вас выступіць із этой головы, із ліца, із вушэй, із вачэй. Скула падумная, прыгаворная, прыстрэчная, ветраная, халодная, тут табе не ходзіці, косцей не ламіці, жылок не таміці. Моі слова, Гасподняя помоч.

Тры раза.

228. Ізнос

Прошу цябе, Господа Бога, і цябе, святая Прочістая Матка Божая, прыступіце і памажыце (імя) ізнос гаворыць. Ізнос, хто цябе прінес, той цябе і ўнес, я от зносу маю граблі і касу. Касой откашуся, граблямі отграблюся, ізноса не баюся. Моі слова, Гасподняя помач.

Тры раза.

229. Звіх і опухаль

Прошу цябе, Господа Бога, і цябе, святая Прочістая Матка Божая, прыступіце і памажыце (імя). Звіх, по косці не ходзі, косці не ломі, одкуль вы взяліся, одкуль показаліся, я ж цябе ўмаляю, я ж цябе ўговораю, за нічыя лозы отпраўляю, я – со словамі, а Бог – с помоччу.

Дзевяць раз.

230. От удара

Прошу цябе, Господа Бога, і цябе, святая Прочістая Матка Божая, прыступі і памажы (імя). Удар, по косці не ходзі, косці не ло-

мі. Я цябе ўмаляю, я цябе ўговораю, на места ўстонавляю, сустаў с сугавом, костка с косткой, жыла с жылой, кров с кровью, штоб не очіналася, не ўпаміналася на востаньі ўсхода і молодзіком, ні во ве-кі веков. Господзі, злюбі мой дух.

Тры раза.

231. Рожа

Господу Богу помалюся, святой Прочістой пакланюся, пятні-цы святой, тройцы ракавой, святой пакрове, Матцы Хрыстовай, я – словам, Бог – с помоччу (імя). Рожа-рожовніца, Хрыстова Маці-раждзеніца, по цэркві ходзіла, рожу гаворыла, ля прыстола стояла, свечі зажыгала, рожу ўгаварала, штоб не очіналася, не ўпоміналася, ні на востан’і ўсхода, ні молодзіком, ні во векі веков. Во імя Отца і Сына і Святога Духа. Амінь. Моі слова, Гасподня помоч.

Тры раза.

232. Вогнік

Господу Богу помалюся, святой Прочістой пакланюся. Святая Прочіста Маці Божая, прыступіце і памажыце (імя). Вогнік прошу, Бога прошу. Агонь потухае, вогнік зажывае.

Узяць 9 палочак ці спічкі, агонь располажць перад печью і браць по адной палочке, запаліваць на огне і водзіць іздалека вокруга больнога места. На першую палочку нада пераказаць все слова, напісанныя свверху. На все остальные токо две последние строчки.

233. Зубы

Господу Богу помалюся, Господа Бога попрашу, прыступіце і памажыце (імя) зубы лечіць.

– Месяц, месяц, гдзе ты был?

– На том свеце.

– Мёртвых бачіў, што робяць мёртвые?

– Лежаць, не варочаюцца.

– Штобы ў раба божага (імя) зубы не балелі, не шчімелі, не варочаліся, ні всходом, ні подходом, ні молодзіком, ні во векі веков. Моі слова, Гасподня помоч. Амінь (*тры раза*).

234. От прыстреку (ізглаз)

Пролу цябе, Господа Бога, і цябе, святая Прочістая Матка Бо-жая, прыступіце і памажыце (імя). Ішов Ісус Хрыстос з высокіх небёс, колам распінае, мясом расцілае, прыстрэкі і перасуды ўгаварывае. 12 агнев і 12 полымев, тут вам не бываці, у рабы

божага (імя) прыстрэку і пераходу не бываці. Гавару, угаварываю прыстрэк мужчінскі, жаночі, рабочі, панскі, цыганскі, жыдовскі, солдацкі і всякі. Моі слова, Гасподняя помошч (*тры раза*).

235. От жывота

Господу Богу помолімся, святой Прочісце поклонімся. Святая Прочістая Матка Божая, прошу цябе, прыступі і памажы (імя). Молодзец-молоды, золотнік-золоты, прошу цябе, не сушы, не гудзі, ушчувай, все пасыночкі вялікіе і малые, сядзь на сваём месечку, на золотом крэслечку, на шоўковай нітцы, на маковым зернятку, окропіся, от Господа Бога поможыся. Господзі, залюбі мой дух (*тры раза*).

236. Ночніцы

Господу Богу помолюся, святой Прочісце поклонюся. Святая Прочіста Матка Божая, прыступі і помогі (імя). На дубе сядзіць дед баравый, от (імя) ночніцы отгоняе, ранніе, позніе, удзеняшніе, менашчніе, серлівые. А ты, ласточка, леці, крыльцамі замеці, лапкамі загребі, а вы, ночніцы, леціце на сухіе дубы. Моі слова, Гасподняя помоч (*тры раза*).

*Запісана ў в. Буда
ад Паўлечка Евы Макараўны, 1934 г.н.,
студэнткай Ступінскай І. (з сшытка)*

237. Ад зубоў

Маладзік малады, у цябе рог залаты, у моры купаўся, мнэ паказаўся. Путаўся малады ў старога: – Ці ты быў на тым свеце, ці бачыў мёртвага чалавека? – Бачыў. – Што ён там робіць? – Ціха ляжыць. – Ці не боліце ў яго косці? – Не боліце, ціхо ляжаці. – Как бы ў Насці крешчэной, рождзёной зубы не болелі, не шчымелі, ціха сядзелі. Амінь.

238. Ад жабы ў горле

У горадзе Іерусаліме, на раке Іардане стоіць дзерево кіпарыс, на тым дзераве пціца орёл сідзіт, когцямі і клювам, і пад шчакамі, і пад жабрамі ў раба божы жабу... Во імя Отца і Сына і Святога Духа. Амінь.

239. Ад галаўных болей

Начёсанные з галавы валасы палажыць у сасуд з вадою. Знайсці вярбу і пад Вербную нядзелю паліць дзераўцэ этой вадою, прамолвіў:

– Ідзі ў зямлю, вада, вмесце з маёй галаўной боллю.

240. Ад спугу

У чыстым полі стаіць дуб, на дубе сядзіць голуб без крыл, без мяса і без ног, голуб упаў – спуг прапаў.

241. Ад крыві

Несла ваду цераз калоду, вада разлілася, у Пашы кроў запяклася. Амінь.

*Запісана ў в. Даманавічы
ад Карнеявец Паліны Мікалаеўны, 1926 г.н.,
студэнткай Зінавенка С.*

242. Ад спалоху

Першым разам, лепшым часам Госпаду Богу памалюсь, святой Прачысце пакланюсь. Святая Маць Прачыста, памажы. А на полі стаіць іва, на той іве – сухі дуб без карэння, без галля, без лісця, без вярха. На том дубе сідзіць пташка без пер’яў, без крыльцаў, без ножаў, без кіпцяў, без дзюбкі, без галоўкі. Як табе, пташка, нідзе не лятаць, так (імя) раждзёнай, хрышчонай ні пуду, ні жыту, ніякай балезні не відаць. Спаць, гуляць і прыбываць.

Замаўляць тры разы (раніцай і на ноч), паўтараючы дзесяць раз. Замаўляць, седзячы пад абразом: чалавек, які замаўляе, сядзіць пазадзе спалоханага чалавека.

Дапамагло Каберка С.А., Стацэвіч Т., Монінай Ю.В., Харсека Л.А.

243. Ад скулы

Першым разам, лепшым часам Госпаду Богу памалюсь, святой Прачысце пакланюсь. Святая Маць на прыстоле стаяла, усяму свету памагала, памагі, Божэ, (імя) скулу выгаварыць. Выгаварваю скулу белую, скулу красную і скулу-скуліцу, красную дзявіцу. І скулу выгаварываць з белых касцей, з буйнай галавы, з ушэй, з ачэй, каб касцей не ламала, гарачкай не паліла, холадам не трусіла, серца не сушыла, а сёння дзень ні пятніца і ты, скула, ні ядрыцца. У сіняга мора стаяў дуб на двенаццаць какатоў, на двенаццаць варатоў, на двенаццаць ветак, на кожнай веткі па двенаццаць красак. Там тры дзявіцы гулялі, тыя краскі парвалі, тымі краскамі скулу павылечвалі (імя). Ідзі, скула, на мхі, на балоты, там сталы засланыя, кубкі налітыя, будзеш піць і гуляць, і ў балоце лажыцца спаць. Амінь.

Замаўляць тры разы пад абразом, паўторваючы замову дзеваць разоў. Чалавек, які замаўляе, сядзіць пазадзе хворага. Замаўляць раніцай і ўвечары. Дапамагло Дзікун Л.

244. Замова для палягчэння родаў

Залатые варата аткрываюцца, у рабы божай (імя) роды націнаюцца. Дай, Бог, дзіцяці белае цельца. Амінь.

Калі ў цяжарнай жанчыны пачынаюцца схваткі, трэба паставіць стол на сярэдзіну кухні, чыста памыць яго паверхню. Тры разы пачытаць “Отча наш” і, узяў цяжарную жанчыну за руку, тры разы абвесці яе па гадзіннай стрэлкі вакол стала, пры гэтым тры разы прачытаць замову. Затым на чатыры вуглы стала наліць свячонай вады. Цяжарная жанчына павінна выпіць гэтую ваду вуснамі, трымаючы рукі за спіною.

Дапамагло вялікай колькасці цяжарных жанчын. На жаль, бабуля не памятае імёны ўсіх, каму яна дапамагла. Але сярод іх былі Вішнеўская С.М., Дамасевіч Д.В. і Моніна Ю.В.

245. Замова ад храпу

Рыба ў вадзе ні маецца, зубамі ні кусаецца, челюсцямі ні скрыпіць, начамі да дня ні храпіць. Як рыба маўчыць, так і раб божы (імя) маўчыць. Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь.

Патрэбна чытаць замову на ваду альбо малако. Замаўляюць ваду (малако) раніцай пад абразом. Даюць піць яе храпуну тры разы на дзень.

Дапамагло Баравому А.А., Шляга М., Піліпейка Л.С.

246. Прыстрэк з ачэй

Першым разам, лепшым часам Госпаду Богу памалюсь, святой Прачысце пакланюсь. Святая Маць Прачыста, памажы. Выйду на дарогу – йдзе дарогаю калека.

– Куды йдзеш, калека?

– Іду да (імя).

– Не йдзі туды. Ідзі на чорна мора. На чорнам моры – чорны вол. Згані яго, зпары яго, зкалі яго, згані яго туды, дзе сонца не грэе, дзе вецер не вее. Амінь.

Замаўляць тры разы (раніцай, увечары і наступнай раніцай), паўтарыць тры разы. Чытаць пад абразом, хрысціячы чалавека, у якога прыстрэк, і хрысціцца самому. Чалавек, які замаўляе, сядзіць пазадзе чалавека, у якога прыстрэк.

Дапамагло Махавік Л., Новік Н., Шаціла Д.М., Міхальцову В.П.

247. Ад прыстрэку і ад ядрасці

Першым разам, лепшым часам Госпаду Богу памалюсь, святой Прачысце пакланюсь. Святая Маць Прачыста, памажы. Было ў баць-

кі тры сыны. Адзін паехаў туды, дзе сонца не грэе, дзе вецер не вее. Там на беразе чорнага – белы камень. Ён сёк – не рассёк. Паехаў другі: сёк-сёк – не рассёк. Паехаў трэці: сёк – не рассёк. Я пайду, белы камень рассяку, ад рабы божай (імя) прыстрэк і ядрасць адніму. Амінь, амінь, амінь.

Чытаць на ноч тры разы, паўтараючы дзевяць раз. Замаўляць пад абразамі, хрысціячы занядушжаўшага чалавека і хрысціцца самаму. Сядзець за спіной хворага.

Дапамагло Новік Н., Махавік Л., Шаціла Д.М., Міхальцову В.П., Голубу А., Тарасевіч А.П., Валатковіч Н.М.

248. Супраць крыві

Устану, благаславясь, пайду, перакрасцясь, у чыстае поле, на сіне мора. У чыстам полі, на сінем моры сіні камень. На ём конь кары. На кане сідзіць чалавек стары, дзержыць в руках голку залатую, нітку шалковую, шые рану, зашывае, кроў руду ўнімае, шчамоту, ламоту вынімае, прызоры, прыкосы выганяе от раба божага (імя). Ты, кроў, стань, ні цякі і ні кань у раба божага (імя) во векі веков. Амінь.

Чытаць тры разы, абводзячы іголкай трыжды вакол раны. Иголку кінуць у раку.

249. Ад бессонніцы ў ребёнка

Встану я, раб божы (імя), благаславясь, перакрасцясь, пайду з дзвярэй у дзверы, з варот у вароты, пад краснае сонца, пад светлы месяц, пад чорныя тучы. Ёсць у міня, раба божая, у чістам полі акіян-мора, на акіяне-морэ стаіць залаты остраў, на залатым остраве стаіць прыстол, на залатым прыстолі стаіць Маць Прысвятая Багародзіца, з сіняга мора пену здувае і смахівае – смахні з раба божага (імя) двенаццаць цішын, двенаццаць недужыцев. Ключы, замкі – в воду, агонь – в гору. Во імя Отца і Сына і Святога Духа. Амінь.

*Запісана ў в. Каплічы
ад Захарэнка Таццяны Сцяпанаўны, 1916 г.н.,
студэнткай Шэшка В. (2003 г.)*

250. От зубной скорби

Заря-зарица, красная девица, полуночица, в поле заяц, в море камень, на дне лимарь. Покрой ты, зарница, мои зубы скорбные своей фатою от проклятого лимаря. За твоим покровом уцелеют мои зубы. Враг лимарь, откачнись от меня, а если ты будешь грызть мои белые зубы, сокрою тебя в бездны преисподние. Слово моё крепкое.

251. От запоя

Ты, небо, слышишь, ты, небо, видишь, что я хочу делать над телом раба (имя). Тело Маерена, печень тезе. Звёзды вы ясные, сойдите в чашу брачную. А в моей чаше вода из загорного студенца. Месяц ты красный, сойди в мою клеть. А в моей клети ни дна, ни покрышки. Солнышко ты привольное, взойди на мой двор, а на моём дворе ни людей, ни зверей. Звёзды, уймите раба (имя) от вина, солнышко, усмири раба (имя) от вина. Слово моё крепко.

252. На утихание крови

Два брата камень секут, две сестры в окошко глядят, две свекрови в воротах стоят. Ты, свекор, воротись, а ты, кровь, утолись. Ты, сестра, отворотись, а ты, кровь, уймись. Ты, брат, смирись, а ты, кровь, запрись. Брат бежит, сестра кричит, свекор ворчит. А будь, моё слово, крепко на утихание крови у раба (имя), по сей час, по сию мннуту.

253. На остановление руды

Летит ворон без крыл, без ног, садится ворон к рабу (имя) на главу и на плечо. Ворон сидит-посиживает, рану потачивает. Ты, ворон, рану не клюй, ты, руда, из раны не беги. Идет старец, всем старец, несет печать. Ты, старец, остановись, ты, ворон, не каркай, ты, руда, не капли. Крови не хаживать, телу не баливать. Пух земля, одна семья. Будь по сему.

*Запісана ў в. Каплічы
ад Баштык Тамары Фёдараўны, 1939 г.н.
(нарадзілася ў в. Вуглы Калінкавіцкага р-на),
студэнткай Табачнай Т. (з сшытка)*

254. Ад уроку (прыстрэку)

Ты, прыстрэча, добры чалавеча, прыступі, дапамажы, знясі на цёмныя ляса, на ніцыя лозы, на сіняе мора. На сінім моры бабка ў голечка наўгадуе падомкі, падзеўкі, падсмехі ветраныя, насланыя, падуманыя, прыгавароныя. А жэншчыны пад хусткамі, мужчыны пад шапкамі, дзявочы пад вянок, а парабочы пад ушанкай, цыганкі пад шалашом... Богом слыхом, а (імя) помочу.

255. Ад крывацёку

Первым разочком, лепшым часочком Господу Богу помолюся, святой Прачыстай Мацеры поклонюся. Прачыстая Божая Матачка, прыступі, дапамажы. Ішоў жыдок цераз дварок, нёс вады збанок, збанок упаў, разбіўся, каб даў Бог у (імя) кроў суняласа.

256. Ад звiху

Господу Богу помолюса, святой Прачыстай Мацеры поклонюса. Прачыстая Божая Матачка, прыступі, дапамажы. Ішоў звiх ударом цераз дзевяць суставаў, звiх касцяны, звiх дзеравянны. Дзе ты стаў: ці на масту, ці на гладкай дарозе. Я ж цябе ўгавараю, умаўляю з белае касці, з чырвонае крыві, жоўтаго мозгу, румянога цела (імя) Богам слыхом і помоччу.

257. Ад удару

Узяць сухі бярозавы дубчык і вадзіць ім.

– Господу Богу помолюса, святой Прачыстай Мацеры поклонюса. Прачыстая Божая Матачка, прыступі, дапамажы. Як этому дзераву парасткаў не пускаць, так этому ўдару тут не буваць. К Богу слыхом, а (імя) помоччу.

258. Ад зубнога болю

На моры шчука, а ў лясу мядзведзь с аднае чашы пілі і елі, штоб у (імя) зубы не балелі. К Богу слыхом, а (імя) помоччу.

259. Ад скулы

Господу Богу помолюса, святой Прачыстай Мацеры поклонюса. Прачыстая Божая Матачка, прыступі, дапамажы. Скула-скулушка, скула-чарушка, скула бела, скула чорна, скула-жыла, скула-маліна, скула-рабіна, скула-чарніца, скула-камяніца, і тут табе не стаяць, у галаве не шумець, у вушу не калоць. К Богу слыхом, а (імя) помоччу.

260. Ад начніц

Первым разочком, лепшым часочком Господу Богу помолюса, святой Прачыстай Мацеры поклонюса. Прачыстая Божая Матачка, прыступі, дапамажы. Крыксы-начніцы, наце вам хлеба-солі, дайце майму дзіцяці сну даволі. З курамі, з пеўнямі гуляйце, (імя) сну дайце. К Богу слыхом, а (імя) помоччу.

261. Ад залатніка

Первым разочком, лепшым часочком Господу Богу помолюса, святой Прачыстай Мацеры поклонюса. Прачыстая Божая Матачка, прыступі, дапамажы. Залатнік-залатнічку, божы памачнічку, па касці не хадзі, касці не ламі. Ідзі на сваё месечко, на золотое крэслечко. Там табе кубачкі наліваныя, столікі засціланыя, паненачкі гуляюць, цябе на места пасажаюць. К Богу слыхом, а (імя) помоччу.

262. Ад спуду

Первым разочком, лепшым часочком Господу Богу помолюся, святой Прачыстай Мацеры поклонюся. Прачыстая Божая Матачка, прыступі, дапамажы. Выгоняю перапалох з галавы да ног: з ілба, з ушэй, з грудзей, з жывата, з усіх пальчыкаў, з усіх сустаўчыкаў, з белае касці, з чырвонае крыві, з жоўтаго мозгу, з румянога цела (імя). К Богу слыхом, а (імя) помоччу.

*Запісана ў в. Кротаў
ад Пазняк Марыі Данілаўны, 1936 г.н.,
студэнткай Кецко Г. (2003 г.)*

263. Ад крыві

Ішлі тры калекі чэраз тры рэкі, хацелі пасеяць лозу, лоза не ўзышла, каб з раны кроў не ішла.

264. Ад крыві

Ішлі тры калекі чэраз тры рэчкі, секлі, рубалі, кроў замаўлялі.

*Запісана ў в. Навасёлкі
ад Барысенка Вольгі Адамаўны, 1912 г.н.,
студэнткай Трус А.*

265. Ад ліхаманкі

Асінка, асінка, вазьмі маю трасінку, дай мне легату.

266. Ад ліхаманкі

У імя Атца і Сына і Святога Духа. Як святы Аркадзій украціў лвы ў пустыне, так й ты, Госпадзі, украці трасавіцу сію ў рабе тваім (імя), заўсёды, ныве і прісна, і ва веці вякоў. Амінь.

267. Ад ліхаманкі

На гарах Афронскіх стаіць дуб макрэцкі, пад тым дубам сядзяць трынаццаць старых са старцам Пафнуціем. Ідуць да іх дванаццаць дзявіц проставалосых, простапаясанных. Запытаўся старац Пафнуцій у трынаццаці старых: “А хто гэта ідзе да нас?” Адказалі яму дванаццаць дзявіц: “Мы цара Ірада дочкі, йдзем на ўвесь свет косці знабіць, цела мучыць”. Тады сказаў старац Пафнуцій сваім старым: “Адламіце па тры пруты, якімі станем іх біць, па тры золкі ранішніх, па тры золкі вячэрніх”. Узмаліліся дванаццаць дзеў да трынаццаць старых са старцам Пафнуціем. Але тыя іх не слухаюць, а б’юць, кажучы: “Ой, дванаццаць дзявіц, будзьце вы, трасуніцы, вадзяніцы, паслабленыя і жывіце на вадзе-студзяніцы, у свет не хадзіце, косткі не знабіце, цела не мучце”. І пабеглі дванаццаць дзявіц да вады-студзяніцы, трасуніцамі, вадзяніцамі, паслабленымі. Замаўляю я раба (імя) ад ссушэння ліхаманкі. Будзь-

це вы прокляты, дванадзесяць дзявіц, у тартарары! Атыйдзіце ад раба божага (імя) у цёмныя ляса, на сухія дрэва.

268. Ад ліхаманкі

Ты, ліхаманка, сукіна дочка, Ірадава дочка, загубіла Івана Прэд-
цечу праз сваю пляску – зрублілі яму галаву, але ж цябе тая святая
галава пракляла і паслала харчавацца каля лесу, каля куста, каля ка-
ня. Ты ступай, ліхаманка, ад раба божага (імя), я цябе высылаю, прак-
лятую – ступай ты ні сцяжынкамі, ні дарогамі, усё патокамі, крывымі
загародкамі на лясы драмучыя, там і жыві-пажывай, ды назад не бы-
вай. Еш камароў і мошак, а раба божага (імя) пакінь. Амінь.

269. Ад зубнога болю

– Маладзік малады, у цябе рог залаты! Табе на стаяніе, а мне,
рабу божаму (імя), на здароўе. Ты быў на тым свеце?

– Быў.

– Бачыў мёртвых?

– Бачыў.

– У ніх не баляць зубы?

– Не, не баляць.

– Дай жа, Госпадзі, каб у мяне, раба божага (імя), зубы ніколі
не балелі.

270. Ад зубнога болю

На моры, на акіяне, на востраве на Буяне стаіць апостальская
царква, стаіць Маці Прысвятая Багародзіца і прыпадобны Анціпій,
зубны ціцель. Ён просіць і моліць угоднікаў божых аб рабе бо-
жам (імя), як бы ў вас, угоднікі божыя, зубы не балелі, так бы ў ра-
ба божага (імя) зубы не балелі. У імя Атца і Сына і Святога Духа.
Амінь, амінь, амінь.

271. Замова на сціханне крыві

Ехаў чалавек стар, конь пад ім кар, па лугах, па дарогах, па
лясах. Ты, маць-кроў жыльная, цялесная, астанавісь, назад вярнісь.
Стар чалавек цябе замукае, на пакой сагравае. Як каню яго вады
не стала, так бы цябе, кроў-маці, не бывала. Слова маё моцнае!

272. Ад крыві

На моры, на акіяне, на востраве Буяне стаіць дубок ні голы, ні
апануты. Пад тым дубком сядзяць трыццаць тры дзявіцы, коляць
кашку іголкамі булатнымі. Вы, дзявіцы красныя, гнецца лі ваш бу-

лат? Нет! Наш булат не гнецца. Ты, руда, уймись, астанавись, прык-рацісь. Слова маё моцнае!

273. Ад крыксаў

Устану я, раб божы, блашлавясь, пайду, перахрысцясь, з хаты ў хату, з дзвярэй у дзверы, з варот у вароты, пад усход, пад усходнюю старану. Пад усходнай стараной ходзіць маці ранішня зара Марыя, вячэрняя зара Дар’я, маці-сыра зямля Пелагея і сіне мора Елена. Да іх я прыйду бліжэй, пакланюся ім ніжэй. Прыйдзі ты, маці зара ранішня Марыя і вячэрняя Дар’я, да раба божага, да младзенца (імя), вазьмі ты ў яго палуношніка і шчакатуна з беллага цела, з гарачай крыві, з сэрца, з усёй плоці, з ясных ачэй, з чорных брывей, з усяго чалавечага саставу, з кожнай жылачкі, з кожнай костачкі, з сямідзесяці сустаўчыкаў. Панясі ты іх за горы высокія, за лясы драмучыя, за мара шырокія, за рэкі глыбокія, к шчупаку-бялуге ў зубы. Знясі ты яе ў мора сіняе! Шчупак у моры, язык у роце, замок у небе, а ключ у моры. Замкнуў і ключ у ваду бросіў!

274. Ад залатухі

На моры-акеане, на востраве Буяне ляжыць камень сарака сажэнь, а на гэтым камяні сядзіць красная дзявіца, прыдувае залатуху: – Залатуха-краснатуха! Табе тут не быць, табе тут не жыць, костачак белых раба божага (імя) не ламіць, суставаў не гнаіць.

275. Ад урокаў

Як гэтая белая бяроза стаяла ў чыстым полі, не ведала ўрокаў, так бы і ты, раб божы (імя), не ведаў болі, быў здаровы. Амінь.

276. Ад ран

Замаўляю я, раба божыя (імя), словам жывым, Богам распятым, крыжом хрыстовым і ўсімі сіламі нябеснымі ўсякую порчу: ядро і пульку, і дробь, і кап’ё, рагачіну і саблю, нож на мяне, раба божага (імя), не ісці, не раніць і не сакрушаць да майго веку. Амінь.

277. Ад п’янства

У імя Атца і Сына і Святога Духа, амінь. Хмель-хмелюшка і віно, адступіцеся ад раба божага (імя) харошага ў цёмныя лясы, у сырыя бары, дзе людзі не ходзяць і коні не бродзяць, і птушка не лётае.

278. Ад апёку

У імя Атца і Сына і Святога Духа. Ідзе красная дзявіца з мокрым венікам тушыць вогненную рэку, вогненныя іскры, вогненнае полымя.

279. Ад апёку

Агонь, згубі свой жар, як Іуда згубіў свой колер, калі ён здрадзіў нашаму Госпаду Богу ў садах аліўкавых.

*Запісана ў в. Ператок
ад Красоўскай Маланні Данілаўны, 1923 г.н.,
студэнткай Ігнацюк Я.*

280. Ад звіху

Госпаду Богу памалюся, Мацеры Божай пакланюся. Устаньце, усе святыя, на помач з (імя) звіх гаварыць. Ехаў Ісус Хрыстос з Сіянскай гары на сваім кані праз агненную рэчку, праз драцяны мост. Мост пераламаўся, конь спатыкнуўся, сустаў на месца стаў. Штоб гэтаму рабу божаму звіх мінуўся. Амінь.

281. Ад звіху

Прасвятая Прачыста ехала на сівым кані чэраз залаты мост. Конь спатыкнуўся, сустаў звіхнуўся. Конь устаў, сустаў на месца стаў. Амінь.

Дуць на звіхнутае месца і пляваць убок. Бабка-шаптуха замаўляе і гладзіць звіхнутае месца. Пасля кожнага прамаўлення накладваюць крыж.

282. Ад зубнога болю

Першым разам, лепшым часам Госпаду Богу памалюся, усім святым пакланюся.

– Маладзічок малады, у цябе рог залаты. Ты быў на тым свеце, ці бачыў святога Лазара, ці баляць у яго зубы?

– Не, зубы не баляць.

– Каб у раба божага (імя) не балелі. Амінь.

283. Ад скулы

Скула, скула, скулушка, борушка, залатушка, датуль ты хадзіла, датуль ты ламіла, пакуль я цябе не паправіла. Выйдзі ты ажынаю, чарніцаю, брусніцаю з рыжае касці, з румянае крыві, з жоўтага цела (імя). Твая хатка ў лазе, на курынай назе, там сталы засціланы, кубкі наліваны, сахарныя напіткі, мядовыя наедкі, там табе гулянне, мяккае дыханне. Амінь.

284. Ад скулы

Скула, скула-скуліца, красная дзявіца, прыстрэчная, прыс-
мешная, прыборная, прыгаворная, тут табе не стаяць, касцей не
ламаць, румяна ліца не паліць, крыві не бунтаваць. Ідзі ў ніцыя
лозы, у цёмныя лясцы, у пінскія балоты. Там табе сталы засціланыя,
кубкі наліваныя, піценне, ядзенне, гуляне, красаванне. Амінь.

285. Ад рожы

У пятніцу борам рана баба ішла сінім морам, вялікім полем.
Баба ішла, рожу капала, рожу садзіла. Рожа расцвітае, ліст ападае,
рожа прападае. Амінь.

Паўтараць тры разы.

286. Ад урокаў

На моры-акіяне стаіць дуб, пад тым дубам сядзяць тры дзяві-
цы, а то не дзявіцы, а родныя сястрыцы. Адна – шыла, другая – па-
шывала, а трэцяя – урокі і ўлёкі, і спугі-палохі вынімала. Амінь.

287. Ад уроку

Першым разам, лепшым часам Госпаду Богу памалюся, Ма-
церы Божай пакланюся. На моры-акіяне, востраве Буяне стаіць
стары дзядок і з рабом божым (імя) выгаварывае ўрокі
прысустрэчныя, прыслежныя, вадзяныя і ветраныя. Амінь.

288. Ад нарадкі

Першым разам, лепшым часам Госпаду Богу памалюся, Госпа-
ду Богу пакланюся. Святая Прачыста, дапамажы. Каля мора-акіяна
стаіць дуб кучаравы, на тым дубе стаіць чорны воран – крылля зала-
тыя, дзюбка медзяная, кіпці сталяныя. Ах ты, вараночак, не гуляй,
ідзі ж ты з раба божага (імя) нарадку выганяй. Ты ж кіпцікамі выдзі-
рай, крыллямі вымятай, а дзюбачкай выклёўвай. Амінь.

289. Ад лішай

Першым разам, лепшым часам Госпаду Богу памалюся, Гос-
паду Богу пакланюся. Святая Прачыста, дапамажы. Памажы мне,
святая Прачыста, рабе божай. Лішаю-лішаю, я цябе рашаю. Я цябе
рашаю, як свінням мяшаю. Амінь.

Паўтараць тры разы.

290. Ад прыстрэку

Першым разам, лепшым часам Госпаду Богу памалюся, Ма-
церы Божай пакланюся. Святые прыстрэк, святая намаўка, тут табе
па (імя) целу не хадзіць, косці не марыць, жылак не тыркаць, крыві

не разліваць. Ідзі за ціхія вятры, за сінія воды, дзе вецер не вее, дзе калінка не спее, там сядзіць пані на залатым крэсле, добрыя мыслі мае, (імя) не забывае. Амінь.

291. Ад жывата

Першым разам, лепшым часам Госпаду Богу памалюся, Госпаду Богу пакланюся. За полем, за морам, за каменем там сяло гарыць. Ішла Прачыста Божа Маці сяло тушыць. Не сяло тушыць, а ятрась гасіць, пабітае, пасечанае, папаленае, штоб не ятрылася ні з усхода, ні пад поўдзень, ні маладзіком. Амінь.

292. Ад залатніка

Першым разам, лепшым часам Госпаду Богу памалюся, святой Прачысце пакланюся. Ішоў залатнік мостам, залатым мостам, залатым кійком папіраўся, залатым поясам падперазаўся. У канцы масту сасна стаіць, на той сасне раса вісіць. Як расе не абсыпацца, залатніку з месца не сустаць, пад грудзьмі не падпіраць, на бакі не раздзімаць. Стаць яму на месцы ў залатым крэсле да слухнага разу, да гасподняга часу. Амінь.

293. Ад хваробы вачэй

Першым разам, лепшым часам Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай пакланюся. Хадзіў па ржышчу, па ярышчу, скалоў вочка на ржышча, на ярышча. Ходзіць ён, плача, рыдае. Ідзе Маці Прачыстая насустрэчу: – Чаго плачаш, рыдаеш? – Хадзіў па ржышчу, скалоў вочка на ржышча, на ярышча, схваціўся бяльмішча. – Так, не плач. Будзе ехаць святы Юрый на сівым кані, будзе за ім бегці тры харты: адзін – белы, другі – серы, трэці – чорны. Белы – бяльмо зганяе, серы – таску з’ядае, чорны – калёса сунімае. Амінь.

294. Ад спуду

Перад замовай бяруць нож, і калі чалавек сядзіць на стуле, бабка-шаптуха павінна чытаць замову і гаварыць такія словы:

– Першым разам, лепшым часам.

Пляваць убок тры разы. Нажом над галовай ставіць крыж. Затым:

– Другім разам, лепшым часам... і трэцім разам, лепшым часам...

Шаптуха павінна гаварыць пасля абеду:

– Дуб стаіць на полі, на том дубе сядзіць птах. Як таму птаху ў полі не лятаці, так таму дзіцяці век спуду не бываці. Амінь.

Тры разы.

295. Ад спуду

Госпаду Богу памалюся, святой Прачысце пакланюся. І ні раз, і ні два, і ні тры, і ні чатыры, і ні пяць, і ні шэсць, і ні сем, і ні во-сем, і ні дзевяць, гаварай, маўляй – кашачая, заячая, сабачая, гусі-ная, курыная, тхарыная, свінячая, такалёвая, выходзь з касці, з мар-шчы, з румянага (імя) цела. Амінь.

*Запісана ў в. Каменка Мазырскага р-на
ад Калацэй Анастасіі Аляксандраўны, 1924 г.н.
(нарадзілася ў в. Сітня Калінкавіцкага р-на),
студэнткай Трызны В. (2003 г.)*

296. На добрыя роды

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Матцы пакланюся. Ішоў Гасподзь Бог Ісус Хрыстос з нябёс, за ім Прачыстая Матка ішла, у пра-вай руцэ залатыя ключы нясла. Сустракае Гасподзь Бог Ісус Хрыстос з нябёс. – Куды ты, Маць Прачыстая, ідзеш? – Іду я парадніцу адведаці і младзенца з жывата выпускаці. Ці ты ж, младзенец, ці младзенка, пара табе з жывата выхадзіці, парадніцы кроў разліці. – Прашу я цябе, Прачыстая Маць, к сабе на помач з сваёй правай рукою.

297. На добрыя роды

Чэраз поле чыстае, чэраз мора быстрае шла Маць Прачыстая. Там яна траўку рвала, вадзіцу брала, рабу божую Ганну ўсё цела падмывала і ў мора спускала. Як па мору вадзіца разыходзіцца, так штоб у рабы божай Ганны косці разыходзіліся. Я не знаю, сам Гас-подзь Бог знае і нам памагае. Я – з словам, Гасподзь – з помаччу і Святым Духам.

298. На добрыя роды

Ішоў сам Гасподзь з небяса, згубіў залатыя ключы з-пад паяса. Мацер Божая ішла, залатыя ключы знайшла. Замкі, атапрыцеся, царскія вароты, атварыцеся, паясы, развяжыцеся, раба божая (імя), з дзіцёнкам разлучыцеся.

299. На добрыя роды

Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай Божай Маці пак-ланюся. Я – словамі, Бог – з помаччу рабе божай Ганне роды адк-рываці. Залатыя ключыкі, адамкніцеся, вы, царскія вароты, адчыні-цеся. А ты, ангел, не ляжы, ножкамі папіхайся, даверху дабірайся.

300. Пры родах

Стану я возля акенца, проціў яснага сонца, тудой ідзе Маць Прачыстая з утрэні-абедні з яркімі свячамі, залатымі ключамі. Яркія свечы запалівала, залатыя замкі адмыкала, царскія вароты адкрывала, на абедню паступала, матку ўмаўляла, на места ставіла, у гэтай рабы божай нарады займала. Амінь.

301. Парадзісе

Божа Маці, прыйдзі мяне ратаваці, маё цела распрастаці, мае жылкі выпраўляці.

302. Парадзісе

Сячыся, рубайся і на еты свет, младзенец, яўляйся.

Таксама давалася парада самому нараджэнцу ў выглядзе прыкладна такіх слоў:

– А ты, ангел, не ляжы, ножкамі папіхайся, даверху дабірайся.

303. Ад ячменю (хваробы на вачах)

Ячмень, ячмень, на табе кукіш, што захочаш, тое і купіш. Купі сабе тапарок, пасячыся папярок.

304. Ад спуду

Бег сабачка цераз мост, чатыры лапы, адзін хвост, на масточку забрахаў, Вольцы ліха адагнаў.

305. Ад зубнога болю

На шчырых барах, на цёмных лясках, на мхах, на балотах, на гнілых калодах стаіць хатка, у тэй хатцы ляжыць там раб божы (гаворыцца імя апошняга з пахаваных на могільніку людзей).

– Раб божы мярцвец, ці баляць у цябе зубы, ці не?

– Не.

– Ну, няхай жа не баляць і мне.

306. Ад урокаў

Ідзіце, уроцы, на мхі, на балоты, на гнілыя калоды, на ніцыя лозы, дзе людзі не ходзяць і птушкі не лятаюць, петухоў голас не заходзіць.

307. Каб суняць кроў

Шлі тры калечкі чэраз тры рэчкі, неслі воду чэраз калоду. Вада разлілася, кроў сунялася, вада лілее, кроў бялее, пляце баба пастоль, а ты, кроў, пастой.

Запісана ў в. Хамічы

*ад Горбач Марыі Іванаўны, 1931 г.н.,
студэнтам Дубоўскім Дз.*

308. Ад зглазу дурнога

Ва імя Атца і Сына і Святага Духа, цара зямнога, цара марскога, цара нябеснага, спасі, памілуй раба (імя) ад дурнога зглазу і ад ліхога чалавека.

309. Ад зглазу дзіцяці

*Калі хто-небудзь хваліць дзіця, трэба аблізаць дзіцяці правую
ручку тры разы і плюнуць на зямлю.*

310. Ад лішая

*Прыгаворваюць на спяшчага ў бязлунную і сухую ноч тры ра-
зы:*

– Стрыгун-лішай, жыць не мяшай. Перайдзі на лешага, на пса
лахматага, на ката ўсатага. Ідзі ў лес сухі, у аўраг пусты. Там табе
раздолле, там табе прыволле. Сыдзі з раба божага (імя) атныне і да
веку. Амінь, амінь, амінь.

311. Каб косы не выпадалі

Чытаць тры разы ў акна на маладзік, прыгаворваючы, расчэсуюцца:

– Поле – к зярнятку, свет – к сонейку, цемя – к грэбніку, а ва-
ласок – к касам. Амінь, амінь, амінь.

312. Ад насмарку

Не жге, не цячэ, не свярбіць, не баліць. Амінь, амінь, амінь.

313. Ад угрэй

Белы-белы дым, зрабі цела маладым, адбялі маё ліцо, рукі вы-
мый набело, лоб і шчокі акуры, забяры прышчы, угры. Амінь, амінь,
амінь.

314. Ад скідання дзіцячай хваробы

Зрання – вадзіца, з навараждзённага – ліхавіца. Ад каго ўзяла-
ся, таму і аддалася. Хто са злобаю калючаю, таму слязою гаручаю.

*Чытаюць і пры гэтым умываюць дзіця, но каб вада капала на
подлогу ці на зямлю.*

315. Ад энурэзу

Прыгаворваюць раніцаю на мокрую кравець:

– Матушка-рака, падземная вада, як ты абмываеш берагі, смый, спалашчы няўдзержку мачы з раба (імя). Як лазіна без вады засыхае, так каб краваць у раба (імя) сухая, ненамочаная. Матушка-рака, падземная вада, як ты абмываеш берагі, смый і адбрось к чужой старонке балезнь, няўдзержку з раба (імя). Амінь.

316. Ад балячак на целе

Мыюцца ў бані і паўтараюць тры разы:

– Банная вада, бойся мяне, а я цябе, вада, не баюся ніколі. Смый, вада, зпалашчы заразу ўсякую з раба божага (імя). Амінь, амінь, амінь.

317. Замова-малітва ад 12 хвароб

Прыгаворваюць на воду, водзяць рукою, як бы стрыгуць нажніцамі:

– Ва імя Атца і Сына і Святага Духа. Амінь. Устану я, благаславуся, пайду, перакрашчуся, із дзвярэй у дзверы, із варот у варота, ва чыста поле. Як ва поле чыстам стаіць цэркаў. У цэркві стаіць святы прыстол, на прыстоле том сядзіць Матушка Прысвятая Багародзіца. Сядзіць яна са крастом златым, заступае і памагае дванаццаці скорбям і дванаццаці балезням. Пайду, памалюся, Матушке Прысвятой Багародзіцэ пакланюся. Як у моры сінім да на крутым беразе ёсць Алатыр-камень, на камне том расце кукіш-трава, калі згрызаеш і зкусаш усе валасы медныя, усе зубы жалезныя, усе глаза жамчужныя, усе вушы бісерныя, так згрызі і зкусай з раба божага (імя) з галавы, з мозгу, з горла, з ліца, з рук, з ног, з нутра, з белага лягка, з печані чорнай, з сэрца рацівага, са ўсяго цела белага шчапоты, ламоты, скорбі, балезні, урокі, прызоры, страхі, перапалохі, ветраныя пераломы. Вятры буйныя, віхры чуйныя, ад чорнай нямоты, ад радзімца, ад чорнага, чаромнага, ад рабёнка малага, ад буланага і санцінага. Дванаццаць ангелаў, сніміце і ўнясіце з раба божага (імя) з галавы, з мозгу, з ліца, з горла, з рук, з ног, з нутра, з белага лягка, з печані чорнай, з сэрца рацівага, ад чорнай нямочы, ад радзімца, ад бабы-самакруткі, ад двоемужнай, ад троемужнай. Дванаццаць ангелаў, сніміце і знясіце за дванаццаць гор Саянскіх, зачыніце замкамі ялецкімі. Будзь, мой загавор, крэпак і лепак, крапчэй камяня калёнага, астрэй нажа булатнага. Ва імя Атца і Сына і Святага Духа. Амінь, амінь, амінь.

318. Ад ажогу

Праводзяць нажом вакол ажогу і прыгаворваюць:

– Залі зло жгучае, болі балючыя, спыні скорбы мае, не жгі, да не балі ў раба божага (імя). Не жгі цела белага, сэрца рацівага. Ад-

пусці мяне ад болі падальшэ, адпусці ў поле, во поле чыстае, шырока раздолле, на лес, на траву, аддам маяту. Амінь, амінь, амінь.

319. Ад язвы

Чытаюць на воду ў ваўторак і даюць піць бальному.

– Божа прадвечны, цар нябесны. Створніку паявілася міласць твая вялікая. Ідзі па грахам нашым, мы наказаліся. Прыкланю калені з слязамі. Забарані нас і рабу божую (імя) ад ужаснай язвы. Пашлі рабе божай (імя) ангела святога храніцеля са святою Багародзіцаю Дзеваю і васъм’ю святымі. Атныне і ва веці вякоў. Амінь.

320. Ад глістоў

Калі месяц на ўбыванне, прыгаворваюць на воду:

– Замест чарвяка ў яблаке, замест чарвя ў магіле, замест чарвя ў зямле, места яму ў каровячым гаўне, а не ва мне. Уйдзі, чарвяк, на сваё месца: у яблака, у магілу, у зямлю, у каровяча гаўно. Слова маё крэпка і лепка. Амінь, амінь, амінь.

321. Ад зглазу дзіцяці

Каб зглаз не пачаў дзейнічаць, калі хто-небудзь пачынае хваліць, трэба прыкусіць кончык языка і пра сябе адправіць порчу яму абратна.

322. Ад зглазу дзіцяці

Тры шчапоткі солі кіньце ў стакан і прашапчыце:

– Свят Бацюшка, Божая Матушка, мне падсабі, з раба (імя) зглаз снімі. Амінь, амінь, амінь.

323. Ад грыжы

Водзяць змылкамі вакруг грыжы і загаворваюць тры разы, пасля чаго змылак зносяць у лес:

– Грызі-грызуня, сарока-балтуння, нясі далей у лес цёмны, у балота глыбокае грызоту, маяту з цела бела. Амінь, амінь, амінь.

324. Ад грыжы

Чытаюць на воду, хрэсцяць бальное месца і даюць піць бальному, прыгаворваю тры разы, пасля гэтага хрэсцяцца.

– У сінім моры – шчука, падайду бліжа, кланяюся ніжа. Ты, шчука, вынь з раба божага (імя) грыжу-кілу красну, белу, нутрану, касцяну, жыльну, пупавінну, мядову. Камень крэпкі, а слова маё пакрапчэй камня. Амінь, амінь, амінь.

325. На здароўе

Прыгаворваюць на прыбываючы месяц:

– Месяц на прыбыль, а мне, рабе божай (імя), на добрае здароўе. Амінь, амінь, амінь.

326. Ад расцягу жыл

Перапутаць шарсцяною ніткаю тое месца, дзе расцянулі жылу, і прыгаворваць:

– Папраўляю і вастанаўляю, і трыжды ўкрапляю. Амінь.

327. Ад ліхаманкі

Ідуць у лес, кланяюцца асіне і прыгаворваюць тры разы:

– Асінка, асінка, бяры маю трасцінку, дай мне ляготу, уж мне неўмаготу.

328. Ад грыжы

Загаворваюць на пуп младзенца, закусуюць пупок тры разы і плююць тры разы праз левае плячо, прыгаворваюць:

– Не грызі, кіла-грыжа, младзенца (імя). Я зубамі загрызу, я сама праглыну, будзе мой загавор-прыгавор крэпак і лепак, крэпча камня калёнага, крэпча стралы вострай, крэпча нажа булатнага. Ва імя Атца і Сына і Святага Духа. Амінь, амінь, амінь.

329. Ад іспугу

Шэпчуць тры разы, пры гэтым плююць праз левае плячо.

– Устану, благаславясь, да пайду, перакрэсцясь, з варот вара-тамі, з дзвярэй дзвярамі. Правядзі мяне, Гасподзь, як выйшаў, так і пайшоў. Амінь, амінь, амінь.

330. Ад скулы

Шукаюць сучок на палені або на сцяне, мочаць тры разы галоднаю слюною бязымянны палец, тры разы абводзяць вокруг скулы, плююць тры разы праз левае плячо і прыгаворваюць тры разы:

– Як слюна галодная ў роце сохне, так у раба божага (імя) скула засохне.

331. Ад рожы

Чытаюць на бального тры дні падрад, па тры разы пасля захаду сонца:

– Ішоў старац, нёс ларац. Запнуўся старац, і ўпаў ларац. Што ўпала – усё падняў. Забраў з раба божага (імя) рожу, паклаў яе ў ларац, а ларац – у рагожу.

332. Ад горла

Загаворваюць бального на ісходзе месяца:

– Сасна-матушка, стаіш ты на храпце засохшая, перасохшая, сучча твае і корні засохшыя, перасохшыя. Так і ў раба божага (імя) засохне, перасохне балезнь у горле. Амінь, амінь, амінь.

333. Ад грыжы

Загаворваюць пасля раджэння младзенца, перавязвая наварождзенаму пупок:

– Бабушка Саламанідушка ў Прысвётай Багародзіцы. Кілу-грыжу загаворваю шчакамі меднымі, зубамі жалезнымі. Так і я загаворваю ў раба божага (імя). Будуць мае словы крапчэй да ляпчэй. Амінь, амінь, амінь.

334. Ад іспугу

Кажуць тры разы, пры гэтым плююць праз левае плячо:

– Як месяц – на ўцёк, так з раба божага (імя) іспуг – на ўцёк. Амінь, амінь, амінь.

335. Ад крывацёку

Чытаюць замову тры разы, пасля кожнага разу плююць тры разы на рану:

– За палатамі каменнымі, за цапямі жалезнымі, там, дзе чорны воран ляжыць. Як у яго ў роце печань запяклася, а ў рабы божай (імя) кроў запяклася, астанавілася. Амінь, амінь, амінь.

336. Ад крывацёку

Кажуць тры разы, не пераводжваючы духу, а то крывацёк будзе яшчэ сільней:

– Дзёрн, дзярысь, а зямля, крапісь. А ты, кроў мая, раба божага (імя) унімісь. Амінь, амінь, амінь.

337. Ад зубоў

Чытаюць на маладзік тры разы і пры гэтым плююць тры разы праз левае плячо:

– Месяц – у небе, сонца – у дубе, а чарвяк – у зубе. Амінь, амінь, амінь.

338. Ад зубоў

Загаворваюць зубную боль на маладзік, выйшаўшы на вуліцу:

– Млад месяц малады, на тым свеце быў?

– Быў.

– Усопшых бачыў?

– Бачыў.

– Як у ўсопшых зубы не баляць, так і ў раба божага (імя) зубы не баляць. Ва імя Атца і Сына і Святага Духа. Амінь, амінь, амінь.

339. Ад крывацёку

Загаворваюць тры разы, каб не ішла з раны кроў, плююць кожны раз праз левое плячо:

– Баба па дарозе шла, сабаку за сабой вяла. Баба ўпала, а сабака прапала. Руда, стань і больш не кань. Амінь, амінь, амінь.

340. Ад крывацёку

Складваюць пальцы крэстом, водзяць імі вакол раны і прыгаворваюць:

– Стань на камень, кроў не капліць, стань на чало, не будзе нічаго. Амінь, амінь, амінь.

341. Ад зубоў

Чытаюць на маладзік, наказваюць на яловы сучок або на рэдзьку:

– На моры, на акіяне, на остраве на Буяне стаіць цэркаў. У цэркві гэтай сядзіць Маць Прысвятая Багародзіца і прыпадобны Анціпей – зубны лекар. Просіць ён і моліць угоднікаў божых о рабе божай (імя). Як бы ў вас, угоднікі божыя, зубы не балелі, так бы не балелі зубы ў рабы божай (імя). Ва імя Атца і Сына і Духа Святага. Амінь, амінь, амінь.

342. Ад ячменю

Закладваюць дулю і тыкаюць ёю тры разы ў ячмень і загаворваюць:

– Гасподзь, благаславі. Сонца – на запад, дзень – на ісход, сучок на глазу – на ізвод. Сам знікне, як цела пачарнее. Ключ і замок усім словам маім.

*Запісана ў в. Прудок
ад Лешнік Антаніны Фёдараўны, 1924 г.н.
(раней пражывала ў в. Юравічы Калінкавіцкага р-на),
студэнткай Ермакавай В.*

Кармянскі раён

343. Ад зубнога болю

- Маладзічок малады, у цябе рог залаты. Ты на том свеце бываў?
- Бываў.
- Майго дзеда відаў?
- Відаў.
- У яго зубы не баляць?
- Не, не баляць.
- Дык хай жа і ў мяне не баляць.

Паўтарыць тры разы.

*Запісана ў в. Акцяброва
ад Сітнікавай Т.А., 1932 г.н.,
студэнткай Еўстраценка Н. (1997 г.)*

344. Ад скулы

Першым разам, добрым часам Госпаду Богу памалюся, Мамкі Прачыстай пакланюся. Выгавараю этага чалавека скулу ўрошную, прыгаворную, уцешную, смешную, вадзяную, ветраную, калючую, гаручую, ламучую, свярбучую, балючую. Выгавараю скулу ў раба божага (імя) скулу-бялуху, скулу-краснуху, скулу-чарнуху, скулу-буруху, скулу-паніжніцу, скулу-лазавіцу, скулу-куставіцу, скулу рассыпную. Скулухна-бурухна-матухна, прашу цябе, упрашаю ад этага чалавека і ўмаляю з краснае крыві, з бурага мяса, з сініх жыл, з белае касці, з жоўтага мозгу. І скулухна-бурухна, прашу цябе, упрашаю і ўмаляю, ад этага раба божага чалавека высылаю на цёмныя лясы, на шырокія даліны, на глыбокія каляіны. Рассыпся там чорным макам па старанам, па цёмным лясам, па шырокім далінам, па глыбокім каляінам. Там табе пярыны пуховыя, падушкі цюлёвыя, пасцілкі шаўковыя. Там табе і спачываць, а ў этага чалавека на вечны век скулы не бываць. Амінь.

345. Ад рожы

Першым разам, гасподнім часам Госпаду Богу памалюся, Мамкі Прачыстай пакланюся. У полі тры дарогі, на іх – краскі: жоўтая, зялёная, красная, чырвоная, бурдовая, белая, розавая. У Чысты чацвер рана ішла прэсвятая Ульяна, рожу паламала, краскі патаптала, к Госпаду Богу падхадзіла, Госпада Бога прасіла: – Прымі ету рожу, ад этага чалавека калючую, гаручую, ламучую, свярбучую, урошную, прыгаворную,

смешную, уцешную, вадзяную, ветраную. Выгаварваю з буйнае галавы, з румянага ліца, з шчырага сэрца, з касці, з касцей, з машчэй, з усіх печаней, з костачак, з красныя крыві, штоб касцей не ламала, сэрца не таміла, буйнаю голаву не крышыла. Бог мой, прылюбі ты дух мой. Амінь.

346. Ад крыві

Ва імя Атца і Сына і Святога Духа Госпаду памалюся, Мамкі Прачыстай пакланюся. Встань, каса, на камень, і кроў у рабы божай (імя) не кане, встань на тапор – і ўвесь заговор. Амінь.

347. Ад грыжы

Першым разам, божым часам Госпаду Богу памалюсь, етаму дзянёчку, святому вечарочку (ці ранню). Грызъ-грызішча, ідзі на кладбішча, там пеўні не пяюць, мерцвяцы не ўстаюць, там сталы новыя, скацеркі пазасціланыя. Там табе, грызь, папіць, пагуляць, а ў этага младзенца на вечны век грыжы не бываць.

348. Ад ячменю

Ячмень, ячмень, на табе кукіш, ты яго не любіш, бяры тапарок і рубі папярок. Амінь.

349. Ад уроку

Першым разам, гасподнім часам. Зара-зараніца, гасподня памашніца, як ты загараеш, так ты сунімаеш свае ўрокі: бацькіны, маткіны, бабіны, дзедавы, цёткіны, дзядзькіны, мужчынскія, жаночкія, дзявоцкія, хлапоцкія, сера вока, сіне вока, чорна вока. Выхадзіце, урокі, з касцей, з машчэй, з русых кос, з ярых воч, і з печаней, і з костачак, і з пальчыкаў, і з усіх сустаўчыкаў, і з буйнай галавы, і з красныя крыві, з гарачых мазгоў. Ідзіці вы, урокі, на мхі, на балоты, на гнілыя калоды. Там вам гулянне, там вам красаванне, а рабу божаму младзенцу (імя) на паляпшанне. Па еты час, на ету гадзіну па касці не хадзі, касці не ламі, сэрца не тамі, буйну галаву не крышы, прылюбі, Госпадзі, мой дух.

350. Ад ліха-сухотніка

Госпаду Богу памалюся, Маткі Прачыстай пакланюся. Вадзіца-царыца, гасподняя памашніца, прыбаўляеш ты рэкі і моры, прыбаў, Госпадзі, етаму младзенцу ўсё багапалушнае. Стаяла бабка

проціў Госпада Бога, ручкі склаўшы, Госпада Бога ўмаўляўшы. Стаяў тын проціў неба на зямлі, ля тога тына ляжаў камень-лацень. На тым камені-лацeni ляжала ангельская кніга, як тыя кнігі нікаму не прачытаць, так у раба божага младзенца (імя) патайніка, дзянніка, сухотніка, адбытніка, чэмера не бываць ні ўрошнаму, ні прыгаворнаму, ні пужанаму, ні зліканаму, ні схадоваму, ні маладзіковаму, ні пад поўна, ні перамяжковаму. Амінь.

351. Калі дзіцёнак плача

Першым разам, божым часам Госпаду Богу памалюся, Мамкі Прачыстай пакланюся. Мамка Божая святая, стань жа ты на помач рабу божаму (імя) крыксы гаварыці. Зоры-зарыцы, красныя дзявіцы, вазьміце вы ад этага раба божага (імя) крыксы-плаксы, нашніцы дзённыя, палудзённыя, нашныя, палуношныя, часавыя, мінутныя, урошныя і прыгаворныя, вадзяныя, ветраныя, пужаныя і зліканыя, бацькіны і маткіны, бабіны і дзедавы, цёткіны і дзядзькіны, дзявоцкія і хлапоцкія, жаноцкія, мужчынскія і парабоскія, жалосныя і карысныя, уцешныя і прысмешныя, светаваыя і зараваыя. Рэчкі пасвяціцца, а рабу божаму (імя) спаць, спаць, спаць. Бог мой, прылюбі ты дух мой.

Запісана ў в. Асінаўка

ад Андрыянавай Наталлі Дзямідаўны, 1928 г.н., студэнткамі Журавай А., Буянавай А. і інш. (1998 г.)

351. Ад спугу

Як на сінім моры, на лукаморы, стаіць дуб на двінаццаць кака-тоў, на двінаццаць каранёў. На тым дубу тры дзявіцы гулялі, не ўмелі яны ні ткаць, ні прасць, толькі з этага младзенца пужанне выганяць бацькіна, маткіна, кацінае, гусінае, курынае, сабачае, авечае, чалавечае. Святая Маць Прачыстая, вывадзі з этага младзенца ету балець, вывадзі ўрошную і прыгаворную, пужаную і зліканую. Амінь.

353. Ад абвару

Гаварыць над абвараным месцам тры разы і хрысціць то месца ва імя Атца і Сына і Святога Духа:

– Свет да зары, а зара да света. Абвар да слоў ва вякі вякоў.

354. Ад гарачкі ўрошнай

Госпаду Богу памалюся, Мамкі Прачыстай пакланюся, не я выгаварваю, а выгаварвае Маць Прачыстая ў раба божага этага дзіцёнка, гарачку ўрошную, прыгаворную, уцешную і смешную, і з касцей,

і з машчэй, з костачак і з пальчыкаў, з усіх сустаўчыкаў, з буйнай галавы, з румянага ліца, з ясных воч, з чорных броў. Па касцях не хадзі, касці не ламі, буйнае галавы не крышы, а ліца красы не сцірай. Як маць радзіла, адхадзіла, а мой дух прылюбі ва веці вякоў. Амінь.

*Запісана ў в. Асінаўка
ад Андрыянавай Наталлі Дзямідаўны, 1928 г.н.,
студэнткай Раманавай А. (2000 г.)*

355. Ад скулы

Первым разам, гасподнім часам памолімся Госпаду Богу, святой пятніцэ. Стань на помашч святой (імя). Сінюшка, жаўтушка, сінявачка, паланяначка, урочная, прыдзевочная, часінная, гадзінная, ламотная, сухотная, вадзяная, касцяная, тут табе не быць, касцей не ламіць, багрова сэрца не сушыць, ісці табе ў крутые беражка, быць табе цветам сінім, жоўтым і араньжэвым.

Замова паўтараецца тры разы.

*Запісана ў в. Баравая Буда
ад Крычанковай Ганны Філарэнцьеўны, 1939 г.н.,
студэнткамі Ларчыкавай К., Нікіфаравай В. і інш.*

356. Ад уроку

Святая Багародзіца сына ражала, святой сваёй рызай пакрывала. Пакрый, Гасподзь, святой сваёй рызай рабу божую (імя) ад воку, ад уроку, ад падгою. Пасмешныя, прыгаворныя, урокі, ідзіце на святую, не сухняша (не сушыце).

357. Ад крывацёку

Ішоў Ісус Хрыстос, нёс сухую тросць. Як той тросці не раскідаці, так рабу божаму (імя) крыві не разліваці. Божа, Божа, не ўвлікайся, вопухаль, болі не майся.

*Запісана ў в. Барсукі
ад Церахавай Праскоўі Мікалаеўны, 1907 г.н.
(нарадзілася ў в. Бераставец Кармянскага р-на),
студэнткай Раманавай А. (2000 г.)*

358. Ад зубнога болю

На кладбішчы трэба ўзяць фартух, як баляць зубы, падайці к хрэсту і ля яго лентай ці фартухом абкруціць палец і выцяраць сабе ва рту і сказаць:

– Як (імя таго, на чэй магіле стаіць) сціснуў зубы, штоб так не балелі і ў мяне.

359. Ад зглазу

Госпадзі Божа, васкрэсні, маю малітву вазлюбі, вазнесі да Госпада Бога і Мацеры Прачыстай. Вячэрняя ілі ўтренняя зорачка, Прачыстая Матачка, прыступісь на помач, святы (панядзельнічак, уторнічак), на ратуначак. Не сама гавару, з сабой разгаварываю, а Гасподзь Бог са мной і Мацер Божая. Іду я шырокай дарогай, устрэчу самога Госпада Бога і Маць Прачыстую, Госпада Бога з праскурай, Мацер Прачыстую з пасхай, ка мне ўсех людзей з дабратай і ласкай. Штоб яны пілі і елі, на мяне ласку мелі, штобы яны пілі, гулялі, ка мне чэсць малі.

360. Ад зглазу

Госпадзі Божа, васкрэсні, маю малітву вазлюбі, вазнесі да Госпада Бога і Мацеры Прачыстай. Вячэрняя ілі ўтренняя зорачка, Прачыстая Матачка, прыступісь на помач, святы (панядзельнічак, уторнічак...), на ратуначак. Не сама гавару, з сабой разгаварываю, а Гасподзь Бог са мной і Мацер Божая. Іду я на суд, навстрэчу мне гроб нясут. Уперадзі замок закрыт на 12 замкоў, на 12 дзвярэй. Так закрой ім, Госпадзі, губы і зубы.

Запісана ў в. Барсукі

*ад Кротавай Жанны Аляксандраўны, 1959 г.н.,
студэнткамі Буянавай А., Андрэевай Г. і інш. (1997 г.)*

361. Для суняцця крыві

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры ўкланюся, (якому там) дзянёчку, такому і часочку, якой зарыцы, такой парыцы. Дай, Госпадзі, на помач рабу свайму (імя). Ішоў цераз Іардан-раку, цераз кляновы масток, ішоў і ехаў Ягорый на крывой кабыле. Кабыла стала – кроў перастала.

Замова паўтараецца тры разы.

362. Ад зубоў

Выхажу з варот у вароты, з дзвярэй у дзверы, чыста неба пад сілы нябесныя. На небе, ясны зорачкі, свяціце. Мацер Божая па небу хадзіла з яркімі зорамі, з белымі зубамі, яркі зоры зажыгала, белы зубы замаўляла, штоб яркія зоры гарэлі, белы зубы не балелі.

363. Ад рожы

Ішоў Ісус Хрыстос па дарозе, сустрэў тры рожы. Яны прыгаворваюць падумную, падзіўную, пацешную, пасмешную на касці не хадзіць, буйнай галоўкі, шчырага сэрца не знабіць. Я цябе, рожа, скашчу, я ж цябе сашлю на шэрае балота, на жоўтыя пяскі, на сіняе

мора. Там табе гуляць, там табе бегаць, там табе, гарна рожа, за ўглом быць.

364. Ад скулы

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мамачцы ўкланюся, святому аўторачку (ці серадзе). Дай, Госпадзі, на помач рабу свайму (імя). Скула-скула, як я прыйшла, скулы няма. Не я буду скулу ссылаці, будзе скулу ссылаці Прачыстая Маці, святою рызай-плашчаніцай местушка сцерагчы. Будзе скулу ссылаць на мха, на балата, на быструю раку, на крутыя берагі, на жоўтыя пяскі. Там табе, скула, столікі цясовыя, цэркві пячастыя, кубкі маляваныя, сладкім наліваныя. Там табе, скула, папіць і пагуляць, у раба божага (імя) у целе не стаяць, касці не ламіць, сэрца не ташніць, валасы не чарніць, сініх жылак не марыць. Спалюбі ж мой дух, Гасподне слова. Духам здымаю, славамі ўпрашаю (*на гэтага чалавека дзьмеш і сплёўваеш на левую старану*).

365. Ад жабы

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мамачцы ўкланюся, якому там дзянёчку, такому і часочку, якой зарыцы, такой парыцы. Дай, Госпадзі, на помач рабу свайму (імя). Жаба-жабіца, я цябе ўмаўляю, я цябе ўгавараю, садзяржай і большых, і меншых, і сярэдніх, і самых паследніх. Не будзеш садзяржаць – агнём спалю. Чым-та затаплю, а возьмеш – не буду.

Запальваюць свечку, гаворачы гэта, і абкурваюць хату. Замова паўтараецца тры разы.

366. Ад спугу

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры ўкланюся, якому там дзянёчку, такому і часочку, якой зарыцы, такой парыцы. Дай, Госпадзі, на помач рабу свайму (імя). Угаварваю спуганне, страчанне уцешнае, пацешнае і з рук, і з ног, і з жывата, з рацівага сэрца, з краснай печані, з касцей-пакостачак, з жыл, з паджылак, з яркіх воч, з русага валасу, з громкага голасу. Датуль ты, спуг, хадзіў, сэрца таміў, сіні жылкі марыў. Як мой дух пачуў, тут табе не бываць, у раба божага (імя) не стаяць, касці не ламіць, сэрца не ташніць, валасы не чарніць, сініх жылак не марыць. Спалюбі ж мой дух, Гасподне слова. Духам змаўляю, славамі ўпрашаю, худа назад, дабро наперад.

Замова паўтараецца тры разы.

367. Ад бяссонніцы

Калі дзеткі ноччу не спяць, то з цэлай булкі трэба ўзяць тры кавалачкі, скатаць іх у шарыкі, дабавіць туды солі і гаварыць:

– Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры ўкланюся. Дай, Госпадзі, на помач гэтаму дзіцяці. Угаворваю яго крыксы-плаксы, дзённыя-палудзённыя, начныя-палуночныя. Угаварваю, умаўляю, на сіне мора адпраўляю. Там вам гуляць, буяць, тое дзіцяці не пугаць, у гэтага дзіцяці не бываць, у белым целе не стаяць, касці не ламіць, сэрца не ташніць, валасы не чарніць, сініх жылак не марыць.

Тройчы абносіш хлебам вакол дзіця, гаворыш:

– Куркі чубатыя, хахлатыя, чорненькія, рыжанькія, беленькія, наце вам хлеб-соль, дайце дзіцяці сон, штоб спаў, драмаў і яшчэ хацеў.

Запісана ў в. Задуб’е

ад Жукавай Праскоўі Паўлаўны, 1930 г.н.

*(нарадзілася ў в. Бераставец Кармянскага р-на),
студэнткамі Самсонавай А., Грыневіч Т. і інш. (1997 г.)*

368. Ад зглазу

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры ўкланюся, якому там дзянёчку, такому і часочку, якой зарыцы, такой парыцы. Дай, Госпадзі, на помач рабу свайму (імя). Угаворваю, умаўляю падзіўнае, умоўнае, прыгаворнае, пацешнае, сонечнае, месячнае, ветраныя, агнявыя, віхраныя, хлапецкія, дзявочыя, сіраціныя, удавіныя, усіх людзей і маленькіх дзяцей. Угаворваю і з рук, і з ног, і з галавы, і з жывата, з рацівага сэрца, з краснай печані, з касцей па костачцы, з буйнай галавы, з русага воласа, з громкага голаса. Вымаўляю, Мацер Божую заступніцу на помач прызываю.

Замова паўтараецца тры разы.

369. Пры родах

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мамачцы ўкланюся, якому там дзянёчку, такому і часочку, якой зарыцы, такой парыцы. Дай, Госпадзі, на помач рабу свайму (імя). Ішоў Гасподзь па гары, Прачыстая Маці – па даліне. Гасподзь – з залатымі замкамі, Маці Прачыстая – з шаўковымі шнуркамі. Шаўковыя шнурочки, расшнурыцеся, залатыя замочки, разамкніцеся, а косці з касцямі разайдзіцеся. Ці князь, ці княгіня на етым свеце бываці. Ішла Прачыста Маці рабу божаму (імя) помачы даваці, штоб нажымы бралі і не адпускалі.

Пры родах ці калі целіцца, бярэце вадзічкі ў кружачку, трыжды зачэрпваеш і гаворыш.

370. Ад падучэй

На моры-лукамор'і – дуб. На том дубе сядзіць арол-карол. У таго арла-карла 2 нагі, 2 рагі, пятая дзюбка, 2 крылы. Крыллем памахае, у гэтай жэншчыны (імя) боль унімае калючу, гаручу, агнявую, ветраную. У гэтага чалавека болі не бываць, па касці не хадзіць, касці не ламіць. Знясі, Госпадзь, усяку боль з белага цела, з румянага ліца, з локцікаў, з когцікаў, з усякага суставачыка. І знясі на сіняе мора, там яму піць і гуляць, а гэтаму чалавеку болі не бываць. Хай Бог дае ўсё харошае.

371. Ад спугу

Шоў Бог Хрыстос цераз калінавы мост, златой трасцінкай папіраўся. Як гэтаму мосціку не ламацца, не прагібацца, так гэтаму (імя) не пугацца, не ўлікацца. Датуль пуганне, уліканне стаяла, пакуль я бабай не стала. Спаць лажусь, на бачок перавярнуць. Маць Прачыстая ў мяне. Што Маці Прачыстай, то і мне.

372. Ад зубнога болю

- Маладзік маладой, твой рог залатой, ці быў на тым свеце?
- Быў.
- Ці баляць у майго (імя памершага чалавека) зубы белы, дзёсны красны?
- Не.
- Няхай не баляць і ў мяне.

*Запісана ў в. Каменка
ад Жураўлёвай Ганны Іванаўны, 1914 г.н.
(нарадзілася ў в. Бераставец Кармянскага р-на),
студэнткай Раманавай А. (2000 г.)*

373. Як астанавіць кроў

Шла Маць Прачыстая па полю чыстаму, шаўковую нітку, іголку нашла, стала зашываць ды кроў замаўляць.

Паўтарыць тры разы.

374. Ад звіху

Первым разам, божым часам Госпаду Богу памалюся. Узвіх, узвіх, тут табе ні стаяць, косці ні ламаць, цела ні пушыць з буйнай касці, з гарачай крыві. Я – з словам, я – з духам. Госпадзі, палюбі мой дух.

375. Ад бяльма на воку

Гуляла Мацяр Божая па Сіянскай гарэ. Падняліся буйныя вятры, запарушылі Мацяры Божай вочка. Сядзіць Мацяр Божая, плача, рыдая, вочка працірая. Ідзець святы Есіп: – Чаго ты, Мацяр Божая,

плачыш, рыдаеш, вочка праціраеш? – Падняліся буйныя вятры, запарушылі мне вочка. – Ні плач, Мацяр Божая, будуць тры тхары бегць: тхор чорны, тхор рабы, тхор белы. Будуць і злізаваць, змазаваць, туску-бяльмо злізаваць.

*Запісана ў в. Лебядзёўка
ад Шведавай Ганны Фёдараўны, 1923 г.н.,
студэнткай Журавай А. (1998 г.)*

376. Ад зубнога болю

Калі маладзік, выйсці і сказаць:

– Маладзік малады, у цябе рог залатой, ці быў ты на тым свеце?

– Быў.

– Ці баляць у мёртвых зубы?

– Не.

– Ну, і няхай у раба божага (імя) тожэ не баляць.

Як гэтаму маладзіку жонкі не мець, так у (імя) зубам не балець.

377. Ад уроку

Першым разам, гасподнім часам Госпаду Богу памалюся, ранішняй зорачцы, святому дзянёчку панядзелачку (ці іншым дням, у якія гаварылі) пакланюся. Вымаўляю, выгаварываю (імя) прыгавор калючы, балючы, ламучы, ташнучы, прамоўны, прагаворны, падзіўны, паспешны, пасмешны, мужчынскі, жаночы, хлапачы, дзявочы з буйнай галавы, з беллага цела, з шчырага сэрца, з костачак, з ногцікаў, з усіх сустаўчыкаў. Ты, урок-прыгавор, па косці не хадзі, косці не ламі, беллага цельца не знабі, шчырага сэрца не заві, я ўжо вымаўляю, выгаварываю цябе, гэты ўрок-прыгавор, хадзі, здаровейка астаўляй, пакой давай. Прыдзі ж, Гасподзь, на помач, прымі ж, Гасподзь, Святым Духам, глядзі ж, мой лёгенькі дух.

Паўтараць тры разы на ваду святую, памаліцца, перахрысціцца тры разы самому і ваду. Гэтай вадзічкай утрам і вечарам абмыцца з галавы да ножак перад сном.

*Запісана ў в. Стараград
ад Тарасенка Зоі Пятроўны, 1935 г.н.,
студэнткамі Ларчыкавай К., Нікіфаравай В. і інш.*

378. Ад кокліша

Калі дзіця захварэла коклішам, садзілі яго ў воз і вазілі па ўсіх мастах, што маглі знайсці, а трэба было правезці праз дзевяць мастоў.

379. Ад крывацёку

Шлі тры ракі: адна – вадзяная, другая – мядовая, трэцяя – крававая. Вадзяную выліваць буду (*вылівае з вядра ваду*), мядовую піць буду (*п’е з банкі мёд*), крававую замаўляць буду.

Тры разы гэта ўсё паўтарыць.

380. Ад зубу

Калі ў дзіцяці вывальваецца зуб, бралі гэты зуб і гаварылі:

– Мышка, мышка, вазьмі зуб прасты, а дай залаты.

І кідалі гэты зуб на печку, каб другі вырас.

381. Ад зубнога болю

Трэба гэта рабіць, калі чалавек увідзіць маладзік і, стоячы на адным мейсцу, глядзячы на маладзіка, тры разы скажа:

– Маладзік малады, у цібе рог залаты, чарвяк точыць мае зубы, а ты патачы чарвяку губы.

382. Ад скулы

Первым разам, божым часам (імя) зваць, скулы выгаварыць. Праз сін мора кладку кладуць, там тры ангелы ідуць. Прыступіла Божа Маці (імя) скулу выгавараці. Перша – залатуха, другая – рыжуха, трэця – з любімага духа.

Трэба тры разы прайсціся праз кладку ці мост.

383. Ад звіху

Трэба казаць гэта тры ці шэйсць разоў і кожны раз гаварыць “Отча наш”. І як гаворыш, усё трэба жагнацца:

– Госпаду Богу памалюся, Прычыстай пакланюся. Святая Прычыстая Божая Маці, прыступі да майго дзіцяці ўдару выгавараці. Удару-удару, слаўны гаспадару, ад боя ні да боя ня жыць мне з табой. Я цібе пасылаю, куды сама ня знаю.

384. Ад звіху

Гаварыць такія словы:

– Шла Багародзіца па палях, збірала травы па мяжах, рабу божаму (імя) на састаў касці. Зялёныя травы, разыдзіцёся, састаў косці, разам зыдзіцёся.

Калі гавораць гэтыя словы, на шарсцяной нітцы рабілі дзевяць вузлоў, потым казалі наабарот (9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1) два разы і завязвалі гэтую нітку на хворае мейсца.

*Запісана ў в. Стараград
ад Тарасенка Зоі Пятроўны, 1935 г.н.,
студэнткай Мацкевіч А. (2005 г.)*

385. Ад нарадкі

Устану я рана-раненька, памыюся бела-беленька, выцеруся сухенька, мамачка мая сітошніца, вялікая памошніца, памагі, Госпадзі, няверную сілу адхадзіць.

Устану рана-раненька, памыюся бела-беленька, выцеруся сухенька, выйду на чыстае поле, там на сінім моры стаіць дуб, пад дубам ляжыць камень, на тым камені ляжыць прыстол, на прыстолі стаяць чары, усе віном паналіваны. Над тым прыстолам стаіць поп і з жыватварашчым і з вялікім крастом. У царкові, у саборы, у алтарэ нявернай сіле не бываць і прыстол не калыхаць, і іарданскія воды не разліваць. Так у рабы божай (імя) нявернай сіле не бываць, касці не ламіць, крыві не сушыць і сэрца не таміць, галавы не звініць. Стань ты, Госпадзі, на помач, Прачыстай Мамачцы на радасць. Загаварваю і замаўляю нарадку насланую, нагаворную, каторая па ветру насылаецца і на следу знімаецца, на розных пішчах з’ядаецца. Замаўляю, загаварваю з буйнай галавы, з белых мазгоў, з жоўтай плявы, з румянага ліца, з чуткіх вушэй, з ясных вачэй, з белага лёгкага, з белай грудзі, з рацівага сэрца, з чорнае печані, з усіх жыл і пажыл, з усіх суставаў і ссылаю нарадку, і замаўляю на чыстае поле, на сіняе мора. На сінім моры, у глыбокім месце ляжыць залатая каробка, пад той каробкай – уткіна яйцо, на тым яйце сядзела ўтка. Чараўнікам і чараўніцам на тым моры не ісці і тое каробкі не ўзнімаць, і яйца ім таго не браць, так і нарадке ў рабы божай (імя) не бываць, нарадку ссылаю на чыстае поле, на сіняе мора, за крутыя горы. За крутымі гарамі стаяў дуб, на тым дубе сядзелі тры пціцы. Яны прыляцелі, нарадку ўнімалі, крыллямі живот разбівалі, кіпцем з жывата нарадку выдзіралі, залатымі дзюбкамі выдзяўбалі нарадку, крыллямі разбівалі па чыстых палях, па буйных вятрах, па цёмных лясах. Амінь.

386. Ад прыпадку

Первым разам, божым часом. На моры-океане, на моры-буяне, на моры-острове стоіць дуб на двенадцать кокотов, под тем дубом двенадцать молодцов держат двенадцать молотов. Прошу я вас, двенадцать братьев, двенадцать молодцов, берите свои молоты, бите-выбивайте с этого раба божьего (имя) детинца, молодого младенца и нервные пупы. И выбивайте с буйной головы, с горячей крови, с чёрного печеня, с буйной кости, с белого тела, из тёплого мяса, из тощего живота, из румяного лица, из чутких ушей, из тонкого волоса, из громкого голоса, из крикливого и дрыгливого, падучего, gryмучего, сухого, мокрого, жилого, ударного, убойного, родимого, природного, семигодного, уговариваю, высылаю.

Дасюль стояв, бушевав, як я молитвы не читала, а як стала я молитвы читать, досыть тебе выходить, бушевать, выступать. Я ж тебе выговариваю и высылаю на мохи, на болоты, на гнилые колоды, где кум с кумой гуляли, брат с сестрой, блудник с блудницей; там они гуляли, пни рубали, чырвонные яблоки по рукам качали и грех сотворяли, тебя туда призывали, там твой век, там тебе красоваться, а в этого раба божьего (имя) повек не отрыгаться. Аминь.

*Запісана ў в. Янаўка
ад Касцюковай Марыі Анісімаўны, 1922 г.н.,
студэнткай Скачковай С.*

Лельчыцкі раён

387. Ревматизм

Нужно взять две старые подковы, одну положить больному под матрац в ногах, а другую – в головах так, чтобы лежали концами внутрь и сказать:

– Раньше по земле били, а теперь штоб раба (имя) защитили. Аминь.

388. Жыровик

Нужно взять синюю нитку, завязать девять узелков напротив жировика и читать. Затем сжечь нитку. И так три дня на убыльном месяце.

– Шит синей, кыш, с тела снимись, на узел завяжись, в огне гореть, на теле не болеть. Аминь.

389. Почки

Укладывают больного на живот, водят веточкой вербы от вербного воскресенья по пояснице, чертят кресты и говорят:

– Не болит земля, не болит небо, не болит солнце, не болит месяц, и у рабы (имя) почки не ноют, не болят, на это колотьё, на всякое ломотьё, как скажу, так и будет. А раба божья (имя) с этого часа свою боль позабудет. Аминь.

390. Перхоть

В субботу наговорить на воду, в которой будете мыть голову (один или три раза):

– Вода банная, мне тобой мыться, мне тобой лечится. Мария, Марианна, Мариуттяна и душа Ульяна, очистите мне голову от перхоти. Во имя Отца и Сына и Святаго Духа. Аминь.

391. Лихорадка

Заговор говорится утром или вечером сорок раз:

– Господи Иисусе Христе, Сыне божы, помилуй мя, раба божия (имя).

Тринаццаць раз:

– Избавь, Господи, от двенадцати кумох, от Иродивых дочерей, худых, босых, нагих.

392. Алкоголизм

В том месте, где спала свинья, нужно собрать солому или что есть в кучу, принести на это место бутылку водки (вина, пива) и говорить три раза:

– Свинья и то водку не пьёт, а помои жрёт. Так и ты, раб (имя), водку не пей, через неё не болей.

Из этой бутылки пусть выпьет, и охота пить пройдет.

393. Косточки на ногах

Этот заговор помогает, когда растут узелки из косточек на ногах в разных местах: на пальцах, на пятках и т.д. Находят сухую ветку на зацветшем дереве и тут же ломают ее со словами:

– Ломаю я тебя, сухая ветка, по настовым костям. Как я тебя, ветка, ломлю, так и наросты на ногах порушу. Во имя Отца и Сына и Святого Духа. Аминь.

394. Водобоязнь

Нужно подвести человека спиной к воде, состричь немного волос с затылка, бросить их в воду и прочитать в субботу заговор:

– Шол Господь по воде, не тонул, воды не исколыхнул, глубин не боялся, шел, не опасался, так бы и ты, раб божий (имя), воды не боялся, не опасался ни утром, ни днём, ни вечером.

395. Мастит

Наговаривают на воду. Пусть больная дома делает компресс:

– Жар, пойдй под котёл, в воду. Там тебе место, там тебе заделье. Заговариваю я грудь молодушки от 12 недугоў. Ты, злая огневица, уймись, боль, угомонись, пойдй под котёл, в ад, в преисподнюю. Слово моё твёрдо и крепко. Слово на слово, шёпот на шёпот, лепко на цепко. Во имя Отца и Сына и Святого Духа. Аминь.

Запісана ў в. Баравое

*ад Дземідавец Елізаветы Лаўрэнцьеўны, 1941 г.н.
студэнткай Камзолавай С. (з сшытка)*

Перад прамаўленнем замовы трэба хрысціць таго, каму шэпчаеш. Замовы прамаўляюцца ў любы час і ў любы дзень акрамя нядзелі. Перад кожнай замовай чытаецца “Отча наш...” акрамя замовы ад укусу сабакі. Таксама “Отча наш...” чытаецца і ў канцы замоў “Ад іспугу”, “Ад прыстрэку”, “Ад цяжкіх родаў”. Раз людзі прыходзяць, то дапамагаюць, але бывае і не кожнаму дапамагае. Заўсёды таго чалавека, якому трэба пашаптаць, вядуць да трох баб.

Отча наш

Отча наш, іже есі на небесі. Да свяціцца імя Твае, да будзе воля Твая як на небесі, так і на зямлі. Хлеб наш насущны дай нам сей дзень. І прасці нам долгі нашы, як і мы прашчаем далжнікам нашым. І не ўвядзі нас у іскушэнне, но ізбаў ад лукавага. Амінь.

396. Ад звiху

Отча наш...

Госпаду Богу памалюса, святой Прачыстай Божай Маці пакланюса. Сам ты, Госпадзі, прыступі, рабу божаму (імя) помач прынясі. Звiх угавараці, звiх умаўляці. Ехаў Ісус Хрыстос на белам кане, на залатом сядле, па залатому масту. Конь спатыкнуўся, сустаў звiхнуўся, конь устаў – сустаў на месца стаў. Рабу божаму (імя) хрышчоному, свячоному звiх перастаў. Амінь.

Прамаўляецца гэтая замова тры разы.

397. Кроў замаўляці

Отча наш...

Госпаду Богу памалюса, святой Прачыстай Божай Маці пакланюса. Сам ты, Госпадзі, прыступі рабу божаму (імя) хрышчоному, свячоному кроў замаўляці. Ляцелі кукарэкі праз буйстрыя рэкі. Сталі крычаць, верашчаць, рабу божаму (імя) хрышчоному, свячоному кроў замаўляць. Амінь.

Прамаўляецца тры разы.

398. Ад цяжкіх родаў

Гэту замову можна на вадзе прамаўляць, а можна і самой рожаніцы.

Отча наш...

Госпаду Богу памалюса, святой Прачыстай Божай Маці пакланюса. Сам ты, Госпадзі, прыступі, рабе божай (імя) помач прынясі. Шла Божая Маці залатою сцежкаю, несла залатыя ключы з сабою, залатымі ключамі варота адкрывала, рабе божай (імя) свяшчоной, хрышчоной младзенца на свет выпускала. Отча наш... Амінь.

Калі замова прамаўляецца на вадзе, то трэба, каб рожаніца выпіла, памачыла цема, вочы прамыла, рукі памачыла, грудзі памачыла. Прамаўляецца тры разы.

399. Рожу спальваць

Отча наш...

Госпаду Богу памалюса, святой Прачыстай Божай Маці пакланюса. Сам ты, Госпаду Богу, прыступі, рабу божаму (імя) помач прынясі, рожу ўгавараці, рожу ўмаўляці, рожу спальваці. Рожа чорна, рожа красна, рожа сіня, рожа наслана, рожа намоўлена, рожа нагаворана. Усе вы, рожы, пад зялёным дубам сабярыцеса, па чыстаму полю разыдзіцеса. Ідзі на чарата, на балата, на цёмны лес, дзе вецер не вее, дзе сонца не грэе, дзе месяц не сходзіць, дзе пеўняў

голас не даходзіць. Рабу божаму (імя) ніякай хваробы не знаці і рожу не прымячаці. Отча наш... Амінь.

Пры вымаўленні гэтай замовы выкарыстоўваецца лён (валокна) ці каноплі. Бярэцца валакно, яго расцягваюць тоненька і скручваюць у кулёчак. Такіх кулёчкаў павінна быць тры ці пяць (нячотнае чысло). Таксама на тое месца, дзе знаходзіцца рожка, ложаць чырвоную трапачку. На гэтую трапачку ложаць кулёчак і пасля таго, як прамовіцца замова, гэты кулёчак спальваюць. Другім разам, лепшым часам... Зноў прамаўляецца замова тая ж самая і спальваецца кулёчак. Трэцім разам... Робіцца таксама. Замова прамаўляецца тры ці пяць раз.

*Запісана ў в. Дуброва
ад Вага Евы Пятроўны, 1942 г.н.,
студэнткай Астаповіч А. (2003 г.)*

400. Ад звіху і ўдару

Звіху, удару, я цябе не знаю, залатыя ключы ўкладаю. Ты, мурашачка, прынясі пясочку раначку засыпаць.

Паўтараць дзевяць разоў.

401. Ад зубнога болю

Калі першы раз набачыш маладзік, трэба выйсці на вуліцу і, гледзячы на маладзік, тры разы перахрысціцца і тры разы сказаць:

- Маладзік малады, у цябе рог залаты. На тым свеце быў?
- Быў.
- Мёртвых бачыў?
- Бачыў.
- Іх зубы баляць?
- Не.
- То хай не баляць і мне.

402. Ад рожы

Як гэтаму дрэву на пні не стаяці, галлём не махаці, лісцем не шумеці, расою не сцякаці, так у рабы божай (імя) ятрасць (рожа) не калоці, не шумеці. Пакуль я цябе не выгаворвала, дык ты калола, шумела, балела. Стала цябе ўгаворваць, умаляць, стала ў раба божай (імя) ятрасць істухаць.

403. Ад лішая

Лішай жаніўся на дзевяці жонках, з дзевяці на васьмі, з васьмі на сямі, з сямі на шасці, з шасці на пяці, з пяці на чатырох, з чатырох на трох, з трох на двух, з двух на адной, з адной да ніводнай.

Паўтарыць гэтую замову тры разы і калі гаворыш, то па кругу лішая вадзіць іголкай.

404. Ад залатніка

Залатнік, залатнік, па жывату не хадзі, касцей не ламі, пуд сэрца не падварачвай, ежы не астужай, ног не адбірай, калі ражала, цябе красным поясам падвязала, табе мястэчка дала, стань ты на сваё мястэчка, на залатое крэслечка. Пакуль цябе не выгаворвала, дык ты ба-леў. А стала цябе ўгаворваць, умаляць, стаў на сваё мястэчка ставаць.

*Запісана ў в. Дуброва
ад Ляхавец Марыі Якаўлеўны, 1934 г.н.,
студэнткай Ляхавец В. (2003 г.)*

405. Ад дзівак

Першым разком, лепшым часком Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай Маці пакланюся. Прачыста Божа Маці, прыдзі, прыступі, рабе божай (імя) помачы прынясі. Нарадзіўся Ісус Хрыстос, нарадзілася Тройца святая. Адступіся, адчапіся, сатано ліхое. Ішло дванаццаць паддзіўкаў, дванаццаць прыстрэкаў. Мужчынскі з-пад шапкі, жаночы з-пад чапца, дзявочы з-пад платка. Ідзіце па чаратох, па балатох. Ад каго маю, таму адсылаю.

Гаманець дзевяць раз, дзевяць раз трэба падуць на твар і плюнуць убок. Адзін раз шаптаць, адзін раз плюнуць.

406. Ад рожы

Першым разком, лепшым часком, Госпадзі, памажы, помачы прынясі. Серада, то не пятніца, табе, рожа, не ятрыцца. Пад маладзік, пад поўны, пад стары, пад разрэз, як этаму дубу на пне не стаяць, галлём не махаць, так табе, рожа, не ачуняць. Як тая спіна прапала, штоб і ты, рожа, прапала.

Гаварыць дзевяць раз, на рану разлажыць красную шматку, наскубці дзевяць пучкоў прадзіва, спаліць яго пад краснай шматкай. Спачатку спаліць, потым шаптаць.

407. Ятросць

Патрэбна ўзяць 5 лучын, запаліць, абвесці кругом раны, глытнуць вады ў рот тры разы, пырснуць на агонь, каб паляцелі бліскі на рану тры разы. Затым прачытаць словы тры разы:

– Першым разком, лепшым часком. Ішоў Ісус Хрыстос – войстры меч, тым мячэм сек плячэ, вярнуўся, стаў трэсачкі збіраць, стаў вялікі боль сунімаць, каб та рана ні калола, ні балела, ні свярбела, ні гарэла і ні ятрэлася.

Гаманець дзевяць раз, дунуць і плюнуць.

408. Ад начніц

Першым разком, лепшым часком. Агу, з-пад цёмнага лесу выйшла тры паней, да ўсе тры сястрыцы, хрыстовы дзявіцы, забралі ад (імя) крыксы-плаксы, начніцы начныя, дзянныя, поначныя, вачэрнія, світаннія. Паняслі па чаротах, па балотах, па крутых берагах. Ад каго маю – таму назад адсылаю.

Прачытаць дзевяць раз і плюнуць праз левае плячо таксама дзевяць раз.

409. Ад залатніка

Першым разком, лепшым часком Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай Божай Маці пакланюся. Госпадзі Божа, прыдзі, прыступі, рабе божай (імя) помачы прынясі. Ты, залатнічэ, божы чалавечэ, ідзі на сваё месца, на залатэе крэсла. Тут табе жыць і жываты не пушыць, касцей не ламаць, бакоў не закладаць і пад грудзі не падлягаць. Стань жэ ты пад пупком, пад залатым кубком, табе баба пупка завязала, залатніку мясечка паказала.

Дзевяць раз дунуць і плюнуць праз левае плячо.

Запісана ў в. Замошша

*ад Крывіцкай Ганны Рыгораўны, 1925 г.н.,
студэнткай Грынцэвіч К. (2003 г.)*

410. Ад зубнога болю

– Месячыку ясны, ты высока ходзіш, ты далёка бачыш. Ты на том свеце быў?

– Быў.

– Мо ты бачыў там майго дзеда Андрэя?

– Бачыў.

– У яго зубы не баляць, не свярбяць. Штоб так і ў рабы божай (імя) не балелі, не свярбелі.

Вымаўляць на маладзіку тры разы, гледзячы ў вакно, перад і пасля замовы.

411. Падвей

Ехаў Падвей на дзевяці коней. З дзевяці на васьмі, з васьмі на сямі, з сямі на шасці, з шасці на пяці, з пяці на чатварці, з чатварці на трэці, з трэці на двух, з двух на адном. Была ў папа дочка. Яна

не ўмела ні шыць, ні прасці, толькі падвей шэптаці. Узяла этай падвей, занесла за трыдзець зямель. У чыстым полі стаяла асіна, там вон скруціўса, зматаўса, ад рабы божай (імя) адцапіўса.

Вымаўляць на сходніх днях у мужскі дзень (панядзелак, аўторак, чацверг, нядзеля) перад сном, каля іконы, адзін раз замову і тры разы “Отче наш”, пры гэтым сплёўваць тры разы цераз плячо.

412. Зглаз

Бягла ваўчышчэ цераз папова дварышчэ да цегла хвасцішчэ. Людзі азірнуліса, усміхнуліса, усе ўрокі і прыстрэкі ад рабы божай (імя) адчапіліса.

Вымаўляць у любы час, калі чалавек захварэў ад “дурнога вока”, тры разы, адзін раз абцерці твар падолам рубашкі супраць часавой стрэлкі.

413. Зглаз

Ісус Хрыстос са мною, Ісус Хрыстос ва мне. Хто што думае дрэннае аба мне, хай забярэ сабе, а добрае аставіць мне.

Вымаўляць тры разы, пры гэтым абцерці твар падолам сарочкі.

414. Ад дрэннага вока

Соль табе ў вочы, камень у спіну. Выйдзі з (імя), нячыстая сіла. Прыйдзі, Ісус Хрыстос, каб ніякага гора не страслось.

Вымаўляць, калі ўбачыш дрэннага чалавека тры разы і згарнуць дулю.

415. Ад ляку

Лячэ-перапалочэ, у цябе воўча галава, клочана барада, чэрэцяныя ногі. Воўчу галаву разаб’ю, клочану бараду разарву, а чэрэцяныя ногі пераламаю. Цябе, лячэ-перапалочэ, з рабы божай (імя) выжэну. Ці ты кацячы, ці ты сабачы, ці парабоцкі, ці ты папоўскі, ці ты дзявацкі, ці цыганскі. Выйдзі з яго (яе) буйнай галовачкі, з карых вачэй і з белае косці, з чырвонае крыві, з салодкага мяса. Як ты стаў, шоб разам прапаў. Цыганскі – ідзі пад картуз, а папоўскі – пад рызы, а дзявоцкі – у косу ўпляціся, ад рабы божай адчапіся. Назад к рабе божай (імя) не вараціся ні ў маладзічку, ні ў трэйцяку, ні ў поўне. Выйдзі з яе з маладосці да старосці.

Вымаўляць на сходніх днях тры разы ў дзень перад абразамі, пры гэтым чалавека гладзіць па спіне. Перад замай і пасля вымаўляць “Отче наш”. Сплёўваць тры разы цераз плячо.

416. Для аперацыі

Янгел мой, ідзі са мной. Ты – уперадзі, а я – пазадзі. Божа Маці, стань у стала і аберагай мяня. Гасподзь, дай урачам умення, а мне – цярпення. А ты, Ісусе Хрыстосе, як снялі цябе з крasta, так снімі мяне з стала. Госпадзі, дай мне перабыці аперацыю.

Вымаўляць перад іконай адзін раз, тры разы прамовіўшы “Отче наш”.

417. Ад ляка

Ляк-лякавішча, адкуль ты ўзяўса, адкуль ты спадкаўса. Чы ты з піцення, чы ты з ядзення, чы ты жаночы, чы ты чалавечы. Жаночы – пад хустку, чалавечы – пад шапку, кацячы – пад мяўканне, сабачы – пад гаўканне, ветраны – на вецер. Я цябе вымаўляю, я цябе выгавараю. Ідзі туды, дзе вецер не вее, дзе Божа Маці не ходзіць, дзе курачага следу не мае. Там табе піценне, там табе ядзенне. Тут няма піцення, тут няма ядзення. Адчапіся ад рук, адчапіся ад ног, чырвонае крыві не муці, румянага косця не ламаці. Адчапіся, адамкніся, ідзі на сіне мора ды ўтапіся. Амінь.

Вымаўляць тры разы на сходніх днях перад абразамі, сплюнуць тры разы цераз плячо.

*Запісана ў в. Мялешкавічы
ад Прыходзька Людмілы Васільеўны, 1939 г.н.,
студэнткай Аўрамчук С.*

418. Ад ушыбаў, сінякоў

Ехаў Гаспод на чорнам кане, на залатом сядле, да ўстрэціў Нябачную. – Куды ты ляціш, Нябачная? – А куды ж я лячу? Дзеці крычат, верашчат, есці хацяць. – Так ляці ты, Нябачная, в (насялённы пункт), да зайдзі в (імя) хату, да сядзь (імя бальнога) на галаву, на ногі, да паберы ў неё (него) кроў чорную, балючую, калючую, а ей (ему) аставь кроў красную, здаровую. Амінь.

419. Ад іспуга

Тры шарыка з воска катаць па жывату (вокруг пупка) па часавой стрэлке.

– А ты, лячэ, паганы чалавечэ. У цябе волчая галава, клачаная барада, канапляныя ножкі. Я галаву разаб’ю, бараду вырву, канапляныя ножкі паламлю. Я цябе з манаццем ізведу ў (імя). Укачвайся, лячок, на восчечок, лечэнята – на восченята і сабачыя, і канячыя, і ветрэныя, і сонечныя, і мужскія, і жаночыя, і все, все ўкачвайцеся. Амінь.

Загавар паўтараецца тры разы. Пасля этага шарыкі із воска выбрасываюцца (но не в доме).

420. Ад кравацячэння

Дзержаць што-та жэлезнае (лом, гвоздзь) над цем месам, каторае загаварываюць:

– Ішло тры брата дуба рубачі. Дуба не зрубалі, да кроў замаўлялі. Цекло тры рэчкі. Адна – вадзяная, другая – медзяная (мёд), а трэцяя – крывава. Вадзяную – вылью, медзяную – вып’ю, а крываваю – кроў замаўлю. Амінь.

421. Ад усталасці

Паўтараецца тры ілі дзевяць раз:

– На сінім моры ляжыт злат камень і дванаццаць апосталаў і дванаццаць ангелаў. Падайду пабліжэ, пакланюсь паніжэ. Памажыце рабе божьей (імя чловека, каторы загаварівае) помач (імя чловека, каторага загаваріваюць). Неба – замок, мора – ключ.

422. Ад удара

Із веніка выламаць дзевяць палачек. Дзействіе паўтараецца тры раз, кожны раз па тры палачкі. Іх дзержаць над месам, каторае загаварываюць, можна імі вадзіць. Пасля шэптанія палачкі сжэч і сказаць:

– Сколька ветачкам гарэць – столька і ўдару пабалець. Госпаду памолімся, Прачыстай Божай Мацеры паклонімся. Божа Маці на прастоле стаяла, всему свету дапамагала. Дапамажы рабу божаму (імя) удар шаптаці. Удар-ударышча, полум-полумішча, як тому дзераўцу на попелечке не стаяці, карення не пускаці, галлём не махаці, расой не капаці, так этаму ўдару, пабою, палому не балець ні в старыке, ні в маладзіке. І шкурка на шкурку, жылка на жылку, сустаў на сустаў. Госпадзі, на место вывіх эты настаў. Амінь.

423. Ад корчэй і судараг

Во время судараг і корчі, паглажывая сабаку правой рукой на храбту, сказаць:

– На моры, на акіяне стаяла 12 дубоў. Вакруг дубоў паслось 12 скатоў. На цех 12 дубах сідзела 12 сакалоў, крыламі размахвалі, хвастамі перелогі размяталі. Шол святой Пётр і святой Павел. Шлі ані і гаварылі: – Чы ўрок і перелогі, тому чэрці між ног.

Сказаць трыжды і акрапіць сабаку святой вадой.

*Запісана ў в. Прыбалавічы
ад Колас Любові Паўлаўны, 1925 г.н.,
студэнткай Місевич Н.*

424. Ад крывацёку

Цякло тры рэчанькі: адна – вадзяна, другая – сыцяна, трэця – крывава. Вадзяная – разлілася, сыцяная – разышлася, крывава – запяклася. Амінь.

Калі людзіна нечым парэзала пальца, той жа час трэба тры разы прашаптаць гэты заговор і абавязкова вадзіць той рэчынай, якой параніўся.

425. Ад лішая

Лішай, лішай, лішаіна, твая маць – жыдавіна, твая маць – свіння, парсятам цыцкі не дала. У рабы божай (імя) лішая няма. Амінь.

426. Ад начніц

Начніцы, ідзець на вечарніцы. І дзе хорошыя маладзіцы, на грэбень нашыбецесь, грэбешком рашчашэцесь, на верацяно наткнецесь, на нож расколецесь.

Эту замову шэпчуць, калі прыходзіць чалавек і кажа, што ня можа спаць уночы або вельмі часта пракідаецца. І абавязкова шэпчуць яе на ноч тры дні пудрад.

427. Ад звіху (ад удару)

Звіх важкі, а ўдар цяжкі. Ішла Божа Маці па мору із сваімі дочкамі, на ёй срэбра, злота вісела. Срэбра, злото опало, у рабы божае (імя) звіху не стала. Амінь.

Эту замову шэпчуць тры разы на дзень: уранку, упоўдзень і перад тым, як лажыцца спаць. Пры гэтым патрэбна ў руцэ трымаць нож, пры дапамозе якога чытаецца замова.

428. Ад зубнога болю

Калі ў чалавека баліць зуб ці зубы, шэпчуць такі заговор:

– Месяц Дунай! Ці быў ты на каналі? Ці бачыў ты мёртвых?

– Бачыў.

– А баляць у іх зубы?

– Не!

Той, у каго баляць зубы, просіцца, каб яны перасталі балець.

429. Ад рожы

На рацэ стаіць вярба. На той вярбе стаіць каза. Вяршочкі з'ядае, з рабы божае (імя) рожу зганяе. Гарэла тры горада, гарэла тры

сяла, як с таго свету (*загадваюць імя пакойніка, любога пакойніка, напрыклад, Варвары*) не ўставаць, так (імя) рожы не бываць. Амінь.

430. Ад залатніка

Залатнічэ, залатнічэ, божы чалавеча, годзе хадзіці, у касцях блудзіці. Пуд грудзі не пудпірай, піць-есці не застуджай, бакоў не распірай, у чарэсла (*што за слова, не ведае інфарматар*) не засядай, пупарэзіна баба пупа вязала, вона ж табе месечка ўказала. Сядзь ты на месечко, на залатэ крэслечко. Амінь.

431. Ад жывата

Ехаў Завой на вараном кане, на залатом сядле з дзевяцеры на васьмеры, з васьмеры на семеры, з семеры на шэсцеры, з шэсцеры на пяцеры, з пяцеры на чацверы, з чацверы на тройны, з тройных на двойных, з двойных на аднаго. Ехаў Завой на вараном кане, на залатом сядле, конь упаў, завой прапаў. Амінь.

432. Ад ляку (ад спуду)

Шла Божая Маці по мору, несла залатого крыжыка з сабою. Божя Мацер путае:

- Куды ты ідзеш?
- Іду (імя) ляк шаптаці.
- А паможаш?
- Не, хай сам Гаспод Бог памагае. Амінь.

433. Ад хваробы вачэй

Мядзведзь з лесу, а кабан з поля, а вераб’е з проса. Як сонейка ўсходзіць, так і ў (імя) боль з вачэй сходзіць. Амінь.

434. Ад урокаў

На сіням моры-акіяне зялёны дуб стаў. Пуд тым дубам сядзелі тры дзявіцы. Адна – прала, другая – ткала, трэця – урокі адганяла. Амінь.

*Запісана ў в. Ручное
ад Семянко Галіны Паўлаўны, 1929 г.н.,
студэнткай Палуянавай Н. (2003 г.)*

435. Залатнік

Госпаду Богу памалюся, Працістай Мацері пакланюся, а цябе, Мікола скорый, божый памочнік, прыступі дапамагаць залатнік угава-раць. Залатнічку, божу ваяўнічку, годзе ты хадзіў-ваяваў, пад грудзі

падпіраў, і долу ўпадаў. Няхай бы ты хадзіў-ваяваў, пад грудзі падпіраў і долу ўпадаў. Стаў бы на сваём месці ў залатым крэсле. На сінім моры прастол стаіць, там табе піцenne, ядзenne і лёгкае адпачыненне.

Не да пары раз. Чалавека трэба палажыць і залатнік абязцельна трэба нацягнуць.

436. Кров загавараць

Ішов Ісус Хрыстос цераз тросць. Тросць не зламаў і кров суняў.
Сем раз.

437. Звіх

Отче наш...

Атыдзі, звіх, на паля, там ты ламіся, там табе піць і гуляць, жовтай касці не ламаць, уступай із касцей, із машчэй, із сініх жыл, із сарака сустаў, як мак раскаціся, як Дунай разыйдзіся.

Сем раз. Трогаць рукамі звіх і казаць загавар, а ў канцы трэба яго пацянуць.

438. Удар

Госпаду Богу памалюся. Удару-гаспадару... Табе па вадзе не плаваць, травы не з'ядаць, вады не співаць і маей волі не чуваць.

439. Запор

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся, а табе, Мікола, скоры божый памочнік, прыдзі дапамагаці, запор адпускаці. У нядзелю рано ішоў я дарогаю, сустрэў Кузьму-Дзем'ян. Ішоў ён із трыма молоткамі із мёртвых крыві доставаць. Аtpyccі, Госпадзі, запору атпускаць.

Тры разы.

440. Знос

У Чыстый чацьвер рано да схода сонца Божая Маці па небу хадзіла, Ісуса Хрыста за руку вадзіла. Ісус Хрыстос і Прачыстая Маці, прыдзі нашаму дзіцяці знос угавараці.

Тры разы.

441. Урокі дзецкія

Урокі-прарокі, уступайце із галавы, із ножек, із ручок, із пальчыков, із усіх суставчыков загавараць жабін рот. Ідзіце на мхі, на балота, дзе дары божыя не родзіць, дзе курыны голас не заходзіць.

442. Кавтун

Кавтун, кавтуніца, месяц і зарніца, ясная дзевіца, чаго ты заіграла і зашумела, ці з гора, ці з думу, ці з печалі, ці з велікіх нерваў, ні збурана, ні дзявочіе, ні хлопчціе, ні дзіцячыя, ні курачціе, ні свіннячціе, ні товарішчціе, ні жыдоўскціе, ні ветраныя, ні моченыя. Я цябе ўгавараю, умавляю ўставаці з машчэі і пад грудзі не падпіраць, і караня не пускаць. Ідзі ты на Сіянскую гору, койкі стаяць засціланыя, і на тый Сіянскай гарэ кубкі стаяць, а ў тых кубках напіткі і наедкі, там табе ўпіваць, раба божай (імя) уступаць, каўтуна ўгавараць.

Не да пары раз.

443. Рожа

Угавараю рожу на белом цельцэ, на красном поясе, на божым гола-се.

Не да пары раз.

*Запісана ў в. Убарыцкая Рудня
ад Сельвіч Ларысы Іванаўны, 1927 г.н.,
студэнткай Сельвіч Л.*

444. Ад хваробы вачэі

Каб не хварэць вачыма, трэба прасіць маладзіка:

– Маладзік, маладзік, у цябе рог залаты. Табе – на сіянне, а мне – на здароўе. Табе – цёмныя ночы, а мне – светлыя вочы.

445. Ад рожы

З першым разам, з божым прыказам, Госпадзі Божа, памажы ружу гаварыць. На крыжавых дарогах там хата стаяла, тудэю баба Настасся прахаджала дай высекла агню з сіняга камяню, скулу-ружу выпальвала ветраную, вадзяную і агнявую. Ветраную – выдзьмухну, вадзяную – выдуну, агнявую – выпалю.

446. Ад валасня

Бяруць тры ці пяць жытніх каласкоў (як на руках пяць пальцаў), мачаюць у цёплую ваду, водзяць па хвораму пальцу, а вадзічку тую зліваюць.

– Першым разам, добрым часам, ранішня зараніца, божа па-машніца, памажы нам, Госпадзі. Першым разам, божым часам Госпа-ду Богу памалюся, Мацеры Прачыстай святой пакланюся, усім угод-нічкам божым кіеўскім, пячэрскім. Памажыце, Госпадзі, мне, рабе божай Ганне, волас выгаварваць дзянны, палудзянны, начны, палунач-ны, валасень прыстрэчны, прыгаворны, падымны, падзіўны, пасмешны, жаноккі, парабоккі, хлопоцкі, дзявоцкі, мяшчанскі, цыган-скі, маскоўскі, папоўскі, мужчынскі, бабскі, удавіны, вадзяны, земля-ны, гусіны, курыны, свіны, авечы, чалавечы, конскі, кароўскі, сабачы,

жарабячы, цялячы, ваўчыны, зайчыны, каціны, дзяціны, вераб'іны. Волас ты, волас, патуль ты быў у рабы божай Ганны, пакуль я цябе не знала. Стала цябе знаць, стала цябе выгавараць, умаляць, упрашаць, на цёмны лес пасылаць. Тут табе не бываць, тут табе не гуляць, у рабы божай Ганны касці не ламаць, гарачай крыві не разліваць, сэрца не знабіць, касцей не ламаць, па целу не хадзіць, белага цела не пушыць, не таргаць, не калоць, не балець і навек занямець. Волас, волас, выдзь на колас, волас, волас, выдзь на колас. *(Тут бяруць каласы і водзяць, а ваду зліваюць)*. Волас, волас, выдзь на колас, волас, волас, выдзь на колас, волас, волас, выдзь на колас. Тут табе, волас, не гуляць, касці не ламаць, гарачай крыві не разліваць, сэрца не знабіць, белага цела не пушыць, не таргаць, не балець, не калоць, а навек занямець. Пасылаю я цябе, волас, на крутую гару. Там дзеўкі гуляюць, сталы засцілаюць, віном чары наліваюць, цябе ў госці дажыдаюць. Ідзі ты, волас, к ім туды, там табе будзе піцяннё, едзяннё, спаннё, гуляннё, лёгкае прапітаннё. Я не знаю, сам Гасподзь Бог знае і нам памагае. Я – з словам, Гасподзь Бог – з помаччу і Святым Духам.

447. Ад звiху

Святы аўторак, памажы (імя) гаманіць. Звішча з гары спускаўся, з ударам устрачаўся. Костачка да костачкі, жылачка да жылачкі, кровачка да кровачкі, шкурачка да шкурачкі, сустаў да сустаў, каб на месца стаў, каб балець перастаў. З першым разам, з божым прыказам, Госпадзі Божа, прыступі, памажы звiх-пазварот гаварыць. Выбівайся, звiх-пазварот, праз зубы, праз губы, праз усякую шэрсць, праз кацячыя, праз цялячыя, праз когці, праз ногці, праз валасы, выбівайся, звiх-пазварот. Памажы, Божа. Амінь.

448. Ад зубнога болю

Замова прамаўляецца ў прафілактычных мэтах, як чалавек першы раз убачыць маладзік. Перахрысціцца і, не саступаючы з месца і пазіраючы на сярпок, прамовіць тры разы замову:

– Маладзік малады, у цябе рог залаты. Ты на моры купаўся, а мне ў сне паказаўся. Маладзік Апанасавіч, быў ты на тым свеце?

– Быў.

– Бачыў ты мёртвых?

– Бачыў.

– А баляць у іх зубы?

– Не.

– Штоб не балелі і мне.

Рыба – у моры, заяц – у полі, а мядзведзь – у лесе. Як яны сойдучца і будуць піць і гуляць, так няхай тады зубы баляць. А яны не сойдучца і не будуць ні піць, ні гуляць, хай ніколі і зубы не баляць.

449. Ад крывацёку

Кроў, крывіца, чырвона вадзіца, цячы па жылачках, цячы роўненька, цячы спакойненька. На сыру зямельку не капай, па ручаньцы не пырская, зацягвайся, раначка, танюсенькімі нітачкамі, завівайся звітачкамі. Пачынаю замаўляць, у (імя) кроў загавараць ад нажа вострага, ад нажа булатнага. На моры, на акіяне, на востраве Буяне стаіць там грабніца, там сядзіць красна дзявіца, дзержыць у руках шаўковыя ніткі, ніткамі зашывае, крывавыя раны заляпляе. Воран, не кракай, а ты, кроў, не капай.

450. Ад сурокаў

Першым разам, добрым часам загаварваю суроцы: прычча, спачча, падзіўнае, падумнае, прыгаворнае, пацешнае, пасмешнае, ранняе, вячэрняе, палудзённае, палуночнае, жэнскае, мужчынскае, дзявочае, хлапечае. Жэнскае – пад наметкі, мужчынскія – пад шапкі, дзявочыя – пад платок, хлапочыя – пад паясок. З ясных ачэй, з буйнай галавы, з кагцей, з нагцей, з печаня, з легеня, з румянага ліца, з чырвонае крыві, з рэцівага сэрца, з русых валос. Штоб касцей не ламіць, крыві не паліць, сэрца не сушыць, штоб не балець, не гарэць, гэтай болі навек занямець. Госпада Бога ўгаварываю, упрашываю. Гасподзь навышній, прыдзі ка мне на помач і прылюбі мой дух. Амінь, амінь, амінь.

451. Ад ліхаманкі

Ліха-пуд, не будзь (імя) тут, ідзі ў чорны кут, касці не ламі, цела не тамі, крыві не мары, галоўкі не сушы. Ідзі, пуд, у лес, у лесе есць сасна, у сасны дванаццаць сяцёр, пад тою сасной табе заваліцца. Ісус Хрыстос, стань на помач, пасвенчая Матка, памажы, святая Багародзіца, спасі.

452. Ад залатніка (падарвання)

Залатнік замаўляю, Госпада Бога ўспамінаю. Галаўны, крывавы, касцявы, лакцявы, нагцявы, удавы. Залатнік залаты, твой розум малады, з чаго ты ўзняўся? Ці з яды, ці з бяды, ці з жалю, ці з пячалі, ці з падрыву, ці з падніму? Стань на месце, дзе пасвенча Матка нарадзіла, пад ложкавай, як у крэсле пасадзіла. Залатнічок, залатнічок, божы памашнічок, стань на месцячку, на божым крэсячку, не хадзі па жывату, не рабі баляту.

453. Ад лішая

Пры замаўлянні лішая ўзяць мязінцам “поту” з акна і вадзіць па лішаю проціў сонца, а на апошніх словах замовы зрабіць на ім

крыж пальцам. Гэтак жа і на суку ў сцяне. Паўтараюць тройчы пры ўсходзе і заходзе сонца:

– Іду я ў гумно, бяру палову і свінням мяшаю, а ты, лішай, рабу божаму не мяшай і выходзь з яго і з касцей, і з мажджэй, і з ясных вачэй, і з гарачай крыві, і з усяго. Цябе Маці Божая духам сваім іссылала на мхі і на балоты, і на дзікія людзі. Там яны гуляюць і сталы засцілаюць, і ўсіх лішаёў дажыдаюць: і красных, і белых, і лупленых, і коленых, і падзіўных, і знаюшчых, і не знаюшчых. І, цур, табе, хрышчонага, нараджонага.

454. Ад воўчага зуба

У цёмным лесе стаіць хатка, у той хатцы сядзіць бабка.

– Што ты, бабка, робіш?

– Не п’ю, не гуляю, воўчы зуб замаўляю.

*Запісана ў в. Ударная (раней Асмаленік)
ад Багдановіч Марыі Мікалаеўны, 1940 г.н.*

* * *

Прамаўляюцца наступныя замовы ў хаце і да заходу сонца, акрамя тых дзён, калі святы. Усе замовы прамаўляюцца тры разы, перад кожным прамаўленнем замовы яна хрысціць таго, каму накіравана дзеянне. Пры прамаўленні замовы “Ад ляху” інфарматар выкарыстоўвае яйцо, якім яна водзіць то па адной руцэ, то па другой, потым па жываце, а затым і па галаве. Пасля чаго яна гэтае яйцо разбівае ў вялікі стакан, які напалову напоўнены вадой. Так яна вызначае ці вялікі, ці невялікі лях. Потым яна гаворыць прыйсці яшчэ два разы, каб паўтарыць прамаўленне той жа замовы. Астатнія замовы яна прамаўляе ці рукою, ці нажом рухаючы ёю, нібы хрысціачы. Імён тых, каму яна дапамагала, не памятае, таму што іх было вельмі шмат. Я таксама адношуся да іх ліку.

455. Ад ляху

Господу Богу памалюся, Прачыстай Божай Маці пакланюся. Прачыста Божа Маці, памачніца, прыдзі памагаці, (імя) свяшчонай, хрышчонай лях гавараці. Па палям, па лясам, па гарам, па марам Божа Матка ідзе. Сустракае сыноч. – Матка, куда ты ідзеш? – Рабе божай (імя) лях гавараці. – А ты яго ўмееш? – Умею. – Памагаеш? – Памагаю. Памажы, Божа, памажы, Божа, памажы, Божа. Я цябе ўгавараю, я цябе ўмаляю. Сам Бог, сама Прачыста Божа Маці, прыступі, (імя) свяшчонай, хрышчонай помачы прынясі.

Паўтарыць замову тры разы.

456. Ад пудзіву

Госпаду Богу памалюса, Прачыстай Божай Маці пакланюса. Прачыста Божа Маці, памачніца, прыдзі памагаці, (імя) свяшчонай, хрышчонай пудзіў гавараці. Ішоў Пятро, Ілья, трэці пудзіўя. – Куды мы пойдзем? – На дзевяць мяжэй зелле копаці, (імя) свяшчону, хрышчону купаці, пудзіў гавараці з вачэй, з плячэй, з рук і з ног, з галавы, з жывата, з румянага ліца, з белое косце, горачае крыве, з жоўтаго мозгу пудзіў угоняці. Шчоб не шчодрываўся ні ў маладом, ні ў старом, ні ў перэкроі, ні ў сходзі месяца. Господу помачы.

457. Ад удару і здвіху

Госпаду Богу памалюса, Прачыстай Божай Маці пакланюса. Прачыста Божа Маці, памачніца, прыдзі памагаці, (імя) свяшчонай, хрышчонай удар і здвіх гавараці. Удар-ударышчэ, звiху-звiшышчэ, як косам у дзерэве на корне не стаяці, голлем не махаці, лістом не шумеці, расою не падаці, як мне з таго свету з бацькам (дзедам) не размаўляці, так этаму звiху і ўдару ў (імя) не бываці.

Паўтарыць замову тры разы.

458. Крыксы

Госпаду Богу памалюса, Прачыстай Божай Маці пакланюса. Прачыста Божа Маці, памачніца, прыдзі памагаці, (імя) крыксы гавараці. Дзед – у лесу, у Богу – гул. Сем дачок (сыноў) мае. У цябе дочки (сыны), у мяне сын (дачка) пажанелі. Калі твае дочки (сыны) крычаць, верашчаць, а майму (імя) спаць, гуляць, прыбываць, усякія вочы прынімаць, вачэй не баяцца.

Паўтарыць замову тры разы.

459. Кроў замаўляць

Госпаду Богу памалюса, Прачыстай Божай Маці пакланюса. Прачыста Божа Маці, памачніца, прыдзі памагаці, (імя) свяшчонай, хрышчонай кроў замаўляці. Ляцелі кукарэкі чэрэз быстрыя рэкі. Сталі крычаці, верашчаці, (імя) свяшчонай, хрышчонай кроў замаўляці.

Паўтарыць замову тры разы.

460. Ад звiху

Госпаду Богу памалюса, Прачыстай Божай Маці пакланюса. Прачыста Божа Маці, памачніца, прыдзі памагаці, (імя) свяшчонай, хрышчонай звiх гавараці. Жылі тры старыя, тры сястрыцы. Яны не ўмелі ні шыць, ні прасці, толькі ўмелі жылы нацягаці і суставы настаўляці, рабе божай (імя) звiх шаптаці.

Паўтарыць замову тры разы.

*Запісана ў в. Чамярное
ад Мазур Евы Мікалаеўны, 1928 г.н.,
студэнткай Станько С. (2003 г.)*

Лоеўскі раён

461. Ад урону

Першым разам, гасподнім часам ішоў Бог Ісус Хрыстос цераз залаты мост. Масніца пераламілася, у рабы божай (імя) урон адваліўся.

462. Ад лішаю

Лішаю, лішаю, я цябе рашаю, я цябе рашаю, як свінням мяшаю.

463. Ад зглазу

Рабіць гэта нада перад сном. Вазьміце ў левую руку чысты стакан, правай рукой адкрыйце кран і набярыце вады. Левай рукой пастаўце стакан з вадой бліжэй да дзвярэй і астаўце на ноч. Як толькі праснецеся, прасуньце левую руку ў дзвярную ручку, вазьміце стакан і налівайце ваду ў правую руку і мыйце твар.

*Запісана ў в. Дзімамеркі
ад Кукса Марыі Міхайлаўны,
Гапон Галіны Васільеўны
студэнткай Музычэнка Н.*

464. Ад ліхаманкі

Ты, ліхаманка, сукіна дочка, Ірадава ты доч, згубіла Івана Прадцечу праз сваю траску, зрублілі яму галаву, але цябе святая галава пракляла і паслала пітацца каля леса, каля куста, каля лошадзі. Ты ступай, ліхаманка, ад раба божыя (імя), я цябе высылаю, праклятую, ступай ты ні пуцямі, ні дарогамі, усё патокамі да крывымі загародкамі – на лясы драмучыя, там ты жыві, пажывай, да назад не бывай. Пітайся ты камарамі і машкарамі, а толькі раба божыя (імя) астаў. Амінь.

465. Ад крыватоку

Узяўшы рукою за бальное месца, прачытаць малітву гасподню і сказаць:

– Памагі мне, Госпадзі, загаварыць кроў рабу божыю (імя) (а жывёле, так назваць па масці). У Спасіцеля было 5 ран, а шостую я загаварывала. Ехала княгіня на шэрай кабыле, та кабыла стала, і кроў перастала.

466. Ад уроку

Першым разам, гасподнім часам ішоў Бог Сус Хрыстос цераз залаты мост. Масніца праламілася, у раба божага (імя) урокі адваліліся.

Запісана ў в. Карнаўка

ад Карнавушанка Ганны Адамаўны, 1924 г.н.,
студэнткай Мяньковай С.

467. Ад скулы

Первым разам, гасподнім часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся. Ранняя зорачка, стань на помашч, выгаварваю скулу калючую, балючую, умоўную, прыгаворную, авечую, чалавечую. Вам жа, скулачкі, не хадзіць, сэрца там (імя) не таміць. Высылаю я вас на ніцыя лозы. Там столікі засціланыя, там п'юць і гуляюць і вас ажыдаюць. Госпадзі, любіш меня, любі мой дух. Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь.

Гэта замова нагаварваецца на ваду. Пасля таго, як памачылі ёю скулу, а таксама суставы на руках, нагах, яе выліваюць у вушляк (вугал, дзе адкрываюцца дзверы).

468. Ад уроку

Первым разам, гасподнім часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся. Ранняя зорачка, стань на помашч. Ты, вадзіца-царыца, цякла ты з-пад яснага сонца, з-пад ніцых лоз. Вымывала каменне, краменне ў жоўтыя пяскі. Адмый ты ў нашай (імя) (або: у гэтай скацінкі, чарналысай шарсцінкі) урокі, прыгаворы падумныя, пагадныя, мужчынскія і бабскія, дзявочыя, хлапачыя, дзянныя, полудзянныя, вячэрнія і раннія. Госпадзі, любіш меня, любі мой дух. Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь.

Замова нагаварваецца на ваду, потым вадой памачыць рукі, ногі, шыйю.

469. Ад іспугу

Первым разам, гасподнім часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся і ўсім святым апосталам. Хто цябе радзіў, той цябе адхадзіў. Маць цябе радзіла, маць цябе адхадзіла. Не маць, дык пупарэзная баба. Госпадзі, я веру цябе, памажы, Госпадзі. Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь.

470. Ад болю, вопухалі

Первым разам, гасподнім часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся. Голуб-галубочак, ляці на дубочак, сядзь на пянёчак, боль разгані, вопухаль развядзі. Гасподзь Бог – з помашчу, я – з малітвай. Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь.

Тры разы падуць на балячку і тры разы плюнуць на сучок.

*Запісана ў в. Карпаўка
ад Зязюлі Наталлі Пятроўны, 1949 г.н.,
студэнткай Мяньковай С. (1993 г.)*

471. Ад перапугу

Прашу Госпада Бога і Духа Святога, і святога аўторка. Найсвенча Матачка, памагала ўсім людзям, памажы (імя) з пужання, з перапугу. Перапуг каціны, дзяціны, сабачы, уляканы, пужаны, мужчынскі, жаночкі, хлапоцкі, тут табе не быць, касцей не ламіць, сэрца не таміць, душы не скаміць. Ідзі на сіне мора. На сінім моры хатка стаяла, а ў той хатцы бабка жыла, у кулак хапала, на сіне мора пужанне пускала.

472. Ад зубнога болю

- Маладзік маладзенькі, твой ражок залаценькі. На могілках бываў?
- Бываў.
- Мёртвых відаў?
- Відаў.
- Мёртвыя спяць?
- Спяць.
- Іхнія зубкі не баляць?
- Не баляць.
- Хай і мае не баляць.
- Хай не баляць.
- Як табе, маладзіку, жаны не мець, так маім зубам не балець.

Запісана ў в. Крупейкі

*ад Максіменка Марыі Васільеўны, 1927 г.н.,
студэнткай Лугоўскай Л. (1993 г.)*

473. Залатнік (замова ад жывата)

Госпаду Богу памалюся, Прэчыстай Мацеры прыкланюся. Угаварываю Колі (імя чалавека) ураджонаму, хрышчоному. Залатнік, залатнік, божы чалавек, тут табе не стаяць, бакоў не падпіраць, грудзей не залягаць. Стань жа ты на месца, на залатым крэсле. Там табе піценьне і ядзеньне. Там мёд, віно п’юць, цябе ў гасці ждучь. Залатнік з подзіўку, залатнік з прыгавору, залатнік ветраны, падуманы, пагаданы із касцей, із гарачай крові, із машчэй, із рыжага мяса, із жоўтай касці. Тут табе не стаяць і залатніка не бушаваць.

Тры разы.

474. Ад удара

Мар’ячка-панначка па гары хадзіла, траўку збірала, косці складала і ўдар угаварывала. І ссылала яго на мхі, на балота, дзе сабакі не брахалі і сарокі не шчабяталі. Я – з словам, а Гасподзь – з духам.

Тры разы.

475. Ад зглазу

Ступаю на парог, на людское сэрца. Грыша (любое імя) ні воўк, ні авечка, праціў Грышы ніхто ні славечка. Вы, людзі – воўкі, а Грыша – чалавек. Ён вас сатрэ, самне і ў сраку заткне.

Тры разы.

476. Ад іспуга

Першым разам, добрым часам, памалюсь я Госпаду Богу, святой Мацеры пакланюсь. Угаварываю я нежыць (яку нежыць, імя чалавека) із усіх пальчыкаў, із усіх сустаўчыкаў, із рабочых рук, із бягушчых ног. Я ўгаварывала, я ўмаўляла, Божая Маці памагала, на места нервы вастанаўляла. Я – з словам, а Гасподзь – з духам.

*Запісана ў в. Пабядзіцель
ад Нікіценка Праскоўі Іванаўны, 1925 г.н.,
студэнткай Тышкевіч Г. (1993 г.)*

477. Ад звіху

Ехаў Ісус Хрыстос цераз калінавы мост на сівым кане. Мост выгнуўся, конь спаткнуўся, а сустаў з суставам самкнуўся. Гасподня помашч, а (імя) лёгкаі дух.

Тры разы пераказаць, а вначале малітву “Отча наш”.

*Запісана ў в. Пярэдзелка
ад Цярэшчанка Настасі Піліпаўны, 1925 г.н.
(раней пражывала ў в. Уборак Лоеўскага р-на),
студэнткай Цой І.*

478. Ад зляку

Первым разам, божым часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Божай Мацеры прыкланюся, усім божым угоднікам і прыпадобнікам кіеўскім, печорскім, ерусалімскім. Прачыстая Владычыца Багародзіца па садочку хадзіла, расіца ападала, у раба божага (імя) зляк выбірала.

479. Ад скулы

Госпаду Богу памалюсь, святой Мацеры прыкланюсь, божым угоднікам і прыпадобнікам. Прыступіце і памагіце ў (імя) скулу выгаварываць прыгатоўную, прыгаворную, падуманную, пагаданную, дзявоцкую, парабоцкую. Скула-скуліца, красная дзявіца, ухадзі ты с белага цела, с жолтай касці, гарачай крыві. Ідзі ты на сіня мора, там дзеўкі гуляюць, копкі складаюць і паліваюць, цябе, скула-скуліца, к сабе ажыдаюць.

480. Ад удару

На сінім моры-лукамор’і ляжыць белы камень. На белым камні дзве царэўны, дзве каралеўны. Ані ні ткахі, ні пражы, не ўмеюць ні шыць, ні вышываць, толькі ў (імя) удар угаварываць. Мар’ян мар’яніўся, штоб у (імя) ядроніўся (*і на сучок плюнуць*). Як сучок не атходзіт, штоб так удар у (імя) не атхадзіў. Я – з словам, Гасподзь – з помашчу.

481. Ад звiху

Прыдзіце і памагіце ў (імя) звiх угаварываць з белага цела, жолтай косці, з гарачай крыві, з усіх жылак, паджылак, усіх суставаў ударны, абступны, уговорны. Чэраз калінавы мосцік ехаў Ісус Хрыстос, зламаў ногу асяці. – Маці мая, маці, прыдзёцца асяці пагібаці. Пака асяці пагібаці, то я буду ў (імя) звiх замаўляці, удар загаварываці. Па полю Прачыстая Божая Маці хадзіла, косці і мошчы збірала і (імя) помашч давала. Я – са словам, Гасподзь – з помашчу.

482. Ад крывацёку

Госпадзі, вспомні цара Давіда і ўсю яго кроў (імя), і ўсіх людзей злых успакой і ліха іх.

Тры разы.

483. На захаванне плода

Царскія дзверы атмыкаюцца, мірскія замкі замыкаюцца. Ішла Божая Маці дарогаю, сустрэла Ісуса Хрыста. – Куды ідзеш, Божая Маці? – Іду ў цэркаўку ключыкаў браці, (імя) Еве цела замыкаці, на свет маладца не пускаці.

484. Ад ячменя на воку

Каб ячмень сайшоў з вока, то калі хто пытае, што гэта ў цябе на воку ячмень, трэба сурова, без жартаў сказаць:

– Лжэш, прароку, пшаніца на воку.

485. Ад іспуга дзецям на вадзе

Святой Спасіцель, Іван Крэсціцель на парозе стаяў, кнігі пісаў, вадзіцу асвятляў. К рабу божаму (імя) падступаў. Той вадой раба божа (імя) прамывала, іспуг у яго снімала. Амінь.

Загаварваюць тры разы на воду і брызгаюць дзіця і яго пасцель тры дні падрад.

486. Ад усіх чар

Святы Нікалай, ты разрушаеш горы, разрушаеш камні, разруш гора, калдаўство, чарадзеяства, завісьць, нянавісьць, здзелкі, зглаз, ад плахой мінутой рабу божаму (імя) не на час, не на два, а наўсёгда. Амінь.

Тры разы.

*Запісана ў в. Пярэдзелка
ад Грышчанка Еўдакіі Пятроўны, 1921 г.н.,
(у вёсцы вядома як знахарка)
студэнткай Цой І.*

487. Ад ячменю

Ячмень, ячмень, на табе кукіш, што хочаш, то і купіш. Купі сабе тапарок, сячы ячмень папарок.

488. Ад зглазу

Госпаду Богу памолімся, Прачыстай Маці паклонімся. І Маць Прачыстая, стань жа ты на помач выгаварыць гэтыя суроцы: і мужчынскія, і жаночыя. За гарамі і за палямі ляжыць белы камень, і на тым камені сядзіць лебедзь без крылля і без пер'я. Як гэтаму лебедзю дзяцей не вадзіць, так гэтым суроцам тут не быць. Загаварую і замаўляю пяць вок: адно карае, другое ярае, трэцяе шэрае, чацвёртае белае, пятае дзявочае сына Максіма.

489. Ад пужання, ляку

Святы Юрай, Святы Мікола, Матка Хрыстосава, паня выцмяна, хадзі да мяне, дам табе сівога каня. Едзь на сіне мора. На сінім моры пані ў карты гуляюць, сталы засцілаюць, кубкі віна наліваюць, п'юць, гуляюць, пярэпалах у госці зазываюць. Ты ж, пярэпаласе, па жывату не хадзі, у бачкі не ўпірайся, у сярэдзінку не ўлягай, пад грудзі не падварачай і костачак не крышы, і сэрца не тамі. Ідзі сабе выкупайся, выгуляйся. Ёсць табе што напііся і наесціся. Годзе гуляці, пара вопуху аблягаці.

490. Ад зубнога болю

Маладзік малады, твой розум залаты, як табе век на зямлі не бываць, так век хай мае зубы не баляць.

491. Ад нападзі

Адкуль ты, гора, узялася, туды ты і вярніся, дзе ты, гора, было, туды ты і вярніся.

492. Малітва для маленькага дзіцяці

Прачыстая Маці, засцеражы маё дзіця з поўначы да свету, а з свету да веку.

*Запісана ў в. Сінск
ад Прышчэп Марыі Ульянаўны, 1927 г.н.,
студэнткай Жук Н. (1993 г.)*

493. Зляк і нежыць

Первым разам, добрым часам Госпаду Богу памалюся, Прэчыстай Божай Маці пакланюся. Святы Юрай-Егорай, становіцесь на помашч. Я буду з словамі, вы будзеце з духамі. Будзем (імя) раджонай, хрышчоной угаварываць зляк і нежыць. Святою серадою, вячэрняй зарою, гасподняй свячою. Табе тут не стаяць, агнём не паліць, нудой не нудзіць, опухаллю не пушыць, сном не бушаваць, едой не таркаваць, ад яды не адбіваць, варот не засланяць, пад грудзі не падхадзіць. Ідзі ты, нежыць, на мхі, на балота. Там табе гулянне, пітанне і красаванне. Я ж лячу, Госпада Бога прашу: злюбі маё слова, дай свой дух.

Расказвала мужыкова сястра.

494. Рожа

Первым разам, добрым часам Госпаду Богу памалюся, святой Мацері пакланюся. Святы Юрай-Егорай, становіцесь на помашч. Я буду з словамі, вы будзеце з духамі. Будзем Олі раджонай, хрышчоной угаварываць рожу святым аўторкам, утренней зарою, гасподняй свячою. Рожа, рожачка, красная дзевіца. Табе тут не стаяць, па ... не хадзіць, рабе божай Олі крыві не сушыць, косці не ламаць і румянага цела не сціраць. Ідзі, рожа, на ніцыя лозы, на быстрыя воды. Там табе гулянне, пітанне і красаванне. А ты, рожачка, па касці не хадзі, краснатою не гані, не пуші. Е рожа калючая, балючая, прымоўная, прыгаворная, прысмешная, прыстрэшная, падуманая, пагаданая, незавідная, незаглядная, лютучая і паўзучая.

Мне пераказвала жэнішчына.

495. Ад зубнога болю

- Маладзік маладой, в цебе рог залатой, гдзе ты бывал?
- В море.
- А што ты відзел?
- Залаты рог в море відзел.
- А в мёртвых бывал?
- Бывал.
- А іх ты відал?
- Відал.
- А што ані дзеляют?

– Спят і лежат, іх зубы не балят.

Раб божый, штоб у Галі зубы не балелі, не шчымелі. Зара-зараніца, божая памошніца, ідзі да мяне на помашч. Я буду з духамі, а ты з помашчу. Госпадзі, ізлюбі ты мой дух.

Расказвала родная сястра. Яна жыве ў в.Пярэдзелка Лоеўскага раёна. А сястрэ расказвала баба Луца, якая ўжо памерла.

496. Ад залатніка

Залатнік, залатнічок, божы памошнічак. Стань ты на сваём месці, сядзь ты на залатом крэслі, залатою тростачкай ты падапрыся, шолкавым паясочкам падперажыся. Па жывату не хадзі, варот не засланяй, баков не закладай, пад грудзі не падходзь.

Расказвала свякруха. Тож памерла.

497. Ад звіху

Первым разам, гасподнім часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Божай Маці пакланюся. Ехаў Ісус Хрыстос чэраз калінавы мост на лашаці, на асяці на Ірусалім святкаваці. Устрачае Божую Маці. – Чаго, Маці, плачаш, рыдаеш? – Сынку, мой сынку, звіхнуў, звіхнуў раб божый Ваня спінку. – Не плач, Маці, не рыдай, я еду сустав устанаўляць: з касцей, з машчэй, з сініх жыл. Як быў сустав, зноў на месці стаў.

Расказвала сястра з Маскоўскай вобласці, дзярэўня Рахманова.

498. Грызь

Первым разам, гасподнім часам памалюся я Госпаду Богу, Прачыстай Мацеры. Грызь-грызішчэ, ідзі ва лясішчэ. Там цябе ждучь-ажыдаюць, мёд вараць, сыту сыцяць. Тут табе не жыць, тут табе не быць, а ў Олі, рабе божай, не бываць, касцей не ламаць. А мой душок ціхенькі, ліхенькі, Госпадзі, злюбі мой дух.

Пераказвала сястра. Жыве ў в. Пярэдзелка Лоеўскага раёна.

499. Ад скулы

Скула-скуліца, красная дзявіца, тут табе не стаяць, касцей не ламаць. Я цябе выгаварываю з касцей, з машчэй, з буйнай галавы, з белага мозга, з серага воласа, з карых глаз, з белага ліца, з розавай крыві, з сініх жыл. Ідзі, скула-скуліца, красная дзявіца, ідзі на густыя лозы, на топкія балоты, на высокія горы, дзе сонца не всходзіць, луна не заходзіць, пціцы не лятаюць, сабакі не лаюць. Там табе жыць-піраваць, сваіх дзетак даглядаць, расціць. Я – словам, а Гасподзь – дзелаю. Не сама памагаю, а Гасподзь памагае, рабе (імя) всю гадасць выганяе.

Зрабіць з гарбушкі шарык, катаць вакол костачкі і дадаць сабаку.

Запісана ў в. Страдубка

*ад Каваленка Галіны Мікалаеўны, 1939 г.н.,
студэнткай Калеснікавай А. (2003 г.) (з сшытка)*

500. Для здаровья

Господу Богу помалюся, месяцу ясному поклонюся, месяцу ясному, сонейку красному, зоркам-зараніцам, всем божым помашніцам. Прыступіце, памажыце, (імя) крэпкае здароўе надзяліце, штоб сколькі (імя) будзе жыць, штоб столькі і здаровай быць. Дай, Госпадзі, (імя) здароўя. Дай, Госпадзі, (імя) здароўя. Дай, Госпадзі, (імя) здароўя.

Переказуваць тры разы.

501. Для здароўя

У нашай дзярэўне стаяў божы храм, окала божаго храма быў свяшчэнны круг, там стаялі старыя жаншчыны вакол, і ўсе с крэпкім здароўем і ніколі не балелі. Прашу всех святых угоднікаў, божых памочніков, прыступіце, памажыце, (імя) крэпкае здароўе надзяліце такое, як у тых жаншчын, і штоб (імя) ніколі ні балела.

Пераказуваць тры разы.

502. Для здароўя

Госпаду Богу памалюся, Святой Прачыстай пакланюся. Ішоў Ісус Хрыстос цераз раку, сустрэў Божую Маць. – Гдзе ты, Божая Маць, прабывала? – Я раба божую (імя) ратавала. Божая Маць велела, штоб раба божа (імя) ніколі не балела.

Пераказуваць тры разы.

503. Ятрасць

Госпаду Богу памалюся, Святой Прачысце пакланюся. На сінім моры два дубы, адзін дуб – лін, другі – не лін, як стріжно от алабоні не атарваць, так (імя) ятрасць угавараць, штоб ні балела, ні свярбела, ні ат’ятрувалася.

Переказуваць дзевяць раз.

504. Каўтун

Госпаду Богу памалюся, Ісусу Хрысту і Божай Маці пакланюся. Ісус Хрыстос і Божа Маці, памажыце (імя) каўтуна вгавараці. Каўтун пад каўтуном, каўтуніха пад каўтуніхаю, я яго добра знаю, Ісуса Хрыста і Божу Мацер на помач гукаю. Мо ён мужчынскі, мо ён жаночы, мо ён хлапочы, мо ён дзевочы, я яго добра знаю, Ісуса Хрыста і Божу Мацер на помач гукаю. Мо ён із зляку, мо ён з прыстрэку, мо ён падмоўлены, мо ён падамліты, мо ён падсыпаны,

я яго добра знаю, Ісуса Хрыста і Божу Мацер на помач гукаю. Мо ён із холаду, мо ён із голаду, мо ён із чаду, мо ён із згляду, мо ён падпужаны, мо ён падмоўлены, мо ён падветраны, я яго добра знаю, Ісуса Хрыста і Божу Мацер на помач гукаю. Мо ён конскі, мо ён таварачы, мо ён авечы, мо ён свіны, тут яму ў (імя) не стаяць, жовўтай касці не ламаць, краснай крыві не разліваць. Ідзі на сіняе мора, на сінім мора Божая Маць там цябе ажыдае, сталы всцілая, там табе напіткі, там табе наедкі, так табе гулянка, там табе спяванка, як будзе тавар с поля іці, так уходзь із (імя) с вачэй, с плячэй, с пальцаў, с суставцаў, із жылак, с пажылак, с ладошак, с падашовак, і штоб (імя) стала прыбывала, як у моры вада прыбывая.

Пераказуваць тры раза.

505. Нервы

Выгаварываю (імя) нервы с касцей, масцей, с румянага цела. Іду я зялёным лугам, сырым борам, крутым берагам. Там стаіць зялёны дуб, пад тым зялёным дубам стаіць ізбушка, там Мацер Божыя кніжку чытае, ат (імя) нервы атнімае, у чыстую воду кідае.

Пераказуваць тры раза.

506. Зубы загавараць

Госпаду Богу памалюся, Святой Прачысце пакланюся, я – словам, Бог – з помаччу.

– Маладзік маладой, у цябе рог залатой, быў ты на том свеце?

– Быў.

– У мёртвых зубы не баляць?

– Не, мёртвыя велелі, штоб і ў (імя) не балелі.

Пераказуваць дзевяць раз.

507. Урокі

Эта малітва для людзей і для худобы:

– На сінім моры белы камень, на камені іва, на іве іваяна. Як той іве гнезда не бачыць, ні мужчынскіх, ні жаночых, ні дзявочых, ні парабочых. Хто эту (імя) зракне, той з лесу мядзведзя прывядзе.

Пераказуваць дзевяць раз.

508. Прыстрэк

Госпаду Богу памалюся, святой Прачысце пакланюся. Кіевскіе, пячэрскіе, все святыя нябесныя, гасподскія пріподобнікі, все святыя ўгоднікі, зорі-зараніцы, божыя помашніцы. Памажыце в дзень пад сонцам, у ночы пад месяцам. Е ў (імя) прыстрэчныя ўрокі, прыстрэчныя, абалонечныя, жыдоўскія, папоўскія, дзявоцкія, жаноккія, му-

жыцкія, вадзяныя, касцяныя, земляныя, прастудныя, я іх спрашаю, ізмаляю, штоб яны ў (імя) не стаялі, косці (імя) не ламалі, цела тваяго не ламілі, верца в цябе не помнілі, не ачыналісь ні старыкі, ні маладзікі. На сінім моры стаіць явар, у том яварэ гадзюка сакоча, рагоча, а можа яна есці хоча, няхай яна вхваціць (імя) прыстреку, разнесе па мхах, па балотах, па ніцых лозах, па быстрых водах. (Імя) родам радзілась, шуццю шуцілась, звёздамі асвятілась, ат злых, ат паганых коллем адбілась. Хто (імя) врачэ, няхай з яго кроў пацячэ.

Пераказуваць дзевяць раз.

509. Звіх і вдар

Буду божыя слова казаць, (імя) звіх с ударам угавараць. Ехал звіх с ударам на белым кані цераз мост, мост праваліўся, звіх с ударам на сваём месце ўстанавіўся.

Пераказуваць дзевяць раз.

510. Звіх

Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай Мацеры пакланюся. Ехаў Бог на сівым кане, на залатом сядле, цераз калінавы мост. Мост праламаўся, штоб у (імя) звіх уняўся. Я – з словам, Бог – з помаччу.

Пераказуваць дзевяць раз.

511. Кроў замаўляць

Госпаду Богу памалюся, святой пяценцы пакланюся. Ісус Хрыстос на вараном асле па полю раз’язжае, (імя) кроў замаўляе і ятрасць угаварае. Уз’ехаў ён на калінавы мост, азірнуўся назад, аж няма ні мосту, ні просту, ні крыві, ні ятрасці. Ішла баба із-за сіняго мора, сеяла пясок с прыпола. Як етаму пяску ні схадзіць, так із (імя) нагі і крыві ні вхадзіць.

Пераказуваць пяць раз.

*Запісана ў в. Страдубка
ад Саманчук Матроны Пятроўны, 1931 г.н.,
студэнткай Дзегцярэнка Н.*

512. Ад скулы

Тры раза памаліцца:

– Скула-скуліца, я цябе выгаварую із касцей, машчэй, ясных ачэй, цёплай крыві. Тут цябе не стаяць, касцей не ламаць, ясных ачэй не муціць, цёплай крыві не піць. Ідзі за высокія горы, на сухія ляса, на топкія балата, там твае дзеткі, там цябе іх расціць, паіць, гадаваць і да канца века дажываць. Амінь.

*Запісана ў в. Уборак
ад Пятровай Надзеі Іванаўны, 1958 г.н.,*

студэнткай Пятровай Н. (1995 г.)

513. Ад зляка

Первым разам, гасподнім часам, вячэрняй зарой, добрай парой. Зоры-зараніцы, божыя памашчніцы, памагалі людзям, памажыце й нам. Ішла Мацер Божа шырокай дарогай, на той дарозе ляжыць камень, на тым камні сядзяць тры пані. Адна – шые, другая – ушывае, трэцяя – рабе божай (імя) помачы шукае. Выгаваруя стукавая, крыкавая, агнявая, кашачая, сабачая, коньская, кароўская, калюшчая, балюшчая. Я – словам, Бог, Тройца Святая, любі, Госпадзі, мой дух.

*Запісана ў в. Уборак
ад Ігнаценка Алімпіяды Сямёнаўны, 1931 г.н.,
студэнткай Пятровай Н. (1995 г.)*

514. Ад залатухі

Дванаццаць залатух: красная залатуха, калючая залатуха, сіпучая залатуха, бронзавы цвет, выхадзі, выступай ад младзенца раждзёнага, хрышчонага (імя). Я цябе выгаварую сваімі ўстамі, сваімі серцамі, сваім святым духам. Амінь, амінь, амінь.

515. Ад ангіны

Отчэ наш...

Дуб-дубок, я цябе з’ем са ўсімі ветвямі, каранямі.

*9 раз і сплёвываць на плячо то на адно, то на другое,
пальцамі выглажываць ад вуха да барады і чытаць малітву.*

516. Ад воласа

Прасвятая Багародзіца, вялікая вастанніца, всему міру памочніца, і нам памажы раждзёнаму, хрышчонаму, малітвеннаму выліць волас. Волас-волас, выйдзі на колас, тут табе, воласу, не буваць, жоўтай косці не круціць, краснай крыві не муціць, рэцівага сэрца не сушыць. Амінь, амінь, амінь. Госпадзі, тваім словам.

Дзевяць раз. Паліваць вадой з чашкі.

517. Ад грыжы

Отчэ наш...

Шол Ісус Хрыстос з Паўлам, встрыціл Прачыстую Божу Маць. – Божая Маць, гдзе хадзіла? – Грыжу лячыла раждзёнай, хрышчонай, малітвеннай рабе божай (імя). Тут табе не стаяць, жоўтай косці не ламаць, белае цела не сушыць, чорнай крыві не піць, выйдзі на залатое поле, на балота, гдзе курыны голас не

заходзіць, гдзе пеўні не спяваюць, гдзе месяц не свеціць. Амінь, амінь, амінь.

518. Ад лішая

Отчэ наш... (тры разы).

Слюною расціраць, чытаць малітву:

– Лішай, лішай, на леваду бяжы, на леваду. Ты такі корчвы, ты такі паганы, тут табе, лішаю, не стаяць, белага цела не круціць, чорнай крыві не піць. Амінь.

Тры разы.

519. Для зубоў

Перад гэтым чытаць тры разы “Отчэ наш”.

– Маладзік, маладой, твой рог залатой. Был лі ты ў Бога, спрашывал лі ты ў Бога, не баляць у мёртвага зубы?

– Не баляць.

– То пусць у рабы божай (імя) раждзёнай, крешчэнай, малітвеннай (імя) не баляць, занямелі.

Дзевяць раз.

520. Ад плясняўкі

Перад гэтым чытаюць тры разы “Отчэ наш”. Бяруць дзіцёнка, нясуць да парасёнка, бяруць пальцам макаюць у карыта і мажуць у роціку. А затым гавораць:

– Свіння да карыта, глоба да балота, плясняўкі, ідзіця з рота.

Дзевяць раз.

*Запісана ў в. Уборак
ад Прышчэпавай Галіны Ціханаўны, 1934 г-н.,
студэнткай Пятровай Н. (1995 г.)*

521. От простуды

Кто споцев, напывся воды холодной і заболает – овечьего молока ложку, да желчі медвежы с гороховым зерном, спецерь і выпіць на пустой желудок.

522. От кашля

Піць воду яечную с сахором.

523. От зубной болі

Змею жывую добыць, выпянуць із ёй желчь і той желчью мазаць.

524. Ятросць

Ехала святая Пречістая полавымі воламі, попíралася жэлезнымі кіямі, а Ісус Хрыстос – сухой чароцінаю. – Кудэ едзець, святая Пречістая? – К рабе божэй (імя), к ёё ране кровь замовляць, ятросць уговаріваць. Стой, кровь, в ране, как стоял Ісус Хрыстос на Іордане. Как ётой чароціне не расцвесці, так крови ятросці не отойці. Я – словамí, а Бог – помошчыю (*трí разэ дунуць í плюнуць в левую сторону*). Господзі, дух мой злюбí, на добром здравье восстановí.

Перед началом перекресціцца трí разэ í сказаць:

– Господзі Божэ, помогí (імя).

525. От задышкі

Золотніча ты золотой, ты добрый члавеча. Ідзі ты на сваё месечко, на золотое креслечко. Там ждзёт цебя едзе́не, пі́ценіе, кормленіе. А по моем целу не ходзі, под грудзі не подвалівай. Гасподзь – с помошчыю, я – со словом.

*Запісана ў г.п. Лоеў
ад Максіменка Аніссí Цíмафееўны, 1911 г.н.
(нарадзілася ў в. Шчытцы Лоеўскага р-на),
студэнткай Максіменка А. (1993 г.)*

Мазырскі раён

526. Кроў сунімаць

Шлі тры калекі цераз тры рэкі, секлі, рубалі, кроў (імя) замаўлялі.
Тры, пяць, дзевяць разоў паўтараць. Потым хрысцімся.

527. Ад удару

Ехаў дзед на белым кані, конь спатыкнуўся, удар адварнуўся (імя).

528. Ад рожы

Рожа-ружавіца, сіня-сінявіца, бела-белявіца, чорна-чарнявіца. Пары ўступаць з белага цела, з рыжага мяса, з краснай крыві, з русых валос. Ідзі на сіня мора. Там койкі засціланы, кубачкі наліваны, піцценьне, ядзеньне, спанне, гуляння. Божая Маць па луку хадзіла, цвяточкі рвала, (імя) закладала, штоб не балела, штоб не краснела, штоб не ядрылася.

Трэба шаптаць дзевяць разоў.

Бралі тканіну чырвонага колеру, пажадана шарсцяную, клалі 9 шматкоў невялікіх ільну. Потым падпальвалі і прыкладалі да месца, што баліць, а потым шэпчуць:

— Ружу ламаю (імя) на жоўтым пясочку, на зялёным лясочку.

А потым шматкі ільну запальваюць спічкаю.

529. Ад іспугу

Шла Прачыстая трыма дарогамі, залатой трасцінкай папіралася. Сустрэла Ісуса Хрыста. — Ісус Хрыстос, куды ты ідзеш? — Іду к (імя) перапугу, пералогу зганяці на ніцця лозы, на зялёныя лугі, на крутыя берагі, на жоўтыя пяскі. (*Дзевяць разоў*).

530. Ад іспугу

Ляцелі сарокі, вароны. Схапілі (імя) хваробу. Паляцелі праз цёмныя лясы, праз зялёныя лугі, быстрыя рэкі, ніцця лозы, высока ўгору. На чорную землю селі, крыламі махнулі, ад (імя) усю хваробу адварнулі.

Запісана ў в. Акулінка

ад Ахраменка Тамары Афанасьёўны, 1926 г.н.,

Новак В.С., Вяргеенка С.А.,

студэнткамі Фраловай А., Касцюковай Н., Шаўко І. (2002 г.)

531. Ад пуду

Пуд-пудзішча, ідзі на сухі лес і на сухі дуб, як сухі дуб не разаўёцца, так у (імя) пуд не ачнёцца.

*Чытаецца тры-дзевяць разоў апошнім у сям'і. Дапамагло
Прыходзьку Пятру Пятровічу, 1943 г.н., пасля трох сеансаў.*

532. Ад удару

Ішов Бог через мост, кіёчкам апірався, штоб у (імя) удар не очінявся.

*Чытаецца тры-дзевяць разоў апошнім у сям'і. Дапамагло
Прыходзьку Пятру Пятровічу, 1943 г.н., пасля трох сеансаў.*

*Запісана ў в. Барыскавічы
ад Цалуйка Канстанціна Іванавіча, 1924 г.н.,
студэнткай Цалуйка А.*

533. Ат кровацячэння

Ішло тры ракі: адна – вадзяная, другая – мядовая, трэцяя – крывавая. Вадзяную выліваць буду, мядовую выпіваць буду, крывавую замаўляць буду.

Прагаварываецца 12 раз на вуха бальному.

534. Ат кровацячэння

Ляцеў воран чараз мора, нёс іголачку, шоўкаву нітачку рану зашываць і кроў замуўляць.

535. Ат парэза

Вадзіца-травіца па мору хадзіла, пясочык сеяла, пясочык не ўзашоў – крыві не пусціў. Камар укусіў – крыві не пусціў, муха ўкусіла – крыві не пусціла.

536. Ат вывіха, удара

Первым разам, добрым часам прашу Госпада Бога, Духа Святога, Маці Прачысту, стань на помочы. Я – словам, Бог – помаччу. У лесе стаіць ёлачка, пад той ёлачкай сядзіць дзевачка. Яна не ўмее ні шыць, ні мыць, ні ткаць, толькі звiх да ўдар гаварыць, сустаўку да сустаўкі састаўляць.

537. Ат ажога

Ішла ліса пазадзь за лесу ад агнішча, ад пажарышча, ата всей краснаты. Дзе ліса лізне, там увесь пожог слізне. Плюнець, дунець, суха будзець.

Тры разы сплюнуць. Нагаварывая, безымянным пальцам чарціць вакол ажога.

538. Ат іспуга

Ва імя Атца і Сына і Святога Духа, амінь *(3 раза красціцца)*.
Отче наш, святы на небесах і г.д. Гаспаду Богу памолімся первым разам. Госпадзі Божа, Свята Маці, прыдзі Веры іспуг сказаці. З белых ручак, з белых ножаў, з жоўтай касці, з чырвонай краві. Пусць ідзёт, гдзе людзі не ходзяць, гдзе скот не водзяць, пусць Вере маёй не шкодзяць.

Чытаюць дзевяць чалавек над спяшчым.

539. Ат зубной болі

Іду я не ўліцаю, не дарожкаю, а па пустых перавулках, па канавах, па ярах. Насустрэч мне заяц. – Заяц ты, заяц, дзе твае зубы? Аддай мне свае, вазьмі мае. Іду я не пучём-дарогаю, а шэрым борам, цёмным лесам. Насустрэч мне шэры воўк. – Воўк ты, шэры воўк, дзе твае зубы? Аддай мне свае, вазьмі мае. Іду я не зямлёю, не вадою, а чыстым полем, квятастым лугам. Насустрэч мне старая бабуля. – Старая ты бабуля, дзе твае зубы? Вазьмі ты воўчыя зубы, аддай свае выпалыя. Замаўляю я зубы моцна ў раба (імя) на цяперашні час і на векі вякоў.

Тры разы сплюнуць.

540. Ат рожы

Высылаю я, вымаўляю я, ідзі ты, рожышча, на сіняе мора. На сінім моры белы камень ляжыць, на том камні два прастолы стаіць, на тых прастолах два кубачкі стаіць. У адзін кубачак жоўты пясок, у другі кубачак злата і срэбра пераліваецца. Там жа ты будзь, там жа ты прабывай, свой вопух пушчай, а рабы (імя) не чапай. Будзець яна цябе паклінаць, Госпада Бога ўпрашаць.

541. Ат чыр’я

Паставіць палец на палена, дзе сук:

– Як сук сохне, так і ты, чыр, сохні.

542. Ат кашля

Паўтараць тры разы:

– Кашаль, кашаль, ідзі ў кашэль, з кашэля – у човен, з чоўна – лешаму ў глотку.

543. Ат лішая

Паўтарыць тры разы, пры наступным слове плюнуць:

– Першым разком, божым часком Госпада Бога прашу, прыступіці, памагаці (імя) лішая ўгавараці. Як мясячык рога паднімае,

лішая ўгавараю. Лішай, лішай, кал мяшай, свінням давай, а ліхея, пустэя на быструю рэчку пускай.

544. Ат залатніка

Доннік-доннік, доннічак – залаты залатнічок, стань ля пупа – быць табе тут. Рабу божаю (імя) не крушы. Амінь, амінь.

545. На ўспешныя роды

Чытаць пры схватках:

– Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Матцы пакланюся. Я, Госпадзі, з словам, ты, Госпадзі, з помаччу. Ясны месяц парою ўсходзіт, парою заходзіт. Раба божая (імя) парою занялася, парою родзіт. Прыйдзе табе ўрэмя – адчынены табе вароты.

Запісана ў в. Бібікі

*ад Дарошка Веры Ягораўны, 1924 г.н.,
студэнткай Бічманавай А. (2003 г.)*

546. Ад хваробы вачэй

Первым разам, добрым часам Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай Мацеры пакланюся. І прашу я тваёй міласці, ачысці рабу божаму быстры вочкі, штоб яно ў вачах не калола, не смаліла, не паліла, не глумела, не гуло і галавы не ламіла. Другім разам, добрым часам папрашу я вялікага Юр'я. Ехаў святы Юрый на сівым кані і вёў за сабой тры сабакі: адну белую, другую чорную, трэцю рудую. І папрашу я твае вялікія міласці, святы Юрый. Завялі сваім сабакам ад раба божага бяльмо злізаць і сагнаць й руду, й луну, й туман із яго быстрых вачэй. Первы руды як лізнуў – руду злізаў, другі чорны як лізнуў – й луну, й туман злізаў, трэці белы як лізнуў – бяльмо злізаў, сагнаў і сцёр з яго быстрых вочак, на ніжнія векі слязамі сышла і скацілася. Мой дух, Госпадзі – з помаччу.

Чыталася зранку да ўсходу сонца. Галоўнымі атрыбутамі былі вада, свяча.

547. Ад ячменю на воку

Кеб ячмень сышоў з воку, то трэба калі хто запытае: “У тэбэ шо, ячмень?” – трэба сур'ёзна сказаць тры разы:

– Брэшаш, прароку, пшаніца на воку.

Замова чытаецца ў самы розны час, ніякіх атрыбутаў пры гэтым не выкарыстоўваецца. Для шаптухі трэба было толькі зморшчыць вочы і тройчы паўтарыць гэтую замову, гледзячы на хворага, а затым сплюнуць у левы бок.

548. Кроў замаўляць

Праз калінавы масток ехаў Ісус Хрыстос. Мост праламаўся, конь прыстаў, кроў, перастань. Амінь.

Чыталася кожны дзень у поўдзень, падчас замовы выкарыстоўвалася сякера, апаленая на вогнішчы.

549. Ад рожы

Нэ сама сабой, вячэрняю зарой. Вячэрняя зарыца, усяму свету памашніца. Рожа-ражавіца, красная дзявіца, я цэбэ выгаварываю, умаляю з (імя) галавы і ярых ачэй, і белага ліца, і чорных кос, шоб па (імя) касцях не хадзіла, касцей не ламіла, кроў не сушыла. Выгаварываю рожу з рацівага сэрца й запытаю, й загтую і з сініх вачэй, і з чорных, і з белых, і з серых, і з чырвоных.

Замова чыталася спазранку, пры гэтым абавязкова гарэла вогнішча ў печы, серп абвязаны тканым поясам мужчынскім. Хворага садзілі насупраць вогнішча ў печы, у якой ляжаў серп, ручка якога адным канцом была спавіта поясам, а другім канцом трымалася ў руцэ хворага. Шаптуха тройчы чытала замову. Хворы закідваў адвязаны ад пояса серп у печ. Серп вымаўся з печы праз тыдзень, а хворы насіў завязаны пояс цэлы месяц.

550. Ад рожы

Рожа-рожа, тый не прыгожа. Ідзі ты на мхі, на балоты, на гнілыя калоды, на студзёныя росы, на быстрыя воды. Я цябе словам убіваю. Я – з словам, а Бог – з дзелама-помашчу. Амінь.

Чыталася ў поўдзень, галоўны атрыбут – нож.

551. Ад уроку

У чыстым полі стаяў дуб зялёны, пад тым дубам рос белы камень, на тым камні – шаўковая трава, на той траве – жамчужная раса. Як той расы нікому не таптаць, так у рабы (імя) божай урокаў не бываць: смешных, пацешных, падумных, пагадных. Я – з словам, а Гасподзь – з помаччу. Амінь.

Чыталася зранку да сямі гадзін, прычым выкарыстоўвалася сухая трава баярышніку і нож.

552. Ад нарадкі

Первым разам, другім часам Госпаду Богу памалюся, Мацеры Гасподняй пакланюся і табе, зорачка-зарыца, начная памошніца, стань нам на помашч. Ля мора-акіяна стаіць дуб кучаравы, на тым дубе стаіць чорны воран, крылля залатыя, дзюбка ледзяная, кіпці сталяныя. Ах ты, вараночак, не гуляй, ідзі ж ты з раба божага (імя) нарадку выганяй. Ты ж кіпцікамі выдзірай, крылушкамі вымятай, а

дзюбачкай выклёвывай. А йшла Маць Прачыстая на помашч, надзявала на прэстол сваю карону і брала свой кілюш й скапала дзявала па макаваму зерню. Будзь жа ты, дзявал, трыжды пракляты.

Шапталася да заходу сонца, выкарыстоўвалі нож, ікону і свечку. Хворы садзіўся ў чырвоны кут і сваімі вачыма глядзеў на святы абраз – ікону. Яго рукі і ногі абмотвае шаптуха пляцёным лазовым паяском. Запальвалася свечка ў руках хворага. Па гэтай свечцы тройчы праходзіць нож, прычым акружае хворага тры разы. Пасля чаго хворы выходзіць з краснага кута да прыпечка і нажом разрывае гэты лазовы паясок і кідае яго ў печ. Раніцай ён згараў, і чалавек вылечваўся.

553. Ад грыжы

Первым разам, другім часам Госпаду Богу памалюся, Мацеры Гасподняй пакланюся і табе, ранняя зорачка-зарыца, начная памошніца, стань нам на помашч. Выйду я за вараты, пагляжу на шлях. На шляху да й в гразі конь увяз. Ідзець сам Ісус Хрыстос, залатой тростай падпіраецца, шаўковым платком уціраецца. Маць Гасподняя ў яго пытаецца: –Куды ідзеш? – Іду й грыжу выганяць з раба божага (імя). Яна мяне раз, я яе раз, яна мяне два, я яе два, тры, чатыры, пяць, шэсць, яна мяне сем, а я твая каза, і я цябе з’ем.

Чыталася да палудня, прычым выкарыстоўваўся толькі нож.

554. Ад звіху

Первым разам, добрым часам прашу Госпада Бога, Мацер Прачыстую, стань на помачы. Я – з словам, а Бог – з помашчу. У лесе стаіць елачка, пад той елачкай сядзіць дзевачка. Яна не ўмее не шыць, не мыць, не ткаць, не бяліць, толькі звiх гаварыць, сустаў да саставу састаўляць.

Чыталася да заходу сонца, выкарыстоўвалася толькі грамнічная свечка. На табурэт перад печчу клаўся тканы рушнік, але з трыма колерамі: белым, чырвоным і чорным. Шаптуха давала чалавеку грамнічную свечку, ён яе цалуе, затым падпальвае яе, і ён зноў яе цалуе тры разы. Бярэ гэтую свечку ў свае рукі і водзіць яе вакол галавы хворага толькі тры разы, а на чацвёрты леваю рукою тушыць гэтую свечку і закручвае яе ў рушнік, на якім сядзеў хворы, і хавае рушнік з свечкай у камору пад скрыню. Праз тры дні глядзіць, калі патускнела свечка – чалавек памрэ, а калі ручнік – хутка направицца.

555. Ад звіху

Госпаду Богу памалюся, Мацеры Боскай пакланюся. Устаньце вы, усе святыя, на помашч з (імя) звiх гаварыці. Ехаў Ісус Хрыстос з

Сіянскай гары на сваім кані цераз огненную раку, цераз драцяны мост. Мост пераламіўся, конь спатыкнуўся, сустаў самкнуўся. Штоб етаму рабу божаму звiх мінуўся. Я – з словам, а Бог – з помашчу.

Замова чыталася да заходу сонца, пры гэтым выкарыстоўвалася святая вада і грамнічная свечка. Чалавека садзілі ў кут пад печ. Давалі ў рукі грамнічную свечку і баба-шаптуха запальвала яе лучынай. Брала ў руку святую велікодную ваду і пырסקала па чатырох баках свету. Так яна рабіла двойчы. Затым пачынала шаптаць і над галавой вадзіць шклянку з вадой. Гэта ўсё працягвалася, пакуль замова не паўторыцца тры разы. Пасля чаго знахарка брала ваду і пырסקала ёю ў твар чалавека. Пасля таго, як вада высыхала, чалавек глядзеў на грамнічную свечку і ачышчаўся ад звiху.

556. Ад зубнога болю

Первым разам, гасподнім часам Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай Маці пакланюся. Устаньце, усе святыя, зубную боль загаворваці. Маладзік малады, у цябе рог залаты, чарвяк точыць мае зубы, а патачы чарвяку губы. Амінь.

Выкарыстоўваўся толькі нож, чыталася да 6 гадзін раніцы. Хворага шаптуха садзіла на стул, які быў накрыты рушніком тканым і меў два колеры: белы і чырвоны. Шаптуха брала нож, накальвала яго ў печы пад агнём, затым астуджвала ў студзёнай вадзе тройчы. Гэтым нажом шаптуха правадзіла хвораму па галаве тры разы і шаптала, прычым кожны раз нож выцірала аб чорную тканіну, якую пасля змочвала ў вадзе і кідала ў полымя печы. Тканіна гарэла і боль адыходзіў.

557. Ад зубнога болю

Первым разам, гасподнім часам Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай Маці пакланюся. Устаньце, усе святыя, зубную боль гаварыці. Маладзік малады, у цябе рог залаты, чарвяк точыць мае зубы, а ты патачы чарвяку губы.

Замова чыталася днём, пры гэтым выкарыстоўваўся нож. Вакол чалавека, у якога баліць зуб, пачынае хадзіць шаптуха. У руцэ яна трымае адзін нож. Гэты нож яна абводзіць тры разы вакол галавы чалавека, а затым прыкладае да шчакі, дзе баліць зуб. Запальвае грамнічную свечку і на пламені свечкі водзіць тройчы нож, пры гэтым шэпча замову яшчэ раз. Пасля гэтага выцірае нож ручніком і боль адыходзіць.

558. Ад ляку

Первым разам, гасподнім часам Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай пакланюся. Устаньце, усе святыя, на помач з (імя) ляк выгаворваці. Добрай парой, вячэрняй зарніцай, божай памошні-

цай, прыступі, памажы рабе божай (імя) лях гаварыць урошны, папоўскі, жыдоўскі, жаласны, радасны, ветраны, салодкі. Тут табе не стаяць, сэрца не знабіць, касцей не ламіць. Сядзь ты на месце, на залатым крэсле. Цябе маці парадзіла, баба перабабіла, кума перахрысціла, на гэты свет пусціла. Я – з словам, а Бог – з помашчу.

Чыталася ўранку да выгану кароў у поле, прычым выкарыстоўвалі толькі купальскую расу і грамнічную свячу.

559. Ад іспугу

Первым разам, другім часам Госпаду Богу памалюся, Мацеры Гасподняй пакланюся і табе, ранняя зорачка-зарыца, начная памошніца, стань нам на помашч. З сіняга мора, з зялёнага поля прыдзі к нам, сам Гасподзь на помашч, пакрый сваёй рызай (імя) ад чуж-чужаніцы, ад добрага селяніна, ад злога чалавека. Ссылай на мхі, на балоты, на ніцця лозы, на крутыя горы, дзе людзі не ходзяці, сабакі не брэшуці, куры не сакочуці.

Замова чытаецца ў поўдзень, пры гэтым выкарыстоўваецца нож, грамнічная свечка і тканы ручнік. Чалавека садзілі на стул у бабіным куце. Яго рукі спавіваліся тканым ручніком, запальвалася грамнічная свечка і пачыналася шаптанне. Шаптуха апускала нож у ваду, затым высушвала яго на грамнічнай свечцы і пачынала вадзіць вакол галавы хворага, пасля гэтага пачынала рухі ад галавы да спавіваных рук. Гэта ўсё паўтарала шэсць разоў. Хворы тушыць свечку і развязае рукі. Шаптуха кладзе свечку ў ручнік, абкручвае ім яго, а пасля тыдня глядзіць, калі свечка пацямнела, то чалавек здаровы, а калі пабялела, іспуг не сышоў.

560. Ад лішаю

Лішаю, лішаю, я цябе рашаю, я цябе рашаю, як свінням ежу мяшаю.

Замова чытаецца тры разы. Замова чытаецца днём, пры гэтым выкарыстоўваецца грамнічная свечка, тканы ручнік, свячоная вада і навострная сякера. Хворы сядаў на прызьбу на тканы доўгі ручнік, які завязваўся на яго галаве. У руках трымаў грамнічную свечку, якая была запалена. Шаптуха чытала замову і пуглівымі штуршкамі апускала сякеру з галавы да рук хворага. Шэпт і дзеянне паўтаралася тры разы. Затым брала святую ваду, хрысціла ёю хворага і ў пяты раз тушыла ёю свечку. Хворы вылазіў з ручніка, а ручнік вешаўся ў хляве з каровай на тры дні. Пасля чаго ручнік аблівалі кіпятком з печы і хвароба адыходзіла.

*Запісана ў в. Вялікі Бокаў
ад Царэнка Ганны Сілішны, 1927 г.н.,
студэнтам Есісам Я. (2005 г.)*

561. Загаварыць кроў

Шла Прачыста Маці па воду, через калоду пераступала, рож-
дзённому крешчённому (імя) кроў замаўляла. Амінь.

Тры разы.

562. Урокі на лёгка роды

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся. Пра-
чыстая Мацер ідзе, у прыполі залатыя ключы нясе, сярэбраныя ва-
роты адкрывае, залатыя замкі адмыкае, маёй дачушцы младзенца
на свет пускае. Другім разам...

Дзевяць разоў.

*Запісана ў в. Загорыны
ад Валатковіч Т.А., 1956 г.н.,
(пераняла ад маці)*

студэнткамі Снітко М., Міхальцовай А., Жыгар В.

563. Ад крові

Ішла баба па воду, зацапілась за калоду. Вада разлілась, каб
кроў (імя) сунялась.

564. Ад зубнога болю

Маладзік малады, у цябе рог залаты, у моры купаўся, з мёртвымі
сустракаўся. Як табе на зямлі век не бываць, так век хай (імя) зубы не
баляць.

565. Ад лішаю

Лішаю, лішаю, я цябе рашаю, я цябе рашаю і к свінням мяшаю.

566. Ад паноса

*Легці на спіну і правай рукой здзелаць дзевяць кругоў проціў
часавой стрэлкі, дзевяць раз нажаць на пуп. А калі жалудак
астанавіўся, то па часавой стрэлцы.*

567. Каб дзіця ноччу не размаўляла

Трэба лажыць возле краваці на пол мокры коўрык.

568. Ад ячменю

Еслі спросяць, што ета ячмень, сказаць:

– Прароку, пшаніца на воку.

*Запісана ў в. Каменка
ад Ліс Паліны Яфімаўны, 1949 г.н.,
студэнткамі Хатэнка С., Куксачовай Н., Чумаковай Г.*

569. Ад спугу

Трэба ўзяць бальшую чашку і наліць вады, якая даўжна быць халоднай з чыстава калодца. Патом бяром свечку і топім, каб палучыць масу. Хворава садзім на порозе ліцом к дзвярам. Чашку дзержым над галавою хворава і трохі лъем у ваду воску. Чытаем дзевяць раз:

– Ва імя Атца і Сына і Святава Духа. Страсці, страсці, выдзі, вылейся ад раба божава (імя) з буйнай галовушкі, з густых кудраў, з ясных вачэй, з сэрца, з рук, з ног, з белава цела, з краснай крыві, з чыстава жывата. Ні я выліваю страсці, спуг, а вылівае Матушка Прысвятая Багародзіца са ўсімі ангеламі, архангеламі, храніцелямі. Амінь.

Патом перавернем воск і пабачым, што палучылася. Гэта могуць быць нейкія ўзоры, то есць выліваецца спуг хворава.

570. Ад зглазу

Наліць у банку вады, бросіць трохі солі, запаліць спічку і хрысціць агнём ваду, прыгаворваючы: “Ва імя Атца і Сына і Святава Духа. Амінь”. Тры разы хрысціць і тры разы казаць гэтыя словы. Калі спічка гарыць, яе нада абламываць, штоб яна падала ў ваду. Такіх кусочкаў должно быць тры. Заговор чытают над вадою. Патом хворава тры разы збрызгіваюць вадою са словамі:

– Ва імя Атца і Сына і Святава Духа. Амінь.

Ваду піць па некалькі раз у дзень.

– Ва імя Атца і Сына і Святава Духа. Амінь. Чыстая вада і нябесная, спасі, сахрані раба божага (імя) ад усякава глаза, ад худова часу, ад жэнскава, ад мужскова, ад радаснава, ад ненавідзячава, ад нагаворанава, ад перагаворанава. Амінь.

571. Ад зубоў

Нада ўзяць асінавы сук і чытаць на нево тры разы:

– На гары, на акіяне, на войстраве Буяне стаят высокія тры дзеріва, пад тымі дзереўямі ляжыг заяц, перасялісь ты, зубная боль, да таго зайца.

Патом асінавы сук прыкладаць к хворым зубам.

572. Ад болі ў суставах

Нада ўзяць семечка сланечніка, якое прыкладаць трэба да хворава места. Чытаць дзевяць раз:

– Святы Георгій ехаў на белым кані па залатому масту. Конь спатыкнуўся, сустаў на сустаў наткнуўся, жыла на жылу наткнулась, крофь на крофь нашла. Святая спасіцельная малітва раба божава (імя) раждзёнава, хрышчонава, малітвенава, прычашчонава. Амінь.

573. Ад ячменю

Чытаць тры разы, пры гэтым дуляй нажымаць на ячмень, круціць на часовой стрелке і казаць:

– Пісьяк, пісьяк, на табе кукіш, купі сабе чаго хочаш, купі сабе тапорык, рубі сябя ўпоперак.

Патом находзілі сук на дзверях і повторялі на сучке всё.

Запісана ў в. Козенкі

*ад Сузько Марыі Сяргееўны, 1929 г.н.,
студэнткай Ясніцкай В.*

574. Ад пуду

Ляцелі сарокі, вароны ўзнаці, у Надзеі пуду не бываці. Божа Маці Прачыстая ўзнала, царскія вароты адкрывала, прынімала, пад белы камень падкладала, белаю камню яго ўзрываці, у Надзеі пуду не бываці.

Дзевяць разоў.

Паўтарала, перахрысцілася, начынаеш:

– Госпаду Богу памалюся, Госпада Бога папрашу, Божа Маці Прачыста, прыступі, дапамажы пуд угавараць.

І начынаеш ужэ.

575. Падзівік

У чыстым полі стаіць дзеўка-дзевіца. Не ўмее не прасць, не ткаць, толькі на дзеўках урокі лячыць хлапоцкія, дзявоцкія, жаноцкія, карыя, шэрыя, чорныя вочы ці табе ў ядзе, ці табе ў хадзе, ці ва ўсякім месцы.

І тожа зразу перахрысціцца і Бога напросіць.

576. Ад грыжы

Ох ты, грыж мая, як я цябе не знала, царом не называла, цяпер знаці стала, стала царом называць. Табе зуб, а мне два, табе два, а мне тры, табе тры, а мне чатыры, табе чатыры, а мне пяць, табе пяць, а мне шэсць, табе шэсць, а мне сем, табе сем, а мне восем. Дзевятым зубам – грызь грызаю з белае касці, з чырвонае крыві, (з чыйго, як называецца) з жывата.

577. Ад скулы-залатухі

Скула-скуліца, родна сястрыца, ці ты хождзёна, ці ты рождзёна, ці ты з ветру, ці ты з сонца, ці ты наслана, ці ты наспана. Убірайса ты з белае касці, з чырвонае крыві, з (з названія) галавы.

578. Ад прыпадка

У чыстым полі стаіць дуб, а ў тым дубі тры братцы. Аднаму – нагавіца, а другому – рукавіца, а трэцяму – прыпадкі, пераломы. Каб не давала не ў жылы, не ў ногі з белае касці, рушавыя ўрасці.

*Запісана ў в. Малыя Зімовішчы
ад Колас Надзеі Сідараўны, 1926 г.н.,
Клімчанка Соф’і Васільеўны, 1930 г.н.,
Новак В.С., Вяргеенка С.А.,
студэнткамі Касцюковай Н., Фралавай А., Шаўко І. (2002 г.)*

579. Ночницы для детей

На заход соннца цёмны лес. А в том лесу лесовая баба, лесовый дед, придите, возьмите у Ольки ночницы, криксы, чтобы она днём гуляла, а ночью спала. Она рождёна, молитовна, крещёна.

580. Урокі

Сарока на колу, варона на колу. Сарока сына жэніць, варона дочку замуж аддае, і нас, рождзёных, крешчоных на вяселле зове. Як сароке сына не жэніць, вароне дочкі замуж не оддаваць, калі ў ніх на вяселлі не бываць, так моей (Людке) урокам не бываць.

*Запісана ў в. Малыя Зімовішчы
ад Евсіі Варвары
Новак В.С., Вяргеенка С.А.,
студэнткамі Касцюковай Н., Фралавай А., Шаўко І. (2002 г.)*

581. Ад бародавак

На сходніх днях абматаць іх краснымі ніткамі і палажыць пад карыта, з якога свінні едзяць. Када ніткі згніюць, тада і бародаўкі сайдуць.

Або можна абмазаць гнілым яблокам – ды пад страху.

582. Ад бародавак

Када міма ідзёт пахаронная працэсія, пацерці бародаўкі і сказаць тры разы.

– Бародаўкі за мертвяцом, ухадзіця і не вяртайцеся.

583. Ад бародавак

Гаварыць на маладзёк. Нада выйці ва двор, паказаць месяцу свае бародаўкі і сказаць:

– Гдзе тваі ігрушкі? А вот тваі ігрушкі.

Гаварыць тры разы і пасле кожнага сплёўваць цераз плячо.

584. Ад жыравіка

Сіняй ніткай завязаць дзевяць разоў узелкамі напроціў жыравіка і гаварыць:

– Шыт сіній, кыш, з цела знімісь, на ўзел завіжысь. В агне гарець, на целе не балець. Амінь.

После нітку спаліць. І так рабіць тры дні на сходніх днях.

585. Ад ячменю

Ячмень, ячмень, на табе кукіш, што хочаш сібе купіш. Купі сібе тапарок, рубі сібе папярок.

586. Ад зубнога болю

– Маладзёк, маладзёк, твой рог залаты. Ці быў ты на тым свеце?

– Быў.

– Ці бачыў жывых і памершых?

– Бачыў.

– Ці баляць ім зубы?

– Не.

– Дых няхай жа ні баляць яны і мне.

587. Ад смерці ва сне

Лажусь я спаць у дубовую краваць перад святой і дарагой Багародзіцай благой. Прашу і маю, дай мне праснуцца, ва сне не задахнуцца. Какой легці, такой і ўстаць. Амінь.

Гаварыць перад сном.

588. Ад хваробы первенца

Як захварэе первенец вельмі цяжка, нада апрагнуць свадзёбны нарад і як бы прысесці ў ім на дзіця, гаворачы:

– Якім месцам парадзіла, такім і ісцаліла. Амінь.

Памагае толькі адзін раз.

589. Ад заікання

Гавораць на маладзёк двенаццаць разоў. А з дому ў гэты час нічога ні даюць зусім.

– Ідзе па лесу старычок-лесавічок, ідзе, не спатыкаецца, раба божа (імя) не заікаецца, гаварыць не ўстае, на радасць нам, на гора ворагам. Гавары, не заікайся, на славах не спатыкайся, як старычок-лесавічок не заікаецца, не спатыкаецца. Амінь.

590. На добрае жыццё.

Ад сурокаў падчас вячання ці пры распісванні

Еслі кальцо ўпала ў цэркве або пры распісванні (у ЗАГСе ці сельсавеце), нада тры разы пра сябе сказаць:

– Кальцо на мне, беда не ка мне. Амінь.

Запісана ў г. Мазыр

ад Грыневіч Марыі Іванаўны, 1930 г.н.

*(нарадзілася ў в. Матрункі Мазырскага р-на),
студэнткай Шабета Ю.*

591. Ад рач'іх вачэй

Пасля заходу сонца нагаварыць на ваду. Бальны етай вадой должэн прамыць вочы. Так рабіць тры дні падрад. Пачынаць у нядзельку:

– Вочы балючыя, слёзы гаручыя, раднік рая Спасіцеля Панцелеймона-цаліцеля. Да паможа мне Бог. Амінь.

592. Ад курынай слепаты

Трэба накланіць бального над дзёгцем і сказаць тры разы:

– Дзёгаць, дзёгаць, вазьмі курыную слепату, дай светлых глазушак.

593. Ад лішай

Стрыгун-лішай, жыць не мяшай. Пайдзі на лешага, на сабаку лахматага, на ката вусатага, на лес сухі, на аўраг пусты. Там табе раздолле, там табе прыволле, сыйдзі з раба божага (імя) атныне і да веку. Амінь.

594. Ад прыстрэку

Шаптаць на вуха:

– З луку меткага страла ляцела. У рабы (імя) вуха прастрэліла. Стрэл-пастрэл, калі ды не балі. Усяка хвароба ад яе парога на пусты лес, на буйны вецер. Амінь.

595. Ад каўтуна

Ты, волас, волас калавы і волас ламавы, і мазгавы, і рассыпны, і волас жыльны, і трохжыльны, і волас дзённы, і волас

начны, і волас свербучы, і волас ламучы, і волас знабучы. Адчаго ты коlesh, адчаго ты ломеш у буйнай галаве, у рацівым серцы, у скорых нагах, у ясных вачах? Уцішся, умірся і не калі, не ламі ні ў маладзіках, ні ў ветахах, ні на сходзе красна сонца, ні на закаце красна месяца. Ступай у землю цёмную, у цьму крамешную, не к людзям жывым, а к папурам ліхім.

596. Ад спуду

Калі шаптаць на дзіцятка, то трэба ўсё врэмя, калі шэпчаеш, сліваць над галавою дзіцяткі воск:

– Пакары, Бог, раба (імя), якога напужаў нявідзімы глаз звера лютага, хай еты звер, які мяшае рабу (імя), адкінецца ад яго. Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь.

597. Ад начніц

Шаптаць на ранішнюю ваду:

– Паўночная палудзённіца, паўночная палудзённіца, дзённа, ношчна, паўношчна, не галься, не дзеканься над работай божай (імя), дзіцяткай крашчонай. Галься, дзеканься над чорную сажаю, над папярэчнай папіцай. Амінь.

598. Ад залатніка

Шаптаць на бальное места пасля заходу сонца:

– Штоб вочы сматрэлі, вушы ні балелі ў рабы (імя), адкаціліся, атваліліся к чужым берагам, на гразную воду, на сырую непагоду. Залатуха – злая старуха, адстань ад рабы (імя). Амінь.

599. Ад удару

Первым разам, добрым часам папрашу Госпада нашага, Маці Прачыстую мне на помашч. Я – са словам, а Бог – с помашчу. У ле-се стаіць ёлачка, пад той ёлачкай сядзіць дзевачка. Яна не ўмее ні шыць, ні мыць, ні ткаць, ні бяліць, толькі звiх да ўдар гаварыць, сустаў да суставаў састаўляць. Амінь.

600. Ад грыжы

Трэба ўстаць перад ляжашчым бальным на калені, кусаць нітку і гаварыць:

– Грызу грыжу, а ты, грызь, ад бальнога – брысь. Ідзі не па крыві, не па целу, а па суч’ёму дзелу. Як сказала, так і будзе. Амінь.

601. Ад бяльма ў вачах

Шэпчаць, калі бальны глядзіцца ў воду:

– Воднае зеркала, божая вада, аддай тое, што ўзяла. Бяльмо, у зеркалі атразіся, божны свет, вачам вараціся. Ключамі адпіраюся, ад бяды, бяльма закрываюся. Як пясок у вадзе мыецца, ачышчаецца, так бяльмо ў вадзе атражаецца. Вярніся, божны свет, вачам. Амінь.

602. Ад парухі (жывата)

Трэба начарціць вугольчыкам круг, падвесці к яму бальнога. Калі падводзяць, шаптаць:

– Ні сакрушыць святога прастола, ні ссякне слава Хрыста, не іспорціць раба (імя). Устань лягонька, падайдзі ціхонька. Табе – да рога, парухі – старана. Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь.

Шаптаць трэба тры разы.

603. Ад грыжы

Абхваціць нясільна двума рукамі вокруг пупка і шаптаць:

– Бабка-грызуння ішла не па вадзе, не па дарозе, не па балоту, не па снегу белу, не па бальному целу. А ішла б ты па змяіным тропам, па мышыным норам, па савінаму крыку, па мядвеж'яму рыку. Ідзі з раба, з майго галубка, з парадзільнага пупка. Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь.

604. Ад валасня

Трэба добра распарыць бальную руку ці нагу, абматаць чорным конскім воласам, накрываць зверху чорнай трапачкай і гаварыць:

– Волас вараны, забяры волас жывы з бані ў канюшню, з канюшні ў поле, у шырокае раздолле з раба (імя). Волас жывы, быць табе мёртвым. Амінь.

Трапачку і конскі волас абязацельна трэба спаліць.

605. Ад зубнога болю

(Імя) зуба загавараю, замаўляю, на здароўе настаўляю. У полі – лён, у моры – лін. Было тры брата. Зайдзіце, пагаварыце, (імя) зубы загаварыце. Штоб не балелі, штоб не шумелі. Маімі славамі – гасподнімі часамі. Госпадзі, памажы.

Калі чытаеш замову, то нужна бальнога крэсціць усё врэмя.

606. Ад звіху

Трэба вадзіць рукой па бальному месце і шаптаць:

– Ехаў Міхаіл-архангел па гарам, па лясам, па марам, па ўсім дарогам. Заехаў на мост, конь спатыкнуўся, сустаў звіхнуўся. Конь

устаў, сустаў на места стаў. У раба божага (імя) усе костачкі, усе жылачкі, усе полужылачкі, на места станьце. Амінь.

Пачынаць чытаць у аўторак і чытаць 12 вечароў.

607. Ад зубнога болю

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся. Прачыста Маці, памажы, зуба ўгавары. Месяц – на небі, мядзведзь – у лесі, рыба – у моры. Як ім да кучы не сайціся, з адной чашы не есці, так таму зубу не балець. Амінь.

608. Ад зубнога болю

Ад зубной болі многа замоў. Некаторыя трэба зашэптваць знаючаму чалавеку, а некаторыя і бальны можа пашаптаць сам. Вось некаторыя з такіх замоў.

Чытаць на маладзік:

– Месяц млад, у цябе іе брат Філат. У яго зубы не ноюць і дзёсны не баляць. Так штоб і ў раба (імя) дзёсны не нылі і зубы не балелі. Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь.

609. Ад патніц

Эту замову чытаюць тры разы:

– Госпадзі, памагі, ад патоў асвабадзі, ад начной мастніцы, ад цяжолай патніцы. Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь. Асушы сушняком і блаславі крэстом.

610. Ад крывацёку

Трэба пальцы скласці крэсцікам, вадзіць вокруг крыві і чытаць:

– Стань на камень – камень ні капіць, стань на чало – ні будзе нічаго. Амінь.

611. Ад рожы

Пачынаюць шаптаць у панядзелак і шэпчуць тры дні пасля заходу сонца. На ліцо бальному ложаць красную трапачку або хустку.

– Ішоў старац, нёс ларэц, запнуўся і ўпаў, што ўраніў, усё падабраў. Забраў з раба (імя) рожу, палажыў у ларэц, а ларэц – у рагожу. Амінь.

612. Ад ліхаманкі

Устану, благаславаюсь, пайду, перэкрэсцясь, із дзверэй у дзверы, із варот у вароты. Пад восток, пад восточную старану, пад свет-

лы месяц, пад ясны звёзды. Бацюшка Ісус Хрыстос, бярыце крэпку мятлу, вымятайце, выскрабайце ўнутраныя калоцця, серцавое, галаўное, мазгавое калацьё са ўсіх жыл, паджылак. Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь.

613. Ад скулы

Скласці пальцы крэсцікам, вадзіць вокруг скулы і гаварыць:

– Сыйдзі з рабы (імя) на звера, на лісток, на нізенькі кусток, на балотную кочку, на пустую бочку. Ачысці цела рабы (імя). Амінь.

*Запісана ў в. Міхалкаўская Рудня
ад Назарчук Ганны Адамаўны, 1922 г.н.*

614. От заикания

Если заикание возникло от испуга, то сначала надо читать на воду молитву “Отче наш”, а затем такие слова:

– Первым разом, добрым часом идет, идет Божья Матерь по золотому мосту. – Куда ты, Божья Мать, идешь? – Иду я рабу (имя) испуг выговаривать, язык заговаривать. – Пречистая Божья Мать, стань мне в помощи. Прошу тебя, выговариваю я тебя со лба, с шеи, с глаз, с ушей, с языка, с позвоночника, легких, печенки, почек, груди, с подгрудки, с сердца, с желудка, с рук, с ног, с 77 суставов. Тут тебе не стоят, синих жил не иметь, жёлтой кости не ломать, красной крови не бушевать. Какой ты есть, испуг? Прошу остановиться, больше не пугаться. Господи, помоги мне. Помоги, Божья Пречистая Мать. Аминь.

615. Ат іспуга

Прежде чем заговорить, надо всем освободить комнату, кроме знахаря и больного. Затем закрыть все двери, чтобы никто не зашел. Посадить больного на стул посередине комнаты. Заговор проводится при дапамозе нажа.

– Ва імя Атца, Святога Духа (*тры разы*) Госпаду Богу помалюся, Прачыстай Божай Мацеры да ног пакланюся. Прачыста Божа Матка, прыступі, памагі (імя) свячонай, хрышчонай пуд гаварыць. Пуд-пудзішча, сарока сына жаніла, варона дочкі аддавала, нас на вяселье звала. Як сарокі сыноў не жаніці, вароне дочак не даваці, так (імя) свяшчонай, малітвеннай на веселье не вступаці. У лесе стаіт кляк (*тры разы*). Як таму кляку не стаяці, там (імя) свяшчонай, малітвеннай пад сэрца не падлягаці, душу, цела ачышчаці. На здароўе, на сон, на яду наставляці. Дай, Бог, час добры, пору добру. Штоб ты не гінаўся ні на сходу і пад поўнае, ні в маладзіку, ні перекрові, ніколі. Дай, Бог, час добры і пору добру.

Весь заговор повторить девять раз.

616. От лихорадки

На горах Афонских стаить дуб макрецкой, под тем дубом стаять тринадесять старцев со старцем Пафнутием. Идут к ним двенадцать девиц простоволосых, простопоясых. И рече Пафнутий с тремнадесять старцами: – Кто сии к нам идут? И рече им двенадцать девиц: – Есть мы царя Ирада дщери, идем на весь мир кости знобить, тела мучить. И рече старце Пафнутий своим старцам: – Сломите по три прута, тем станем их бити по три зари утренних, по три зари вечерних. Взмолились двенадцать дев к тринадесяти старцем со старцем Пафнутием. И те почти же быть их мольба. И начали их старцы, глаголя: – Ой, вы еси двенадцать девиц! Будьте вы трясуницы, водяницы, расслабленные и живите на воде-студенец, в мир не ходите, кости не знобите, тела не мучьте. Побежали двенадцать девиц к воде-студенице, тресуницами, водяницами, расслабленными. Заговариваю я раба (имя) от иссушения лихорадки. Будьте вы прокляты, двенадцать девиц, в тартарары. Атайдите от раба (имя) в леса тёмные на древа сухие.

617. От всех болезней

Сначала надо слепить из глины какое-нибудь страшное чудище и при заговоре ножом отсекают от него сначала лапы, а потом на маленькие куски искромсать голову и туловище, затем выйти на двор и разбросать в разные стороны. Нож тоже выбросить.

– Из лесов дремучих, из болот трясучих, из песков гремучих ты зачем принеслось-приползло, чудище треклятое, к рабу божему (имя), зачем кровь его чистую поганишь, печень склёвываешь, жаром опаляешь, глаза ясные туманишь? Понадеялось, чудище треклятое, что не заметят тебя мои глаза зоркие, не почует тебя моё сердце чуткое, что всласть ты над рабом божьим (имя) потешишься-распотешишься потехой страшною. Понапрасну ты понадеялось – не отдам тебе его на глумление, на глумление-убиение. Вот, гляди, как с тобой расправлюся. У тебя, распроклятое, отсекаю лапу я и бросаю в леса дремучие, вторую утоплю в болото трясушее, третью зарываю в пески гремучие, четвертую скидываю с горной кручи. А голову твою и тулово разрубаю на куски мелкие и разбрасываю в разные стороны, чтоб зло твоё, чудище треклятое, прекратилось и от раба божьего (имя) ты во веки веков отступилось. Мое слово крепко, как замок, а ключ у Пресвятой Богородицы – заступницы тех, кто на свет божий родится. Аминь.

618. От зубной боли

Господи, Иисусе Христе, Сын Божий, помилуй нас. Господня храмина тебе не гаривать, у раба божия (имя) зубами не болевать, отныне и до веку, во веки, аминь.

Сей заговор от зубов проговори трижды. Которая изба на другое место переставлена, приди и отковыряй щепочку и положи на больной зуб. Как раз проговоришь, избе поклонись.

619. От зубной боли

В полночь, когда часы начнут бить двенадцать, в то время сходи к церкви и укуси трижды коренную папёрть и три раза скажи:

– Как камень сей крепок, так закаменей зубы мои крепче меня.

При сем три раза плюнь и поди прочь, и не оглядывайся, и прочти три раза “Верую”.

*Записана ў в. Млынок
ад Суханіцкай Варвары Анатольеўны, 1914 г.н.,
студэнткай Пракапенка Н. (з сшытка)*

620. Ад удару

Ішоў Бог дарогаю, кіем папіраўся, назад не аглядаўся, каб (імя) удар не ўчыняўся. Гасподні дух, памажы.

*Записана ў в. Мялешкавічы
ад Гусянковай Таццяны Сцяпанавічы, 1929 г.н.,
Новак В.С., Вярзеенка С.А.,
студэнткамі Фралавай А., Касцюковай Н., Шаўко І. (2002 г.)*

621. Ад зубнога болю

У моры – рак, а ў дубе – чарвяк, а на небе – месяц. Як эцім тром умесце не збірацца, мёд-гарэлку не піць, між сабой не гаварыць, так у раба божага зубам не балець, касці не ламіць, крыві не пячы. І стань ты, Госпадзі, на помашч і рабу божаму на пользу.

622. Горло лечить

Скорбящая Богородица, всем скорбящим помощница, помоги и пособи рабу от всех болезней: от ангины, скарлатины жабовой, от жабицы, от заушницы, от глотны. Во имя Отца и Сына и Святого Духа. Аминь.

623. Ад рожы

Рожа-рожа, ты непрыгожа, ідзі ты на мхі, на балоты, на гнілыя калоды, на ніцыя лозы, на сцюдзёныя росы, на быстрыя воды. Я цябе словам убіваю.

624. Ад ячменю на воку

Калі хто спытае: “У цябе ячмень на воку?” – трэба сур’ёзна адказаць:

– Лжэш, прароку, пшаніца на воку.

Тры разы.

*Запісана ў в. Мялешкавічы
ад Мішота Варвары Савішны, 1928 г.н.,
Новак В.С., Вяргеенка С.А.,
студэнткамі Фраловай А., Касцюковай Н., Шаўко І. (2002 г.)*

625. Ад глазу

У чыстым полі, у сінім моры, ляжыт белы камень. На том камні сідзіт красная дзевіца, неўмытая, неўціратая, Госпадам Богам ад урокаў прысланая. Хто з (імя чалавека) дзівіцца, той хай із жонкі пажывіцца. Дай, Божэ, (імя) спаць і прыбываць.

Тры разы.

*Запісана ў в. Падлядзічы
ад Касак Надзеі Рыгораўны, 1928 г.н.,
студэнткай Баграёнак К.*

626. Ад спуду

Штобы самому не забалець, нада наставіць зашчыту от іспуга для самого сябе:

– Я цебя, іспуг, не баюся, я от цебя молітвой отсекуся. Молітвой отсекуся, крестом отгонюся. Спасі, Господзі. Амінь.

*Запісана ў в. Падлядзічы
ад Мароз Алены Лявонаўны, 1932 г.н.,
студэнткай Баграёнак К.*

627. Звіх, удар

Ішоў Бог далінаю цераз яр-масток. На залаты кій апіраўся, назад азіраўся, штоб звіх, удар не ачынаўся.

Паўтарыць тры разы.

*Запісана ў в. Прудок
ад Саляннік Таццяны Іванаўны, 1902 г.н.,
Новак В.С., Вяргеенка С.А.,
студэнткамі Касцюковай Н., Шаўко І., Фраловай А. (2002 г.)*

628. Загавар зубоў

Як толькі пабачыш маладзік, стань тварам к яму і скажы тры разы:

– Маладзік, маладзічок, добры чалавечак, ты ўсюды бываеш?

- Бываю.
- А на тым свеце быў?
- Быў.
- Мёртвых бачыў?
- Бачыў.
- А ў мёртвых зубы баляць?
- Не. У мёртвых зубы анямелі, закам'янелі і як глухая сцяна ляжаць.
- Зрабі так, каб і ў мяне яны так занямелі і болей ніколі не балелі.

*Запісана ў в. Прудок
ад Пінчук Надзеі Сцяпанавы, 1928 г.н.,
Новак В.С., Вярзеенка С.А.,
студэнткамі Касцюковай Н., Шаўко І., Фраловай А. (2002 г.)*

629. Вывіх сустава

Во імя Отца і Сына і Святога Духа. Амінь.

Отче наш...

Шоў святой Пётр, спаткнуўся, сустава на сустава наткнуўся, кроў на кроў нашла, жылу на жылу навяло (над хворым месцам вяжыцца вузел). Святой іскусіцель, памагі рабу божьему (імя) у лячэнні (назваць хворае месца – рука, нага і г.д.).

Выкарыстоўваецца суконная нітка. Чытаецца 12 разоў. Па завяршэнні ніткай з 12 вузлакоў перавязаць хворы сустава.

630. Ад болі ў суставах

Отче наш...

Святой Георгій ехаў на белым кане па златому масту. Конь спаткнуўся, сустава на сустава наткнуўся, жыла на жылу наткнулася, кроў на кроў нашлася. Святая спасіцельная малітва раба божьего (імя) раждзёнага, крашчонага, малітвенага, прычашчонага.

Выкарыстоўваецца сланечнае семечка, яго прыкладаюць і хрысціянцы хворае месца. Чытаецца 9 разоў.

631. Ад скулы

Отче наш...

Выдзі, боль, з белага цела, з краснай крыві, з жоўтай косці.

Чытаць дзевяць разоў, абводзячы хворае месца, і хрысціць. Па завяршэнню трыжды сплюнуць. Замаўляецца на сходніх днях.

632. Ангіна

Першым разам, лепшым часам. Другім разам, божым часам.
Трецім разам, господнім часам.

Отче наш...

Табе тут не быць, краснай краві не піць, белай касці не ламіць, опухалі не даваць рабу божьему (імя). Ідзі туды, дзе сонца не свеціць і вецер не вее.

Чытаецца тры разы і працягваецца:

Першым разам, божым часам. Другім разам, лепшым часам.
Трецім разам, божым часам.

Замаўляецца ў любы час.

633. Грыжа

Отче наш...

Грызь, грызь, я цябе з’ем (*тры разы*). Чым я цябе радзіла, тым я цябе і выхадзіла (*тры разы*).

Хворае месца надгрызнуць. Чытаецца шэсць разоў, замаўляецца тры дні.

634. Ад рожы

Госпадзі Іісус Хрыстос, святая Багародзіца, я вас прашу, памажыце. Рожа калючая, рожа свярбучая, выступі з раба божьего (імя) з касцей, з машчэй, ідзі на балота, там ты калі, там ты гары і краснату, і ламату давай. Я цябе замаўляю. Ухадзі вон. А здзесь, у раба божьего (імя), не калі, не гары, ламату не давай. Амінь.

Замаўляецца тры дні па дзевяць разоў на сходніх днях.

635. Ад зубной болі

Трэба ў руках трымаць галінку елкі і тры разы гаварыць:

– На моры, на акіяне, на востраве Буяне стаіць саборная апостальная царква. Стаіць Маць Пресвятая Багародзіца і преподобный Анціпій – зубной ісцеліцель, ён просіць і моліць угодніков божых о рабе божьем (імя), как бы ў вас бож’і зубы не балелі. Во імя Отца і Сына і Святого Духа. Амінь, амінь, амінь.

*Запісана ў в. Пянькі
ад Дзівінец Марыі Мікалаеўны, 1946 г.н.,
студэнткай Мірацюк Д. (з сшытка)*

636. Ад ляку

Госпада Бога памалю, Госпада Бога памалю. Прыдзі, прыступі, помач прынясі раба божа Анюта (імя). А Анюце крашчонай, у

цэркві малітоўнай. Шоў ляк мостам, залатым шостам папіраўся. Мост уваліўся, ляк утапіўся, там табе, лячэ, напіткі, наедкі. Анюце спаці, прыбываці, хваробы ў Анюты не бываці, як ты хутко капай, штоб так хутко капало. Лето не радзімае, а мінушчае.

Плюнуць тры разы, штоб не было заразы.

*Запісана ў в. Слабада
ад Маслоўскай Ганны Канстанцінаўны, 1935 г.н.,
Новак В.С., Вярзеенка С.А.,
студэнткамі Фраловай А., Касцюковай Н., Шаўко І. (2002 г.)*

637. Ад галаўнога болю

Сначала перакрысцяцца, скажуць:

– Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь (3 разы). *Потым гавораць:*

– Скула-скулячка, ліха балячка. Як я цябе не ўгаварала, то ты шумавала, як я стала ўгавараць, то ты перастала шумавачь.

І так паўтараць нада дзевяць раз...

– Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай пакланюся. Святая Прачыста, Маць Божая, памагі мне (імя) скулу гаварыці...

*Запісана ў г. Ельск Гомельскай вобл.
ад Шафарэнка Марыі Мікалаеўны, 1930 г.н.
(нарадзілася ў в. Стрэльск Мазырскага р-на),
студэнткай Шаўчэнка В.*

638. Ад зубнога болю

Шчука – у моры, мядзведзь – у лясу з адной чары – штобы (імя) зубы не балелі. Амінь.

639. Ад зубнога болю

– Маладзік, маладзік! На тым свеце быў?

– Быў.

– Мёртвых бачыў?

– Бачыў.

– У іх зубы не баляць?

– Не.

– Хай не баляць (імя). Амінь.

640. Абярог цяжарным жанчынам

Калі жанчына цяжарная і існуе пагроза, то трэба, каб нехта з родных (але жанчына цяжарная не павінна ведаць аб гэтым) узяў

якую-небудзь вадкасць (гарбату, сок ці што-небудзь іншае) і як бы нажніцамі парэзаў яе тры разы. І гэтую вадкасць даць выпіць цяжарнай.

641. Ад зглазу

На сінем морушке, на белом камушке сідзелі трі бабушкі.
Шылі, вышывалі, нам ад сглаза помашч давалі.

642. Ад ячменю

Ячмень, ячмень, на кукіш, што захочаш, тое купіш. Згінь, прападзі, на воку не сядзі. Амінь.

643. Ад спалоху

Первым разам, добрым часам выгаваріваю зляк ляконны, пуганны, начны, палуночны, дзённы, палудзённы, бацькаў, матчын, братаў, сястрын, цялячы, сабачы, парасячы, конны, дзяцінны, травяной, земляной, ветряной. Выгаварываю зляк-перэпалох с буйнага жывата, с белых касцей, с рыжага мяса, с сініх жыл, паджыл, со всего стана. Пастаўлю рабе бож'ей живот на стану. Зляк-перэпалох, па жывату не хадзі, опухаль не пускай, сэрца не знабі, галавы не ташні. Бог в памошч, я – са словам. Божы дух.

644. Ад ячменю

Ваўчок, ваўчок, схадзі ў лясок, вырабай кручок, выймі з глаза парушок (імя). Амінь.

*Запісана ў в. Тварычаўка
ад Еўдакавец Вольгі Іванаўны, 1938 г.н.,
студэнткай Шміне Ю.*

Нараўлянскі раён

645. Ад бяльма

Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай пакланюся. Святая Прачыста Божая Маць, праведна сонечка, прыстань бяльмо гаварыці. За сінім морам, за крутой гарой бегла тры харты. Адзін – серы, другі – белы, трэці – красны. Красны – кроў замаўляе, белы – слязу зганяе, серы – бяльмо засцірае. Амінь, амінь.

Паўтарыць тры раз.

646. Ад зубной болі

Глядзя на ўбываюшчую луну, сказаць тры раз:

- Месяц-месячыку, ты быў на тым свеце?
- Быў.
- Бачыў мёртвых?
- Бачыў.
- Баляць у іх зубы?
- Не.
- Пашлі, Госпадзі, і мне, спасі нас, Госпадзі.

647. Ад крывацэння

Ішлі тры калечкі цераз тры рэчкі, лёд рубалі, ваду спускалі, вада палілася – кроў сунялася. Амінь.

Паўтарыць тры раз на адном дыханні.

648. Ад скулы

Першым разам, лучшим часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай святой пакланюся. Прачыстая Маць, стань дапамагаць, скулу-ружаніцу выгавараць. Скула-скуланіца, ружа-ружаніца, касцяніца, муравіца, чарнявіца, паўдзёніца, прыстрэжніца, пудпітніца пудпітная, пуд'едная, чараўная, тут табе не чараваць, на сінему мору патапаць, на гарачых каменях ізгараць, ідзі, скулуха, на моры, будзеш жыць у горы, як той маладзіцы, што пячэ ў нядзелю пеленіцы, а ў панядзелак плацце качае, няхай скулу забірае.

Паўтарыць тры раз, после кождага сплюнуць чэраз левае плячо.

649. Ад залатніка

Залатнічку, залатнічку, добры чалавечку, стань да помачы. Я з табою, Гасподзь з помаччу. Прыступай, памагай, царскія вароты адкрывай, ад (імя) залатнічка зберагай. Залатнічку, залатнічку, ідзі ты на сіняе мора, там на сінем моры Маць Прачыстая стаяла, залат-

нічка ўгаварала. Выйдзі з касцей, з ушэй, з суставаў, ідзі сабе на ніцыя лозы, на быстрыя воды, там, дзе Ісус Хрыстос аставаўся, па сіняму моры бываў, залатнічка ў чыстае поле пасылаў. А ў чыстым полі стаіць пень сасновы, а ў тым пне – царыца-славіца, касцяніца, муравіца, чарнявіца, жаўцяніца, тут табе не бываць, залатнічка не ўдражняць, а ў сінім моры патапаць, на гарачых камнях ізгараць. Амінь.

Паўтарыць тры разы, пасле кожнага сплюнуць чэраз левае плячо.

650. Ад зглаза

Отче наш...

Стану, Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай пакланюся. Святая Прачыста Бож’я Маць, прыстань да помачы ўрокі (імя) выгавараць. Я там стаяла, гасподні слава слыхала, урокі (імя) выгаварала, урокі парабочыя, урокі дзявочыя, урокі мужчынскія, урокі жаночыя, урокі надуманыя, уцешныя, нагаданыя, пацешныя, смярцельныя, грамавыя, людскія, балезненныя, здаровыя, хадзячыя, ляжачыя. Тут вам стаяць і громкія песні напяваць, чырвонай каліны бунтаваць, дзверы не закрываць, ліхой балезні не даваць, часам выступіць з румянага цела, з жоўтай касці, з чырвонай крыві, з белага ліца і малінавым зярняткам раскаціцца па нізкім лугам, па зялёным дубам, па крутым берагам, не паклікайце ні днём, ні ноччу, ні маладзіком. Амінь, амінь, амінь.

Сплёвываць чэраз левае плячо, пасле кожнага разы паўтарыць тры разы.

651. Ад дзецкай балезні

Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай пакланюся. Святая Прачыстая Бож’я Маць, прыстань да помачы (імя) дзеціне шаптаць. І я там стаяла, гасподнія словы слыхала, там (імя) дзеціне загаварывала. У чыстым полі, на сінім моры стаіць дуб без галля, без калля, без ніякага карэння, без ніякага насення. На гэтам дубе сядзела галка без ачэй, без машчэй, без дзюбы, без крыл, без ног, без пер’я, без нічога, раджонаму, хрышчоному дзіцяці не ўчынялася нічога. Амінь, амінь, амінь.

Паўтарыць дзевяць раз, пасле кожнага сплюнуць чэраз левае плячо.

652. На сон ребёнку

Отче наш...

Стану, Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай пакланюся. Святая Прачыста Бож’я Маць, прыстань да помачы, Ісус Хрыстос, прыстань да помачы, Дзева Марыя, прыстань да помачы начніцы гавараць. Ночкі, добры вечар, зара-зараніца, бож’я памажніца, прыхо-

жая да вас ціхімі прыходамі, з нізкімі паклонамі, зніміце зранак крыксы-плаксы. Начніца-памажніца, як вы на небе хораша пляшаце, штоб мае дзіця піла, ела, сасала, гуляла, цела прыбаўляла. Амінь.

Паўтарыць тры раз.

653. Ад удара

Ішоў Кузьма, Дзям'ян, Матрыфан на тры паліцы камяным мостам. Мост увагнуўся, звiх-удар мінуўся.

Паўтарыць тры раз.

654. Ад рожы

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Маці пакланюся. Прачыстая Бож'я Маць, прыступі ў свеце ружу ўгавараць. Ружа-ружавіца, чорна-чарнавіца, бела-белавіца, жоўта-жаўтавіца, табе, ружа, не стаяць у свеце, касцей не ламаць, крыві не смактаць. Ідзі сабой на сухі лес гуляці, там табе напіткі, там табе наедкі, там табе пад дубком кашка наварана. Амінь.

Паўтарыць дзевяць раз.

655. Ад залатніка

Стану, Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай пакланюся. Святая Прачыстая Бож'я Маць, праведна сонечка, прыстань да помачы раджоным, хрышчоным дзіцяці залатніка выгавараці. Залатнічку, залатнічку, гаварніценьку, добры чалавечаньку, звярніся ў клубочак, устань ты пад пупочак, я цябе вымаўляю, я цябе выпрашаю, не я сама сабой, Прысвятая Маценька Бож'я, прыстань да помачы вымаўляці, вызваляці, залатніка добрага чалавека, прыстань, Ісус Хрыстос, да помачы. Амінь, амінь, амінь.

Паўтарыць тры раз.

656. Ад зглаза

Отче наш...

Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай пакланюся. Святая Прачыстая Бож'я Маць, прыстань да помачы, яно не баіцца ні ўроку-вочэшчу, ні прыстрэчу-прыстрэчышчу, ні іспугу-перапугу, яно не баіцца ні падуманага, ні пагаданага, ні мужчынскага, ні хлапечага, ні жаночага, ні парабочага, ні панскага, ні цыганскага, ні паноўскага. Праведно сонечка, яно не баіцца нічога, змілуйся нада мной, Ісус. О, Ісус раскрыжаваны, дай мне здароўя, змілуйся нада мной, дай мне здароўя. Амінь.

Паўтарыць дзевяць раз.

657. Ад дзецкай балезні

Госпаду Богу памалюся, Святой Прачыстай пакланюся. Святая Прачыстая Бож’я Маць, прыстань майму дзіцяці балячку гавараць. Балячка ўрочна, памочна, галодна, жыўна, касцяна, ветрана, падумана, пагадана, тут табе не стаяці, бела-белавіца, жоўта-жаўтавіца, сіня-сінявіца, красна-краснавіца, чорна-чарнавіца, мура-муравіца, падбана-падбанавіца, грабава-грабавіца, тут табе не стаяць, не шумаваць і дзіцяці серых вачэй не ламаць, пад сэрца не падлягаці, чырвонай крыві не бунтаваці, з румянага цела, з жоўтай касці, з белага ліца макавым зярняткам раскаціцца па нізкім лугам, па зялёным дубам, па крутым берагам, па жоўтым пяскам і не ўпамінацца ні днём, ні ноччу, ні сходам, ні маладзіком. Ісус Хрыстос да помачы. Амінь, амінь, амінь.

Паўтарыць дзевяць раз, после кождага раза сплюнуць чэраз левае плячо і перакрысціцца.

*Запісана ў г. Нароўля
ад Прынеслік Праскоўі Рыгораўны, 1925 г.н.
(нарадзілася ў в. Лінаў Нароўлянскага р-на),
студэнткай Баравік Н. (2003 г.)*

658. Ад порчы

Я цябе выганяю, я цябе выгавараю, чі ты дзявоча, чі ты парубоча, чі ты чалавеча, чі ты жаноча, чі ты вадзяное, чі ты ветранае, чі ты падуманая, чі ты пагаданая ад усяго гора і ад балезні. Я цябе выганяю, я цябе выгавараю з (імя) галованькі, з кастованькі, з вачэй, з плячэй, з рук, з пальчыкаў, з сямідзесяці суставаўчыкаў, з тваёго сэрца, з ног. Тут табе не стаяць, чырвонай крыві не піць, жоўтай касці не ламаць, раба божага (імя) не мучыць, ідзі на лес, на сухіе балота, там і будзеш піць, гуляць і сябе пацяшаць. Амінь.

Сплюнуць тры разы чэраз левае плячо.

659. Ад нерваў

Госпаду Богу памалюся, Госпада Бога папрашу. Госпадзі Божа, Прачыстая Божая Маці, прыступі ў (імя) нервы ўгавараці. Месяц – на небе, шчука – у моры, жук – на дзераве. Як сайдуцца шчэбетаці, (імя) нервы падымаці. Амінь.

Паўтарыць тры разы.

660. На харошую памяць

За морам тры зары. Як зваць зорку першую, я забыла, як зваць другую – з памяці змыла, а як зваць трэцю – Багародзіца мне адкрыла.

Паўтарыць загавар тріжды, стаць пасредзі камнаты, гдзе спіш, вскоре вспомніш то, што забыл.

661. Ад зглаза

Трыжды паўтарыць.

Зоры на небе, перва – ясна, друга – красна, трэця (імя). Амінь.

*Пры этам правадзіць рукой вдоль цела ад галавы да ног.
После тшчацельна вымыць рукі.*

662. Ад зубной болі

Месяц – на небе, заяц – у полі, рыба – у моры. Калі яны сай-
дуцца ўсе ўмесце, тады ў (імя) зубы забаліць. Амінь.

Паўтарыць тры раз.

663. Ад вывіха

Ехаў Юрый на сівам каню па залатым масту. Конь спатык-
нуўся, сустайчык звiхнуўся.

Паўтарыць тры раз.

664. Ад каўтуна

Отче наш...

Стану, Госпаду Богу памалюся, Ісусу Хрысту пакланюся, Дзе-
ву Марыю папрашу, архангела божага Гаўрылу папрашу. Прыстань-
це да помачі роджанай, хрышчанай. Каўтуна гавару. Каўтун-каўту-
ночка, тут табе не стаяці, жоўтае касці не ламаці, пад сэрца не пад-
лягаці, чырвонае крыві не бунтаваці, кос не сплятаці, сэрца не падбі-
ваці, целу не балець, над людзьмі не балець, начамі не балець. Час
табе выступіць з румянага цела, з жоўтай касці, з чырвонай крыві, з
белага ліца, макавым зярняткам раскаціцца па нізкім лугам, па зялё-
ным дубам, па крутым берагам, па жоўтым пяскам. Не ўпамінацца
ні днём, ні ноччу, ні ўсходам маладзiковым. Ісус Хрыстос, Божая
Маць, да помачі.

*Паўтарыць тры раз, после кождага сплюнуць чэраз левае пле-
чо.*

665. Ад ажога

Бязглазы ўбачыў, бязногі дагнаў, бязрукі браў, бяззубы
ўкусіў. Агонь гаручы, агонь балючы, дзе ўпаў, там прапаў. Амінь.

*Прыгаварывая, вадзіць указацельным пальцам вакол
бальнога места, трыжды сплюнуць чэраз левае плячо.*

666. Ад балезні глаз

Отче наш...

Ехаў святы Ягорый, за ім тры харты. Адзін хорт вока ліжэ,
другі – слязу п'е, трэці – мукі забірае. Амінь, амінь, амінь.

Паўтарыць тры раз.

667. Ад іспуга

Первым разам, лучшим часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай святой пакланюся. Прачыстая Маці, стань дапамагаці маёй нараджонай, хрышчонай (імя) лях выгавараці. Тут ляку не бываць, на сінім моры патанаць, на гарачых каменнях ізгараць. Выйдзі з карых вачэй, з чуткіх машчэй, з сустаўчыкаў, з пальчыкаў, з румянага цела, з жоўтай касці, з краснай крыві, з-пад грудзей, з-пад сэрца, з галавы, ідзі сабе на крутыя лозы, на быстрыя воды. Там, дзе вада бягуча, траскуча, дзе сонца не грэе, дзе певень не пье, дзе сонца не ўсходзіць, пеўнеў голас не зыходзіць. Не ачынайцесь, не ўспамінайцесь, не з захада, не з поўдня, не з маладзіка, не з свет-светаў, не з век-векаў. Цвятамі абдымайся, на сінім моры аставайся. Амінь.

Паўтарыць дзевяць раз, после кождага раз перакрасціцца і сплюнуць чэраз левае плячо.

668. Ад скулы

Сдзелаць із мякіша чорнага хлеба шарык, катаць яго па костачке і гаварыць:

– Скула-скуліца, красна дзевіца, тут табе не стаяць, касцей не ламаць. Я цябе выгавараю з касцей, з машчэй, з буйнай галавы, з белага мозгу, серага воласа, з карых глаз, з белага ліца, з ружовай крыві, з сініх жыл. Ідзі, скула-скуліца, красна дзевіца на густыя лозы, на топкія балота, на высокія горы, дзе сонца не ўсходзіць, пціцы не лётаюць, сабакі не брэшуць, там табе жыць, сваіх дзетак даглядаць. Я – словам, Гасподзь дзелама памагаюць, (імя) усю гідоту выганяюць.

Паўтарыць тры раз на ўбываюшчай луне, сплёвывая чэраз левае плячо. А шарык аддаць сабаке, штобы яна яго з’ела.

669. Ад галаўной болі

Начасаць волос з галавы, змяшаць іх з вадой. Паліць этай вадой вербу пад Вербное воскресенье і сказаць:

– Вада, вада, ідзі ў землю ўмесце з галаўной боллю.

670. Ад зубной болі

Чарвяк, чарвяк, лясная галава, не тачы, не грызі зубнога корня. Тут табе не жыць, тут табе не быць, ідзі ў чыстае поле, у зялёну траву, у чырвону рабіну. Вада мутна, аткуда тая? З-пад белага камя, штоб у (імя) усю зубну боль убраць. А ты, боль, ідзі ў чыстае поле, у чыстам полі стаіць тры сасны, яны галінамі пужаюць, усю боль збіраюць і цябе поджыдаюць. Амінь.

Загаварываюць на воду, а потым спаласківаюць ёю рот. Паўтарыць і перакресціцца тры разы, пасле кожнага разу падуць на бальны зуб.

671. Ад зубной болі

Месяц – на небе, чарвяк – у дубе, шчука – у вадзе. Калі гэтыя тры браты сайдуцца, тады ў (імя) зубы зайграюць. Амінь.

Паўтарыць тры разы.

672. Ад дзецкай балезні

Іллю я святую воду на чорную зямлю, выганяю чорную балезнь з (імя). Якая маці радзіла, такая адхадзіла. На маім полі стаіць пень, а ў тым пне сядзяць арляняты без рук, без ног, без крыл, без галоў. Як тым арлянятам не ўлятаць, так таму ліху ў (імя) не бываць. Амінь, амінь, амінь.

Паўтарыць тры разы.

673. Ад залатніка

Залатнік-залатнічку, божы чалавечку, сядзь на сваім мястэчку, на залатым крэслечку, рассыпся макавым зерняткам. Як шчука ў моры ўляглась, так ты, залатнічку, улягніся. Пад рудні падварачай, яды забарачай, сядзь на сваім мястэчку, на залатым крэслечку. Амінь, амінь, амінь.

Паўтарыць тры разы.

674. Ад лішай

Лішаю, лішаю, я цябе рашаю, я цябе рашаю, як свінне мяшаю.

Паўтарыць тры разы, гаварыць на восходзе і на захадзе сонца.

675. Ад ячменя

Перад сном стаць у акна і глядзець із него на далёкі адзінокі аганёк, святнуць кукіш, паказаць яго ячменю, пры гэтым прыгаварываю:

– Ячмень, ячмень, на табе кукіш, што захочаш, то і купіш. Купі сабе тапарок, сячы сябе папарок.

Паўтарыць тры разы, перакрасціць ячмень, зацем молча, ні с кем не разгаварываю, леч спаць.

676. Ад дзецкай балезні

Отче наш...

Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай пакланюся. Святая Прачыста Божая Маці, прыстань да помачы. Ехаў цар Канстанцін на белаю небу сівым конем. Пытаецца ў яго круглявая матка. – Куды ты, цар Канстанцін, едзеш? – Еду да радавога, там усе балезні гавораць з рук, з ног, з вачэй, з галавы, з касці, з мозгі, з жывата, з сэрца, з пячонкі, з селязёнкі. На Святлінскай гары, у Святлінскай зямлі расходзяцца, як там нерасы-травы расцяць, там раджонаму, хрышчоному дзіцяці ніякай балезні не даваць. Амінь.

Паўтарыць дзевяць раз.

677. На астаноўку матачнага кровацячэння

Загаварываюць на ваду, каторую пьют утрам, днём і вечарам.

– Часы ўтрэння, часы днеўныя, часы вячэрнія, збярыце маю кроў у адзін ручай, пашліце яе па жылачкам, па маему целу так, штоб была я без із’яну. Амінь.

Паўтарыць тры разы.

678. Ад кровацячэння

На моры, на акіяне, на востраве Буяне, там стаяла хатка, у той хатке тры сястры на калакалах звоняць. Ані раны зашывалі, ані кроў астанавлялі. Ах ты, рана, зажывіся, ах ты, кроў, астанавіся. Амінь.

Паўтарыць тры разы.

679. Ад зглаза

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Маці пакланюся. Прачыстая Божая Маці, прыступіце маёй (імя) урокі гавараці. Ачыстыя, ігластыя, губастыя, зубастыя, дзявочы з-пад вянца, жаночы з-пад чапца, мужчынскі з-пад шапкі. Прыляціце, сарокі, забярыце ўрокі на когці, на пальцы, нясіце на сухія лозы, на кудравыя бярозы, дзе буйныя ветры веюць, развіваюць. Амінь, амінь, амінь.

Паўтарыць тры разы, пасле кожнага перакрасціцца.

680. Ад удара

Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай пакланюся. Святая Прачыста Божая Маці, прыстань да помачы там дзіцяці ўдару гавараці. Добры дзень табе, удара-удар гаспадар, удараў гаспадараў, ісхода маладзіком, хмелем распляцісь, макам раскацісь на пуцях, на дарогах, па старэнькіх пераходах. Амінь.

Паўтарыць тры разы.

681. Ад кровацячэння

Гаварыць, абвадзя рану мізінцам левай рукі тры разы:

– Руда, стой, як лёд стаіць, так із раны кроў не бяжыць. Амінь.

682. Ад кровацячэння

Ішлі два браці ў лес дуба рубачі. Адзін – дуба рубач, другі – кроў замаўляе. Ішла Божая Маці цераз масточак і кінула ружу пад масточак, штоб ружа не сышла, штоб кроў не пашла.

Паўтарыць тры разы.

683. Ад вывіха

Бег ударынь, збег цераз калінавы мост. Мост увагнуўся, удар-звіх праваліўся.

Паўтарыць тры разы.

*Запісана ў г. Нароўля
ад Баравік Ганны Мікалаеўны, 1938 г.н.
(нарадзілася ў в. Вяжышча Нараўлянскага р-на),
студэнткай Баравік Н. (2003 г.)*

Петрыкаўскі раён

684. Штоб сударагай ногу не свело в вадзе

Нагаварыць на булаўку і засцягнуць на купальніку:

– Сплесні з гуся, з карася, са всех водных і падводных, з мелкіх і бальных, з падводнай травы, камнеў, пяску. Так бы всё ладно і надзежно. Як заплыл, так і выплыл. Як в воду зашол, так і вышал. Амінь, амінь, амінь.

685. Ад порчы з ветра

Берут воду із калодца ілі трёх прорубей і акатывают ей бальнога тры раза. Пры чэрпанні вады прыгаварывают:

– Цар рачны, дай вады наболтанай, на легату, на здароўе рабу божаю (імя).

Кагда нясуць воду бальному, на пуці не здароваюцца ні з кім і ні з кім не гавараць.

686. Аб спасенні

Чытаецца ўтрам, да восхода сонца, трыжды падрад:

– Пайду, благаславясь, з хаты дзвярамі ў сені, з сяней ва двор, з двара ў варота, пад краснае солнышка, пад чыстае поле. В чыстам полі стаіць святая божа цэркаў. Самі царскія дзверы раствараюцца, сам раб божы (імя) загаварываецца ад калдуноў, ад калдуньяў, ад ведуньяў, хто на (імя) ліхое думае, той счытай в лесу лясок, в моры – пясок, а на небі – звёзды во веці вякоў. Амінь.

687. Ад порчы

Прагаварывают в полноч, павярнуўшысь ліцом к раскрытаму акну:

– Выганяю я, раб божы, із рабы бож’ей (імя) всякага нячыстага духа імем гасподнім, Духам Святым, крастом жыватварашчым, травой лютаю, малітвамі святых. Пасылаю адскага князя, выведзі із сей рабіцы (імя) свайго нячыстага духа і дай апяць стараму хазяіну, прыбяры апяць на сваі прэжнія рукі, пашлі яго в марску глыбіну, заключы яго на веці в марской глыбіне трыма ключамі жалезнымі, трыма замкамі булатнымі, запячатай яго трыма пячацямі саламонавымі, заключы его трыма закліццямі гасподнімі. А ты, нячысты дух, не стані её целесамі в праўдзе. Слова маё крэпка.

*Запісана ў г. Рэчыца
ад Савікавай Вольгі Мікалаеўны, 1925 г.н.
(нарадзілася ў в. Грабаў Петрыкаўскага р-на),*

студэнткай Баран А.

688. Ад удару

Мезеным пальцам зрабіць хрэст на месцы ўдара:

– Ішов Ісус Хрыстос праз калінавы мост, трысцінай папіраўся, трысціна, сламіся, у (імя), удар, уніміся.

Тры разы.

689. Ад спуду

Первым разам, гасподнім часам, я – з словам, Бог – з помашчу. Быстра крыніца йшла крутымі берагамі і ніцымі лозамі, гасподнімі думкамі. Хутчэй раке не стаяці, у (імя) спуду не бываці. Я цябе выгаварваю і вымальяваю з раба божага гэтага, з белай касці, з чырвонай крыві, з шчырага сэрца, ссылаю на мхі, на балоты, на ніцыя лозы, дзе вецер не вее, дзе сонца не грэе, дзе совы не кугаюць. Табе не быць і раба божага не сушыць. Як мой дух лёгка, штоб так было сэрцу і касці лёгка. Амінь.

690. Ад спуду

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Божай Маці, дапамажыце (імя) пуд угаварыці. Ішоў дзед з бабаю, неслі тры пуда. Вазьміце (імя) перапуды ад чырвонага, белага, добрага цела. Нясіце крутымі беражкамі і жоўтымі пяскамі. Столікі засціланы, кубачкі наліваны, мёду наесцеся, піва нап'ецеся і насакачыцеся, і нарагачыцеся, супочыкі майце, у (імя) не бывайце.

У вёсцы заўсёды ёсць печ, а ў дымаходзе “вьюшка с атверсціем”. У любы дзень на закаце сонца набраць вады і тройчы праліць праз гэта “атверсціе”, даваць піць бальному на некалькі глыткоў тры разы ў дзень. Таксама можна знайсці дошчачку любога дрэва (акрамя асіны) з выбітым “атверсціем” ад сучка. Праз гэтую дзірку тройчы праліць ваду і даць піць бальному.

691. Ад зубнога болю

Зварот да месяца ў небе:

– Маладзiк, маладзiк, ты дзе быў?

– У Адама.

– А людзі ў Адама былі?

– Былі.

– А што ж яны ядуць?

– Камень!

– А зубы ў іх баляць?

– Не, не баляць.

– Няхай у раба божага (імя) не баляць.

692. Ад зубнога болю

Месяц – на небе, мядзвездзь – у лесе, рыба – у моры, як ім у кучу не сысціся, за адным сталом не садзіцца, з адной чаркі віна не піць, з адной чашы яды не есці – так і (імя) зубам не балець.

693. Ад скулы

Скула-скуліца, чорная чарніца, ідзі ты ў чыста поле, там табе сталы пазасціланы, кубкі паналіваны, там будзеш піці, гуляці. У Івана скулы-скуліцы не бываць ні ўрочнай, ні прыгаворнай, ні падумнай, ні вадумнай. Дай, Божа, на помашч.

694. Ад паганкі (стамаціт)

Першым разам, гасподнім часам. Я – са словамі, Божа – з дапамогаю. Каровы – з поля, паганка – з рота. Рожкамі скаліце, ножкамі стапчыце, язычком зліжыце, хвосцікам змяціце.

Правесці рукой па твары дзіцяці і заговорваць.

695. Ад прыстрэку

Якая матка радзіла, такая і адхадзіла. Першым разам, гасподнім часам, я – са словамі, Божа – з дапамогай. Быстра крыніца йшла крутымі берагамі, жоўтымі пяскамі і ніцымі лозамі, гасподнімі думамі, хутчэй раке не стаяці, у (імя) уроку не бываці. Ішоў Бог цераз калінавы мост, нёс урок мужчынскі, бабскі, удові, хлапецкі, дзявочы, пацешны, пасмешны. Я цябе выговорваю і вымольваю з раба божага гэтага, з белае касці, з чырвонае крыві, з шчырага сэрца, з буйнай галавы, ссылаю на мхі, на балоты, на ніцыя лозы, дзе вецер не вее, дзе сонца не свеціць, дзе совы не кугакаюць. Табе не быці і раба божага не сушыці. Як мой дух лёгкі, штоб так было сэрцу і касці лёгка.

696. Ад залатніка

Залатнік-залатнічанька, добры панічанька. Што ж ты расхадзіўся, чаго разварушыўся. Ці ты з вады, ці ты з яды, ці ад бегу, ці ад пад’ёму, ці ад прыгавору. Па жывату не хадзі, жывата, сэрца не кружы, гарачай крыві не размывай, пад грудзі не падпірай. Маці цябе нарадзіла і золатам абгарадзіла, на макавым зярне пасадзіла. Шолкавым шнурком падцягніся, залатым замком замкніся, на сваём месцы астанавіся.

697. Каб дзіця добра спала

Зара-зарнічка, мая сястрычка, у цябе – сын, а ў мяне – дочка. Вазьмі ў маёй дочкі плаксы-крыксы начныя, дзённыя і палудзённыя, вам крычаць, а маёй (імя) спаць. З вечара да ўтра, з утра да вечара там вам кубкі паналіваны, красныя пасцелі пасланы, там вам піць і гуляць, а маёй (імя) спаць.

Нагаворваць, як калыханку.

Панядзелак

698. Ад гемароя

Рэдзька балючая, рэдзька калючая, рэдзька сыпучая, рэдзька нутраная, рэдзька вутраная, сгінь, прападзі, па рабе божай (імя) не хадзі. Амінь.

Чытаць на захадзе сонца, сядзячы на краваці.

699. Ад рожы

Чытаць там, дзе жыве хворы, месца, дзе рожка, накрывь чырвонай тканінаю:

– Ішоў стралец, нёс ларэц, запнуўся і ўпаў, што ўраніў, усё падабраў. Забраў з рабы (імя) рожу, паклаў у ларэц, а ларэц – у рагожу. Амінь.

Чытаць тры дні пасля заката.

700. Каб не балелі рукі

У рабы божай (імя) рукі баляць, косці стонуць. Госпадзі, памілуй рабу тваю (імя). Ёй бы не станаць, слёзы не ранняць. Госпадзі, памілуй, вазьміся боль уняць. Амінь.

Чытаць у паўналунне.

701. Каб не балелі ногі

Ангелы светлыя, ангелы чыстыя, укройце крыламі ногі рэзвыя рабы (імя), каб не нылі, не балелі, каб суставы не скрыпелі. Амінь.

Аўторак

702. Каб муж не піў

Чытаць над п'яным, калі спіць:

– Спіць пакойнік, не ўстае, не есь і не п'е, вочы заплюшчаны. Як не хоча ён піць-піраваці, як не можа ён з савана ўставаці, так хай раб (імя) не п'е віна зелена, брагу хмельну, піва пенна. Амінь.

703. Як выратаваць чалавека ад пасмяротнай хваробы

Калі чалавек посмертна хворы, яго хворобу зводзяць на сабаку, мужыка – на кабеля, жанчыны – на суку. Узяць шорстку сабакі, спаліць яе, замову чытаць на пепел, пепел закапаць пад асінаю. Чытаць на ўшчэрбны месяц:

– 3-пад чорнага камення вызываю сілу цёмную, сілу цёмную, справу грэшную, таску, сухоту, сэрца ламоту, смерці хваробу з рабы (імя) сніміце, на сабаку пашліце. Чорт-сатана, капыты, рага, мне, слуге сваёй, дапамагі, замест рабы(а) (імя) сабаку згубі, пахавай, часы жыцця назад вяртай. Амінь.

Пасля гэтай замовы з хаты тры дні нічога нельга дадаваць.

Серада

704. Ад горкай п’янні

Як не гарыць у рацэ вада, так не баліць душа ў раба божага (імя) па зялёнаму віну. Не сохне рот, не гарыць живот. Атныне і да веку раб божы (імя) віно не п’е. Амінь.

Чацвер

705. Ад лішая

Стрыгун-лішай, жыць не мяшай. Падзі на лешага, на пса лахматага, на ката вусатага, на лес сухі, на аўраг пусты. Там табе раздолле, там табе прыволле, сайдзі з раба божага (імя) адныне і да веку. Амінь.

В безлунную ноч чытаць на чалавека, які спіць.

706. Ад бяльма ў глазу

Чытаць у вады (возера, ракі і г.д.), гледзячы ў воду:

– Воднае люстэрка, божая вада, аддай, што ўзяла. Бяльмо ў люстэрку атразіся, божы свет вачам вараціся. Ключамі радніковымі адпіраюся, ад бяды бяльма на замкі закрываюся. Як пясок у вадзе атражаецца, так бяльмо ў возеры атражаецца. Вярніся, божы свет, маім вачам. Амінь.

707. Ад сухотаў

Чытаюць на венік, затым ім парацца, абціраюцца ісподняй рубашаю, якую потым зжыгаюць:

– Выйду я ад пару, ад гарачай банькі, устану я на салашчаты венік, памалюся і пакаруся чатыром братам – буйным вятрам. Ах, вы, чатыры братца, буйныя вятры, выньце сухоту-сухотушчую з раба (імя), з ясных вачэй, з сэрца, з рук і з ног. Пашліце сухоту не на ветку, не на ноўцу, не на ляжачых, не на стаячых, не на

маладых, не на пажылых, не на драхлых. На сасновы крэст, на драхлую магілу, на сухую траву, на ўсіх чатырох чэцверцях месяца. Стаў бы я, раб (імя), свежы ды румяны, вясёлы і даўгалетні, якім маці нарадзіла, якім царква ахрысціла. Няхай мае словы будуць яшчэ вастрэйшыя, чым нож булатны, хутчэй стралы лятучай. Ключ і замок на мае справы, на мае словы. Амінь.

708. Ад болі ў галаве

Чытаюць і хрэсцяцца лёгонька ручкой нажа па галаве бальнога. З таго часу галава не будзе балець:

– У галаве буйной не балі косць. Хвораі крові не стукаць, віскоў не ламаці, рабу (імя) не страдаці. Як светлая нядзеля ёсць, была і будзе, так і здароўе буйной галаве раба (імя) будзе ва веці вечныя. Амінь.

709. Ад болі ў галаве

У Адама баліць галава, Адам перадась боль Еве, Ева – змяе, змяя – яблыку, яблыка – сонейку, сонейка – мору, мора – ветрыку, вецер развее.

Пятніца

710. На хворую пячонку

Шаптаць на ваду і піць у час болей:

– Не баліць у Хрыста пячонка, не пячэ, не ное і не стогне ні раніцаю на зораньке, ні на палудні, ні на захадзе, ні па ўсёй начы. Так бы і ў раба божага (імя) пячонка не балела і не гарэла, не ныла і не калола з гэтага часа і да апошняга. 12 апосталаў замову падпісалі, пячаткай увянчалі, ключы да яе страцілі. Хрыстос ключы падабраў, да сябе ў божае Царства забраў. Амінь.

711. Ад зглазу

Глядзі на мяне, ды не праглядзі. Табе мяне не сурочыць. Амінь.

Субота

712. Замова маці на п'яніцу-сына

Трэба правезці ваду праз тры вёскі ў адчыненай пасудзіне. Нешта застанецца, нешта згубіцца. На тую ваду, што застанецца, нагаварыць, не ўваходзячы ў сваю хату, і ўвечары таго ж дня папіць гэтаю вадою сына. Піць ён перастане. Калі хто потым будзе пытаць, як ён перастаў піць – не кажыце, сыну таксама нічога не кажыце. Замову гаварыць абавязкова ў суботу:

– У вёсцы з бабамі і мужыкамі, з каровамі і быкамі, з сабакамі і кошкамі, з парожняй пасудаю і пустым лукошам, з пустымі стаканамі і

кружкамі, з цвярозымі сябрамі і падружжамі, у царкве з папамі і без папоў, усе цвярозыя, і мой сый такоў. Ва імя Атца Сына і Святога Духа. Амінь.

713. Калі ные рука ці нага

Пастукаць рукою ці нагою (гледзячы што баліць) па асіне і ска-заць:

– Асіна, асіна, вылечы маю руку (ці нагу) з гэтай гадзіны, што я папрасіла, альбо галлё тваё высохне, корні загінуць. Амінь.

Каментарыі

Марына Юркаўна і Ганна Фёдараўна – маці і дачка, але ж са-мае цікавае тое, што замовы чытае дачка, а маці ў іх не верыць (хоць ведае іх вельмі шмат і дачку некаторым навучыла).

Вышэй былі прадэманстраваны замовы, аб якіх мне давялося даведацца ад Ганны Фёдараўны. Больш за ўсё жанчына “наважае” замовы ад розных хвароб, а таксама любоўныя і сямейныя.

Як гаворыць сама Ганна Фёдараўна: “Гэтыя замовы сапраўды дапамагаюць. Але ж трэба, каб пра ваш дар і ўменне ніхто не ведаў. Таемнасць – сястрыца таленту”.

Вельмі цікава паглядзець на твар жанчыны падчас працы: ён заўсёды сур’ёзны, канцэнтраваны на замове.

Падчас замовы жанчына выкарыстоўвае наступныя рэчы:

Замовы ад чалавечых хвароб

Яйкі

Ганна Фёдараўна катае іх па спіне і галаве, лічыць, што яйкі збіраюць усю адмоўную энергію. Пасля чаго яйкі трэба разбіваць.

Нож

Дакранаецца вострым канцом да чалавечага цела, лічыць, што такім чынам злосная энергія лопецца, “як надзьмутая цацка ў дзіцяці”.

Вада

На ваду загаворваюць і брызгаюць на хворага, вада змывае ўсё нядоб-рае.

*Запісана ў в. Дараішэвічы
ад Кандыбінай Ганны Фёдараўны, 1945 г.н.,
студэнткай Сухавенка Г. (2003 г.)*

714. Ад крывацёку

Шла баба с гаршком, нясла воду с вяршком. Вада разлілася, кроў запяклася.

715. Ад крывацёку

Шлі трі калекі через трі рекі, секлі, рубалі, кровь замавлялі.

716. Ад крывацёку

Хрыстос наш Спасіцель в Віфлееме родзілся, в Іордане кресцілся. Цекла вода, цекла хутка. Хрыстос свецел, Хрыстос свят, па вадзе прутом хлестнул, вада астанавілася. Стой, кроў, не цякі. Во імя Отца і Сына і Святого Духа. Амінь.

717. От кашля

Собачка, собачка, будь больная, а я буду здоровая.
Взять хлеб с волосами и отдать собаке.

718. От кошмару

Взять камень с дыркой, повесить его в коровнике. Отведёт дурные сны от скота, а в спальне поможет спящему человеку.

719. Ад пуду

Ліха-пуд, не будзь у рабы божай (імя) тут, ідзі ў чорны кут, косці не ламі, цела не тамі, крові не мары, галоўкі не сушы. Ідзі, пуд, у лес, у лесе есць сасна, у сасны – дванаццаць сяцёр, пад тою сасною табе заваліцца, ад крашчоной рабы божай адваліцца. Ісус Хрыстос, стань на помач. Прэсвятая Маць, памагі, святая Багародзіца, спасі. Амінь.

720. От изжоги

Заговаривать на воде и выпить натошак:

– Осы летают, от зла ожигают. Не жги, изжога, не ожигай, рабе божьего покоя дай. Аминь.

721. От боли в горле

Заговаривать в сторону леса:

– Дуб, дуб, возьми свой дубоглот и глот, и мокрую жабу, сухой дубоглот от раба божьего (имя). Не возмёшь свой дубоглот, он тебя с ветвями и корнями проглотит.

722. От боли в горле

Заговаривать на мёд с водой и дать выпить больному:

– На океане, на море, на острове, на бережку выросла трость из земли до неба. Кто ту трость вырвет? А вырвет ту трость Михаил Архангел, Петр и Павел, и не я помогаю, не я подсобляю, подсобляет сам Господь Бог, сам Иисус Христос. Аминь.

723. От ангины

Первым разом, господним часом, вторым разом, божьим часом, третьим разом, господним часом. Тебе тут не быть, красной крови не пить, белой кости не ломать, опухоли не давать рабу божьему. Иди туда, где солнце не светит и ветер не веет. Аминь.

Читать трижды и слегка надавливать больное место.

724. Зубная боль

Господи, Иисусе Христе, сын божий, помилуй нас. Господня грешница, тебе не горевать, и раба божьего зубам не болеть отныне и до веку. Аминь.

Три раза.

725. Зубная боль

– Молодой месяц, золотой рог. Был ты на том свете, видал моих родителей?

– Видал.

– У них зубы не болят?

– Не болят.

– Спаси, Господи, раба божьего.

Три раза.

726. От боли в суставах

Святые мощи не болят, а ў раба (имя) кости исцелят. Не болят ноги, суставы и полусуставы, кости и косточки, и позвонки. Как святые мощи не болят, так и у раба они болеть не будут.

Недоеденную пищу отдать птицам.

727. От алкоголя

В том месте, где лежит свинья, соберите солому в кучу, принесите на это место бутылку и повторите трижды:

– Свинья и то водку не пьёт, а помои жрёт. Так и ты, раб божий, водку не пей и через неё не болей.

728. От астмы

Стану, благословясь, пойду, перекрестясь, из избы дверями, из двора воротами, выйду я на широку улицу, стану на восток глазами, тылом на запад. В чистом поле есть утренняя заря Марья, вечерняя заря Мария. Придите, заморите у раба божьего сухую и мокрую жабу-полужабу, четверть жабы и всю жабу. Жабу черную, жабу сильную, жабу жильную, ражильную из черных бровей, из ушей и из ноздрей, и из буйной головы. Которы слова переговорены, которы не договорены, которы не заучены, которы сам не понял, будьте, мои слова, крепки и емки. Тем моим словам ключ в море, замок в роте отныне и до веку. Аминь.

729. От скулы

На море – хатка, у той хатке – бабка, у той бабки – медзвежа голова, а у той голове и шумиць, и болиць, и гориць. Нехай у моей (имя) не болиць, не шумиць, не гориць. На море, па леску три дзевицы гуляли, скулу к себе вzywали. Скула, скула, входзи сюда с косцей, с мошчей, с румяной криви, с белого целы. Ты по косцях не ходзи, крови не бели, идзи ты в плацье у грушье. Аминь.

730. От зглазу

Первым разом, лучшим часом Господу Богу помоляся, Пречистой Божьей Матери поклоняся. Стань ты мне, Господи, на помощь, на радость. Заря-зарница, красная девица, всему свету помочница, помоги мне уговаривать урок-приговор подумный, потешный, поспешный, посланный, женский, мужской, старческий, хлопечий. На горе, на красоте стояла груша. Под той грушей Мать Пречистая от одного Отца, от одной Матери. Она ничем не зоведовала, только рабу божьему (имя) урок-приговор выговаривала и ссылала на крутые горы, на нищие лозы. Там твое гулянье-буянье, легкое вздыхание, рабу божьему (имя) денек работать, ноченьку спать и урока-приговора не знать и не отрекаться ни исходом, ни молодиком, ни ясным солнцем. Аминь.

*Запісана ў в. Церабаў
ад Пітэль Матроны Сцяпанаўны, 1925 г.н.,
студэнткай Яновіч М. (2003 г.)*

Рагачоўскі раён

731. Ад зглазу

Устану раненька, памынюсь беленька, Госпаду Богу памалюсь, к Арадскаму калодцу пайду, гдзе Ісус Хрыстос умываўся, светлай рызай ушываўся, з-пад мужчынскага калпака, з-пад бабскага чапца, з-пад русай касы.

Узяць трэба свяцоную воду, змяшаць яе з прастай вадой і даць выпіць таму, каго зглазілі.

732. Ад залатніка

Залатнічок-панічок, хлапяцкі, дзявоцкі, падуманы, прыгавораны, стань, залатнічок, на месце ў залатым крэсце. Па жывату не хадзі, сэрца не тамі, стань, як мамка радзіла, штоб залатнічок на месца паставіла. Амін.

733. Ад рожы

Первым разам, добрым часам Госпаду Богу памалюсь, святой Прачыстай пакланюсь. Зара-зараніца, божая памашніца, прыступіце, памагіце загаварыць ад рожы. Шла Божая Маці чэраз гару, несла тры пучка. Первы – выпаў, второй – свяў, трэці – прапаў. І ты, рожа, прападзі і па целу не хадзі, штоб не гарэла, не свярбела і назад сцірывалась. Не я гавару, Гасподзь Бог гаворыць. Амін.

Запісана ў в. Востраў

ад Шышкевіч Вольгі Пятроўны, 1938 г.н.

(нарадзілася ў в. Смольнае Рагачоўскага р-на),

*студэнтамі Лапаціным А., Бельскай К., Андрэевой А., Хадаровіч К.,
Кандакавай Н., Ражковай В. (2003 г.)*

734. Ад зубнога болю

Свет-месяц па небу лятал, адамавых дзетак відал. У адамавых дзяцей ні зубы, ні губы ні мазжэлі. Так бы ў рабы божай (імя) ні зубы, ні губы ні мазжэлі атныне да веку вякоў. Амін.

Выйти вечером, повернуться к младу месяцу или утром, когда еще месяц виден, и читать заговор. При чтении заговора тремя пальцами делают круг по часовой стрелке вокруг зубов. Ходит три дня подряд.

735. Ад каўтуна

Сілы нябесныя, чаша брачная, ісцелі, Панцелеймон, сваім дарам раба божага (імя). Амін.

Берут тупой нож и начинают рубить воздух у головы больного и проговаривают наговор три раза в полночь.

736. Ад ліхаманкі

Радзілся Бог, праславілся Бог, крэст ваздрузілся і сатана свя-
зался. Зара-зараніца, красная дзявіца, ізбаў раба божыя (імя) ад ма-
тухі, ад знабухі, ад ліхарадкі, ад Марыі Ірадаўны і ад всех дванацца-
ці дзявіц-трасавіц.

737. Ад лішая

Стрыгун-лішай, жыць не мяшай. Падзі на лешага, на пса лахма-
тага, на ката ўсатага, на лес сухой, на аўраг пустой. Там табе раздолье,
там табе прыволье, сайдзі с раба божага (імя) атныне і да веку. Амінь.

Мизинцем чертят вокруг лишая и проговаривают слова.

Запісана ў в. Званец

ад Сазура Надзеі Паўлаўны, 1944 г.н.

738. Ад зубнога болю

Месячык маладзенькі, ты ў моры купаўся і нам паказаўся. Нам
з табою не піць, не гуляць. Хай (на імя назваць) у цябе зубы не ба-
ляць.

739. Ад рожы

Ты, рожа белая і чорная, і жоўтая, калючая, балючая і ветра-
ная, і вадзяная, і ледзяная, і дажджавая, буравая, снеговая і прыду-
маная, і прыгаданая, і прыдзіўная, і прышчыльная, і мужчынская, і
жаночая, і дзявоцкая, і хлопоцкая, і кацячая, і сабачая, і дзіцячая, і
ўдавіна, і ўдаўцоў выгаварваю, загаварваю (па імені назваць хвора-
га).

*Пагладжу тры разы рукой па рожы. Господу Богу памалюся
і выгаварваю.*

740. Ад іспуга

Каб па (імя хворага) касцях не хадзіла, касцей не ламіла,
сэрца не таміла, галоўкі не кружыла, не шчымела, не балела,
навечна каб не мела. На сінім моры-акіяне стаяла святліца, у той
святліцы жылі тры красныя дзявіцы. Адна – тонка прала, другая –
звонка ткала, трэцяя – тры балезні ўнімала.

Запісана ў в. Перадавая (раней Засценак Дуброва)

ад Царык Ніны Мікалаеўны, 1932 г.н.

(нарадзілася ў в. Крыўка Рагачоўскага р-на),

“На моры-акіяне, на востраве Буяне...” (лекавыя замовы Гомельшчыны)

*студэнтамі Лапаціным А., Бельскай К., Андрэвай, А., Хадаровіч К.,
Кандакавай Н., Разжковай В. (2003 г.)*

Рэчыцкі раён

741. От боли в сердце

Возьмите яйцо и аккуратно через небольшое отверстие удалите из него белок, налейте туда кисель, взятый с помин, и заройте под деревом, не дающим цветов и плодов по своему возрасту, но которое должно со временем давать и цветы, и плоды. Зарывайте очень бережно, чтобы не поломать яйцо, и читайте наговор:

— Хороню я сердечные коли и боли, быть им в земельной неволе с этого часа, с моего наказа. Пусть яйцо гниёт, а рабы (имя) сердцу болеть не даёт. Кто это яйцо разобьёт, тот мою хворь на себя заберёт. Аминь.

После этого три месяца нельзя есть яйца.

742. От насморка

Не жжёт, не течет, не свербит, не болит! Аминь.

743. От психоза

Подливают больному, чтобы не знал, нашептанную воду, взятую из трех домов. Так девять вечеров подряд. Делают это тому, кто истериками и психозом изводит всю семью. Если верно все сделать, псих в человеке осядет, и он будет спокойным:

— Не гремит гром земной, и ты, сердце раба (имя), не ной! Не стони и не кричи. — Рыба молчит? — Молчит. — И ты, раб (имя), молчи. Осядь, злость, как песок в воде. Будь, раб (имя), спокоен всегда и везде. Господи Иисусе Христе, помилуй его. Аминь, аминь, аминь.

744. От истерик

Если человек истеричен, всё у него на нервах, то можно его время от времени поить заговоренной водой. Ещё ему надо вытираться полотенцем, на котором до этого уснула живая рыба. Характер человека после этого очень меняется, но надо делать это три раза в год:

— Как рыба молчит, так и раб (имя) не кричит. Святой Савва, помоги, рабу (имя) язык завяжи. Аминь.

745. Снять колдовство

Замеряют рост больного шерстяной ниткой, затем сматывают нитку в клубок. После этого клубок нужно сжечь белой церковной свечой со словами:

– Как эту шерсть с козла сняли, в нитки направили, в клубок сматывали, так с раба божьего (имя) порчу клубком взяла, огнём сожгла. Аминь, аминь, аминь. Кто колдовать заново начнёт, тот на себя дым шерстяной заберёт. Аминь.

746. От нервных срывов

Если жена или мать, или кто-то еще терпит от скандалов психов и просит помощь, то намочите святой водой рубахи нервного человека, наговорите и повесьте сушиться на улицу, а когда высохнет, дайте надеть, чтобы был смирным. Наговор такой:

– Река не плещет, звезда не блещет, луна не качается, раб (имя) не въездается: не ворчит, не кричит, руками не махает, душа его отдыхает, злобы не знает. Спи, сон, в дверях, в окнах, в стенах. Спи тихо, нету лиха и психа. Аминь, аминь, аминь.

747. Подлечить нервы

При помощи этой молитвы можно успокоить нервную систему. Человек постепенно начинает меньше психовать, становится добрее, легче характером, спокойнее обращается с окружающими.

Переплавьте церковные свечи в железной кружке, чтобы было примерно половина поллитровой кружки. Посадите человека так, чтобы кружка с воском и чашка были над его головой, лицо повернуто к двери. Лейте воск в воду и говорите:

– Как в церкви-матушке воск со свечи льётся, так душа раба (имя) бесовскому злу не даётся. Как стоит в церкви престол, не шатается, не плачет, не ругается, на людей не бросается, так и ты, раб (имя), будь тих и спокоен. Господь велик!

*Записана ў г. Рэчыца
ад Пятачэнка Зінаіды Нічыпараўны, 1917 г.н.
(нарадзілася ў в. Перасвятое Рэчыцкага р-на),
студэнтам Цярэнцьевым Зм. (2003 г.)*

748. От кровотечения

Отче наш...

Ишла баба каменна с каменную детиною, с каменную палицею через каменны мост. Баба упала, и кровь у (имя) перестала.

749. От болезни сердца

Во имя Отца и Сына и Святого Духа. Аминь. Еду за море да красные девицы, на бумажные перины, тамо мертвые наши веселятся. Сердца у них не болят, не шипят, ни о чем не тоскуют, и тако бы у раба божьего (имя) сердце не болело, не щипало, ни о чем не тужило. Сколь скоро и борзо у раба божьего (имя) сердечная болезнь-тоска излечится во веки веков. Аминь. Ради Пречистой твоей Матери, Господи Иисусе Христе, ты был на кресте, муки терпел, на материнские муки глядел. Ради своих и её мук исцели раба божьего (имя). С того часу, с твоего наказу пошли сердцу раба божьего покой да здравие. Во имя Отца и Сына и Святого Духа. Аминь.

Молитва “Отче наш”.

750. Молитва Иисусу Христу от порчи

Господи Иисусе Христе, Сыне Божий, огради нас святыми твоими ангелами и молитвами, Пречистыя Владычицы нашей Богородицы и Приснодевы Марии силою честного и животворящего Креста, святого архистрипа божия Михаила и прочих небесных сил, бесплотных святого пророка и Предтечи Крестителя господня Иоана Богослова, священномученика Киприана и мученицы Иустины, святителя Николая, архиепископа Мир Ликийских Чудотворца, Светителя Никиты Новгородского, преподобных Сергия и Никона игуменов Радонежских, преподобного Серафима Саровского чудотворца, святых мучениц Веры, Надежды, Любви и матери их Софьи, святых и праведных Богоотец Иокима и Анны и всех святых твоих помощи нам, недостойным (имя), избави нас от всех навет вражних, от всякого зла, колдовства, волшебства, чародейства и лукавых человек, да не возмогут они причинить нам никоего зла. Господи, светом твоего сияния сохрани нас на утро, на день, на вечер, на сон грядущий и силою благодати твоея отврати и удали всякия злыя нечестия, действуемые по научению диавола. Кто думал и делал, верни их зло обратно в преисподнюю. Яко твое есть царство и сила, и слава Отца и Сына и Святаго Духа.

“Отче наш”.

751. Узвiх

Тры, шэсць, дзевяць раз чытаць “Отче наш”. Хрысцянін бальное месца мезенцам правай рукі і плююць, пагладзіць нажом хворае месца і тройчы ўтаркнуць у сучок у сцяне:

– Прашу Госпада Бога, Духа Святога, Мацеры Прачыстай. Прыступіцеся, памажыце, станьце (імя) на помач. У чыстым полі стаіць краватка трасявана, малявана. На ёй сядзіць красная пані. Яна не ўмее лёну ні шыць, ні мыць, ні ткаць, ні браць, ні бяліць, толькі ўмее (імя) звiх гаварыць, сустаўку з сустаўкай састаўляць і шкуркай зацягваць. Ху, не мой дух – Гасподні. У чыстым полечку ехаў Божачка на сiвенькім конічку. Конь спатыкнуўся, звiх звiхнуўся. Конічак устаў – звiх на стан устаў, костачка ў костачку, сустаўка ў сустаўку, жылачка к жылачцы, цела к целу, мяса к мясу. Як сухому дубу ў лесе не раскідацца, так звiху не атрымацца.

752. Удар

Отче наш...

Першым разам, добрым часам. У полі стаіць святліца. У той святліцы тры сястрыцы. Адна – тонка прала, другая – громка ткала, трэцяя – бела бяліла і ўдар гаварыла. Удар Купрын, удар ударыўся, хвалі Бога, што не задавнiўся, стралі не ўстраляй, сужылак не пацягвай. Госпадзі, пасабі, памажы, у жоўтым пяску не сушы ні паўгадзiнкі, ні паўчасiнкі, ні паўмiнуткі. Мой душок лёгенькі, згiнь, удар, скоранька. Першым разам, лепшым часам малюся я Богу, пакланюся, Мацi Божая, будзь у помачы рабу божаму (імя) удар угаварываць. Удар угавараю, на сiне мора пасылаю. На сiнім моры, на белым каменi там сядзела чатыры сястрыцы. Яны нiчога не парабляюць, толькі ўдары ўгаварываюць з касцей, з машчэй, з гарачай кравi, з жоўтай касцi. Тут табе не стаяць, гэтаму падзiўку не стаяць, яго нада атагнаць. Я – з словам, а Божая Мацi – у помач. Дую, здуваю, з раба божага (імя) падзiў зганяю.

753. От геморроя

Безымянным пальцем касаться геморроя и 3 р. читать, сплевывая через левое плечо:

– На море, на океане, на острове Буяне там стоит древний дуб. На том дубу сидит птица эра. Полети на нарывные места раба божьего (имя). Расклевай их, расклевай, своих деток рассылай за быстрые реки, за крутые горы, за темные леса. Там лежит гнилая колода. Отнеси и положи там. Во веки веков, аминь.

754. Сглаз

Отче наш...

Першым разам, божым часам Госпаду Богу памалюсь, Прачыстай Мацерi пакланюсь і ўсiм святым апосталам кiеўскiм і пячорскiм, сонцу краснаму, месяцу яснаму. Было ў мясечка тры брат-

цы: адзін – зоры спатухае, другі – свет адсветае, трэці – урокі знімае з раба божага (імя) з буйнай галавы, з рацівага сэрца, з русых кос, з жоўтых касцей, з ясных вачэй, з белага ліца. Дух на цябе, усе ліх з цябе.

755. Рожа на ноге

Зажечь паклю, взять нож и соскребать три раза три дня:

– Шел Бог через свинной лог и нес три рожи. Одна – сохнет, другая – вянет, третья – с тела сгоняет. Рожа-роженица, красная девица, не ходи по белым ногам, по синим жилам, не делай ран на белых ногах, не делай ран на синих жилах. Я – словом, а Бог – помощью.

756. Рожа на лице

Три дня:

– Господи Иисус Христос, Святая Богородица, я вас прошу, помогите. Рожа колючая, рожа свербучая, выступи с раба божьего (имя) с костей, с мощей, иди на болото, там ты коли, там ты гори и красножу, и моложу давай. Я тебя уговариваю. Уходи вон, а здесь, у раба божьего (имя), не коли, не гори, ломоту не давай.

757. Скула

Первым разом, другим часом Господу Богу помолюсь, всем святым поклонюсь. Все святые, станьте мне на помощь рабу божьему (имя) скулу говорить, выговаривать пристречную, присланную, придумную, приговорную. Скула-скулица, красная девица, ходила ты полями, болотами, по нищих лозах, колоды смывала, коренни згрызала. Я тебе говорю-выговарю. Иди туда, где певни не поют, собаки не брешут, там тебе коровати тесовые, подушки пуховые, столы засланные, кубки наливанные. Там тебе пить, гулять и в коровати лежать, и в лице не стоять. Господь – с помощью.

*Запісана ў г. Рэчыца
ад Кушнар Тамары Міхайлаўны, 1960 г.н.,
(замовы ёй перадала маці)
студэнткай Сафронавай І. (з сшытка)*

758. Ад крыксы

Першым разам, добрым часам Госпаду Богу памалюся, Матцы Прачыстай пакланюся. Матка Божая, святая, стань жа мне на помач, рабу божаму, младзенцу, крыксы гаварыці. Зоры-зараніцы, красныя дзявіцы, вазьміце вы крыксы-начніцы і бацькавы, і маткіны, і дзявоцкія, і парабоцкія, і жаласныя, і карысныя, і ўцешныя, і пасмешныя, і светавыя, і заравыя. І вам, зорачкі, –

на стаянне, а рабу божаю, младзенцу, – на здароўе, вам, зорачкі, – пасвяціці, а рабу божаю, младзенцу, – паспаці.

759. Ад шалу

Устану я рана-раненька, умыюся бела-бяленька, узыйду на крутую гару, зірну пад ясную зару. Там стаіць дзедзька-лябедзька, стары, барадаты. Дзедзька-лябедзька, унімай свайго сабаку-кусаку, круцяку і вярцяку. Укусіў ён раба божага. Вынімай шал з касцей, з машчэй, з чорных печаней, з сініх жыл, з гаручай крыві і буйнай галавы. Каб у раба божага косці не ламіла, гаручае крыві не марыла, ясных вачэй не круціла.

760. Ад лішай

Іду я ў гумно і бяру палову, і свінням мяшаю. А ты, лішай, рабу божаю не мяшай і выхадзі з яго із касцей, із мажджэй, із ясных вачэй, із гарачай крыві, із чыстага цела і карэння не пускай. І здымала цябе Матар Божая духам сваім, і ссылала цябе на мхі і на балаты, і на дзікія лозы. Там яны гуляюць і сталы засцілаюць, і ўсіх лішаёў дажыдаюць: і красных, і белых, і купленых, і коленых, і падзіўных, і прастудных, і пасмешных, і ветраных, і вадзяных, і знаючых, і нязнаючых. І, чур, цябе, хрышчонага, нараджонага.

*Запісана ў в. Холмеч
ад Кумашовай Марыі Іванаўны, 1920 г.н.,
студэнткай Івановай Т.*

Светлагорскі раён

761. Оберег от выкидыша

Читают при угрожающем состоянии на тёплое молоко и пьют его:

– Присвятая Богородица, укрепи. Звезда на небе, вода в реке, плод крепок во мне. Во имя Отца и Сына и Святаго Духа. Аминь.

762. На астму (для детей)

Нужно подвесить 12 яиц по разным местам, там, где меньше народу. При этом нужно говорить:

– Как яйцо в курицу назад не войдет, так у раба (имя) эта болезнь пройдет. Задыхайся, рыба, задыхайся, ворон, задыхайся, слепой кот, а у раба (имя) задых пройдет. Слова мои крепки. Аминь, аминь, аминь.

763. От заикания для мужчины

Взять прут мужского дерева (дуба, клёна, тополя и т.д.), на-чертить на земле Соломонову звезду (шестиконечную), очертить вокруг нее круг. Водить по кругу больного и говорить:

– Шесть, а не пять, пять, а не четыре, четыре, а не три, черт с языка сотри. – С раба (имя) взял? – Взял. – На свой забрал? Аминь.

764. От заикания для женщины

В женский день (среду, пятницу, субботу), чтобы не было долгов ни у лечащего, ни у больного, а также месячных, читают в полдень, завязывая на ленте узлы:

– Двенадцать чертей-братей, завяжите и заберите с языка рабы (имя) то, чем она заикалась, с тем она и рассталась. Каждому черту, его языку по одному узелку. Аминь, аминь, аминь.

765. От заикания для ребенка

Дают ребенку пить теплое молоко ложками. На каждую из ложек читают заговор (день лечения среда):

– Собака лежала, кошка прибежала и все слизала. Ты, пес, не скули, а ты, кошка, заberi, а ты, (имя), чисто говори. Аминь, аминь, аминь.

766. Заговорить боль в печени

Встать так, чтобы ваша тень была перед вами. Смотреть чуть вперед, над головой тени, и говорить три раза:

– Как ты, тень моя, впереди, так ты, боль моя, позади. Как нет тебя, тень, у мертвого, так и нет у меня боли у живота. Аминь.

767. На благополучные роды и счастье ребенка

Под темными сводами, темными водами челнок качается. Кому плыть в челноке – не нами решается. Кого пошлет Богородица, тот у рабы божией (имя) и родится. Помолю Богородицу сжалиться, в добрый час пусть ребенок явится и во здравии мать останется. Аминь.

Читать заговор нужно в комнате роженицы, куда никто не войдет, сидя при этом на табурете. Вокруг поставить и зажечь нечетное количество свечей. Заговор может читать как сама будущая мама, так и кто-то, кто желает ей добра (читающий также должен находиться в окружении свечей).

*Запісана ў в. Асташкавічы
ад Клешчанка Кацярыны Сцяпанаўны, 1925 г.н.,
студэнткай Клешчанка Н.*

768. Ад зубнога болю

Гавораць пры нараджэнні маладзіка:

- Месяц, месяц, дзе ты быў?
- На том свеце.
- Што ты бачыў?
- Людзей живых і мёртвых.
- Што ж, у іх зубы баляць?
- Не, не баляць, не шчымяць, знямеўшы ляжаць.
- Дык каб у раба божага (імя) не балелі, не шчымелі, знямеўшы ляжалі.

Пры гэтым тры разы плюнуць у стору. Перад тым, як заговорваць, трэба сказаць:

- Месяц, табе вострыя рага, а міне поўныя хлебам закрама, табе – на стаянне, міне – на здароўе.

769. Ад зубнога болю

Бярэца вугалёк.

- Агнявое – на агонь, ветраное – на вецер, вадзяное – на воду.

Прыгаворваюць:

- Маладзік малады, твой рог залаты. Быў ты на небе?
- Быў.
- Баляць там зубы?
- Не.
- Ніхай не баляць і мае.

Зоры-зарніцы, божыя памочніцы. Памагалі вы Богу, памажыце і мне. Ніхай не баляць зубы ў міне.

770. Ад крывацёку

Перад тым, як заговорваць, патрэбна сарваць любую траву, не гледзячы, дый сказаць пры гэтым:

– Трава, якую не садзілі дый не сеялі, споўні божае вяленне.

Гэтую траву патрэбна прыкласці да таго месца, дзе ідзе кроў.

771. Ад крывацёку

Стану я, раб божы (імя), бласлаўлясі, перахрысцясі, з хаты дзвярыма, з двара варотамі, у чыстае поле за вароты. У чыстым полі стаіць свят акіян-камень, на святым акіян-камні сядзіць красна дзевіца з шаўковаю ніткаю, рану зашывае дый кроў заговорвае ў раба божага (імя), дый каб не было ні вопухалю, ні болю, тым маім добрым словам ключ і замок атныні і да веку. Амінь.

772. Начніца

Каб вылячыцца ад начніцы, патрэбна скласці ногі і начарціць крыж на падошвах ног абгарэлай спічкаю, гаворачы пры гэтым:

– Арыды і Марыды, Арыды і Макарыды, уйміці, умовіці ў раба божага (імя) начніцу, каб яе век не было і яна не чапала век па веку і атныні да веку. Будзь, маі словы, крэпкія і заговорачыя. Ва імя Айца і Сына і Святога Духа.

773. Начніца

Можна насіць дзіця па ганку, калі вячэрня зара, і тры разы прыговорваць:

– Зара-зараніца, забяры бяссонніцу, бегамонніцу, а нам дай сон-угамон.

774. Грыжа

Стану я, раба (імя), бласлаўлясі, пайду, перакрысцясі, у паўночную старану, да мора-акіяна. У моры-акіяне ляжыць камень. На тым камяні дом стаіць. Папрашу я, рабу (імя), здароўечка, ад грыжы-хваробы, ад грызоты, ад ламоты. Бяжыць рэчка вогніная, праз вогніную рэку – калінавы масток, па гэтаму масту ідзе стары чалавек, а ў руках нясе залатое блюдзечка, срэбнае пёрышка, што ў рабы

(імя) семдзесят жылак, семдзесят костачак, семдзесят сустаўчыкаў.
Ні балі і ні ламі, і ні выкідвай ні на канцы, ні на ветцы ніколі.

Запісана ў в. Васілёўка

ад Зязюлі Валянціны Лявонаўны, 1928 г.н.

775. Ад ячменю

Госпадзі, благаславі. Сонца – на запад, дзень – на ісход, сучок на глазу – на ізвод. Сам прападзе, як чело* пачарнее. Ключ і замок словам маім.

* чело – *вусце печы.*

776. Ад валасня

Ва імя Айца і Сына і Святага Духа. Волас ты, волас, выйдзі на ржаны колас з раба божага (імя) ці на пепеліцу, ці на цёплу вадзіцу.

777. Ад крывацёку

Едзе кузнец на мора на карай лошадзі, лошадзь кара – кроў стала. Кроў-яравіца, красна дзевіца, паіграла, пашуціла, на белам камушку нітка абарвіся, кроў у раба божага (імя), уйміся.

778. Ад звіху

Станавы сустаў, стань на свой стан са ўсіх касцей, са ўсіх ма-роў, са ўсіх жылаў, са ўсіх пажылкаў, з буйнай касці, з краснай кро-ві, з раба божага (імя).

779. Ад грыжы

Стану я, благаславясь, і пайду, перакрысцясь, на акіян-мора. На нём плавае гогаль* марскі. Ён не мае ні сіняй, ні краснай опухалі, ні хамута**. Там паўзе рак марскі, ён не мае ні сіняй, ні краснай опухалі, ні хамута. Там ляжыць мярцвец, ён не мае ні сіняй, ні краснай опухалі, ні хамута. Там сядзіць певень, ён не мае ні сіняй, ні краснай опухалі, ні хамута.

* *гогаль – пціца сямейства вуціных.*

** *хамут – грудная хвароба, одышка.*

Запісана ў в. Печышчы

ад Кемень Надзеі Платонаўны, 1925 г.н.,

студэнткай Новікавай Ю. (2003 г.)

780. Ад усякіх пакасцей

Гаварыць на ваду, каторой умываюцца ў поўнач:

– Божая вада, смой, спалашчы дзяла ведуноў, врагоў, супаста-таў, ерэцікаў, знахарэй хітрых, слюні коней, злых людзей. Абярэ-

гам будзь ад усякай пакасці. Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь.

781. Ад болі ў спіне

Біць венікам у бані і гаварыць:

– Не рваць, не ламаць, а сваё здароўе ў чорта забіраць. Амінь.

782. Ад курынай слепаты

Стаць тварам на ўсход сонца і чытаць тры дні падрад:

– Сумеркі і палусумеркі, падзакатны час і час вячэрні, света бела не лішайце. Як сава ноччу глядзіць да ўсё відзіць, так і раба божая (імя) усё відзела. Амінь.

783. Ад скулы

Скула-сумніца, галаўня-галаўніца, чорная-чарніца, красная дзявіца, я ж цябе ўгаворваю прыстрэчную, урочную, я з цябе жыдкасць выцягваю, я цябе ссылаю на ніцыя лозы, на паповы дворцы. На паповых дворцах сталы засцілаю, кубкі наліваю, там табе піцenne і ядзенне, мякка спаць, лёгка ўстаць і (імя) спакаення даваць. Як мой дух лёгка ідзе, штоб так (імя) на помач становілася.

*Запісана ў в. Прыстарань
ад Дземідзенка Соф'і Трафімаўны.*

784. Ад цяжкай хваробы

Чытаць раніцай і пасля захаду сонца:

– Раба баляшчая, начамі не спяшчая, калені прыкланіла. Ізбавіцеля прасіла. Ты, боль-хвароба, ідзі ад майго парога падальшэ на дарогу. Ад каго, балезнь, прыйшла, к таму і ідзі. Штоб віноўнаму не маглось, не елась, не пілось, не спалось. Няхай віноўны ў порчы так жа страдае, сілу слова атныне і наvekі к рабе (імя) пацярае. Амінь.

785. Каб палепшыць зрок

Трэба ноччу ўмыцца з бочкі, а потым прагаварыць словы:

– Госпадзь Уседзяржыцель неба і зямлі. Глаза мае прымай і зрэнія адкрый. Благаславі. Амінь.

*Запісана ў в. Прыстарань
ад Хулуп Соф'і Максімаўны.*

786. Ад крывацёку

Марына, Марына па садочку хадзіла, красачкі рвала.
Красачка завяла, кроў перастала.

Тры разы.

787. Ад удара

Ляцеў воран. Сеў воран на варота, на жалезныя яйца. Як ворану жалезныя яйцы не праламаць, так рабу божаму (імя) удару не быць.

Тры разы.

788. Ад рожы

Швэнта Марыя, прашаю рожу, упрашаю, угавараю, на сіне мора ссылаю, сінязор з чырвонай крыві, з рыжага мяса, з жоўтага мозга, з белай касці, з румянага ліца.

Дунуць на бальное месца і сплюнуць убок.

789. Ад іспугу

Ляцеў салавейка. Сеў салавейка на стаўбе. Хоча салавейка на стаўбе гняздзечка віць, дзетачак вадзіць. Як салавейку на стаўбе гняздзечка не віць, дзетак не вадзіць, так іспугу-прыгавору не быць.

790. Ад жывата

Прашу Госпада Бога, ранняя зарніцы, балот палюшніцы. Ты, зара-зарыца, Бога памошніца. Прашу цябе, малю цябе, стань ты ў помач (імя) крышчонай, раджонай залатніка на месца станаўляці. Добры чалавеча, прашу цябе, малю цябе, стань ты на мясцечка, на залатое крылечка. Там табе піценне, ядзенне і лёгкае злячэнне. Не ап'ятруйся ні маладніком, ні век вяком.

791. Ад п'янства

Пі, раб божы (імя), гарэлку, не напівайся, Госпада Бога, Ісуса Хрыста не забывайся. Ісус Хрыстос з неба нарадзіўся, сам не ўпівай і нам не давай. Ішоў Ісус Хрыстос дарогай доўгаю і нёс тры свечкі. Як гэтым свечкам не загарацца, так рабу божаму (імя) не напівацца. Каб рабу божаму (імя) гарэлка была горка, як бальному колка. Вадой халоднай раб божы (імя) вымывайся і з горам прашайся. Амінь.

792. Ад падучай хваробы

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся. Прачыста Маці прыступала, на помачы стаяла, помачы давала. Ты ходзішча-пераходзішча, не сядзі, костачак не ламі, салодкага мяса не смакчы, чырвонай крыві не разжыгай ні ў маладзіку, ні ў трэцяку. (Імя) паехаў на вяселле зваці. Як гэтаму ходзішчу-пераходзішчу на вяселлі не бываці, так гэтаму гору, так гэтай бядзе, падучай хваробе, не знаці. Не памінайся, гора і бяда, ні ў маладзіку, ні ў трэцяку, ні пад поўню, ні на сходзе. Прыехала да (імя) два госці, адзін – бедны, другі – багаты. Багатага сажаюць за стол, а беднага кідаюць пад стол. Багатага частуюць мядамі-вінамі, а беднага закідаюць чорнымі штанамі.

793. Ад спёку

Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь. Серада, пятніца, а паміж імі чацвер. Акіян-мора, змый агонь, знімі боль, гной, знімі ўсё з апёкам з раба божага (імя). Крэпкая боль, крэпкі ажог, але мае словы крапчэй крэпкага. Амінь.

*Запісана ў в. Чэрнін
ад Кароль Ніны Емяльянаўны, 1930 г.н.,
Вежнавец Таццяны Андрэеўны, 1923 г.н.,
студэнткай Каваленка Л. (2003 г.)*

Хойніцкі раён

794. Ад ляку

Пасадзіць хворага тварам да іконы, да сябе спіною. Перахрысціцца. Прачытаць малітву “Отча наш”. Звярнуцца да Бога і прасіць дапамогі. Перахрысціць хворага над галавой і шаптаць:

– Первым разочкам, добрым часочкам. Вялікая зара-
заранічка, хвораму памочнічка, стань на помач, на ратунак, на
радасць. Як на небе мясячка станавіўся, станавіся, кроў. Калеснік
калесніка сустракае, немач адсякае. Дарогай шлі Пётр, Павел, Ілля,
сустракаюць Прачыстую Маці. Яны ў яе пытаюць: – Ох, Маці, мая
Маці, чым мы гэту будзем балезнь пакрываці? – Будзем жа мы
закрываці чорнай рызай. Накрывалі, к сабе пераход любімага ліха
прызывалі, чорнай рызай пакрывалі любімае, радзімае, спужанае,
зляканае, аручае, пяручае, ветранае, вадзяное, падзіўнае, пагляднае,
пасмешнае, прыгаворнае, намоўнае, з агня, з ветра, з вады, у раба
божага не быць, па касці не хадзіць, косці не ламіць, сэрца не
таміць, жылак не марыць, вочак не цямніць, галовачкі агнём не
паліць, у вобмарак не ўвадзіць. Пакуль ты хадзіла, гуляла, буяла,
пакуль раба божая Кацярына прыступала, уходзіла, угаворвала, вы-
сылала з жыл, з паджыл, з кагцей, з чуткіх вушэй, з чырвонай
крыві, з жоўтай касці, з буйнай галавы, з румянага твару, з русага
валаска, з шчырага сэрца, з белага цельца. Дасць Бог час добры,
любі мой дух лёгкі.

*Калі гаварыць гэтыя словы, то спыняцца тры разы і пляваць
праз левое, потым правое плячо і хрысціцца. Пасля замовы прачы-
таць “Отчэ наш”. Пасля малітвы ўзяць ваду, над якой 3 разы пра-
чытаць “Отчэ наш”. Даць выпіць дзіцяці перад сном.*

*Запісана ў г. Хойнікі
ад Саковіч Веры Антонаўны, 1940 г.н.,
студэнткай Неўмяржыцкай А.*

795. Ад крывацёку

Чытаюць “Отчэ наш”, малітву “Верую”.

На гары Ззяння стаіць стол, за сталом сядзяць тры дзявіцы.
Госпаду Богу вышываюць шоўкам пеляніцу. Шоўка не стала, а
кроў у раба божага (імя) перастала. Амінь, амінь, амінь.

*Чытаюць замову тры разы, патрэбна перахрысціцца тому,
на каго чытаюць замову, а потым дунуць і плюнуць праз левое пля-
чо тры разы.*

796. Ад крывацёку

На моры, на акіяне, на востраве на Буяне ляжыць бел-гаруч камень Алатыр, на тым камені Алатыры сядзіць красна дзявіца, швяя-масцярыца, трымае іголку булатную, удзявае нітку шаўковую, руда-жоўтую, зашывае раны крывавыя. Загаварыла я раба (імя) ад парэзу. Булат, прэч, адстань, а ты, кроў, цячы перастань.

797. Ад удару

У полі стаіць груша, каля грушы прастол. На прастоле сядзяць тры сястрычкі. Адна лён церла, другая мяла, трэцяя ўдар выганяла. У раба божага (імя) па касцям не хадзіць, касці не ламаць. Амінь.

Замову паўтараць па дзевяць разоў тры дні надрад.

798. Ад удару

Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай пакланюся, ад удару загаварыць дапамажыце. Удар-удар, выйдзі з касці малой ды вялікай, з суставаў і з ліца. Тут удару не бываць, белай касці не ламаць, краснай крыві не сушыць, сіняй жылы не пароць, ад болі вызваліць, здароўем раба божага (імя) надзяліць. Амінь.

Паўтараць замову тры разы.

899. Ад зубнога болю

Ва імя Атца і Сына і Святога Духа, амінь. Стану я, раб божы (імя), да ўсхода сонца, стану, благаслаўлюся і пайду, перахрышчуся. Выйду ў чыстае поле, у шырокае раздолле. У чыстым полі, у шырокім раздоллі ляжыць белы камень Латыр. Пад тым белым камянем ляжыць убогі Лазар. То я, раб божы (імя), спытаю ўбогага Лазара: – Не баляць ці ў цябе зубы, не шчыпле ці шчокі, не ломіць касці? І адказ трымае ўбогі Лазар: – Не баляць у мяне зубы, не шчыпле шчокі, не ломіць касці. Так бы ў мяне, раба божага (імя), не балелі бы зубы, не шчыпалі бы шчокі, не ламіла бы касці ўдзень пры сонцы, ноччу пры месяцы, на ранішняй зары, на вячэрняй зары, на ўсяк дзень, на ўсякую гадзіну, на ўсяк час. Тым маім славам будзь ключом і замком. Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Амінь.

800. Ад рожы

Прачытаць малітву “Отчэ наш” тры разы, а потым чытаць замову:

– Ішоў Спасіцель па лузе і знайшоў тры ружы. Адна ружа ста-
яла, другая – завяла, а трэцяя – зусім прапала. І ты, рожа, прападзі
ад рабы божай (імя) храшчонай, народжанай, малітвеннай з жылаў,
з мазжыл, з касці, з суставаў, з пазванкоў. Жылы вялікія, жылы ма-
ленькія, рожа, выклікаю ва зялёныя лугі, глыбокія моры, у густыя
лясы, у шырокія палі, у далёкія краі, дзе людзі не ходзяць, дзе
месяц не свеціць і сонца не грэе. Ва імя Атца і Сына і Святога Духа
і ныве і прысна і ва веці вякоў. Амінь.

*Нагаварваць на ваду. Гэтую ваду піць і змачваць хворыя мес-
цы.*

801. Ад ліхаманкі

Устану я, раб божы (імя), благаслаўлюся, пайду, перахрышчу-
ся, з дзвярэй у дзверы, з варот у вароты, пад усходнюю старану, у
чыста поле, к акіяну-мору, на свет божы востраў. На гэтым востра-
ве ляжыць Алтар-камень, а на камяні стаіць Мацер Прачыстая Ба-
гародзіца, просіць і моліць бесперапынна Госпада Ісуса Хрыста аб
нас грэшных (імя). Прашу і маю, Прачыстая Божая Мацер, шчыра
сваімі горкімі слязьмі заступіся за мяне, раба божага (імя), адгані
злую ліхаманку за трыдзевяць зямель, у трыдзесьтае пустое царст-
ва, адгані і адвядзі ад мяне, божага чалавека (імя). Ключ – у моры,
язык – у роце.

802. Ад спуду

Ва імя Атца і Сына і Святога Духа. Госпадзі Ісусе Хрысце,
Госпадзі, благаславі. Матухна вадзіца-царыца, выходзіш ты з падзя-
мелля, мыеш пні, карчы, жоўтыя пяскі, крутыя берагі, змый з
младзенца (імя) усе хіткі, прыткі, хваробы, шупеціцы, спуды, пера-
палохі ад бабкі-самакруткі, ад дзеўкі-пуставалоскі, чорнаму, рудо-
му, чырвонаму. Чырвонаму ў адно вока – солі, у другое – пяску. Па-
бегайце, спуды, перапалохі, хіткі, прыткі, хваробы ў гразі тапучай, у
балоце зыбучым застаньцеся. Атрыне на вякі, атрыне да века.
Амінь.

Запісана ў г. Хойнікі

ад Еўжэнка Любові Аляксандраўны, 1930 г.н.

*(нарадзілася ў в. Настолле (злілася з г. Хойнікі) Хойніцкага р-на),
студэнткай Шкурко Т.*

803. Замаўляць кроў

Ішла баба гарою, несла глэк з вадою, спатыкнулася, упала,
глэк разбіла, ваду разліла, у (Ганны) кроў суняла.

*Калі ета шапталі, то бралі і сыпалі з-пад правой нагі пясок на ра-
ну.*

*Запісана ў в. Клівы
ад Жыгера Ганны Нікіфараўны, 1922 г.н.,
студэнткамі Максімчык А., Дыба Г., Сухой Ю. (2003 г.)*

804. Ад звіху, удару, прыстрэку

Госпаду Богу памалюся, святым божым прыпадобнікам пакла-
нюся. Ты, звіх, ты, удар, ты, прыстрэк, ты нечайна ўступай, цела не
раздзірай, здароўя не адбірай, гарачку ўтушай, крыві не змярай, сэр-
ца не астанаўляй, косць на косць настаўляй, пухліны не пускай. Бо-
жа Маць па сінему мору хадзіла, свайго сына з мёртвых будзіла: –
Уставай, сыноч, годзі спаць. Хадзем, сыноч, сустаў пастаўляць. –
Рад бы я, маці, ісці сустаў пастаўляці. Мяне Бог не адпускаў, штоб
гэты сустаў без мяне на места стаў. Як мёртвым не ўставаць, так гэ-
тай касці цэлай бываць. Звіх угавараю, калючыя, балючыя болі суні-
маю. Амінь.

Трэба сплюнуць і здуць праз левое плячо тры разы.

805. Ад залатніка

Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся. За-
латнічку, залатнічку, божы памачнічку, стань на сваім месцячку, на
залатым крэслечку. Амінь.

Гаворачы замову, трэба падцягваць разам і жывот.

*Запісана ў в. Малішаў
ад Сушчанка Марыі Іванаўны, 1937 г.н.*

806. Ад хвароб

*Мне мама ўсё лячыла. Я нічога не ведаю. Яна хацела ўсё доч-
кам перадаці. Яны не хацелі пераймаці, бо не хацелі, штоб скоро
померла. Удар, прыстрэк гаварыла. Усе бажэственнае. Дзяцей
багата лячыла. Адна маладзіца даўным-даўно балела, яна тожа
спугалася. Ляжала тут жа, бальніца ў нас была. Ну дык яна
прыйшла, а там саседка работала санітаркай. Вот яна прысаве-
тавала і прывяла яе к маме. Дзень лячыла. “Як даўно”, – кажа.
“Бабка, даўно”, – кажа та. Яна кажа: “Мая маладзічка, ад трох
раз не поправіцца. Тут нада дзевяць раз”. І вот яна пахадзіла,
паляжала ў бальніцы, яна дзевяць раз пахадзіла, выпісалася і
пайшла дадому.*

*Запісана ў в. Партызанская (раней Аўрамаўская)
ад Сапковіч Лідзій Канстанцінаўны, 1918 г.н.,
студэнткамі Нямковіч А., Зайцавай А., Новікавай І. (2003 г.)*

807. Ад крывацёку

Ішлі тры калекі цераз быстрыя рэкі, секлі, рубалі, кроў замаўлялі, розу садзілі. Роза прынялася, кроў сунялася.

808. Ад крывацёку

Стань, кроў, уранні, як вада ў Іардане, кагда крысцілі Іісуса Хрыста.
Сказаць трэба тры разы, а патам сказаць “Амін”.

Запісана ў в. Слабажанка

(раней Княжыца, Княжацкая Слабада)

ад Корбіт Вольгі Іванаўны, 1914 г.н.,

студэнткамі Шамонінай В., Валодзькінай Н., Тукуновай Н. (2003 г.)

Замовы ў нас называлі шэпты, а хто іх ізнаў, называлі бабкамі-шаптухамі. Прамаўляліся яны, калі трэба было людзям, вась тады і прамаўляліся. Няважна ў які час. Вось толькі венерычаскія балезні лячылі на маладзік. І калі гаворыш замову, абязцельна нада хрысціцца. Лячыць людзей нада перад іконай з запаленай свечкай. Таксама нужна браць іконку чалавеку, які лечыцца, каб ён прасіў Бога прасціць яго за свае грахі. Нарадкі шкодзілі людзям, а ўсе астальныя памагалі замовы.

Каб лячыць людзей, нужна гаварыць замовы на парадку – ад “Отча наш” да “Дзетскай балезні”. Первыя сем замоў гавораць па тры разы (“Отча наш”, “Нарадка-порча”, “След-нарадка”, “Ад ворагаў (на соль)”, “З урокаў”, “Зляк-спуг” і “Удар”). Калі обнаружыла не тое ў якой-небудзь з етых первых замоў, тады яе (у якой адчула) яшчэ тры разы гаворыш, і так покуль не будзе чыста ў ёй. Прашаптала етыя замовы, а астальныя гаворыш па аднаму разу (“Малітва-яд (лячыць на кроў)”, “Малітва-вужаў яд (лячыць печань, жэлудак, почки)”, “Вецер-прастуда (лячыць бронхі, лёгкія)”, “Залатнік”, “Галаўная боль”, “Грызь, параліч, звіх”, “Скула-залатуха”, “Скула-рожа”, “Дзетская балезнь”), каб паглядзець, што нужна лячыць. Калі ж найшла балезнь з етых замоў, тады гаворыш (на якой найшла) яе яшчэ тры разы, і так пакуль не вылечыш. Інагда прыходзіць такі бальны чалавек, што без сіл устае, усю энергію траціш. Но людзям жа памагаю, таму ўсіх лячу.

809. Отче наш (пачынальная)

Отче наш, иже еси на небеси, да светится имя твое, да придет царствие твое, да будет воля твоя как на небеси, так и на земле. Хлеб наш насущный дай же нам днесь, да прости нам грехи наши,

как и прощаем мы должникам нашим, не введи нас во искушение, да избави нас от лукавого. Встречай нас, Господи, навучай нас, Господи, и возрадуй нас, Господи, зашли нам счастья и здоровья, и радость на долгие годы нашей жизни. Яко есть твое царство и сила, и слава и во веки веков. Аминь.

810. Нарадка-порча (тры раза)

Господу Богу помалюся, святой Прачистой Матері божай поклонюся і зорам-зораніцам, всем божым помочніцам. Помогіце выговаріваці нарядку-поддзелку ў (імя). На ціхом море, на акіяне, на острове Буяне стоіт вяз, под тым вязом лежыт белы камень, на том камне сідзіт Баба Яга. Она не ўмеет ні піць, ні есць, ні ткаць, ні прасць, ні вышываць, только ў рабы божэй (імя) поддзелку выговаріваць. На ціхом море, на акіяне, на острове Буяне стоіт церков-собор, дробным маком обсеена, жэлезнымі шыпамі обгорожэна. Прілетал к етай церкві змей-лютар і змея-лютаріха, хочуць жэлезныя шыпы поломаць, золотой крест із церкві зняць, прескурай понюхаці і людзінье покушаць. Сіла апостолов не дапускала золотой крест сняць і рабу божую (імя) укусіць. Маць Прачистая по сінему морю ходзіла, по чістому полю бродзіла, рабе божай (імя) здоровье носіла. І я Господа Бога прошу: прідзіце, пріступіце к рабе божэй (імя) выговаріваць нарядку-поддзелку, подуманную, подцешную, подстрелёную, следную, встрешную, подкладную, знаюшчую і незнаюшчую. Все святыя празднікі, все святыя апостолы, святой Міколай, станьце к рабе божай (імя) на помощч выговаріваць нарядку-поддзелку. Ціхонько, лёгонько, прілюбі мой дух скоренько. Амінь, амінь, амінь.

811. След-нарадка (тры раза)

Господу Богу помалюся, святой Прачистой Матері поклонюся. Пріступіце, помогіце к (імя) след уговараць. Ранняя зара-зараніца, всему свету помочніца, помогіце мне, Господзі, лечіць у (імя) след. Бегла речка з востока на восток, над той речкой стоіт дуб на трінаццать галюк. Змея-чаравніца, на етом дубе цебе ні галюк, ні коренья не перешчітаць і лісцья не оборваць, так у (імя) следа не взяць, в сінем море не вскідаць, под мертвеца не подкладаць і ветром не распыляць. Цебе, змея-колдовніца, у лесе всей дзічі не перешчітаць, на сучке шэрсці не перечісціць, так у (імя) следа не браць, под мертвеца не подкладываць. На свіначцы, на корове, на коне, на овечке, на козачцы шэрсці не перасчітаць, так цебе, змея-чаравніца, на небо не

взлетаць, ясных звёзд не знімаць, у трох царствах, у трох государствах тебе не взлетаць, із трох морей тебе воды не сліваці, і сінего дна тебе не відаці, так тебе, змея-колдовніца, так тебе, змея-чаравніца, следа ў (імя) не браць, на Сіянскую гору не взлетаць. На Сіянскай горе стоіт собор-цэрква, на собор-цэркву не ходзіць, суманастыя трубы не браць. Толькі сам Міхаіл-ангел возьмёт суманастую трубу і затрубіт, тогда ўсе жывыя і мёртвыя пойдут на страшны суд, так і (імя) следа не браць і под мертвеца не подкладаць. Я вынімаю след із-под мертвеца, із-под кірпіча ветром. Я вынімаю золотым пером із (імя) головы, із серца. Я вынімаю із жоўтой косці, із красной крыві, із жыл, із поджыл, гореночная, віловая, ветраная, водзяная, семечная, сесчаная. Вынімаю золотым пером. І ныве Отца і Сына і Святаго Духа. Амінь, амінь, амінь.

812. Ад врагоў (тры раза) (на соль)

Господзі Ісусе Хрысце, Сыне Божы, отградзі (імя) светлым і твоімі ангеламі і молітвой Прачістай Мацеры, сілою честнаго і жывотворяшчаго твоего креста святаго Архістраціга, божьёго Міхаіла і всех апостолов. Свеціцель-отче Міколай, велікій чудотворец, светлымі твоімі молітвамі сохрани (імя) от злых людей, от нападзеній. Преподобный отче Серафім і светлые праведные Ісаак і Анна, і все святыя на небе, ізбавьце рабу божаю (імя) от всякіх вражых налетов, от всякаго зла, колдовства, чароўства, і от лукавых людзей. Да не возмогуць оні прічыніць рабе божай (імя) нікакаго зла. Господзі, святом твоею сняція, сохрани рабу божаю (імя) на ўтро, на дзень, на вечер, на сон грядущі, сілою твоею благодаці отврати і ўдалі всякіе злыя нечесці. І хто думал і дзелаў по наўчэнню дьявола, верні ім іх зло обратно во преісподнюю. Яко твое есць царство і сіла Отца і Сына і Святаго Духа. Амінь, амінь, амінь.

813. 3 урокаў (тры раза)

Первым разом, гасподнім часом Господу Богу помалюся, Господа Бога попрошу. Встань, Господзі, да помошчі. Умоўляю, угава-раю, подуманна, пагаданна, прістречное, подзлячное, подсмешное, с косцей, с можжей, с очей, з белого цела, з румянога ліца, з жоўтой косці, з горячай крыві, з (імя) головы, з живота. Ехаў Ісус Хрыстос через каліновы мост, каліну ломаў, (імя) прістрек уговараў.

Прістрек-прістреча, божы чөлөвеча, по косці не ходзі, косці не ломі, ідзі на сіне море, там тебе пітаніе, еданіе і лучшыя спачуванія, а тут тебе не стояць, жоўтой косці не ломаць, гарачей крыві не разліваць.

814. Зляк-спуг (тры раза)

Господу Богу помалюся, Святой Прачістай Мацеры пакланюся. Пріступіце, помогіце к (імя) зляк угавараць На сінем море престол стоіт, на престоле кніжкі лежат, за кніжкамі свечі горят, за свечамі Ісус Хрыстос і сам Господ стоіт. Прішла к ему Прачіста божа Мацер і ангелочкі. Ангелочкі, ідзіце к (імя) рождзённай, малітвенны зляк уговараць, огонь потушыць. Тры злякі, тры огні ўговораю, зляк уклінаю. Жоўтой косці, чірвоной крыві, румянога цела, зляку не стояць, косці не ломаць, крыві не разліваць, з божай (імя) не вкушчаць. Ідзіце вы, зляк, на ніцые болота, на густыя. Я – з словам, Господ – з помошчью, святы дзень (дзень недзелі), стань прі помошці. Пріступіце, помогіце все божыя ўгоднікі мне на славу, а (імя) на помошч. Амін, амін, амін.

815. Удар (тры раза)

Господу Богу помалюся, святой Прачістай Дзеве пакланюся. Пріступіце, помогіце к (імя) удар угавараць. Просвяці, Оцц Мікола-чудотворец небесный, як людзяммагаў, так і нам поможы. Пресвятая Марія, Мацер Божа, ехала на асляняці с тріма свечамі, с тріма проскурамі. З асляняці оседлала і раны оглядала, водамі промывала, свечамі засыпала і ядресць унімала, і ўдар гаворіла: – Як комар укусіў, так і ўдар зажыў. Я – з словам, Господ – з помошчью. Пріступіце, помогіце все божыя ўгоднікі мне на славу, а (імя) на помошч. Амін, амін, амін.

816. Малітва-яд (лячыць крыв)

Первым разам, добрым часам Господу Богу помалюся, божай Мацеры пакланюся, всем святым на белом свеце. Зорі-зорніцы, божыя помочніцы, пріступіце, помогіце к (імя) яд угавараці. На море лежыт камень, на том камні стоіт дуб, на том дубе 12 кокотов. Между цех кокотов гнездзечко, у том гнездзечку лежыт гадзюк пловіца. Даволі тебе лежачь – пора вставаць, своїх попличніц ушчуваць. Не будзеце ўшчуваць, буду я вас громом-бліскавіцею корміць. Угавараць і ўмоўляць, домовую, гноевую, корову, карявую,

болотняную, водзяную, борцевую, подцінную, лесовую, пешчаную, боровую. У чістым поле стоіт явар, на том яваре седзіт бегла, под тую беглу под’езжае Архангел Міхаіл на зорном коне.

817. Малітва-вужаў яд (1 раз)
(лячыць жалудак, печень, почки)

На сінем море, на акіяне стоіт дуб, под тым дубам кроваць стоіт, на той кроваці перыны лежаць, на тых перынах трі гада лежат. Первы – вуж Даніла, другая гадзюка – Маріна, треці – слівень-гад. Ты, гад Даніла, вынімай свае жало із (імя), а ты, гадзюка Маріна, вынімай свой зуб із (імя), а ты, слівень-гад, вынімай свой яд із (імя), а не будзеце вынімаць, будет на вас святой Міхаіл жалобу подаваць, будзеце вас асіновымі однолеткамі на мелкіе кускі рубіць і ў огонь бросаць. Амін, амін, амін.

818. Вецер-прастуда (1 раз)
(лячыць бронхі, лёгкія)

От 12 свят: первое – Рождество Хрістова, другое – Новый год, трецье – Крещенье, четвёртое – Встреченье, пятое – Благовешченье, шестое – Пасха, седзьмое – Мікола, восьмое – Троица, дзевятое – Петро, дзесятое – Спас, одзіннацатое – Прачіста Ёспеніе, двенацатое – Прачіста чесный крест. Выговаріваю вецер-віхрян, бурян. Ціхі вецер выговаріваю із рук, із ног, із всех суставоў, із белага цела, штоб голова не болела. Выговаріваю із рук, із ног, із всех суставоў, із мізінного пальца.

819. Залатнік (1 раз)

Господу Богу помалюся, Прачістай Мацері і Богу поклонюся. Прачіста Мацерь божа, прідзі на помошч ко мне, поможы мне (імя) ратаваці, залатнік на место восстонавліваці. А ты, залатнік, не ходзі до косці і живота не ломі, ідзі на сінее море, там цебе место, там ты разгуляешся і (імя) не ўславляйся. Я – словам, Господ – помошчыю. Пріступіце, помогіце (*тры раза*).

820. Головная боль (1 раз)

Святый пророк, господні Кресціцель Іоанна, велік ты перед Богом і многое можэш попросіць у него, поэтому, пріподаю, молю цебя, Кресціцель Хрістов, услыш страждушчую голоўную боль у

(імя), облегчі і ўцішы недуг, і ўтолі скорбь у (імя), освобождаю от боли, і исцели её. Да прославил себя і Бога во веки веков. Амінь, амінь, амінь.

821. Грызь, параліч, звіх (1 раз)

Господу Богу помалюся, святой Прачистой Божай Матері поклонюся і зорам-зараніцам, всем божым помошніцам. Пріступіце, поможыце і к рабе божай (імя) грызь, параліч, ізвіх уговаріце. Ехав Ісус Хрыстос на Сіянскую гору на вороном коне, на золотом седле, на шолковом шнуре. Как тому вороному коню шэлковой травы не с'едаць, сільной росы не співаць, так у рабы божай (імя) грызі, паралічу і звіху не бываць, сустаў на сустаў наставляць, на жылы кровь наліваць, сонцем не пекці, лістом не трепетаць, угору не сто-яць і опухалі не гнаць. Амінь, амінь, амінь.

822. Скула-залатуха (1 раз)

Господу Богу помалюся, Святой Прачистой Матері поклонюся. Пріступіце, помогіце к (імя) скулу ўговараці. Добры дзень (еслі дзень і т.д.) тебе, скула-скуліца, красная пані-дзевіца, праворна малышка, калючая, балючая, прістречная, переходная, із сырой землі, із воды, із буйного ветра, із губ, із зуб, із языка, із очей, із головы, із румяного целя я тебя ўговараю, умоўляю, на сінее море отправляю. Скула-скуліца, красная пані-дзевіца, белу-беляву, чорну-черняву, скулу-брушніцу, скулу-чарніцу, скулу-памяніцу, скулу муравую, скулу ніцу, скулу сыпучу, скулу нарэвану, скулу пузыркавану, скулу разсыпану, скулу-залатуху. Всех я вас отсылаю на ніцые лозы, на белыя берёзы, на зелёные кусты. Там зерняткам зрабіцеся, на дробны мак разсыпіцеся. Пра-чіста Маці будзетмагаці і (імя) помошч даваці. Пріступіце, поможыце, усе божыя святыя ўгоднікі. Я – словам, Господ – с помошчью. Амінь, амінь, амінь.

823. Скула-рожы (1 раз)

Господу Богу помалюся, святой Матері поклонюся, усе свя-тые на белом свеце, пріступіце, поможыце к (імя) рожу ўговараці. Рожа прігожа, годзі тебе тут стояці, животом косці ломаці, по крові ходзіці. Я тебя ўговараю, умоўляю. Ідзі ты, скула-скуліца, по всему свету крестёному. Я тебя ўговараю, скула-скуліца, красная пані-дзевіца. Ідзі ж ты с косцей, з можчей, із жыл, із поджыл, ідзі ты на сінее море, да не возвращайся. Там тебе кубкі наліваныя, стулкі подставленные. Пейце, гуляйце і (імя) помошч давайце, і

(імя) пакідайце. Прачістай Божай Мадері поклонюся, Прачіста Божа Мадерь будзетмагаці і (імя) помашч даваці. Амінь, амінь, амінь.

824. Дзецкая болезнь (1 раз) (заклучная ў лячэбным сеансе)

Господу Богу помалюся, Святой Прачістай Мадері божай поклонюся. Все зоры-зарніцы, все божыя памочніцы, прыступіце, помогіце мне дзецкую балезнь у (імя) уговараці. Скула-скуліца, ламуча, балюча, чарнуча, прыбыўшы, отбыўшы, ты же тогда стояла, косць ломала, по суставам ходзіла, кровь зажыгала. Цепер я цебя отсылаю на сухіе лозы, на белыя берёзы, на зелёныя кусты, на сінее море, а на том сінем море сухі бэз, як жа бэзу не развівацца, так і горечку ў (імя) не пояўляцца. Прачістай Мадері ўракнюся, Прачіста Мадерь будзетмагаці і (імя) помашч даваці. Во веки веков. Амінь, амінь, амінь.

825. Начніцы (дзіцячая замова)

Начніцы-сестрыцы, даю вам работу: проса тоўчыце, мак счытайце, мак счытайце, а моего дзіцяці не чапайце (два *раза*). Даю вам 12 верацён. Позаўчора пралі, а вчера моталі, а цяпер тчыце, прімыкайце, мойго дзіцяці не чапайце, нехай яно спіць, прысыпае, пусць цела набірае.

826. От ліхорадкі

Господу Богу помалюся, Прачистой Мадері Божэй поклонюся і всем святым на белом свеце. Пріступіце, помогіце к (імя) ліхорадку ўговараці. Шло 70 жэншчін – босые, косые, косматые. – Отче Ораме, пошлі сына Ісака і дух мой святой. Ісак, бері меч і отрубі ім всем головы, штобы оні не вредзілі рабу божьему (імя). – Святой Ісак, не рубі нас. Мы не будзем вредзіць рабу божьему (імя). Мы пойдзём за высокія горы, за дзікія лозы, за сінее море. Там будзем жыць і рабу божьему (імя) не будзем вредзіць. Амінь.

827. Кровь замоўляць

Лецел ворон через сінее море с золотой іглою і шолкавой ніткай. Золотой іглою раны зашывал, вопуху не пускал, кровь замоўлял.

828. Зубы лечіць

Месяц в небе, покойнік в зямле, камень у моры на дне. Як станут етыя тры асобы мёд-віно піць, тады начнут у (імя) зубы балець.

Молодзік молодой, у тебя рог золотой, ты по небу ходиш, мёртвых бачиш. У их зубы не болят, чтобы і ў меня, рабы божай (імя), зубы не болелі.

Тры раза.

829. Молитва от пьянства

Во имя Отца и Сына и Святого Духа. Аминь. Хмель и вино, отступитесь от раба божьего (имя) в тёмные леса, где люди не ходят и кони не бродят, и птицы не летают. Во имя Отца и Сына и Святого Духа (*2 раза*). Хмель и вино, выходите на быструю воду, по которой люди не ездят, от раба божьего (имя) отступитесь. Хмель и вино, пойдите на буйные ветры, что по дальности ходят. Во имя Отца и Сына и Святого Духа (*2 раза*). Привяжитесь к лихому человеку, который на (имя) лихо думает, к тому привяжитесь, который добра не сделает, а от раба божьего (имя) навеки отвяжитесь. Во имя Отца и Сына и Святого Духа. Аминь.

*Запісана ў в. Клімаўка Гомельскага р-на
ад Мятліцкай Васілісы Васільеўны, 1939 г.н.
(раней пражывала ў г. Хойнікі),
студэнткай Рубан К. (2003 г.)
(з сшытка)*

Чачэрскі раён

830. Ад зубнога болю

- Маладзік маладой, у цябе рог залатой. Ці быў ты на тым свеце?
- Быў.
- Ці бачыў жывых і мёртвых?
- Бачыў.
- Ці баляць у іх губы, зубы, дзясны-красны?
- Не, не баляць.
- Штоб у рабы божыя (імя) не балелі ні губы, ні зубы, ні дзясны-красны. Амін. Амін. Амін.

831. Ад усіх хвароб

Соль-саяніца, соль-вуляніца. Расла ты на марах, на бальшых азярах. Не баялась ты ўзімку марозу, і ўлетку жары. Дак не бойся і ты, раб божы (імя), ні ўроку, ні прыгавору ні мужскога, ні жэнскага, ні дзявоцкага, ні хлапечага. Амін. Амін. Амін.

*Запісана ў в. Бабічы
ад Покусавай Паліны Барысаўны, 1923 г.н.,
студэнткай Цепляковай Л.*

832. Замова ад нарадкі

На алінай гары, на сібірскай зямлі стаіць цэркаў на 12 галоў, на 12 вратоў, на 12 вакон, на 12 дзвярэй, на 12 замкоў, на 12 ключэй. Хто ў гэтай цэркві? Гасподзь Бог, гасподняя місія, кніжку чытае, із (імя) нячысты дух выганяе із нутры, із жывата, із касцей, із мышц, із буйнай галавы, із шчырага сэрца, із краві гарачай, із усіх жыл, каб (імя) была жыва. Настасія-Радасія, станьце вы на помашч і сам Гасподзь Бог, дай сваіх галубей. В дзень ляціце, зерне не збірайце, ляціце вы к (імя), сведку-нарадку жалезнымі кіпцюрамі выклёвайце, залатымі крыламі вымахвайце із нутры, із жывата, із касцей, із мышц, із буйнай галавы, із румянага ліца, із ласнага языка, із шчырага сэрца, із белага цельца, із чырвонай краві, із мяккай сярдзіны, із усіх жыл. Нясіце ту сведку-нарадку на мхі, на балоты, на цёмныя лясы, на сінія моры. Як камню Латуру навек не всплываць, так у (імя) в дварэ, в доме ведзьмакам не бываць. Выгаварываю і вымаліваю. З таго дня, з таго часу, з той мінутой стань у (імя) все здароўя на места, как Ісус Хрыстос стоял у краста ў крэсла. Гасподзь са мной, прылюбі дух мой. Не сама з сабой гаварыла, а Госпада Бога прасіла. Маё слова – божы дух. Амін.

Запісана ў в. Бацвінава

ад Філіпенка Яўгеніі Лаўрэнцьеўны, 1926 г.н.,
студэнткай Макеевай А.

833. Ад скулы

Первым разам, гасподнім часам Госпаду Богу памалюся і ўсім святым апосталам прыкланюся. Памажы мне, Госпадзі, выгавараць скулу-скуліцу, белую бялуху, сінюю сінюгу, скулу валавянную, скулу каўтунную, скулу-цемянніцу, скулу-грэшніцу, радавую, начную, хрэставую, веніцавую, каршаніцу, наружніцу, жабніцу, разасніцу, патайніцу. І ссылаю я вас, дзе людзі не ходзяць, сабакі не брэшуць, петухі не пяюць і рабе божай (імя) помачы даюць. У лесе на шырокай паляне сама Мацер Гасподняя цябе, скулу, заклікала, на кут сахарны, на мёд салодкі. Раскаціся ты макавым зернем. Не мой дух, гасподні.

834. Ад дзяцінца

На далёкім полі, на далёкім полі стаіць дуб сухі-прасухі на дванаццаць какатоў, на дванаццаць каранёў. Пад тымі каранямі стаіць гроб. У грабу ляжыць мярцвец-чарнец. Там спускаецца з небеса сам Гасподзь Бог на залатой калясцы. Па далёкім полі раз'язджаецца, дзяцінцаў, сухотнікаў, ламотнікаў сабірае, у залатыя каляскі складае, к гробу падважае. Як наляцелі мелкія пташкі, дзюбкамі, кагцямі з залатых калясак бралі, у гроб клалі, жоўтым пяском прысыпалі. Як тым касцям з гроба не ўставаць, так у бальнога (імя) безбытніка, сухотніка, ламотніка не бываць, галоўкі яго не круціць і вочак яго не паліць, гаручыя крыві не разыгрываць. Як таму сухому-прасухому дубу не распухаць, так у бальнога сухотніка, ламотніка не бываць дзяцінцы. Галоўкі яго не круціць, вачэй яго не паліць, крыві яго не разыгрываць. Дай, Госпадзі, час добры, дай, Госпадзі, час лёгкі, прымі мой дух лёгкі, дай, Госпадзі, помач.

835. Ад чорнай балезні, ад прыпадку

Первым разам, гасподнім часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры прыкланюся і ўсім святым апосталам. На Сіянскай гарэ, на святой зямле, на шаўковай траве стаяў гасподні храм на дванаццаць святых глаў, за дванаццаццю прастоламі. Як чорнай балезні тут не стаяць, з дванаццаццю ў руках не дзяржаць, дванаццаць евангелій не чытаць, дванаццаць херуімаў не скаваць, так у раба божага (імя) прыпадку не бываць, па касцях не хадзіць, касцей не ламіць, сэрца не знабіць, галаву жарам не ламіць, рук і ног не таміць. Датуль ты, чорнае ліха, стаяла, у раба божага (імя) косці ламіла, сэрца знабіла, галаву жарам паліла, рукі і ногі таміла, пакуль раб божы (імя) не ўпрасіў, не ўламіў, не ўгаварыў. Я, раб божы (імя), цябе

ўпрашываю, умаляю не сваім духам, а гасподнім словам, нябеснымі духамі. Ва веці вякоў. Амінь. Не мой дух, Гасподні.

836. Ад нарадкі

Госпаду Богу памалюся, Матцы Прачыстай пакланюся. Маць Прачыстая, стань ка мне на помач, Ісус Хрыстос – на ратунак. Выйду я на сіня мора, на сінім моры – залатая качка, у той залатой качцы сядзіць чорная вутка. Пад той чорнай вуткай ляжыць чорнае яйцо. Прыходзіла Маць Прачыстая з залатымі ключамі. У правую руку залатыя ключы брала, карабюгу атамкала, чорнае яйцо брала, разбівала, у чорнае мора кідала, у рабы божыя (імя) нарадку атнімала, у чорнае мора кідала. На сінім моры востраў, і на тым востраве ляжаў камень Алатыр, на тым камні стаяла царква-сабор. У той царкве было тры падпаповічы, яны стаялі, евангелію чыталі, у рабы божай (імя) нарадку атнімалі, у чорнае мора кідалі. Рассердзіўся сам Гасподзь на чарадзеініцу, на чарадзеяніка, спусціўся з нябёс. Тры святых з трыма мячамі на кусках мяса рассякалі, на штыкі сажалі, рабе божай (імя) помачы давалі. На мой час, на мой прыгавор дай, Бог, час добры, прымі мой дух лёгкі, дай, Гасподзь, рабе божай (імя) помач. Амінь.

837. Ад сліўня (слепня)

Первым разам, гасподнім часам Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры прыкланюся і ўсім святым апосталам. Не сама я сабой, Гасподзь Бог са мной, Прачыстая Мацер перада мной і поле сіні, і слівень белы, вынімай свой яры зуб, пахучае жала. Не выніміш, то буду я прасіць Міхаіла-архангела, і будзе цябе Міхаіл-архангел біць жалезным кнутом і нашле на цябе тучу грамавую, тучу каменную, і ён цябе выб’е агнём, выпале твой народ, выведзе і ўсю тваю сілу.

Гаварыць на вадзе тры разы.

838. Ад цеменніка

Госпаду Богу памалюся, святой Мацеры прыкланюся. Угавараю цемянны зуб пад гэты дуб цесовы і бакавы, і гарлавы. Як тому дубу на корні не стаяць, расткоў не пускаць, так рабу-бажэственніку цеменніка не бываць. Ой, ты, дубя-дубя, не возьмеш цемяннога зуба, карэння пакапаю. Як возьмет цемянную яму, то карэнне пакапаю і цемянную яму, і азалачу. Цякла рака з-пад дуба Сыбота, вымывала жоўтае карэнне, жоўтае каменне, сіняе краменне. Тут штоб

перамывацца, пяском перасыпацца, у раба божага (імя) цемянніка не атражацца. Мой дух ціхенькі, лёгенькі, дай, Госпадзі, помач.

839. Ад грыжы

Первым разам, гасподнім часам Госпаду Богу памалюся, святой Прачыстай Мацеры прыкланюся і ўсім святым апосталам. Стань жа ка мне на помашч. Як гэтаму дрэву на корні не стаяць, веткамі не махаць, пташкамі не шчабятаяць, так у гэтага раба божага (імя) грызі не бушаваць, на лары не ляжаць, бакоў не закладаць, к сэрцу не прылягаць, не паланіць касцей, не пушыць, не ламіць, жарам не паліць. Датуль жа ты, грызь, у гэтага раба божага (імя) па касцях хадзіла, косці ламіла, жылы жарам паліла пакуль цябе не ўмаліла, ухадзіла, угаварыла назад ты вараціся, на сваё месца становіся. Ёсць на свеце тры царыка. Адзін царык – дуб на полі, другі царык – ясны месяц, трэці – камень на моры. Як гэтым царыкам у кучу не схадзіцца, за цясовыя сталы не садзіцца, вінных чар не наліваці, адзін аднаго па бацюшку не ўзываці, так у гэтага раба божага не бушаваць, па касцях не хадзіць, касцей не ламіць, жыл не таміць, крыві не паліць, бакоў не закладаць, к сэрцу не прылягаць, на ларі не ляжаць. Датуль жа ты, грызь, у (імя) па касцях хадзіла, косці ламіла, бунтавала, пакуль я цябе не ўмаліла і ўхадзіла ж, я цябе ўмаліла, ухадзіла, угаварыла. Назад вараціся на сваё месца, становіся на моўную, прыгаворную, насыльную, ветраную, датуль жа ты ў (імя) бушавала, дакуль я цябе не ўмаляла, ні ўхадзіла, ні ўгаварыла, я ж цябе ўмаліла, выслала ў поле, на шырокую паляну, там твае браты і сёстры гуляюць, цябе заклікаюць на куст сахарны, на мёд салодкі, сталы засцілаюць, кубкі наліваюць, цябе заклінаюць. Там цябе ўцешаць, на шаўковых травах калыхацца, у раба божага (імя) схода мінавацца, маладзіком не атражацца. Ты, грыжа-грызнішча, казіная барадзішча, укушу-перакушу. Не мой дух, Гасподні.

*Запісана ў в. Бяляеўка
ад Сілкінай Ганны Герасімаўны, 1932 г.н.,
студэнткай Кавалёвай В.*

840. Ад дзіцячага

На чыстым полі, на прыволлі стаяў дуб на дванаццаць какатоў. На тым дубе сядзела дванаццаць вараноў. Самі чорныя, дзюбы чорныя, когці чорныя. Вараны вы мае, вараны, дзюбкамі выбірайце, когцямі выдзірайце на сем лет, на весь век бытніка, бязбытніка, сухотніка (імя) заклінайце. Каб па касці не хадзіць,

касці не ламіць, шчырага сэрца не знабіць, краснай крыві не паліць. І ціхенька, лёгенька, прылюбі ты мой дух скорынька.

841. Ад дзіцячага

На чыстым полі, на прыволлі стаяў камень, на нём сядзеў старынькі дзедзька, кашляў, пляваў, бытніка, бязбытніка, сухотніка (імя) заклінаў. Каб па касці не хадзіць, касці не ламіць, шчырага сэрца не знабіць, краснай крыві не паліць. І ціхенька, лёгенька, прылюбі ты мой дух скорынька.

842. Ад дзіцячага

На чыстым полі, на прыволлі стаяў дуб, пад тым дубам стаяў гроб, у тым грабу ляжаў мярцвяк. Як таму мерцвяку з гроба не ўставаць, так у (імя) бытніка, бязбытніка, сухотніка не бываць. Каб па касці не хадзіць, касці не ламіць, шчырага сэрца не знабіць, краснай крыві не паліць. І ціхенька, лёгенька, прылюбі ты мой дух скорынька.

843. Ад нарадкі

На дуі, на буі стаяла цэрква-сабор жалезным тынам абгароджаная. Прышла змея Плітар, хоча жалезны тын паламаць, залаты з цэрквы хрэст зняць, царскія варота адчыніць, праскуркі наесца, ладану нанюхацца, свечы патушыць, усіх апосталаў укусіць. Не скусаць, а на помач даваць ад нарадкі. Бярыце свой нож у кулак, ідзіце на кума краваць, грудзі разразаць, кроў праліваць, (імя) помачы даваць. Не скусаць, а на помач даваць ад нарадкі.

844. Ад пужання

Ці табе з улёку, ці табе з уроку, ці табе з ядзення, ці табе з курэння. Курачае, сабачае, коньскае, кароўскае, авечае, чалавечае, курынае, птушынае, мышынае, кацінае. Ідзі ж ты, пужанне, на сіняе мора. На сінім моры стаіць прыстол. Маць Прачыстая к прыстолу прыступала, у рабы божай (імя) урокі-улёкі вынімала. Ідзі ж ты, пужанне, у цёмныя лясы, у шчырыя бары. Там табе Маць Прачыстая ўрокі-улёкі, пужанне ў (імя) унеслі.

845. Ад прычча

Вымаўляю болі прыччага, выгаварую падумнае, пагаднае, страшнае, смешнае, жаноцкае, дзявоцкае, парабоцкае, сіняглазае, белаглазае, чорнаглазае, касаглазае. І не сама сабой, Прачыстай Святой. Шла Маць Прачыстая па чыстаму полю, па калінавым масту. Несла тры нажы. Нажамі прачырсала, свечамі пражыгала, у рабы божай

(імя) болі вынімала: калючае, балючае, смешнае, падумнае, пагаднае. Выгаваруя з касцей, з машчэй, сырых печаней, із жыл, з пажыл, з усіх пальчыкаў, з усіх мелкіх сустаўчыкаў. Па касці не хадзіць, касці не ламіць, шчырага сэрца не знабіць, краснай крыві не паліць. Выгаваруя і бацькава, і маткіна, і дзедава, і бабіна, і блізкіх сусед, і далніх сусед, і дзядзькава, і цёткіна. І ціхенька, лёгенька, прылюбі ты мой дух скорынька.

846. Замова

Первым (другім, трэцім) разам, божым часам наперад Госпаду Богу памалюся, Прысвятой Мацеры Божай пакланюся і ўсім святым апосталам, гэтаму дзянёчку (вечарку) святой (дзень нядзелі). Памажы мне, Господзі, первым (другім, трэцім) разам ад (...) гаварыць.

*Запісана ў в. Добрынь
ад Калачовой Зінаіды Трыфанаўны, 1914 г.н.,
студэнткай Харытонавай А.*

847. Ад пужання

Зара-зараніца, гасподняя памачніца, стань, Бог, на помач. Шоў Бог па жалезнаму масту, пад тым мосцікам стаіць гроб, а ў тым гробіку мятвец, як мертвяцу не ўставаць, так у рабы божай пужання не бываць. Урочнае, прадумнае, прыгаворнае, дзявоцкае, хлопоцкае. З касцей, з печаней, з буйнай галавы помачы даю.

848. Ад звіху

Ехаў Юра на буланым кані па сіняму мору. Збірае кошчы к кашчам, моршчы к маршчам, ізвіх унімаю. Паддзельнае, дзявоцкае, хлопоцкае, жаноцкае. З касцей, з машчэй, з буйнай галавы боль, звіх унімаю.

849. Ад рожы

Ішоў Бог і нёс тры цвета. Адзін – іссох, другі – ізвял, а трэці – так прапал. Угаварваю рожу ўрошную, прадумную, прыгаворную сыйсці з вачэй.

850. Ад грыжы

Хадзіла Маць Прачыстая па палям, па лугам. Збірала цвяты ад грыжы. Грызла зубамі, нажом заразала і як етай палцы ліста не пускаць, так у рабы божай грыжы не бываць.

851. Ад прытча

На моры стаіць дуб. На том дубу сядзяць тры дзявіцы. Не ткалі, не пралі, яны не ткуць, не прадуць, толькі чорным шолкам вышываюць, жыла к жыле састаўляюць, рабе божай Марыі боль і прытча вымаўляюць.

852. Ад патайніка

Стаіць залаты мосцік, над тым мосцікам стаіць гроб, у том грабу ляжыць мятвец. Як тому мертвяцу із гроба не ўставаць, так у раба божага (імя) патайніка не бываць. Стаіць сабор-цэрква. Прышло тры ангелы. Ідзіця на Мянскую гару, угаварывайце балезні: калючыя, падучыя, ламучыя, гнятучыя, скрыпучыя, тамучыя. Выйдзіце із касцей, з машчэй, з чуткіх вушэй, із ясных вачэй, з жоўтых жыл, штоб раба божага (імя) ад патайніка ўбярэч.

Запісана ў в. Залаўе

ад Ганчаровай Ганны Іванаўны, 1907 г.н.,

Самусевай Валянціны Рыгораўны, 1910 г.н.,

студэнткай Мінянковай В.

853. Ад прыгавору

Госпаду Богу памалюся, вячэрняй зарэ пакланюся. Вячэрняя зара-зараніца, гасподняя скорая памашніца. Шла святая Маць Прачыстая па сярэбранаму масту. Сустрэлі святыя ангелы. – Куды ты, Маці Прачыстая, хаджала, урок прыгавор у (імя) вынімала, урочныя, прыгаворныя, мужскія, жаночыя, хлапячыя. Не сама сабой, Маць Прачыстая са мной. Мой дух ціхенькі, лёгенькі, дай, Бог, час добрынькі.

854. Ад улёку

Наперад Госпаду Богу памалюся, ранняя зарэ пакланюся. Ранняя зара-зараніца, Хрыстова памашніца. Памажы мне, Госпадзі, (імя бальнога) ратаваці, выгаварываць урокі, улёкі, пужанне, здраганне, зляканне, пацешныя, падсмешныя, дзённыя, палудзённыя, начныя, палуночныя, часавыя, мінутныя, хлапяцкія, сіроцкія, каціныя, дзяціныя, каравячыя, жарабячыя, цыганскія, балгарскія. Як садзіцца сонца за лес, як таго леса і дуба не відаць, так у таго бальнога пужання, злякання, здрагання не бываць.

855. Ад уроку

Наперад Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся. Прачыстая Маці, прыдзі ка мне бальнога ратаваці, урокі ўмаўляці. Выгавараю жэнскія, мужэнскія, каціныя, дзяціныя, кара-

вячыя, жарабячыя, цыганскія, балгарскія. Як садзіцца сонца за лес, як таго дуба не відаць, так штоб таго ўлёку, пужання не бываць.

*Запісана ў в. Каменка
ад Пяўнёвай Паліны Цімафееўны, 1937 г.н.,
студэнткай Кавалёвай В.*

856. Ад пужання

Наперад Госпаду Богу памалюся, ранняя зарэ пакланюся. Ранняя ты зара-зараніца, гасподня памашніца, памажы мне, Госпадзі, бальнога ратаваці: урокі, улёкі, пужанне, здраганне, зліканне, падумныя, пацешныя, падсмешныя, дзённыя, палудзённыя, начныя, палуночныя, часавыя, мінутныя. Выгавараю з буйнае галавы, з ясных вачэй, з чуткіх вушэй, з рацівага сэрца, з пальчыкаў, з саракавых сустаўчыкаў, штоб па касці не хадзіла, косці не ламіла, сэрца не таміла, апеціту не порціла ні сходам, ні маладзіком.

*Запісана ў в. Каменка
ад Кавалёвай Ганны Андрэеўны, 1942 г.н.,
студэнткай Кавалёвай В.*

857. Ад эпілепсіі

У кружку трэба наліць вады. Потым узяць тры вугалькі гарачыя і попел здунуць з іх у кружку з вадой, і кінуць етыя вугалькі ў кружку. Потым над етай кружкай прачытаць малітву “Отчэ наш”. Потым даць бальному з кружкі каўтануць тры глаткі вады, ну, а пасля, як ён вып’е, набрызгаць вадой твар, а астатнюю ваду разам з вугалькамі выліць на пятку. Ета пад выходныя дзверы. А пасля лячэння нельга есць яду вострую і не піць гарэлкі. А як пройдзе 11 дней, на 12-ты ета ўсё паўтарыць.

858. Як лячыць эпілепсію

А то во шчэ я чула, як лечуць эпілепсію. У вёскі Загор’е (гэта Чачэрскі раён) жанчына вылечыла свайго мужа, у яго была эпілепсія ад спугу. Калі ў яго пачаўся прыпадак, яна хуценька села яму на твар голым целом, закрыўшы яму твар спадніцай, і сказала тры разы:

– Адкуль прыйшла, туды і ідзі.

Чалавек можа вылечыць толькі той, які гэтага прыпадку ніколі не бачыў.

*Запісана ў в. Нісімкавічы
ад Балыковай Марыі Ігнатаўны, 1909 г.н.,
студэнткай Костылевай І.*

859. Ад спугу

Первым разам, добрым часам Госпаду Богу памалюся, святой Маці Прачыстай пакланюся. Я – з словам, а Гасподзь – з помаччу. Вячэрняя зара-зарніца, усе божыя памашніцы, усе прыступіце, усіх святых папрашу, усе памажыце, рабе божай (любому чалавеку) памагіце спуг, улёк, злёк, урок, прыстрэк выгаварыць. З чаго ж табе (імя) стала. Ці з-пад дымку, ці з-пад дзіўку, ці з-пад жылку. Хлапоцкіх, дзявоцкіх, парабоцкіх, прыдуманых, прыгаданных. Выкачвайся, спуг, макавым зернем з касцей, з маршчэй, з жылак, з пажылак, з сініх жыл, з буйнай галавы, з сініх вачэй, з румянага ліца, са шчырага сэрца, з гаручай крыві. Ідзі ж ты, спуг, на мхі, на балоты. Там табе сталы засланыя, кубкі паналіваныя. Там табе, спуг, піць, есці і спаць легці. А рабе божай (імя) спуг выгаварыць.

Збіральнік: у якой абстаноўцы вы лечыце чалавека?

Инфарматар: саджу чалавека перад іконай і тры разы такое пагавару, у вушы пахукаю. Еслі чалавек спужаны, то, калі гаворыш, сам хварэеш і хаўкаеш.

*Запісана ў в. Палессе
ад Камісаравай Соф’і Васільеўны, 1930 г.н.,
студэнткай Бодзілевай І.*

860. Ад вывіху

Першым разочкам, добрым часочкам Госпаду Богу памалюся, Мацеры Прачыстай пакланюся. Стань на помашч, а я з духам. У полі стаялі тры каклюшкі. Пад імі сядзелі тры сястрыцы. Адна – умела шыць, другая – вышываць, трэцяя – суставы састаўляць. Маць Прачыстая, стань на помашч, а я з духам.

Замова паўтараецца тры разы (другім разочкам, трэцім разочкам).

861. Ад суроку

Першым разочкам, добрым часочкам Госпаду Богу памалюся. Маць Прачыстая па цэркві хадзіла, з-пад права рабра Ісуса Хрыста радзіла. Не баялася ні ўроку, ні прасроку. Хай жа раба Божая (імя) не баіцца. Бог – з помашчу, а я – з духам.

Замова паўтараецца тры разы (другім разочкам, трэцім разочкам).

*Запісана ў в. Роўкавічы
ад Яўсеенка Вольгі Васільеўны, 1926 г.н.,
студэнткай Мягковай В.*

862. Ад нарадкі

Зоры-зараніцы, ходзіце днём і ноччу, станьце мне на помач тры пяцінкі, тры масточки. Адна – у золаце, другая – у срэбры, трэцяя – нішчымная. Нічога не работаю, усю ету балезень нішчымная адбавіла: ветрану, насыльную, намоўную, нагаворную па касцях не хадзіць, касцей не ламіць, етай болі злыя нарадкі не быць. Амін да веку, мой сціх снежны лёгенькі з нябес. Камень, встань балезь, як камень.

863. Ад нарадкі

Выйду я за новыя вароты, гляну я на Сіянскую гару. На Сіянскай гарэ стаіць сухі дуб, на тым дубе сухое галлё, пад тым дубам ляжыць гроб. У тым гробе ляжыць мёртвы. Як етаму мёртваму з гроба не ўставаць, так пакайнай нарадкі не бываць. Намоўныя, насыльныя, набрадныя і ветраныя па касцях не хадзіць, касцей не ламіць, з буйныя галавы, з румянага ліца, рацівага сэрца, усіх суставаў, з нутра, з жывата, касцей усіх не ламіць, і болі тут нарадкі не быць.

864. Ад нарадкі

Госпаду Богу памалюся, усім святым пакланюся апосталам. На моры ляжыць камень, на том лажары стаіць цэрква-сабор. На том саборы стаіць Апостал і Прастол. Стаіць, бо салавы чытае ету Евангелію, коп'ем сваім прыбівае змея-гарадавніка. Заклінае етую рабу божаю (імя), нарадку выганяе, помач давае з нутра, з жывата, з буйныя галавы, з рацівага сэрца, з пальцаў, суставаў. Выганяю ветраную нарадку, намоўную, прыгаворную, насыльную.

865. Ад нарадкі

На моры-лукамор'і стаяла белая бяроза, пад той белай бярозай стаяла цясовая краватъ. Маць Прачыстая стаяла, укрэпляла мудрасцю, лажылася спаць. Устань, Маць Прачыстая, сунімі вецер, раба божага (імя Марыі) боль унімі. На касцях не хадзіць, касцей не ламіць, болі етай ветранай нарадкі не быць.

866. Ад нарадкі

Госпаду Богу памалюся, святой Мацеры Божай прыкланюся. Выйду я на восточную старану, там гасподні выбор-сыбор. У гасподнім сыборы – гасподні прыстол, за гасподнім прыстолам – Маць Прачыстая рызой прыкрыта, шаўковай шалей спавіта. Маць Прачыстая сядзіць і Ісуса Хрыста на руках трымае. Як табе, змей-чарадзеі і змяя-чарадзеініца, у сінім моры глыбіны не змерыць, не падхадзіць, царскіх варот не адкрываць, шаўковай шалі не распеле-

наць, у Мацеры Гасподняй рызы не адкрываць, у Мацеры Гасподняй Ісуса Хрыста з рук не браць, булавага шата з прыстола не браць, так табе, змея-чарадзеініца і змей-чарадзеінік, мяне, раба божага (імя), не паядаць і вrade не даваць, і харчы не адабраць, жыл не таміць, сэрца не знабіць, крыві не разжыгаць, жывата не пучыць. Гавару я, выгаварваю, з мяне нарадку з буйныя галавы, з румянага ліца, з вачэй чужых, з вушэй, з рацівага сэрца, з белага цельца, з касцей, з шарсцей, з пальчыкаў, з суставчыкаў. Высылаю, выгаварваю на лясы, на балоты, на ніцыя лозы і дзе людзі не ходзяць, птахі не лятаюць, курлацкага голасу не слыхаць, там табе гуляць і ў раба божага (імя) нарадкі не бываць, па касцях не хадзіць, касцей не ламіць, гаручыя крыві не паліць, сэрца не таміць, жывата не круціць. Літы, Господзі, удалі. Не мой дух, Гасподні.

867. Ад прыгавору

На камень станаўлюся, жалезным тынам абгаражуся, небам накрывуся, дробнымі звёздамі абгаражуся, жаркім сонцам абазруся. Пайду я цераз Суботу-раку, вазьму прачыстыя ключы ў рукі. Замкнуе, загаваруе залатымі замкамі, сярэбранымі ключамі, гасподнімі ручаямі. Аддам тыя ключы Мацеры Гасподняй, у акіян-мора падлажу. Мацер Гасподня пад камень. Як табе, змею-чарадзеініку, змея-чарадзеініцы, жалезнага тыну не прагрызнуць, медзяныя небы не прамінуць, яснага сонца не пагаснуць, ясных звёзд не адабраць, так табе мяне, раба божага (імя), не здолець, завоеў не завіваць, заламаў не заламляць. Я замаўляюсь сваёй абградай, сваімі дзеткамі, сваёй худобай, ва векі вякоў. Амін, мой дух Гасподні.

868. Ад скулы

Напераду Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Мацеры пакланюся і ўсім святым апосталам, станьце на помач. Выгаварваю скулу-скуліцу, красную дзявіцу, суміціцу, брунімесяцу, скороедніцу, рабіцу касцяную, грудавную, галаўную, глазную, ветраную, прыгаворную, радасную, жаласную, самую старую, самую большую, нізуху, палзуху, рожу прыгожую, красную рожу прыгожую, белую рожу прыгожую, чорную рожу прыгожую і іншыя рожы прыгожыя. Кубкі наліваныя, сталы засціланыя й падушкі, садовыя раскачваюцца яблыкі. Скулы-скуляніцы больш не бываць. Але ён давеку мой сціх, сціхеным маленькі нябесь камень. Стань, скула, не сходам, не пад поўным маладзіком, не амрычайся. Будзь жа, мае словы, крэпкі, як зямене ключы, станьце на помачь.

869. Ад скулы

Первым разам, гасподнім часам наперад я памалюся Госпаду Богу, памалюся святой Прачыстай божай Мацеры. Святая чыстая Божая Мамачка, святыя анёлы, прыступіцеся ка мне на помач, ні сама я сабой, святы (чытвярок, вторнік) са мной, ні сваімі я словамі скулу ганю, а гасподнімі думамі нагаварваю на етай пары, на вячэрняй.

870. Ад жабы

Выгаворваю жабу зелянуху, жаўтуху, рабуху, бяснуху, скрыпуху, рыпуху, бялуху па касцях не хадзіць, касцей не ламіць, набродных, намаўляных, насыланых, госці не ўсіх жаб сам я вас усіх узяў.

871. Ад сухотаў

Ідзіце, сухоты, ламоты, на лясы, на мхі, на топкія балоты, на цёмныя лясы, на шчырыя бары. Там вам піць, піраваць, у этага чалавека сухотаў, ламотаў не бываць набродных, наглядных, насместных, крываслівых, завідлівых. Тут вам не бываць, касцей не ламіць, жыл не жаліць, сэрца не знабіць, у чалавека сухотаў, ламотаў не быць.

872. Ад опухалі

Наперад Госпаду Богу памалюсь, Прачыстай Мамцы пакланюсь, усе святыя апосталы, станьце на помач. Ішла Маць Прачыстая цераз калінавы мост, несла тры нажы, тры свячы. Нажамі вычарчала, свячамі выжыгала, горбалю вынімала, вопуху не пускала, да помачы давала.

Тры разы.

873. Ад опухалі

Выйду за новыя вароты, гляну на Сіянскую гару, на Сіянскай гары стаіць цэрква-сабор. У той цэркві стаіць прыстол, на прыстоле стаіць хлеб-соль, у той цэркві стаіць поп. Як таму папу арданскае вады не папіваць, хлеба-солі не паядаць, так 12 нарадак не бываць, сілы не цяраць, касцей не ламаць, сэрца не знабіць, жыл не жаліць унутры, у жываце, у буйнай галаве, у румяным ліцэ, у вочках, у зубках 12 нарадак не быць.

874. Ад пужання

Угаворваю (імя) пужання, заікання, здрыгання, смучашчая, гручашчая, вечная, чалавечная, кашачая, сабачая, кароўская, парабочкая, жаночкая, дзявоцкая, намоўная, набрадная.

875. Ад грызі

Грызь-грызуха, ты мяне раз, я цябе два, ты мяне тры, я цябе чатыры, ты мяне пяць, я цябе шэсць, ты мне шэсць, а я цябе сем, ты мяне сем, я цябе восем, ты мяне восем, я цябе дзевяць, ты мяне дзевяць, я цябе дзесяць і дзесяць. На касцях не хадзіць, касцей не ламіць. Намоўная, прыгаворная і насыльная, грызі, болі не быць.

876. Ад грызі

Грызь-грызішча, каціная барадзішча (*тры разы паўтарыць*), як цябе, грызі, на жыдоўскім сметнішчы пасвяцёных костачак не глытаць, так цябе ў раба божага (імя) грызі не бываць ні калючай, намоўнай, прыгаворнай, насыльнай, намаўмельнай, падзельнай. Ідзі ты, грызь-грызішча, на шырокую паляну, там сядзіць птушка з жоўтымі нагамі. Белая дзюба будзе вышкрабаць, дзюбкай выбіраць, у свой Ягіпет зганяць і на сіняе мора адсылаць. Там сядзіць воўк-хам, перакуся цябе там. Выгаварваю грызь з касцей, з чорнай крыві, з машчэй, з буйнай галавы, з рацівага сэрца, з сухіх сустайцаў, з сарака пальцаў, з кішкі ванючыя, з жопы пярдуцае.

Тры разы.

877. Ад чэмеру

На моры, на лукаморы ляжаў ляжар-камень, на тым ляжары-камені стаяў дуб на 12 какатах. На том дубе сядзіць чоран воран, дуба раздзірае, чэмеру і патніцу, боль выганяе, да сіняга мора пасылае. Па касцях не хадзіць і касцей не ламіць, а чэмеру болей не быць, пятой адбіваць і чэмеру болі намоўнага і нагаворнага не бываць.

878. Ад крыві

Шлі тры калекі цераз быстрыя рэкі, лазу рвалі, лазу і саджалі, лазу палівалі. Лаза, не прыміся, у раба божыя (імя), кроў, уніміся.

879. Ад цяменніка

Дуб-дубліца, вазьмі младзенца збліца, груданая, галаўная, малочная, ветраная, прастудная. Па касцях не хадзіць, касцей не ламіць, жыл не жаліць, сэрца не знабіць, цяменніку збліца не быць.

880. Ад следу

Устану рана-раненька, умоюся бела-беленька, выйду за новыя вароты, пагляжу ў чыстае поле. У чыстым полі стаіць зялёны гай, у тым гаю стаіць гроб, у тым грабу ляжыць мяртвец. Як мёртвацу з гроба не ўставаць, травы не таптаць, кветак не рваць, так ведзьмам-чарадзеяніцам, ні ведзьмакам-чарадзеянікам гэтага чалавека не

мяць ні на вадзе, ні на едзе, ні на хаду, ні ў гульне, ні на галасе, ні на воласе, ні на следу, ні на снегу не мяць. І не сама сабой, Гасподзь Бог са мной, Маць Прачыстая сваёй залатой рызай выцірала раба божага (імя), усю боль снімала і на палац давала. Загаварваю ўсіх чарадзеяў маладзічком і сходам.

*Запісана ў в. Рудня Барталамееўская
(Бутрамеўская Рудня)
ад Шарновай Ефрасінні Фёдараўны, 1913 г.н.,
студэнтамі Бадуновым І., Гамолэй А.*

Змест

Жанр, жывы праз стагоддзі.....	3
Акцябрскі раён.....	20
Брагінскі раён.....	25
Буда-Кашалёўскі раён.....	27
Веткаўскі раён.....	37
Гомельскі раён.....	45
Добрушскі раён.....	47
Ельскі раён.....	51
Жлобінскі раён.....	56
Жыткавіцкі раён.....	59
Калінкавіцкі раён.....	68
Кармянскі раён.....	92
Лельчыцкі раён.....	103
Лоеўскі раён.....	120
Мазырскі раён.....	133
Нараўлянскі раён.....	157
Петрыкаўскі раён.....	165
Рагачоўскі раён.....	175
Рэчыцкі раён.....	177
Светлагорскі раён.....	183
Хойніцкі раён.....	190
Чачэрскі раён.....	202

Навукова-папулярнае выданне

ВЯРГЕЕНКА Святлана Анатольеўна

**“НА МОРЫ-АКІЯНЕ, НА ВОСТРАВЕ БУЯНЕ...”
(ЛЕКАВЫЯ ЗАМОВЫ ГОМЕЛЬШЧЫНЫ)**

У аўтарскай рэдакцыі

Ліцэнзія № 02330/0549481 ад 14.05.09

Падпісана ў друк . Фармат 60х84/16.

Папера афсетная. Гарнітура “Таймс”. Умоў. друк. арк.

Улік.-выд. арк. Тыраж 100. Заказ №

Надрукавана з арыгінал-макета на рызогрыфе
установы адукацыі

“Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Францыска Скарыны”.

Ліцэнзія № 02330/0150450 ад 03.02.09.

246019, г. Гомель, вул. Савецкая, 104.

